WYŚCIG POKOJU

w dokumentach władz partyjnych i państwowych 1948-1989

ARTUR PASKO

zakupiono w sklepie: Nexto
identyfikator transakcji: 3316730
e-mail nabywcy: mundimaro@talktalk.net
znak wodny:

Wyścig Pokoju

w dokumentach
władz partyjnych
i państwowych 1948–1980

Artur Pasko

Wyścig Pokoju

w dokumentach władz partyjnych i państwowych 1948–1980

AVALON
Kraków

Redakcja i korekty
Agata Sularz

Skład i łamanie
PRIM s.c.

Recenzje
prof. dr hab. Barbara Wagner
prof. dr hab. Andrzej Stępniak

Projekt okładki i stron tytułowych
Paweł Kawiński

© Copyright by Artur Pasko, Kraków 2009

wydanie I

ISBN 978 83 7730 973 5

Zamówienia przyjmuje

Wydawnictwo AVALON T. Janowski Sp. j.
ul. Fiołkowa 4/13; 31-457 Kraków
tel. +48 606 750 749
zamowienia@wydawnictwoAVALON.pl

www.wydawnictwoAVALON.pl

Spis treści

Wykaz skrótów 13

Wstęp 17

Inne spojrzenie na Wyścig Pokoju 21

DOKUMENTY 37

Dokument 1
22 marca 1948 r. Pismo redaktora naczelnego „Głosu Ludu" Juliusza Burgina do ministra spraw zagranicznych RP Zygmunta Modzelewskiego 39

Dokument 2
31 marca 1948 r. Pismo redaktora naczelnego „Głosu Ludu" Juliusza Burgina do ministra spraw zagranicznych RP Zygmunta Modzelewskiego 41

Dokument 3
22 kwietnia 1948 r. Pismo redaktora naczelnego „Głosu Ludu" Juliusza Burgina do ministra spraw zagranicznych RP Zygmunta Modzelewskiego 43

Dokument 4
23 kwietnia 1948 r. Pismo wicedyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do redakcji „Głosu Ludu" 45

Dokument 5
1949 r. Notatka o zadaniach wychowania fizycznego i sportu oraz o znaczeniu „biegu kolarskiego Praga–Warszawa" 46

Dokument 6
19 stycznia 1949 r. Pismo redakcji „Trybuny Ludu" do Głównego Urzędu Kultury Fizycznej 48

Dokument 7
7 lutego 1949 r. Sprawozdanie z konferencji w Pradze,w czasie od 24 do 28 stycznia 1949 r. 50

Dokument 8
9 czerwca 1949 r. Sprawozdanie z przebiegu Wyścigu Kolarskiego Praga–Warszawana terenie stolicy 53

Dokument 9
14 kwietnia 1950 r. Instrukcja KC PZPR rozesłana do I sekretarzy KW PZPR dotycząca organizacji Wyścigu Pokoju 57

Dokument 10
1951 r. Materiały na wspólną konferencję z CSRw sprawie wyścigu Praga–Warszawa 60

Dokument 11
1951 r. Schemat organizacyjny IV Wyścigu Kolarskiego Praha–Warszawa w 1951 r. 67

Dokument 12
1951 r. Szczegółowy plan pracy komisji Komitetu Wykonawczego Wyścigu Praga–Warszawa 70

Dokument 13
1951 r. Skład ekipy polskiej na IV Wyścig Kolarski Praga–Warszawa w 1951 r. 73

Dokument 14
18 maja 1951 r. Protokół sporządzony w lokalu Komitetu Wykonawczego „Wyścigu Pokoju" w Warszawie, ul. Rozbrat 26, w sprawie kąpieli zawodników biorących udział w Wyścigu Pokoju Praga–Warszawa 76

Dokument 15
6 lipca 1951 r. Pismo dyrektora Departamentu Prasy i Informacji MSZ skierowane do ministra spraw zagranicznych RP Stanisława Skrzeszewskiego 77

Dokument 16
15 marca 1952 r. Zarządzenie Nr 13 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej z dnia 15 marca 1952 r. w sprawie Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga 79

Dokument 17
9 kwietnia 1952 r. Pismo sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba do sekretarzy komitetów wojewódzkich, powiatowych i miejskich 82

Dokument 18
1953 r. Notatka w sprawie VI Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju /Praga–Berlin–Warszawa/ 85

Dokument 19
10 kwietnia 1953 r. Pismo Sekretariatu KC PZPR w sprawie organizacji VI Wyścigu Pokoju wysłane do komitetów wojewódzkich PZPR 89

Dokument 20
15 maja 1953 r. Ocena przygotowania oraz przebiegu X i XI etapu VI Międzynarodowego Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa na trasie Wrocław–Stalinogród, Stalinogród–Łódź 93

Dokument 21
1953 r. Nagrody przyznane za etap Wrocław–Stalinogródw VI Wyścigu Pokoju w 1953 r. 98

Dokument 22
1953 r. Ocena obsługi zagranicznej Wyścigu Pokoju 106

Dokument 23
1953 r. Notatka o udziale polskiej drużyny w VI Międzynarodowym Kolarskim Wyścigu Pokoju Praha–Berlin–Warszawa 109

Dokument 24
1953 r. List redaktora naczelnego „Trybuny Ludu" Leona Kasmana skierowany do Sekretariatu KC PZPR w sprawie organizacji VII Wyścigu Pokoju 116

Dokument 25
1954 r. Pismo Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju skierowane do Wydziału Zagranicznego KC PZPR 118

Dokument 26
27 marca 1954 r. List organizatorów Wyścigu Pokoju do sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba 120

Dokument 27
1954 r. Projekt listu sekretarza KC PZPR do Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Francji w sprawie udziału drużyny FSGT w Wyścigu Pokoju 123

Dokument 28
6 maja 1954 r. Informacja z przebiegu VII Międzynarodowego Wyścigu Kolarskiego Warszawa–Berlin–Praga na terenie kraju 125

Dokument 29
26 maja 1954 r. Notatka służbowa o przeprowadzeniu VII Wyścigu Pokoju „Trybuny Ludu", „Neues Deutschland" i „Rudeho Prava" w 1954 r. 129

Dokument 30
29 czerwca 1954 r. Sprawozdanie organizacyjne Biura Wykonawczego Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga 136

Dokument 31
2 lipca 1954 r. Pismo skierowane do sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba 156

Dokument 32
6 października 1954 r. Pismo Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL do Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju 158

Dokument 33
19 października 1954 r. Pismo Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL do Głównego Komitetu Kultury Fizycznej 160

Dokument 34
1954 r. Notatka dziennikarza „Trybuny Ludu" Jerzego Rawicza skierowana do zastępcy kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR Józefa Majchrzaka 162

Dokument 35
14 kwietnia 1955 r. Informacja w sprawie przygotowań do VIII Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa 166

Dokument 36
1955 r. Wytyczne dla komitetów organizacyjnych imprez organizowanych z okazji VIII Wyścigu Pokoju w województwach, przez które przebiega trasa wyścigu 172

Dokument 37
1955 r. Sprawozdanie z VIII Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa 174

Dokument 38
21 maja 1955 r. Ocena przygotowań i przebiegu VIII Wyścigu Pokoju na terenie kraju 184

Dokument 39
9 marca 1956 r. Pismo wiceprzewodniczącego GKKF Michała Jekiela do Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR 190

Dokument 40
10 marca 1956 r. Pismo zastępcy kierownika Wydziału Propagandy KC PZPR Józefa Majchrzaka do sekretarza KC PZPR Jerzego Morawskiego 192

Dokument 41
1958 r. Pismo Bolesława Machcewicza do sekretarza KC PZPR Jerzego Morawskiego w sprawie organizacji XI Wyścigu Pokoju 195

Dokument 42
1958 r. Pismo Bolesława Machcewicza do sekretarza KC PZPR Jerzego Morawskiego w sprawach organizacyjnych związanych z rozpoczęciem XI Wyścigu Pokoju 197

Dokument 43
11 czerwca 1962 r. Notatka o zakończeniu XV Wyścigu Pokoju 199

Dokument 44
6 maja 1963 r. Pismo Wydziału Propagandy KC PZPR skierowane do sekretarza KC PZPR Witolda Jarosińskiego 202

Dokument 45
6 maja 1967 r. Plan ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie trwania XX Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga na terenie PRL 205

Dokument 46
6 listopada 1968 r. Pismo Radcy Ambasady PRL w Pradze do Departamentu I Ministerstwa Spraw Zagranicznych (z załącznikiem) 209

Dokument 47
21 listopada 1968 r. Pismo Komitetu Organizacyjnego XXII Wyścigu Pokoju skierowane do Wydziału Propagandy KC PZPR 212

Dokument 48
6 grudnia 1968 r. Pismo kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR Tadeusza Wrębiaka skierowane do sekretarza KC PZPR Stefana Olszowskiego 214

Dokument 49
1969 r. (?) Propozycje w sprawie organizacji Wyścigu Pokoju w 1969 r. 216

Dokument 50
1969 r. (?) Relacje z rozmów z delegacją CSRS w sprawie organizacji Wyścigu Pokoju w 1969 r. 218

Dokument 51
2 stycznia 1969 Pismo ambasadora PRL w Pradze do Dyrektora Departamentu I Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL (z załącznikiem) 221

Dokument 52
14 stycznia 1969 r. Pismo redaktora naczelnego „Rudeho Prava" skierowane do redaktora naczelnego „Trybuny Ludu" (tłumaczenie)..... 226

Dokument 53
28 stycznia 1969 r. Notatka sporządzona w Wydziale Propagandy i Agitacji KC PZPR z relacji Mariana Renke na temat rozmowy z sekretarzem KC KPCz Vasilem Bilakiem w sprawie Wyścigu Pokoju w 1969 r. 228

Dokument 54
1969 r. Sprawozdanie z narady w sprawie XXII Wyścigu Pokoju odbytej w Pradze w dniu 31.I.1969 r. 230

Dokument 55
10 lutego 1969 r. Szyfrogram wysłany z ambasady PRL w Pradze do Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie..... 234

Dokument 56
1969 r. Notatka z konferencji zorganizowanej w Warszawie w sprawie XXII Wyścigu Pokoju 238

Dokument 57
1969 r. Informacja w sprawie XXII Wyścigu Pokoju w 1969 r. 242

Dokument 58
1969 r. Notatka w sprawie organizacji XXII Wyścigu Pokoju /12–25.V.69/ 245

Dokument 59
22 kwietnia 1969 r. Notatka z konferencji zorganizowanej w sprawie XXII Wyścigu Pokoju sporządzona przez redaktora naczelnego „Trybuny Ludu" Stanisława Mojkowskiego..... 249

Dokument 60
5 maja 1969 r. Pismo kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR Tadeusza Wrębiaka do zastępcy członka Biura Politycznego, sekretarza KC PZPR Jana Szydlaka 251

Dokument 61
1969 r. Hasła na XXII Wyścig Pokoju 253

Dokument 62
17 maja 1969 r. Notatka w sprawie przejazdu Wyścigu Pokoju przez CSRS 254

Dokument 63
10 czerwca 1969 r. Pismo kierownika Wydziału Propagandyi Agitacji KC PZPR Tadeusza Wrębiaka do sekretarzy KC PZPR Jana Szydlaka i Stefana Olszowskiego (z załącznikiem) 256

Dokument 64
24 kwietnia 1971 r. Pismo Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR do członka Biura Politycznego KC PZPR Jana Szydlaka 259

Dokument 65
1972 r. Notatka na temat XXV Kolarskiego Wyścigu Pokoju 261

Dokument 66
5 kwietnia 1974 r. Pismo do Ministra Spraw Zagranicznych Józefa Czyrka 264

Dokument 67
21 lutego 1975 r. Pismo Prezesa Polskiej Federacji Sportu Stanisława Nowosielskiego w sprawach finansowych związanych z XXVIII Wyścigiem Pokoju 266

Dokument 68
21 czerwca 1975 r. Rozliczenie finansowe XXVIII Wyścigu Pokoju 268

Dokument 69
18 maja 1978 r. Notatka w sprawie przygotowań do uroczystości zakończenia XII etapu oraz XXXI Wyścigu Pokoju 270

Dokument 70
1979 r. Notatka z narady kierownictw organizacji wychowania fizycznego, dzienników partyjnych oraz związków kolarskich NRD, PRL i CSRS, która odbyła się w Nouzowie koło Pragi dnia 8.V.1979 r. 273

Dokument 71
7 czerwca 1983 r. Notatka w sprawie przebiegu 36 Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga, „Trybuny Ludu", „Neues Deutschland" i „Rudeho Prava" 283

Dokument 72
6 kwietnia 1987 r. Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej kryptonim „Trasa" 286

Dokument 73
22 kwietnia 1987 r. Szyfrogram Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej nadany do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL (tłumaczenie) 288

Dokument 74
7 maja 1987 r. Szyfrogram wysłany z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej 289

Dokument 75
1987 r. Informacja o zabezpieczeniu porządku publicznego podczas 40 Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju 291

Posłowie 293

Indeks osób 295

Wykaz skrótów

AAN — Archiwum Akt Nowych
AFP — Agence France Presse
AIPNW — Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie
AMSZ — Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych
AWF — Akademia Wychowania Fizycznego
BLRC — British Legaue of Racing Cyclists
BP KC PZPR — Biuro Polityczne Komitetu Centralnego PZPR
BSPO — Bądź Sprawny do Pracy i Obrony
CGT — Confédération Générale du Travail
ČOS — Československe obce sokolske
CRZZ — Centralna Rada Związków Zawodowych
CSRS — Czechosłowacka Republika Socjalistyczna
ČTK — Česka tisková kancelář
CUSZ — Centralny Urząd Szkolenia Zawodowego
DOKP — Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych
DOSZ — Dyrekcja Okręgowa Szkolenia Zawodowego
DTSB — Deutscher Turn und Sportbund
FFC — Federation Francaise Cycliste
FSGT — Fédération Sportive et Gymnique du Travail
GKKF — Główny Komitet Kultury Fizycznej
GKKFiT — Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki
GM — Gabinet Ministra
GUKF — Główny Urząd Kultury Fizycznej
INKF — Instytut Naukowy Kultury Fizycznej
KC KPCz — Komitet Centralny Komunistycznej Partii Czechosłowacji

KC PZPR — Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KCZZ — Komisja Centralna Związków Zawodowych
KG MO — Komenda Główna Milicji Obywatelskiej
KKF — Komitet Kultury Fizycznej
KM PZPR — Komitet Miejski Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KP PZPR — Komitet Powiatowy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KRN — Krajowa Rada Narodowa
KW MO — Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KW PZPR — Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KZ PZPR — Komitet Zakładowy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
LWP — Ludowe Wojsko Polskie
LZS — Ludowe Zespoły Sportowe
MBP — Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MO — Milicja Obywatelska
MON — Ministerstwo Obrony Narodowej
MRN — Miejska Rada Narodowa
MSR — Młodzieżowa Służba Ruchu
MSZ — Ministerstwo Spraw Zagranicznych
NCU — National Cyclists' Union
NJW MSW — Nadwiślanskie Jednostki Wojskowe Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
NKWD — Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł
NRD — Niemiecka Republika Demokratyczna
NRF — Niemiecka Republika Federalna
OHP — Ochotnicze Hufce Pracy
ORMO — Ochotnicze Rezerwy Milicji Obywatelskiej
ORZZ — Okręgowa Rada Związków Zawodowych
OSP — Ochotnicza Straż Pożarna
PFS — Polska Federacja Sportu
PIS — Przedsiębiorstwo Imprez Sportowych
PKKF — Powiatowy Komitet Kultury Fizycznej
PMRN — Prezydium Miejskiej Rady Narodowej

PO SP — Powszechna Organizacja Służba Polsce
ppłk — podpułkownik
PPR — Polska Partia Robotnicza
PR i TV — Polskie Radio i Telewizja
PRL — Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRN — Powiatowa Rada Narodowa
PZKol. — Polski Związek Kolarski
PZMot. — Polski Związek Motorowy
RSW „Prasa” — Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa”
SED — Sozialistische Einheitspartei Deutschlands
SPO — Sprawny do Pracy i Obrony
SRDMO — Szkoła Ruchu Drogowego Milicji Obywatelskiej
SUSW — Stołeczny Urząd Spraw Wewnętrznych
TKKF — Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej
TPPR — Towarzystwo Przyjaźni Polsko–Radzieckiej
UCI — Union Cycliste Internationale
UISP — Union Italiana Sport per Tutti
UVI — Union Velocipedistica Italiana
wf — wychowanie fizyczne
WKKF — Wojewódzki Komitet Kultury Fizycznej
WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
WUSW — Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
ZG ZMP — Zarząd Główny Związku Młodzieży Polskiej
ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
ZMP — Związek Młodzieży Polskiej
ZMS — Związek Młodzieży Socjalistycznej
ZMW — Związek Młodzieży Wiejskiej
ZOMO — Motoryzowane Oddziały Milicji Obywatelskiej
ZSCh — Związek Samopomocy Chłopskiej
ZSL — Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSRR — Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZW ZMP — Zarząd Wojewódzki Związku Młodzieży Polskiej

Wstęp

Wyścig Pokoju przez długie lata w Polsce Ludowej budził przede wszystkim emocje sportowe. Chociaż po 1989 r., po transformacji systemu polityczno–gospodarczego w państwach Europy Środkowo–Wschodniej, nie zniknął całkowicie z kalendarza imprez sportowych, to zdecydowanie stracił na popularności. Obserwując perypetie i trudności związane z organizacją tych zawodów oraz spadek rangi wyścigu po 1989 r., możemy przypuszczać, że całkowity jego koniec jest tylko kwestią czasu. Kontynuowaniu tej imprezy nie sprzyjają zapewne padające nań „cienie" z okresu Polski Ludowej.

Współcześnie coraz częściej wyścig organizowany przed laty przez „Trybunę Ludu", „Rude Pravo" i „Neues Deutschland" oceniany jest jako impreza wyłącznie polityczna. Jednocześnie przy okazji niesłusznie deprecjonuje się także sportowe osiągnięcia wielu kolarzy. Wyścig Pokoju w znacznym stopniu był wykorzystywany do realizowania celów politycznych i propagandowych przez sprawujących władzę. Chociaż oficjalnie organizatorami były dzienniki prasowe partii rządzących i związki kolarskie, to najważniejsze decyzje podejmowano na najwyższych szczeblach władz partyjnych i państwowych. Jednakże Wyścig Pokoju był przede wszystkim imprezą sportową. W ocenach tych zawodów, często pochopnych, powinniśmy pamiętać, że w Polsce Ludowej i we wszystkich krajach bloku wschodniego generalnie poprzez sport władze partyjno–państwowe próbowały osiągać cele polityczne i propagandowe.

Zapominamy dzisiaj, że niejednokrotnie ta impreza, z założenia upolityczniona, chwilami spełniała zupełnie inne cele. Do dzisiaj przecież funkcjonuje w społeczeństwie mit, niemający wiele wspólnego z rzeczywistością, jakoby Stanisław Królak „dołożył" pompką do roweru kolarzowi radzieckiemu. Zapominamy także o reakcji dziesiątków (a może i setek)

tysięcy Polaków, gdy pokonywaliśmy kolarzy radzieckich (ale także gdy przegrywaliśmy z nimi) w sportowej walce. Niewątpliwie wówczas zasługą społeczeństwa polskiego była umiejętność dostrzeżenia przysłowiowego „światełka w tunelu". Paradoksalnie wbrew zamierzeniom władz, w tych momentach, kiedy poszczególne etapy wygrywali Stanisław Królak, Ryszard Szurkowski, Zygmunt Hanusik, Stanisław Szozda i inni Polacy wyścig „krzepił serca narodu". W przekonaniu wielu, nie tylko kibiców, był okazją do odegrania się na Związku Radzieckim za upokarzającą nas „przyjaźń" ze wschodnim sąsiadem.

Impreza majowa była przedmiotem wielu opracowań wydanych drukiem przed 1989 r. Jednakże z oczywistych powodów nie podejmowano w nich tematów niewygodnych ówczesnej władzy. Wówczas nie było także możliwości wykorzystania materiałów archiwalnych m.in. Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, które udostępniono dopiero po 1989 r. Pierwsze edycje, w większości o charakterze propagandowym, ukazały się już na początku lat pięćdziesiątych[1]. W kolejnej dekadzie redaktorem publikacji poświęconej majowej imprezie był współorganizator wyścigu Włodzimierz Gołębiewski[2]. Godne uwagi są interesujące opracowania bezpośredniego świadka tamtych wydarzeń, redaktora Bogdana Tuszyńskiego[3]. W ladach siedemdziesiątych wydano także pozycję z okazji jubileuszu trzydziestolecia wyścigu[4]. Ponadto ukazywały się publikacje poświęcone kolarstwu, w których podejmowano temat Wyścigu Pokoju[5]. Rokrocznie organizatorzy wydawali także Programy Wyścigów Pokoju. Majowe zawody kolarskie były również przedmiotem opracowań w Czechosłowacji[6] i Niemieckiej Republice Demokratycznej[7].

---

1 K. Małcużyński, Z. Weiss, *Kronika wielkiego wyścigu,* Warszawa 1952; K. Małcużyński, Z. Weiss, *Wyścig Pokoju*, Warszawa 1953; *Co roku w maju*, praca zbiorowa, Warszawa 1957; J. Jabrzemski, T. Karwiński, S. Rzeszot, *VIII Wyścig Pokoju. Závod Miru. Friedensfahrt,* Warszawa 1958; F. Bura, T. Grodecki, *Wyścig Pokoju w filatelistyce,* Warszawa 1957.

2 *Wyścig Pokoju*, pod red. W. Gołębiewskiego, Warszawa 1967.

3 B. Tuszyński, *Hallo tu helikopter,* Warszawa 1973; B. Tuszyński, *Wyścig Pokoju 1948–1988,* Warszawa 1989.

4 *Trzydzieści lat Wyścigu Pokoju,* Warszawa 1977.

5 K. Wyrzykowski, R. Szurkowski, *Być liderem,* Warszawa 1983; K. Wyrzykowski, *Tytani szos,* Warszawa 1978; B. Tuszyński, *100 lat WTC. 100 lat kolarstwa polskiego,* Warszawa 1986; B. Tuszyński, *Od Dynasów do Szurkowskiego,* Warszawa 1986.

6 J. Černý, L. Sosenka, J. Staněk, *Závod Miru,* Praha 1987.

7 K. Ullrich, *Jedesmal im Mai,* Berlin 1987.

Po 1989 r. ukazała się kolejna praca Bogdana Tuszyńskiego, której współautorem był Daniel Marszałek[8]. Pojawiły się także liczne artykuły na temat Wyścigu Pokoju: Cezarego Koprowcza i Ryszarda Opratowskiego[9], Radosława Leniarskiego[10], Artura Szczepanika[11], Andrzeja Fąfary[12], Mariusza Nowika[13], Wacława Dubiańskiego[14], Doroty Sajnug[15], Jakuba Ferenca[16], Tomasza Zbigniewa Zaperta[17]. W 2008 r. książkę poświęconą politycznym i propagandowym aspektom Wyścigu Pokoju opublikował Jakub Ferenc[18].

Pomimo popularności, jaką swego czasu cieszył się Wyścig Pokoju, i ugruntowanej dzisiaj świadomości o upolitycznieniu tej imprezy w rzeczywistości jedynie historycy sportu znają szerzej kulisy aktywności władz partyjnych i państwowych związanej z organizacją i przebiegiem tej imprezy. Celem niniejszej publikacji jest zatem ukazanie Czytelnikowi ogromu i specyfiki działań rządzących i organizatorów podejmowanych dla osiągnięcia zadań politycznych i propagandowych w trakcie wyścigu. Działań często przedziwnych, czasem śmiesznych, zawsze jednak związanych z angażowaniem ogromnych środków i energii organizatorów.

W publikacji wykorzystano materiały znajdujące się w zasobach Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej. W pracy umieszczono także zdjęcia pochodzące z Narodowego Archiwum Cyfrowego w Warszawie. Najwięcej dokumentów odnaleziono w Archiwum Akt Nowych w zespołach Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Głównego Urzędu

---

8 B. Tuszyński, D. Marszałek, *Wyścig Pokoju 1948–2001,* Warszawa 2002.

9 C. Koprowicz, R. Opratowski, *I miesiąc zakochanych i kolarzy*, „Gazeta Wyborcza" 1994, nr 119.

10 R. Leniarski, *Za banany i pół kilo cukru,* „Gazeta Wyborcza" 1998, nr 108.

11 A. Szczepanik, *Kapsle i polityka,* „Życie" 2000, nr 104.

12 A. Fąfara, *Gdy rowery zdobywały wiosnę,* „Polityka" 2002, nr 19, s. 84–87.

13 M. Nowik, *Rowerem po pokój,* „Trybuna" 2002, nr 18.

14 W. Dubiański, *Wyścig (nie)pokoju,* „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" grudzień 2001, nr 11; W. Dubiański, *Wyścig wojny,* „Tygodnik Powszechny" 2002, nr 20.

15 D. Sajnug, *Do Unii z pomp(k)ą,* „Przekrój" 2004, nr 20, s. 64–65.

16 J. Ferenc, *Po przyjaźń na rowerach,* „Mówią wieki" 2006, nr 5, s. 47–49; J. Ferenc, *Tajniacy w peletonie,* „Tygodnik Powszechny" 2006, nr 32.

17 T.Z. Zapert, *Wyścig złych wspomnień,* „Gazeta Polska" 2006, nr 19.

18 J. Ferenc, *Sport w służbie polityki. Wyścig Pokoju 1948–1989*, Warszawa 2008.

Kultury Fizycznej, Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Polskiej Federacji Sportu. W znacznej części były to instrukcje, zarządzenia, oceny i notatki z przebiegu poszczególnych wyścigów oraz korespondencja prowadzona między centralnym kierownictwem PZPR a różnymi instytucjami państwowymi. W Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych w zespole Gabinet Ministra odnaleźliśmy przede wszystkim korespondencję między MSZ a organizatorami wyścigu. Interesujące źródła z Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie odnaleziono w zespołach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Komendy Głównej Milicji Obywatelskiej. Były to szyfrogramy wymieniane z czechosłowackim Ministerstwem Spraw Wewnętrznych oraz wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej. W Archiwum Ministerstwa Edukacji Narodowej w zespole Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Sportu odnaleziono notatkę z narady kierownictw organizatorów wyścigu z Czechosłowacji, NRD i Polski.

Dokumenty wybrane do druku zostały ułożone w porządku chronologicznym. Poza trzema wyjątkami wszystkie materiały zostały opublikowane w całości, opatrzono je także numerem i w miarę możliwości oryginalnym tytułem dokumentu. We wszystkich przypadkach zachowano oryginalną pisownię dokumentów, ingerencję ograniczono jedynie do poprawy rażących błędów stylistycznych i ortograficznych.

Pod każdym dokumentem umieszczono legendę o sposobie sporządzania, miejscu przechowywania oraz zespole i sygnaturze dokumentu. Uwagi edytorskie sygnowano małymi literami alfabetu, natomiast merytoryczne cyframi arabskimi. W każdym dokumencie, w nawiasach kwadratowych, w miarę możliwości, rozwijano występujące po raz pierwszy skróty oraz podawano imiona osób. W tekście nie wyjaśniano jedynie skrótów systematycznie powtarzających się, uznanych przez autora za powszechnie znane. Te rozwinięto w oddzielnej części pracy. W tekście pominięto także pełne imiona i nazwiska osób w sytuacji gdy mogłoby to zaszkodzić bohaterom; ograniczono się jedynie do przedstawienia pierwszej litery nazwiska.

Miło mi w tym miejscu złożyć szczególne podziękowania recenzentom, Pani prof. dr hab. Barbarze Jakubowskiej i Panu prof. dr. hab. Andrzejowi Stępnikowi za cenne wskazówki i życzliwość. Dziękuję Pani prof. dr hab. Hannie Konopce oraz prof. dr. hab. Janowi Tęgowskiemu za wartościowe uwagi i możliwość prowadzenia nieustannej wymiany poglądów.

Artur Pasko

Inne spojrzenie na Wyścig Pokoju

Wyścig Pokoju był imprezą, która w Polsce Ludowej w maju każdego roku przyciągała uwagę zdecydowanej większości społeczeństwa. Nawet tej jego części, której zwykle sport był obojętny. Był to swoisty fenomen. Bez problemu możemy wskazać pozytywne aspekty tych zawodów: integrowały społeczeństwo, umacniały poczucie przynależności narodowej, pozwalały wypromować kolarzy. Zawodnik, a później znany trener, Henryk Łasak, stwierdził, że „gdyby nie ta majowa impreza, nie byłoby polskiego kolarstwa”[1]. Natomiast znakomity kolarz, Ryszard Szurkowski, dzięki temu wyścigowi zyskał popularność w całej Europie[2]. Wyścig Pokoju słynął także z doskonałej organizacji. Jednak majowe zawody miały także ciemniejszą stronę. Były swego rodzaju przejawem manipulacji władzy. Służyły realizacji celów politycznych rządzących[3].

Pierwszy wyścig, jeszcze pod nazwą Międzynarodowy Bieg Kolarski Warszawa–Praga–Warszawa, odbył się w dniach 1–5–9 maja 1948 r. Pomysł zorganizowania międzynarodowych zawodów sportowych przypisuje się m.in. dziennikarzowi organu prasowego Polskiej Partii Robotniczej, „Głos Ludu”, Zygmuntowi Dallowi. W 1946 r. przeprowadził on rozmowy z przedstawicielem centralnego organu prasowego Komunistycznej Partii Czechosłowacji „Rude Pravo”, Janem Blechą. W istocie decyzje podejmo-

1 Cyt. za: B. Tuszyński, D. Marszałek, *Wyścig Pokoju 1948–2001*, Warszawa 2002, s. 5.

2 R. Szurkowski, K. Wyrzykowski, *Być liderem,* Warszawa 1983, s. 20.

3 Por. A. Pasko, *Wyścig Pokoju — kontrowersyjne dziedzictwo* (w:) *Dziedzictwo komunizmu w Europie Środkowo–Wschodniej*, pod red. J. Sadowskiej, Białystok 2008, s. 161 i n.

wano na najwyższych szczeblach władz partyjnych i państwowych. Początkowo inicjatorzy rozważali zorganizowanie rajdów samochodowych lub motocyklowych. Zdecydowano się jednak na kolarstwo[4]. „Nowej władzy" potrzebne były znaczące zawody międzynarodowe. Z jednej strony stanowiły swoiste „igrzyska", które mogły poprawiać nastroje społeczne, z drugiej zaś stwarzały możliwość oddziaływania propagandowego w kraju i poza granicami. Według zapowiedzi organizatorów wyścig miał być „symbolem braterskiej współpracy narodów pragnących pokoju, a zwłaszcza przyjaźni polsko–czechosłowackiej", a także dowodem „prężności i wzrostu sportu w krajach demokracji ludowej"[5]. Po II wojnie światowej, w nowych warunkach politycznych, sport w Polsce nie mógł być wolny od polityki. Wyraźnie mówił o tym na spotkaniu z dziennikarzami sportowymi w 1949 r. prelegent z Głównego Urzędu Kultury Fizycznej: „(...) doświadczenia dowodzą jasno, że z gruntu niesłusznym i szkodliwym jest twierdzenie o apolityczności sportu (...)"[6].

Dlaczego sztandarową imprezą sportową w Polsce i innych krajach bloku wschodniego stały się zawody kolarskie? W tej dyscyplinie do zwycięstwa, podobnie jak w pracy aparatu partyjnego, potrzebny był sprawny, zgrany kolektyw. W peletonie kolarskim można było wykorzystać hasła o pokoju, przyjaźni i braterstwie narodów. Nawet jeżeli zdarzały się niesportowe zachowania, to kibice najczęściej nie mogli tego dostrzec. Ponadto była to konkurencja, w której obowiązywały proste zasady, a duży zasięg terytorialny imprezy naturalnie zwiększał zasięg oddziaływania propagandowego.

Już w pierwszym roku organizatorzy zawodów planowali przeprowadzić je z odpowiednim rozmachem. W „Głosie Ludu" ogłaszano: „Do udziału w wyścigu zostali zaproszeni kolarze szeregu krajów europejskich. Będzie to więc jedna z największych imprez kolarskich w historii Polski, a nawet i Europy"[7]. Pod koniec marca 1948 r. organizatorzy prze-

---

4 B. Tuszyński, *Wyścig Pokoju 1948–1988,* Warszawa 1989, s. 11; także: W. Gołębiewski, *Wyścig Pokoju* (brak miejsca wydania) 1967, s. 13 i n.

5 Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), Główny Urząd Kultury Fizycznej (dalej: GUKF), sygn. 57, *Notatka o zadaniach wychowania fizycznego i sportu oraz o znaczeniu biegu kolarskiego Praga–Warszawa*, k. 15–16.

6 AAN, GUKF, sygn. 57, *Rola kultury fizycznej w Polsce Ludowej* [brak daty], s. 128.

7 *1.V.1948–9.V.1948 Warszawa–Praga–Warszawa. Międzynarodowy Wyścig Kolarski „Głosu Ludu" i gazety „Rude Pravo"*, „Głos Ludu", 14 stycznia 1948 r., nr 14, s. 1.

widywali, że w sumie może wystartować około 200 zawodników[8]. Była to zupełnie abstrakcyjna liczba. W długiej historii wyścigu nigdy nie zbliżono się nawet do niej. W najlepszym pod względem liczby uczestników, 1987 r., wystartowało w sumie 156 zawodników[9]. Ostatecznie w Międzynarodowym Biegu Kolarskim w 1948 r. na trasę wyruszyło 65 zawodników z Warszawy i 53 kolarzy z Pragi[10], bowiem organizatorzy świadomi stopnia trudności tego etapowego wyścigu zorganizowali go nietypowo. W lutym 1948 r. w „Głosie Ludu" ogłoszono: „z uwagi na wczesny termin wyścigu i związany z tym brak należytego przygotowania zawodników na początku sezonu — jeden poprzednio projektowany wyścig etapowy na trasie Warszawa–Praga–Warszawa zostanie rozbity na dwa wyścigi, a mianowicie: 1 maja na wspólny sygnał radiowy, wszyscy kolarze zgłoszeni do wyścigu (uprzednio podzieleni na dwie grupy) startować będą równocześnie z Pragi i z Warszawy"[11]. Wyjątkowy charakter Międzynarodowego Biegu Kolarskiego Warszawa–Praga–Warszawa podkreślało objęcie protektoratu nad imprezą przez sekretarza generalnego Polskiej Partii Robotniczej, Władysława Gomułkę, oraz przewodniczącego Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Czechosłowacji, Klementa Gottwalda[12]. Ponadto obie strony utworzyły komitety honorowe wyścigu. W ich skład wchodziła liczna grupa najważniejszych polityków z obu krajów[13]. Przy uwzględnianiu daty początku i końca wyścigu przyjęto priorytety polityczne, a nie sportowe. Wyścig rozpoczynał się w dniu święta pracy — 1 maja, kończył w dniu zwycięstwa — 9 maja. Z punktu widzenia sportowców ten termin był niekorzystny. Po pierwsze, zawodnicy musieli przygotowywać szczyt formy na początek sezonu kosztem startów

---

8 Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych (dalej: AMSZ), Gabinet Ministra (dalej: GM), zespół 15, teczka 221, wiązka 22, k. 52, *Pismo redaktora naczelnego „Głosu Ludu" Juliusza Burgina do ministra spraw zagranicznych RP Zygmunta Modzelewskiego*; zob. Dokument 2.

9 B. Tuszyński, D. Marszałek, *Wyścig Pokoju 1948–2001*, Warszawa 2002, s. 6 i n.

10 B. Tuszyński, *Wyścig Pokoju 1948–1988*, Warszawa 1989, s. 17 i n.

11 *Przed wyścigiem kolarskim Warszawa–Praga–Warszawa*, „Głos Ludu", 15 lutego 1948 r., nr 45, s. 8

12 *Tow. Gomułka — Wiesław i tow. Gottwald protektorami imprezy kolarskiej „Głosu Ludu" i „Rudeho Prava"*, „Głos Ludu", 15 lutego 1948 r., nr 45 , s. 1.

13 *Komitet Honorowy Biegu Kolarskiego Warszawa–Praga,* „Głos Ludu", 26 kwietnia 1948 r., nr 114, s. 6; także: *Komitet Honorowy Biegu Kolarskiego Warszawa–Praga–Warszawa,* „Głos Ludu", 28 kwietnia 1948 r., nr 116, s. 8.

w imprezach rangi mistrzowskiej, które rozgrywano później. Po drugie, potwierdziło się to w kolejnych latach, pogoda potrafiła płatać figle i kolarze musieli jechać, walcząc z przenikliwym zimnem[14]. W latach 1954–-1962 wyścig rozpoczynano 2 maja. Dzień wcześniej ekipy sportowe były zapraszane do udziału w manifestacji pierwszomajowej. Kierownictwa niektórych zespołów, najczęściej z Europy Zachodniej, odmawiały udziału w tego typu uroczystościach. W 1954 r. organizatorzy krytycznie ocenili drużynę Węgier, która także nie wzięła udziału w pochodzie pierwszomajowym[15]. W 1963 r. Wyścig Pokoju po raz pierwszy rozpoczął się 9 maja. W kolejnych latach kolarze startowali w zbliżonym terminie[16].

Kryteria polityczne uwzględniano także przy ustalaniu trasy wyścigu. Planowano ją tak, by była atrakcyjna technicznie dla kolarzy, ale jednocześnie przebiegała obok sztandarowych budowli socjalizmu, które mieli podziwiać goście zagraniczni towarzyszący sportowcom[17].

Już w 1948 r. kolarzom polskim zapewniono najlepszy sprzęt. W „Głosie Ludu" pisano: „Reprezentanci nasi pojadą na najbardziej nowoczesnym i doskonałym sprzęcie włoskim, który redakcja «Głosu Ludu» sprowadza z Włoch"[18]. Ujawnienie tej informacji nie sprzyjało realizacji celów politycznych, jakie postawiono przed wyścigiem, bowiem trudne do przyjęcia dla ówczesnych władz partyjnych i państwowych było uznanie wyższości techniki kapitalistycznych Włoch nad Polską. Dlatego w latach pięćdziesiątych, przed wyścigiem, mocno eksponowano polskie rowery „Bałtyki"[19], nie wspominano zaś o rowerach zachodnich, na których je-

---

[14] W VI Wyścigu Pokoju w 1953 r. spośród 93 zawodników, którzy wystartowali, do mety dojechało jedynie 38 kolarzy. Peleton zdziesiątkowała głównie zimowa aura, zob. B. Tuszyński, s. 87.

[15] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, *Sprawozdanie organizacyjne Biura Wykonawczego Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga*, k. 15–38; zob. Dokument 30.

[16] Por. A. Pasko, *Wyścig Pokoju — kontrowersyjne dziedzictwo...*, s. 161 i n.

[17] Por. J. Ferenc, *Tajniacy w peletonie,* „Tygodnik Powszechny" 2006, nr 32.

[18] *Wyścig Warszawa–Praga–Warszawa największą amatorską imprezą w historii kolarstwa*, „Głos Ludu", 11 marca 1948 r., nr 70, s. 8; kilka dni wcześniej na łamach „Głosu Ludu" o wyposażeniu polskich kolarzy we włoskie rowery mówił także dyrektor PUWF Wacław Kuchar, *„Zwycięstwo jest wielką niewiadomą..." mówi dyrektor PUWF płk Kuchar o wyścigu Warszawa–Praha–Warszawa,* „Głos Ludu", 5 marca 1948 r., nr 64, s. 8.

[19] *Montaż polskich „Bałtyków"*, „Trybuna Ludu", 26 kwietnia 1950, nr 114, wyd. G, s. 1; W 1974 r. w „Sportowcu" ukazał się artykuł Macieja Biegi, *Rower pana Szur-*

chali nie tylko Polacy, ale także kolarze radzieccy w pierwszym starcie w wyścigu[20]. Nawet działacz sportowy związany z kolarstwem, Włodzimierz Gołębiewski, w książce z 1976 r. pt. *Wyścig Pokoju* zapisał, że obu polskim zespołom w 1948 r. „dostarczono nowe rowery wyścigowe «Bałtyki», wyprodukowane przez fabrykę w Nowej Wsi na Śląsku"[21]. Te informacje miały oddziaływać na wyobraźnię polskiego społeczeństwa, przekonywać o sile gospodarczej kraju.

W 1950 r. nagrodę dla zwycięskiej drużyny ufundował Polski Komitet Obrońców Pokoju. Zmieniono wówczas nazwę zawodów z Międzynarodowego Biegu Kolarskiego na Wyścig Pokoju. W 1950 r. publicznie wspomniano o politycznym znaczeniu wyścigu. Dwa dni po zakończeniu rywalizacji w organie prasowym Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, „Trybunie Ludu" pisano: „Gdy dziś bilansujemy rezultaty Wyścigu Pokoju, musimy przede wszystkim stwierdzić, że ta wielka impreza sportowa stała się poważnym wydarzeniem politycznym w życiu naszego kraju. Począwszy od pierwszych manifestacji związanych z Wyścigiem, w których wzięli udział m.in. tow. Premier Cyrankiewicz, Marszałek Polski tow. Konstanty Rokossowski i tow. Wicepremier Aleksander Zawadzki, poprzez udział zawodników w defiladzie 1–majowej w Warszawie, poprzez piękne i masowe manifestacje ludności miast i wsi oraz dziesiątków tysięcy młodzieży i dzieci szkolnych witających zawodników — wszędzie i u wszystkich przewijało się naczelne hasło Wyścigu: «Walczymy o Pokój przeciw podżegaczom wojennym!»"[22]. Następnego dnia redaktor działu sportowego „Rudeho Prava" także na łamach „Trybuny Ludu" podkreślał: „Głównym sukcesem Wyścigu jest, że osiągnął on nie tylko sportowy cel, lecz również pełen jest politycznej treści"[23].

---

kowskiego, autor opisał rower „Jaguar Special", napisał też: „pochodzi on właściwie z bydgoskiego Rometu. (...) Naszej rodzimej produkcji jest rama, inne zaś części noszą napisy sławnych w świecie firm, głównie włoskich. W Bydgoszczy składa się to wszystko (...)". Zob. M. Biega, *Rower pana Szurkowskiego*, „Sportowiec", 7 maja 1974, nr 19, s. 18–20.

20 W Wyścigu Pokoju w 1954 r. kolarze radzieccy jechali na „słabych" rowerach zakupionych we Francji, zob. AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, *Informacja z przebiegu VII Międzynarodowego Wyścigu Kolarskiego Warszawa–Berlin–Praga na terenie kraju*, k. 1–4, zob. Dokument 28.

21 *„Wyścig Pokoju",* pod red. W. Gołębiewskiego, (brak miejsca wydania) 1967, s. 16.

22 *Wyścig w służbie pokoju,* „Trybuna Ludu", 11 maja 1950 r., nr 128, wyd. G, s. 3.

23 *Głos dziennikarza czechosłowackiego i duńskiego o Wyścigu Pokoju,* „Trybuna Ludu", 12 maja 1950 r., nr 129, wyd. G, s. 6.

Tradycją Wyścigu Pokoju stało się, że rywalizację kolarzy obserwowali m.in. kolejni sekretarze Komitetu Centralnego PZPR, członkowie Biura Politycznego, kierownicy wydziałów KC PZPR. W ten sposób władza dodawała splendoru wyścigowi, ale też i sama z tego splendoru czerpała. Rządzący dbali też, by na trasie nie zabrakło widzów, dlatego też kierownictwo centralne PZPR szczegółowo instruowało komitety PZPR wszystkich szczebli o konieczności zmobilizowania publiczności do wyjścia na trasę. Zarządzano więc odwoływanie zajęć w szkołach położonych w odległości do 10 km od trasy[24], organizowano konkursy na najlepiej zorganizowane zespoły wiejskie[25] oraz na najlepsze występy zespołów artystycznych i kapel na trasie wyścigu[26]. Wyścig Pokoju miał „przyciągnąć uwagę i zainteresowanie" ludzi obojętnych „wobec innych środków (...) propagandy"[27].

Więcej szczegółów na temat politycznego oddziaływania Wyścigu Pokoju odnajdujemy w notatkach służbowych sporządzonych przez organizatorów. Wynika z nich, że dobór drużyn i dziennikarzy „burżuazyjnych" zaproszonych na imprezę podporządkowany był między innymi możliwościom i perspektywom oddziaływania politycznego. W 1954 r. kierownictwo partii podkreślało, że głównym celem było „przekonywanie (...) o słuszności naszej walki o pokój i zaktywizowanie ich w tej walce". Poza tym w czasie trwania wyścigu próbowano udowodnić wyższość ustroju panującego w państwach bloku wschodniego nad systemem kapitalistycznym. Realizowano to w sposób „pośredni" poprzez demonstrowanie „bezinteresowności (...) przyjaźni dla innych narodów, wzrost stopy życiowej szerokich mas, rozwój gospodarki narodowej" oraz poprzez „tworzenie dobrego samopoczucia wszystkich uczestników" i dobrą organizację wy-

[24] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/82, *Pismo Sekretariatu KC PZPR w sprawie organizacji VI Wyścigu Pokoju wysłane do komitetów wojewódzkich PZPR,* k. 15 i n.; zob. Dokument 19.

[25] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, *Sprawozdanie organizacyjne Biura Wykonawczego Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga*, k. 15–38; zob. Dokument 30.

[26] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, *Informacja w sprawie przygotowań do VIII Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa*, k. 39–44; zob. Dokument 35.

[27] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/82, *Pismo Sekretariatu KC PZPR w sprawie organizacji VI Wyścigu Pokoju wysłane do komitetów wojewódzkich PZPR*, k. 15 i n.; zob. Dokument 19.

ścigu „we wszystkich jego elementach”[28]. Wspomniano wcześniej, że od początku wyścig zapowiadano jako największą amatorską imprezę kolarską w Europie, a nawet na świecie. W kolejnych latach było to również aktualne. W 1952 r. do grupy współorganizatorów Wyścigu Pokoju dołączyło NRD, a oficjalnie redakcja „Neues Deutschland”. W następstwie takiej decyzji trasa wyścigu została wydłużona o około 700 km, które przebiegały przez tereny NRD. Podniosło to stopień trudności wyścigu, a przez to wzrosła jego atrakcyjność, jednocześnie zwiększono możliwości oddziaływania propagandowego. Organizatorzy zabiegali o zaproszenie jak największej liczby drużyn, nie licząc się z kosztami, a w niektórych przypadkach nawet z poziomem sportowym zawodników. W 1954 i 1955 r. w Wyścigu Pokoju wystartowała drużyna Indii. Zawodnicy z tego kraju nie byli zupełnie przygotowani do startu w wieloetapowym wyścigu, ani fizycznie, ani materialnie. Dlatego organizatorzy z Polski, NRD i Czechosłowacji na wspólnej konferencji ustalili, że „należy zrobić wszystko, aby doprowadzić drużynę indyjską do Pragi, chociaż jest to zadanie bardzo trudne”[29]. Przedstawiciele zachodniej prasy otwarcie mówili, że start drużyny Indii miał charakter propagandowy[30]. W 1954 r. podobny mechanizm „doprowadzenia do mety” stosowano wobec kolarzy Albanii. Warto dodać, że każdy ze współorganizatorów opłacił w jednej trzeciej koszty sprowadzenia Hindusów na wyścig. Polacy wyekwipowali także zawodników Albanii[31].

Oficjalnie od 1952 r. organizatorami Wyścigu Pokoju były trzy dzienniki prasowe: „Trybuna Ludu”, „Rude Pravo” i „Neues Deutschland”. W rzeczywistości w organizację imprezy zaangażowany był aparat partyjny i państwowy trzech krajów Polski, NRD i Czechosłowacji.

W Polsce najważniejsze decyzje dotyczące wyścigu podejmowano na szczeblu sekretarzy KC PZPR oraz kierowników wydziałów KC PZPR. Pra-

[28] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, *Notatka służbowa o przeprowadzeniu VII Wyścigu Pokoju „Trybuny Ludu”, „Neues Deutschland” i „Rudeho Praha” w 1954 roku*, k. 6–13; zob. Dokument 29.

[29] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, *Informacja z przebiegu VII Międzynarodowego Wyścigu Kolarskiego Warszawa–Berlin–Praga na terenie kraju*, k. 1 i n.; zob. Dokument 28.

[30] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, *Sprawozdanie z VIII Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa*, k. 52–63; zob. Dokument 37.

[31] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, *Sprawozdanie organizacyjne Biura Wykonawczego Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga*, k. 15–38; zob. Dokument 30.

cownicy odpowiednich wydziałów KC PZPR pomagali „w zmobilizowaniu towarzyszy zatrudnionych na różnych placówkach do obsługi wyścigu”[32]. W poszczególnych rejonach kraju, przez które przebiegał wyścig, powoływano komitety etapowe składające się m.in. z przedstawicieli komitetów wojewódzkich PZPR, prasy partyjnej, członków Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej oraz pracowników Wojewódzkich Komitetów Kultury Fizycznej[33]. Stan przygotowań do wyścigu analizowano na posiedzeniach egzekutyw komitetów wojewódzkich PZPR[34]. W przygotowania do wyścigu zaangażowane były także polskie placówki dyplomatyczne. Pracownicy tych placówek wskazywali organizatorom „odpowiednich” dziennikarzy z krajów zachodnich, których zapraszano na zawody[35]. Dawało to pewne gwarancje, że relacje z trasy, jakie ukażą się na Zachodzie, będą przychylne organizatorom. Oczywiście tę grupę otaczano najlepszą opieką. Placówki dyplomatyczne również zapraszały drużyny zagraniczne na Wyścig Pokoju. W tym wypadku najczęściej wykorzystywano prywatne kontakty dyplomatów. Działania te nabierały szczególnego znaczenia w okresach, gdy imprezie groził bojkot ze strony uczestników z Europy Zachodniej. Pomoc taka przydała się szczególnie w czasie organizacji Wyścigu Pokoju po interwencji zbrojnej państw Układu Warszawskiego w Czechosłowacji w 1968 r.[36] i po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce[37].

---

32 AAN, KC PZPR, sygn. 237/V/44, *Notatka w sprawie VI Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju (Praga–Berlin–Warszawa)*, k. 98 i n.; zob. Dokument 18.

33 AAN, Główny Komitet Kultury Fizycznej, sygn. 54/2, *Zarządzenie Nr 13 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej z dnia 15 marca 1952 r. w sprawie Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga*, k. 15 i n.; zob. Dokument 16.

34 AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/82, *Pismo sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba do sekretarzy komitetów wojewódzkich, powiatowych i miejskich*, k. 12 i n.; zob. Dokument 17.

35 AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, *Sprawozdanie organizacyjne Biura Wykonawczego Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga*, k. 15 i n.; zob. Dokument 30.

36 AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/1125, *Informacja w sprawie XXII Wyścigu Pokoju 1969 r.*, k. 26 i n.; zob. Dokument 57; przed Wyścigiem Pokoju w 1969 r. pracownicy polskich ambasad byli szczególnie aktywni. Na przykład udział drużyny francuskiej w wyścigu próbowano zapewnić poprzez interwencję u najwyższych władz sportowych Francji. Działania były tak skuteczne, że Francuzi wystartowali w wyścigu. Podobną aktywność, także skuteczną, wykazała ambasada w Meksyku.

37 AAN, KC PZPR, sygn. XI/957, *Notatka w sprawie przebiegu 36 Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga „Trybuny Ludu”, „Neues Deutschland” i „Rudeho Prava”,* k. 204 i n.; zob. Dokument 71.

Zupełnie nietypowym zadaniem związanym z Wyścigiem Pokoju próbowano obarczyć Ministerstwo Spraw Zagranicznych w 1951 r. Otóż planowano wysłać pocztą kurierską upominki zawodnikom francuskim i duńskim, którzy startowali w Wyścigu Pokoju, lecz nie odebrali nagród. Zamierzano w ten sposób przesłać słodycze i „12 kuponów materiałów”[38]. Trzy lata później, w 1954 r., do przedstawicielstw PRL za granicą zgłaszali się kolarze z różnych państw, którzy startowali w Wyścigu Pokoju. Domagali się zwrotu utraconych zarobków poniesionych w trakcie trwania imprezy[39]. Z korespondencji prowadzonej wówczas między Głównym Komitetem Kultury Fizycznej i Ministerstwem Spraw Zagranicznych PRL wynika, że w przypadku drużyny belgijskiej roszczenia te zostały spełnione[40].

Wyścig Pokoju był imprezą deficytową. Chociaż już w latach pięćdziesiątych organizatorzy mówili o potrzebie oszczędzania, to w praktyce nie potrafili lub nie chcieli tego realizować. Regularnie deficyt wyścigu pokrywano bezpośrednią dotacją państwową[41] albo pośrednio poprzez Polską Federację Sportu[42]. Kosztowne były niektóre pomysły organizatorów wyścigu. W 1955 r. zwrócili się oni do Prezesa Rady Ministrów „z prośbą o zezwolenie na wykonanie 23 samochodów otwartych marki «Warszawa»”[43]. Zapewne przedsięwzięcie takie wymagało przestawienia produkcji seryjnej na dużo droższą, jednostkową.

W latach pięćdziesiątych w propagandzie państwowej Wyścig Pokoju przeciwstawiano wielkim wyścigom kolarskim organizowanym na Zachodzie. Jednak „naszą” imprezę przedstawiano jako „potężną manifestację szczęśliwych ludzi w wolnych krajach”[44], zaś znany, wieloetapowy wyścig

---

38 AMSZ, GM, zespól 15, teczka 221, wiązka 22, *Pismo dyrektora Departamentu Prasy i Informacji MSZ skierowane do ministra spraw zagranicznych RP Stanisława Skrzeszewskiego*, k. 64; zob. Dokument 15.

39 AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 909, *Pismo Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL do Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju*, k. 38; zob. Dokument 32.

40 AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 909, *Tajne pismo Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL do Głównego Komitetu Kultury Fizycznej*, k. 39; zob. Dokument 33.

41 AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, *Informacja w sprawie przygotowań do VIII Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa*, k. 39–44, zob. Dokument 35.

42 AAN, PFS, sygn. 7/65, *Rozliczenie finansowe XXVIII Wyścigu Pokoju*, k. 69 i n.; zob. Dokument 68.

43 AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, *Poufne sprawozdanie z VIII Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa*, k. 52 i n.; zob. Dokument 37.

44 K. Małcużyński, Z. Weiss, *Kronika wielkiego wyścigu,* Warszawa 1952, s. 13.

z długą tradycją, Tour de France, był rzekomo „pretekstem do obwiezienia po kraju olbrzymiej, jarmarcznej karawany samochodów obwieszonych reklamami «najwspanialszych gorsetów», «patentowanych podwiązek», «niezniszczalnych opon» i «jedynych, dających radość życia nożyków do golenia»”[45]. Organizatorzy Wyścigu Pokoju nie mieli wielkiego doświadczenia w przygotowywaniu wieloetapowych wyścigów kolarskich. Próbowali więc korzystać z doświadczeń... Zachodu. W 1954 r. przedstawiciele NRD, Czechosłowacji i Polski wspólnie ustalili, że każde państwo wyśle swoich obserwatorów na wielkie wieloetapowe wyścigi kolarskie. Polacy do Francji, Czesi i Słowacy do Włoch, Niemcy z NRD do Szwajcarii[46].

W kolejnych latach etykieta „manifestacji szczęśliwych ludzi” nie wystarczyła do „przyciągnięcia” sportowców z Zachodu do udziału w Wyścigu Pokoju. Trzeba było wprowadzić atrakcyjne nagrody. Przedstawiciele NRD, na naradzie kierownictw sportu i dzienników partyjnych z NRD, Polski i Czechosłowacji, wyraźnie powiedzieli: „aby uatrakcyjnić W[yścig] P[okoju] dla zawodników z państw Europy Zachodniej wprowadziliśmy jako I nagrodę — samochód, ale od lat otrzymują ją zawodnicy z naszych krajów i prawdopodobnie tak będzie nadal”[47]. Problem polegał na tym, że był to wyścig amatorski. Kolarze z krajów demokracji ludowej oficjalnie byli także „amatorami”, dlatego, jak twierdzili Niemcy: „[Hans Joachim] Hartnick otrzymawszy samochód za zwycięstwo musiał je zwrócić”[48].

Czy Wyścig Pokoju rzeczywiście przebiegał tylko w pokojowej atmosferze? Nie kwestionując przyjaźni, jakie być może się narodziły, trzeba też dostrzec ciemniejszą stronę „pokojowej imprezy”. Zawodnicy polscy, którzy startowali w Wyścigu Pokoju, wspominają, że szczególnie zacięta rywalizacja, nie zawsze zgodna z zasadami fair play, toczyła się między kolarzami ZSRR, Polski, NRD i Czechosłowacji. Tadeusz Mytnik twierdził, że Polacy potrafili współpracować z Niemcami przeciwko Rosja-

[45] Tamże.

[46] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, *Notatka służbowa o przeprowadzeniu VII Wyścigu Pokoju „Trybuny Ludu”, „Neues Deutschland” i „Rudeho Prava” w 1954 r.*, k. 6 i n.; zob. Dokument 29.

[47] Archiwum Ministerstwa Edukacji Narodowej, Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu, Departament Zagraniczny, sygn. 4/29, karty nienumerowane, *Notatka z narady kierownictw organizacji wychowania fizycznego, dzienników partyjnych oraz związków kolarskich NRD, PRL i CSRS, która odbyła się w Nouzowie k/Pragi dnia 8 maja 1979 r.,* karty nienumerowane; zob. Dokument 70.

[48] Tamże.

nom i Czechosłowakom, którzy „trzymali" razem. Mytnik podczas jednego z etapów tak „mocował się" z Jurijem Awierninem, że dwa razy leżeli w rowie[49]. Atmosfera daleka od przyjaznej otaczała nie tylko kolarzy. W 1954 r. polscy organizatorzy podkreślali: „Na terenie CSR — naszym zdaniem linia propagandy wyników Wyścigu była nacechowana osłabieniem momentów internacjonalizmu i zawierała elementy czechosłowackiego szowinizmu. Wyrażało się to w niewspółmiernym wybrzuszaniu wiadomości w superlatywach o zawodnikach czechosłowackich i pomijaniu często innych. Tak było w prasie i w radio"[50]. Nieprzyjemny incydent zdarzył się w 1971 r. w Pradze podczas uroczystości zakończenia XXIV Wyścigu Pokoju. Zwycięzcą indywidualnym został wówczas Ryszard Szurkowski. Podczas rundy honorowej na stadionie chcieli mu towarzyszyć polscy kibice z biało–czerwonymi flagami. Służby porządkowe próbowały im to uniemożliwić. Poza tym telewizja czechosłowacka zakończyła relację przed dekoracją zwycięzców wyścigu[51].

Jednak niespotykane wydarzenia miały miejsce w 1969 r., niespełna rok po interwencji państw Układu Warszawskiego w Czechosłowacji. Kolarze czechosłowaccy, pomimo starań strony polskiej i NRD, nie wystartowali w Wyścigu Pokoju. Udało się jednak zorganizować przejazd przez terytorium Czechosłowacji, przynajmniej na odcinku 112 km. Z tym że na całej trasie, mniej więcej co 50 metrów, porządku pilnował żołnierz lub milicjant. Mimo tego nie obyło się bez incydentów. Prezes Polskiego Związku Kolarskiego odnotował: „Na pierwszej części trasy bardzo wielu zawodników miało defekty gum. Stwierdzono, że powstały one w ogromnej większości z powodu rozsypania na szosie pinezek. W związku z tym kierownictwo Wyścigu wydało polecenie wszystkim samochodom oprócz sędziowskich i technicznych wyprzedzenia kolarzy. Chodziło o to, by sa-

[49] C. Koprowicz, R. Opiatowski, *Jak to w Wyścigu Pokoju bywało,* „Gazeta Wyborcza", 24 maja 1994; także: W. Dubiański, *Wyścig wojny,* „Tygodnik Powszechny" 2002, nr 20; A. Fąfara, *Gdy rowery zdobywały wiosnę,* „Polityka" 2002, nr 19; W. Dubiański, *Wyścig (nie)pokoju,* „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej", nr 11, grudzień 2001.

[50] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII.413, *Notatka służbowa o przeprowadzeniu VII Wyścigu Pokoju „Trybuny Ludu", „Neues Deutschland" i „Rudeho Prava" w 1954 r.*, k. 6 i n.; zob. Dokument 29.

[51] AMSZ, GM, zespół 6/75, wiązka 1, *List mieszkańca Wrocławia z dnia 21 czerwca 1971 r. do Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL w sprawie niewłaściwego zachowania czechosłowackich służb porządkowych w Pradze,* karty nienumerowane.

mochody jadące przed zawodnikami przynajmniej częściowo zmiotły z szosy pinezki”[52]. Ponadto wzdłuż przejazdu kolumny wyścigu „widać było nieprzychylne napisy częściowo zacierane przez wojsko”. Przed kilkoma fabrykami kolarzy „witano” gwizdami i okrzykami. Na dachu jednego z zakładów przemysłowych „kilku mężczyzn czyniło nieprzyjemne gesty, machało miotłami, a jeden z nich spuścił spodnie i odwrócił się tyłem do kolumny wyścigowej”[53].

W kontekście takich wydarzeń zapewne trafna była uwaga dziennikarza „Mladej Fronty”, którą podzielił się z polskim kolegą, że Wyścig Pokoju to: „czysta komedia, karykatura sportu, a zwłaszcza przyjaźni i pokoju”[54]. W przekonaniu o słuszności tej uwagi utwierdzały hasła, jakie eksponowano w Polsce w czasie XXII Wyścigu Pokoju. Niektóre z nich głosiły: „(...) Naszym celem — pokój i przyjaźń narodów, Idea przyjaźni i pokoju nie zna granic, Sport służy zbliżeniu młodzieży całego świata, Wspólnie manifestujemy za pokojem na świecie (...)”[55]. Czechom i Słowakom w 1969 r. rzeczywiście trudno było uwierzyć w te hasła.

Wyścig Pokoju pozornie otaczała atmosfera spontaniczności. W rzeczywistości była to impreza dokładnie kontrolowana przez organizatorów i służbę bezpieczeństwa. Ingerencja obejmowała nawet dobór „odpowiednich” kibiców na mecie wyścigu, a więc w miejscu, gdzie gromadziło się wielu dziennikarzy zagranicznych. Realizowano to m.in. poprzez sprzedaż biletów komitetom zakładowym PZPR. Te zaś przekazywały je wybranym osobom. W 1962 r. z obawy przed demonstrowaniem przez kibiców antyradzieckich nastrojów „rozprowadzono wśród aktywu partyjnego 420 bezpłatnych biletów”[56]. Zmieniono wówczas nawet regulamin wyścigu i zamiast jednej zwycięskiej drużyny (ZSRR), rundę honorową na stadionie wykonały trzy pierwsze zespoły w klasyfikacji drużynowej (ZSRR, Polska i NRD). Uniknięto w ten sposób wrogiej reakcji publiczności na widok drużyny radzieckiej[57]. W trakcie wyścigu aktywne były

[52] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/1125, *Notatka w sprawie przejazdu Wyścigu Pokoju przez CSRS*, k. 46; zob. Dokument 62.

[53] Tamże; por. A. Pasko, *Wyścig Pokoju — kontrowersyjne dziedzictwo...*, s. 161 i n.

[54] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/1125, *Notatka z Kongresu AIPS*, k. 96.

[55] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, *Hasła na XXII Wyścig Pokoju (teren polski)*, k. 36; zob. Dokument 61.

[56] AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 710, *Notatka o zakończeniu XV Wyścigu Pokoju*, k. 27–29; zob. Dokument 43.

[57] Tamże.

służby bezpieczeństwa, zarówno na szczeblu centralnym, jak i lokalnym. Zakres ich działań był bardzo szeroki. Kontrolowano m.in. stan trasy wyścigu, nawiązywano współpracę z kierownictwem komitetu organizacyjnego wyścigu. W pierwszych latach wyścigu obawiano się ataków resztek zbrojnego podziemia. Dlatego konwojenci, głównie żołnierze Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, mieli obowiązek trzymania broni „w ciągłej gotowości do użycia"[58]. W 1954 r. cała kolumna samochodowa wyścigu była wystawiona przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego[59]. W ostatnich latach PRL Służba Bezpieczeństwa nadal eliminowała „ewentualne zagrożenia" dla systemu, prowadziła także „operacyjne rozpoznanie uczestników imprezy" z pomocą m.in. tak zwanych osobowych źródeł informacji[60]. Służba Bezpieczeństwa realizowała swoje zadania we współpracy z organami bezpieczeństwa krajów socjalistycznych. Polegała ona m.in. na wzajemnej wymianie informacji[61].

W 1985 r., z okazji 40 rocznicy zwycięstwa nad faszyzmem, do grona współorganizatorów dołączyła radziecka „Prawda". Kolarzy samolotami transportowano z Pragi do Moskwy, gdzie rozegrano kryterium uliczne, etap na torze olimpijskim Kryłatskoje i wyścig drużynowy. Po zakończeniu rywalizacji w Moskwie zawodników ponownie przewieziono do Pragi[62]. Rosjanie byli także współorganizatorami wyścigu w 1986 r., kil-

---

58 J. Ferenc, *Tajniacy w peletonie,* „Tygodnik Powszechny" 2006, nr 32.

59 AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, *Notatka służbowa o przeprowadzeniu VII Wyścigu Pokoju „Trybuny Ludu", „Neues Deutschland" i „Rudeho Prava" w 1954 roku*, k. 6–13; zob. Dokument 29.

60 Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie (dalej: AIPNW), sygn. 0236/333, *Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej kryptonim „Trasa"*, k. 5 i n.; zob. Dokument 72; szerzej: J. Ferenc, *Tajniacy w peletonie...*

61 AIPNW, sygn. 0236/333, *Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej kryptonim „Trasa"*, k. 5 i n.; także: AIPNW, sygn. 0236/333, *Szyfrogram Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej nadany do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL*, k. 60; zob. Dokument 73.

62 B. Tuszyński, *Wyścig...,* s. 494. W 1979 r. podczas narady organizatorów wyścigu z propozycją włączenia terytorium Związku Radzieckiego do trasy Wyścigu Pokoju wystąpili przedstawiciele Czechosłowacji. W bardzo delikatny sposób, argumentując to trudnościami technicznymi, sprzeciwili się temu przedstawiciele NRD i Polski; zob. Archiwum Ministerstwa Edukacji Narodowej, Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu, Departament Zagraniczny, sygn. 4/29, *Notatka z narady kierownictw organizacji wychowania fizycznego, dzienników partyjnych oraz związków kolar-*

ka tygodni po awarii w Czernobylu. Wówczas to jeden z etapów wyścigu zorganizowano w położonym około 100 km od miejsca katastrofy Kijowie. W ten sposób, ryzykując zdrowie zawodników, próbowano przekonać opinię społeczną, że tragedia w Czernobylu była jedynie drobną usterką. Pomimo zabiegów organizatorów zmierzających do zapewnienia udziału jak największej liczby zespołów, ze startu, mimo wcześniejszych zgłoszeń, wycofało się wiele drużyn z krajów zachodnich oraz Rumunia. W efekcie w XXXIX Wyścigu Pokoju w 1986 r. wystartowało jedynie 64 kolarzy z 11 drużyn[63]. W 1989 r. po raz ostatni zorganizowano Wyścig Pokoju na tradycyjnej trasie między trzema stolicami Warszawą, Berlinem i Pragą. Po transformacji systemu politycznego w Polsce i zmianach politycznych w Europie Środkowo–Wschodniej Wyścig Pokoju stracił na znaczeniu. Wprawdzie jeszcze w latach 1990–1992 odbywał się na terenie trzech państw, ale nie miał już dawnego rozmachu ani prestiżu. W latach 1993–1995 wyścig miał już praktycznie lokalny charakter. Organizowano go bowiem tylko na terenie Czech. Praktycznie Wyścig Pokoju przed likwidacją uratował m.in. były zawodnik czeski Pavel Doleżel, który przejął logo i nazwę imprezy[64]. Jeszcze w 2004 r. Wyścig Pokoju zorganizowano na trasie Bruksela–Wrocław–Praga. Jednak już w następnym roku i w 2007 r. wyścig nie odbył się. Praktycznie przesądziły o tym kłopoty finansowe, z organizacji wyścigu wycofali się bowiem Niemcy. Poza tym Wyścig Pokoju został zakwalifikowany przez Międzynarodową Unię Kolarską (UCI) do niższej kategorii wyścigów — C.

Z perspektywy czasu Wyścig Pokoju często ocenia się jako imprezę wyłącznie polityczną. Ocena taka wydaje się jednak krzywdząca. Nie możemy bowiem przekreślić ani kwestionować osiągnięć kolarzy tej klasy co Stanisław Królak, Zygmunt Hanusik, Ryszard Szurkowski, Stanisław Szozda i wielu innych, nie tylko polskich sportowców. Wyścig Pokoju był przede wszystkim wielką imprezą sportową wykorzystywaną, a nawet stworzoną przez władze partyjne i państwowe do realizacji celów propagandowych. Ale czy w ogóle rokrocznie odbywałaby się ta impreza na wysokim poziomie, o doskonałej wręcz organizacji, co podkreślali m.in. zawodnicy, gdy-

skich NRD, PRL i CSRS, która odbyła się w Nouzowie koło Pragi dnia 8.V.1979 r., karty nienumerowane. Por. A. Pasko, *Wyścig Pokoju — kontrowersyjne dziedzictwo...*, s. 161 i n.; zob. Dokument 70.

63 B. Tuszyński, *Wyścig...,* s. 523.

64 B. Tuszyński, D. Marszałek, *Wyścig Pokoju 1948–2001,* Warszawa 2002, s. 6.

by nie zaangażowanie państwa i partii? Poniekąd odpowiedź znajdujemy w stwierdzeniu działacza kolarskiego, prezesa PZKol. Włodzimierza Gołębiewskiego: „Partia popierała imprezę, a skoro znalazło się takie poparcie, łatwiej było szturmować najróżniejsze twierdze finansowe, organizacyjne, celne, transportowe”[65]. Rzeczywistość po 1989 r. pokazała, że bez państwowych pieniędzy nie było wielkiego Wyścigu Pokoju.

[65] W. Gołębiewski, *Wyścig...,* s. 14.

DOKUMENTY

Dokument 1

22 marca 1948 r.
Pismo redaktora naczelnego „Głosu Ludu" Juliusza Burgina do ministra spraw zagranicznych RP Zygmunta Modzelewskiego

GŁOS LUDU[a]
PISMO POLSKIEJ PARTII ROBOTNICZEJ[b]

Warszawa, dnia 22 marca 1948 r.
Smolna Nr 12
Tel.: Sekr. 86645

Do
Ministra Tow.[arzysza]
Zygmunta Modzelewskiego[1]

Szanowny Towarzyszu!

W dniach 1 i 5 maja b.[ieżącego] r.[oku] zamierzamy wydać w Pradze dwa specjalne numery „Głosu Ludu"[2] w języku czeskim. Jednocześnie ukażą się w Warszawie dwa numery „Rudego Prava"[3], a mianowicie 1-go i 9-go maja, co pozostaje w związku z organizowanym wspólnie przez obie redakcje międzynarodowym wyścigiem kolarskim.

Zdajemy sobie sprawę ze szczególnego propagandowego znaczenia tych specjalnych numerów i chielibyśmy możliwie najpełniej oświetlić dorobek Polski Ludowej we wszystkich dziedzinach, w związku z czym *zwracamy się do Was z uprzejmą prośbą o napisanie artykułu na temat stosunków polsko-czeskich*[c], względnie na jakikolwiek temat z dziedziny polskiej polityki zagranicznej według Waszego uznania. Prosimy też o *krótką wypowiedź w sprawie stosunków polsko-czeskich z Waszym facsimile.*

Ze względu na warunki techniczne i konieczność tłumaczenia materiałów na język czeski prosilibyśmy o przygotowanie artykułu na dzień 10 kwietnia b.r.

Uprzejmie dziękujemy licząc na przychylne ustosunkowanie się do naszej prośby.

/.../[d]
J.[uliusz] Burgin[4]

Maszynopis
Źródło: Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych (dalej: AMSZ), Gabinet Ministra (dalej: GM), zespół 15, teczka 221, wiązka 22, k. 48.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Podkreślenie odręczne; wszystkie podkreślenia odręczne zaznaczono kursywą.
[d] Podpis nieczytelny.

[1] Zygmunt Modzelewski (1900–1954), działacz komunistyczny, w okresie międzywojennym studiował w Paryżu, uzyskał doktorat z ekonomii, a po II wojnie światowej także z filozofii, od 1951 r. profesor zwyczajny; w latach 1937–1945 przebywał w Związku Radzieckim, działał w Związku Patriotów Polskich, był członkiem PPR, a następnie PZPR; ambasador RP w ZSRR (1945), podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (1945–1947), minister spraw zagranicznych (1947–1951), następnie rektor Instytutu Nauk Społecznych przy KC PZPR, członek Rady Państwa (1952–1954).

[2] „Głos Ludu" — organ prasowy Polskiej Partii Robotniczej, z połączenia „Głosu Ludu" i „Robotnika", organu prasowego Polskiej Partii Socjalistycznej, powstała „Trybuna Ludu", centralny organ prasowy Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

[3] „Rude Pravo" — centralny organ Komunistycznej Partii Czechosłowacji.

[4] Juliusz Burgin (1906–1973), działacz komunistyczny, w okresie międzywojennym wielokrotnie więziony za działalność antypaństwową, od 1941 r. w Armii Czerwonej, w 1943 r. skierowany do 1 Dywizji im. T. Kościuszki, od 1944 r. szef Wydziału Politycznego w 1 Korpusie Pancernym 2 Armii Wojska Polskiego, naczelnik Wydziału II Samodzielnego Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (1945–1947), redaktor naczelny „Głosu Ludu" (1947–1948), dyrektor Gabinetu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego (1948–1949), szef I Inspektoratu Ministerstwa Obrony Narodowej (1949–1950), ambasador w Chińskiej Republice Ludowej (1949–1950), następnie ambasador w Koreańskiej Republice Ludowo–Demokratycznej, prezes Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza" (1959–1963).

Dokument 2

31 marca 1948 r.
Pismo redaktora naczelnego „Głosu Ludu" Juliusza Burgina do ministra spraw zagranicznych RP Zygmunta Modzelewskiego

GŁOS LUDU[a]
PISMO POLSKIEJ PARTII ROBOTNICZEJ[b]

Warszawa, dnia 31 marca 1948 r.
Smolna Nr 12
Tel.: Sekr. 86645

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH[a]
Zygmunt Modzelewski[b]

Redakcja „Głosu Ludu" w porozumieniu z Redakcją „Rudego Prawa" organizuje w okresie 1–9 maja b.[ieżącego] r.[oku] Międzynarodowy Bieg Kolarski na trasie Warszawa–Praga–Warszawa, w którym udział weźmie kilkanaście krajów europejskich. Przewiduje się udział około 200 zawodników[1]. Protektorat nad tym biegiem objęli tow.[arzysz] Gomułka — Wiesław[2], oraz tow. Go[t]twald[3].

Bieg ma charakter imprezy sportowo-propagandowej, organizowanej w ramach obozu demokracji europejskiej. Bieg jest dwustronny. Start nastąpi jednocześnie w Warszawie i Pradze w dniu 1 maja przed rozpoczęciem uroczystości 1-o majowych. Finisz pierwszy jest w Pradze 5 maja, finisz ogólny 9 maja w Warszawie.

Z uwagi na charakter biegu, na jego polityczne i propagandowe znaczenie, pozwalam sobie zwrócić się do Was z porośbą o przyznanie subwencji na częściowe pokrycie kosztów ponoszonych w zasadzie przez „Głos Ludu" i „Rude Prawo".

W wypadku zasadniczej zgody z Waszej strony przedstawię na żądanie Wasze projekty odnośnie pozycji wydatko-

wych, które Ministerstwo Spraw Zagranicznych mogłoby ewentualnie pokryć.

W oczekiwaniu Waszej decyzji
Pozostaję z głębokim szacunkiem

/.../[d]
Juliusz Burgin[2]

Maszynopis
Źródło: AMSZ, GM, zespół 15, teczka 221, wiązka 22, k. 52.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

[1] W rzeczywistości w wyścigu zorganizowanym w 1948 r. wzięło udział 65 zawodników na trasie Warszawa–Praga i 53 kolarzy na trasie Praga–Warszawa.
[2] Władysław Gomułka, pseudonim Wiesław, (1905–1982), I sekretarz KC PPR (1943–1948), oskarżony o odchylenia prawicowo–nacjonalistyczne został uwięziony (1951–1954), I sekretarz KC PZPR (1956–1970), doprowadził do podpisania układu pomiędzy Polską i RFN, w którym RFN uznawało zachodnią granicę na Odrze i Nysie Łużyckiej. W grudniu 1970 r. na jego polecenie krwawo stłumiono robotnicze manifestacje na Wybrzeżu.
[3] Klement Gottwald (1896–1953), czechosłowacki przywódca komunistyczny, od 1935 r. wchodził w skład Sekretariatu Komitetu Wykonawczego Kominternu, był bliskim współpracownikiem Stalina. W 1945 r. został wicepremierem koalicyjnego rządu. Po wyborach w 1946 r. stanął na czele rządu. W 1948 r. praktycznie wymusił ustąpienie prezydenta Beneša i sam objął to stanowisko. Zmarł w Moskwie zaraz po pogrzebie Stalina.

Dokument 3

22 kwietnia 1948 r.
Pismo redaktora naczelnego „Głosu Ludu" Juliusza Burgina do ministra spraw zagranicznych RP Zygmunta Modzelewskiego

GŁOS LUDU[a]
PISMO POLSKIEJ PARTII ROBOTNICZEJ[b]

Warszawa, dnia 22 kwietnia 1948 r.
Smolna Nr 12
Tel.: Sekr. 86645

Do
Ministra Spraw Zagranicznych
Tow.[arzysza] Zygmunta Modzelewskiego
w miejscu[a]

Redakcja „Głosu Ludu" ma zaszczyt zwrócić się niniejszym z uprzejmą prośbą o łaskawe uczestnictwo w Komitecie Honorowym Międzynarodowego Biegu Kolarskiego Warszawa–Praga–Warszawa, zorganizowanego przez redakcje „Głosu Ludu" i „Rudego Prawa" pod Wysokim Protektoratem Wicepremiera Gomułki — Wiesława i Premiera Gottwalda[1].

Uprzejmie prosimy o możliwie szybkie udzielenie nam odpowiedzi.

/.../[d]
J.[uliusz] Burgin[2]

Maszynopis
Źródło: AMSZ, GM, zespół 15, teczka 221, wiązka 22, k. 60.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

[1] W Komitecie Honorowym Międzynarodowego Biegu Kolarskiego w 1948 r. ze strony polskiej uczestniczyło liczne grono polityków, m.in. premier Józef Cyrankiewicz, marszałek Michał Żymierski, minister oświaty Stanisław Skrzeszewski. Komitet Honorowy Międzynarodowego Bie-

gu Kolarskiego powołała także strona czechosłowacka, uczestniczyli w nim m.in. Villiam Siroky — wicepremier rządu CSR i przewodniczący Komunistycznej Partii Słowacji, Antonin Zapotocky — wicepremier rządu CSR i Przewodniczący Czechosłowackich Związków Zawodowych.

Dokument 4

23 kwietnia 1948 r.
Pismo wicedyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do redakcji „Głosu Ludu”

23 kwietnia [194]8 [r.]

GM.5647/6/48

Do
„GŁOSU LUDU”[a]
Pisma Polskiej Partii Robotniczej

Potwierdzając odbiór pisma z dnia 22.IV. b.[ieżącego] r.[oku], z polecenia Obywatela Ministra[1] komunikuję, iż Obywatel Minister zgadza się na przyjęcie godności członka Komitetu Honorowego Międzynarodowego Biegu Kolarskiego Warszawa–Praga–Warszawa.

WICEDYREKTOR GABINETU MINISTRA
/.../[b]
/Fr. JANISZEWSKA/

Maszynopis
Źródło: AMSZ, GM, zespół 15, teczka 221, wiązka 22, k. 61.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Podpis nieczytelny.

[1] Chodzi o ministra spraw zagranicznych Zygmunta Modzelewskiego.

Dokument 5

1949 r.
Notatka o zadaniach wychowania fizycznego i sportu oraz o znaczeniu „biegu kolarskiego Praga–Warszawa"

Jest dość powszechne przekonanie, że przemiany społeczne, które w kraju naszym po wojnie zachodzą, nie dotyczą w zasadzie dziedziny kultury fizycznej i sportu. Sport przecież tak niewiele miał wspólnego z polityką! W piłkę kopie się tak samo jak przed wojną, w boksie w kolarstwie, lekkoatletyce itd. nic się nie zmieniło.

Otóż zmieniło się wiele i to zasadniczo.

Wobec przedwojennego sportu elitarnego, mającego za zadanie odciąganie uwagi mas pracujących od ważnych procesów społecznych, od walki klasowej — sportu zdradzającego militarystyczne i szowinistyczne tendencje, sportu niedocierającego na wieś i nie związanego z masami pracującymi, dzisiejszy rozwój kultury fizycznej i sportu wiąże się ściśle z zagadnieniami ogólnego wzrostu kultury i zdrowia naszego społeczeństwa.

Wychowanie fizyczne i sport ma do spełnienia ważną funkcję społeczną, wzmocnienia sił narodu, zwiększenia potencjału obronnego Państwa. Poprzez jego umasowienie chcemy wychować ludzi zahartowanych na trudy, pełnych radości i ochoty do pracy. Dlatego dziedzina sportu związana jest z szeroką bazą mas pracujących, Związkami Zawodowymi i Samopomocą Chłopską.

Wielką rolę odgrywa w tej dziedzinie Związek Młodzieży Polskiej, który młodzieńczym entuzjazmem i pracą ideologiczną pomaga w podnoszeniu poziomu sportu polskiego.

Bieg kolarski Praga–Warszawa nosi wszystkie cechy demokratycznego sportu. Jest symbolem braterskiej współpracy narodów pragnących pokoju, a zwłaszcza przyjaźni polsko-czechosłowackiej. Jest związany z nosicielami postępowej myśli i nauczycielami mas pracujących obydwu naszych narodów. Centralnymi organami przodujących Partii — „Trybuną Ludu"[1] i „Rudym Pravem"[2].

Jest największą w świecie amatorską imprezą kolarską dającą dowód prężności i wzrostu sportu w krajach demokracji ludowej.

I wreszcie jest związana z tygodniem oświaty, książki i prasy, stanowiąc poważny czynnik popularyzacji wzrostu czytelnictwa i oświaty.

Spełnia więc bieg kolarski Praga–Warszawa te wszystkie zadania, które przed sportem stawia nasza Ludowa Ojczyzna.

Maszynopis
Źródło: Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), Główny Urząd Kultury Fizycznej (dalej: GUKF), sygn. 57, k. 15–16.

W dokumencie nie umieszczono daty ani podpisu autora.

[1] „Trybuna Ludu" — organ prasowy Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej wydawany w latach 1948–1990. Powstał z połączenia „Głosu Ludu", organu Polskiej Partii Robotniczej, oraz „Robotnika", organu Polskiej Partii Socjalistycznej.

[2] „Rude Pravo" — centralny organ prasowy Komunistycznej Partii Czechosłowacji.

Dokument 6

19 stycznia 1949 r.
Pismo redakcji „Trybuny Ludu" do Głównego Urzędu Kultury Fizycznej

TRYBUNA LUDU
ORGAN KOMITETU CENTRALNEGO
POLSKIEJ ZJEDNOCZONEJ
PARTII ROBOTNICZEJ[a]

Warszawa, dnia 19.I.1949[c]
Smolna 12
Tel. 8-82-28, 8-51-04,
8-57-62, 8-57-54

L. dz. 58/41[b]

Do
Głównego Urzędu Kultury Fizycznej
w miejscu
Marszałkowska 58

Zgodnie z kalendarzem sportowym Polskiego Związku Kolarskiego na rok 1949, zaakceptowanym przez G.U.K.F. — w roku bieżącym wyścig kolarski Warszawa-Praga-Warszawa odbędzie się w dniach 1-9 maja [1949 r.], ze startem w Pradze i metą w Warszawie. Imprezie tej patronują redakcje „Trybuny Ludu" w Warszawie i „Rudeho Prava" w Pradze. Wyścig ten został umieszczony w międzynarodowym kalendarzyku U.C.I.

W dniu 12 b[ieżącego] m[iesiąca] przybyli z Pragi przedstawiciele redakcji „Rudeho Prava" i uzgodnili z naszą redakcją sprawy finansowe wyścigu, przy czym m.[iędzy] in.[nymi] ustalono:

1. Wyścig będzie jednokierunkowy /w r.[oku] b.[ieżącym] Praga-Warszawa/
2. Nad należytym zorganizowaniem imprez czuwać będzie Wspólny Komitet, w skład którego wchodzą:
   2 przedstawiciele „Rudeho Prava"
   2 " „Trybuny Ludu"

2 " Sekcji Kolarskiej [Č]O.S
1 przedstawiciel Polskiego Zw.[iązku] Kolarskiego
1 " GUKF

W wyniku konferencji opracowano tekst umowy między redakcją „Rudeho Prava" i redakcją „Trybuny Ludu". Umowa ta będzie parafowana na konferencji Wspólnego Komitetu w Pradze, w dniu 25 stycznia b[ieżącego] r.[oku].

Ze względu na to, że zgodnie z naszym projektem przedstawiciel GUKF ma być członkiem Wspólnego Komitetu, prosimy:

1. o wyrażenie zgody na udział przedstawiciela GUKF we Wspólnym Komitecie wyścigu
2. o wydelegowanie przedstawiciela GUKF na pierwszą konferencję, która odbędzie się w Pradze, 25 b[ieżącego] m.[iesiąca][d].

Maszynopis
Źródło: AAN, GUKF, sygn. 70, k. 72.

---

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Cyfry wpisane odręcznie.
[c] Podkreślenie w oryginale, data wpisana maszynowo.
[d] Po lewej stronie dokumentu, w górnej części odręcznie zapisano: „*mjr* [Fred Cyprian] *Better*

---

1. *Na udział w komitecie zgoda.*
2. *Reprezentować nas może w Pradze* [Feliks] *Gołębiowski".*

Dokument 7

7 lutego 1949 r.
Sprawozdanie z konferencji w Pradze, w czasie od 24 do 28 stycznia 1949 r.

PREZES
POLSKIEGO ZWIĄZKU
KOLARSKIEGO
S.C.[a]

Warszawa 33. dn.[ia] 7 lutego 1949 r.
Walecznych 27 m.6
Telefon 54-79
P.[olski] Z.[wiązek] Kol.[arski]
— Puławska 2 a
Telefon 4-27-33

Sprawozdanie
z Konferencji w Pradze, w czasie
od 24 do 28 stycznia r.[oku] b.[ieżącego][b]

W związku z przystąpieniem do prac organizacyjnych wyścigu międzynarodowego Praga–Warszawa, w dniu 23-im stycznia r.b. wyjechała specjalna delegacja do Pragi w celu omówienia całokształtu zagadnień związanych z powyższą imprezą. W skład delegacji weszli: przedstawiciel R.S.W. „Prasa"[1] dyr. E.[mil] Herbst, przedstawiciele „Trybuny Ludu" red. red. A. Kłyszyński i Z.[ygmunt] Dall, a Polski Związek Kolarski reprezentowany był przeze mnie.

Na konferencjach obecni byli ze strony czechosłowackiej, przedstawiciele „Rudeho Prava" i Czeskiego Związku Kolarskiego.

Jedną z najważniejszych spraw było opracowanie i ostateczne zatwierdzenie Regulaminu wyścigu, który z niewielkimi poprawkami został przyjęty przez obie strony. Dodać należy, że projekt Regulaminu opracowany był przez Polską Komisję Sportową. Następnie przyjęto i zatwierdzono Regulamin Nagrody Przechodniej, która zostanie ufundowana przez „Rude Pravo" i „Trybunę Ludu".

Przedmiotem długich narad była sprawa ustalenia trasy wyścigu, w rezultacie zdecydowano, że wyścig zostaje po-

dzielony na osiem etapów, cztery po stronie Czechosłowacji i cztery po stronie Polski, z jednym dniem odpoczynku w Morawskiej Ostrawie. Trasa wyścigu z kilometrażem podana jest w Regulaminie.

Następnie zdecydowano, że objazd trasy i jej opis, będzie zrobiony do dnia 15 marca r.b. z tym, że w Polsce od Cieszyna do Warszawy wykona Polski Komitet Organizacyjny, w Czechosłowacji od Cieszyna do Pragi — Czeski Komitet Organizacyjny.

Jadłospis dla zawodników przyjęto w ogólnym zarysie z tym, [że] na następnej wspólnej konferencji przedstawicieli obu Komitetów Organizacyjnych, będzie przygotowany z podaniem kaloryczności poszczególnych potraw. Przedstawiciele Polskiego Komitetu zwrócili uwagę, że w tego rodzaju wyścigach całkowite wyżywienie zawodnika nie powinno być mniejsze, jak 7 do 8 000 kalorii.

Zdecydowano również, że obie strony, w granicach swoich państw dokonają zbiorowego ubezpieczenia, tak zawodników jak i osób towarzyszących wyścigowi, co znalazło również wyraz w Regulaminie sportowym.

Ustalono ostateczny tekst i podpisano umowę między redakcją „Rudego Prava" i Redakcją „Trybuny Ludu" w języku[c] polskim i czechosłowackim. Umowa została również[d] podpisana przez oba związki kolarskie.

Poza tym ustalono ilość samochodów osobowych i ciężarowych, które mają towarzyszyć wyścigowi, oraz przyjęto w ogólnym zarysie ilość osób, które, poza zawodnikami, będą musiały wziąć udział w wyścigu.

Co do udziału państw, które mają wziąć udział w wyścigu, zdecydowano, że ostateczna lista będzie ustalona na Konferencji w Warszawie, w dniu 15 lutego r.b. Pewną jest rzeczą, że Jugosłowianie nie wezmą udziału w wyścigu[2].

Poza wyżej podanymi sprawami, omówiono cały szereg szczegółów i zdecydowano, że ostateczne ich przyjęcie nastąpi w dniu 15-tym lutego w Warszawie. W dniu tym przyjadą przedstawiciele „Rudego Prava" i Czeskiego Związku Kolarskiego. Na konferencję tą będą zaproszeni również przedstawiciele naszego Głównego Urzędu Kultury Fizycznej.

Zgodnie z życzeniami G.U.K.F., o wszystkich sprawach dotyczących tego wyścigu, będą wydawane specjalne komunikaty,

a niezależnie od tego Główny Urząd Kultury Fizycznej będzie powiadamiany o postępie prac, które muszą pójść w tym kierunku, ażeby uniknąć błędów i niedociągnięć, jakie miały miejsce w roku ubiegłym.

Ze sportowym pozdrowieniem
/.../ [e]Feliks Gołębiowski[3]

Maszynopis
Źródło: AAN, GUKF, sygn. 70, k. 78–79.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Wyraz zapisany odręcznie w miejsce skreślonego słowa „tekście".
[d] Wyraz dopisany odręcznie.
[e] Podpis nieczytelny.

[1] Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa", wydawnictwo, działało na rynku w latach 1947–-1973; w 1973 r. połączone z wydawnictwem „Książka i Wiedza" oraz z przedsiębiorstwem kolportażu „Ruch", w efekcie powstało RSW Prasa–Książka–Ruch.

[2] W 1948 r. Jugosłowianie wzięli udział w Międzynarodowym Biegu Kolarskim Warszawa–Praga–Warszawa; zwycięzcą biegu Warszawa–Praga został zawodnik jugosłowiański Prosenik, a trasę Praga–Warszawa pierwszy pokonał także Jugosłowianin Zoric. W 1949 r. Jugosłowianie nie wzięli udziału w wyścigu, zdecydowały o tym względy polityczne. W 1948 r. doszło do napięcia między Belgradem a Moskwą, kierownictwo partii jugosłowaińskiej, na czele z J.B. Tito, zostało zaatakowane za błędy i odstępstwa od marksizmu–leninizmu, nacjonalizm i inne przewinienia. Jugosławię usunięto z Kominformu. W propagandzie radzieckiej oskarżono Titę o służenie imperializmowi amerykańskiemu.

[3] Feliks Stanisław Gołębiowski (1901–1969), żołnierz Armii Krajowej, uczestnik Powstania Warszawskiego, działacz kolarski i turystyczny, uczestnik wyprawy rowerowej z Warszawy do Adampola (1931), prezes Polskiego Związku Kolarskiego (1939, 1946–1951, 1956–1960), współorganizator Wyścigu Pokoju.

Dokument 8

9 czerwca 1949 r.
Sprawozdanie z przebiegu Wyścigu Kolarskiego Praga–Warszawa na terenie stolicy

Stołeczny Urząd Kultury Fizycznej
Warszawa[a]

Nr 1028[b]
9 czerwca 1949[c]

Sprawozdanie[d]
z przebiegu Wyścigu Kolarskiego
„Praga"–„Warszawa"
na terenie Stolicy.

26 kwietnia: Zbiórka kolarzy startujących w wyścigu Praga–Warszawa na placu Zwycięstwa. Przemówienie do odjeżdżających zawodników wygłosili:
Przedstawiciel KW PZPR – tow.[arzysz] Kulczycki
Ambasador Czechosłowacji – min. [František] Pi[š]ek
Prezes Polskiego Zw.[iązku] Kolarskiego — Tow. [Feliks] Gołębiowski
Kolarzy żegnały tłumy publiczności nie tylko na samym placu, ale wzdłuż trasy biegnącej do dworca Głównego. Tu, na peronie dworca w imieniu GUKF–u przemówił ppłk. [Henryk] Czarnik[1]

9 maja: Tysiączne rzesze warszawiaków wyległo na ulice miasta w oczekiwaniu na kolarzy. Na Stadionie

im. W.[ojska] P.[olskiego] 30.000 widzów oklaskiwało [Emila} Zatopka[2] — mistrza olimpijskiego w biegu na 5 km. Wreszcie kolarze wpadli na metę[e].

Na stadionie im. W.P. przemawiali:
w imieniu Prezydenta R.P. – V–ce premier Tow. [Aleksander] Zawadzki[3]
Dyrektor G.U.K.F. – Lucjan Motyka[4]
Przedstawiciel redakcji „Rudeho Prava" — red. [Vilém] Nový
" " „Trybuny Ludu" — red. [Leon] Kasman[5]

Organizacja na trasie w granicach Warszawy wzorowa. Na samym Stadionie w przyszłości należy wzmocnić straż porządkową. Wyżywienie zawodników dobre. Impreza spełniła swoje propagandowe zadanie.

10 maja: W dzień po zakończeniu wyścigu K.C.Z.Z. przyjął zawodników „lampką wina".

Przemówienia wygłosili:
- przewodniczący K.C.Z.Z. — tow. [Aleksander] Burski[6]
- Sekretarz Generalny KCZZ — tow. poseł [Tadeusz] Ćwik[7]

Z kolei zawodnicy złożyli wizytę w GUKF, gdzie przemawiali:
vicedyrektorzy Tow. Tow. [Henryk] Szemberg[8] i [Edmund] Kosman[9f].

W wygłaszanych przemówieniach wszystkich mówców przebijała nuta zbratania pomiędzy demokracjami ludowymi Polski i Czechosłowacji oraz innymi bratnimi narodami Bułgarii, Rumunii, Albanii, z Z.S.R.R. na czele.

Ideą przewodnią przemówień była również myśl obrony pokoju. Jeśli chodzi o stosunek publiczności czy to na trasie lub na Stadionie, tak w stosunku do kolarzy jak też Zatopka i Szilaghy'ego był on nadzwyczaj entuzjastyczny. Mimo ulewy, która upadła tuż po biegu Zatopka, a przed finiszem kolarzy, tysięczne rzesze kolarzy czekały i wiwatowały na cześć uczestników i organizatorów imprezy. Miarą zainteresowania

publiczności był fakt, że do późnego wieczora cierpliwie oczekiwano na szczegółowe wyniki z biegu kolarskiego.

Instr.[uktor] propagandy
Stoł.[eczny] U.[rząd]
K.[ultury] F.[izycznej]
Stanisław[g]

Maszynopis
Źródło: AAN, GUKF, sygn. 69, k. 130.

---

[a] Odcisk pieczątki.
[b] Numer wpisany odręcznie.
[c] Data wpisana odręcznie.
[d] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[e] Odręcznie, mało czytelnie dopisano „entuzjastycznie witani".
[f] Na marginesie tego akapitu odręcznie zapisano znak zapytania.
[g] Stanowisko i podpis zapisane odręcznie; nazwisko nieczytelne.

---

1 Henryk Czarnik (1908–1956), absolwent Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego, uczestnik kampanii wrześniowej, żołnierz Armii Krajowej, walczył w powstaniu warszawskim. Po wojnie oficer Wojska Polskiego, pracownik GUKF i GKKF.

2 Emil Zatopek (1922–2000), lekkoatleta, wielokrotny reprezentant Czechosłowacji w biegach długodystansowych, 18–krotny rekordzista świata, 4–krotny medalista olimpijski. W czasie Igrzysk Olimpijskich w Helsinkach w 1952 r. dokonał niebywałego wyczynu, zdobywając złote medale w biegach na 5000 m, 10 000 m i w maratonie. W 1968 r. krytykował interwencję zbrojną państw Układu Warszawskiego w Czechosłowacji.

3 Aleksander Zawadzki (1899–1964), działacz ruchu komunistycznego, w okresie międzywojennym członek Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej, następnie Komunistycznej Partii Polski. W czasie II wojny światowej przebywał w ZSRR. Od 1943 r. w jednostkach polskich, m.in. na stanowisku zastępcy dowódcy I Korpusu Polskiego do spraw polityczno–wychowawczych, zastępcy dowódcy Armii Polskiej w ZSRR. Był wojewodą śląsko–dąbrowskim w latach 1945–1948, wicepremierem (1950–1952). Od 1944 r. zasiadał w Krajowej Radzie Narodowej, a następnie w Sejmie. Od 1952 r. był przewodniczącym Rady Państwa.

4 Lucjan Motyka (1915–2006), działacz sportowy, polityk, więzień obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, w 1949 r. był dyrektorem Głównego Komitetu Kultury Fizycznej, w latach 1950–1951 przewodniczącym GKKF. Minister kultury i sztuki (1964–1971), ambasador Polski w Czechosłowacji (1971–1975) i Bułgarii (1978–1980). Był członkiem KC PZPR w latach 1948–1980.

5 Leon Kasman, redaktor naczelny „Trybuny Ludu" w latach 1948–1953, 1957–1967.

6 Aleksander Burski (1904–1991), członek KC PZPR, p.o. przewodniczącego Komisji Centralnej Związków Zawodowych.

7 Tadeusz Ćwik, poseł na Sejm Ustawodawczy (1947–1952).

8 Henryk Szemberg (1922–1958), oficer polityczny w 1 Dywizji im. Tadusza Kościuszki, od 1946 r. był zastępcą II wiceministra obrony narodowej, od 1948 r. był zastępcą dyrektora GUKF, następnie sekretarzem GKKF.

[9] Edmund Kosman (ur. 1911), w 1949 r. został wicedyrektorem GUKF, następnie był sekretarzem GKKF, w 1950 r. został rektorem Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie; od 1962 r. pracował w Instytucie Naukowym Kultury Fizycznej.

Dokument 9

14 kwietnia 1950 r.
Instrukcja KC PZPR rozesłana do I sekretarzy KW PZPR dotycząca organizacji Wyścigu Pokoju

Prop. 6/Instr KC/50[a].
POLSKA ZJEDNOCZONA PARTIA ROBOTNICZA[b]
Komitet Centralny Warszawa, dn. 14.IV.50 r.

Do
I-szego Sekretarza KW PZPR
w .....

W dniach od 1 do 9 maja b[ieżącego]r.[oku] odbędzie się, podobnie jak w latach ubiegłych, III—ci Międzynarodowy Wyścig Kolarski Warszawa–Praga, organizowany przez „Trybunę Ludu" i „Rude Pravo" — centralne organy PZPR i Komunistycznej Partii Czechosłowacji.

Wyścig ten przejdzie pod znakiem solidarności narodów w walce o pokój, jako „wyścig pokoju"[1].

Wyścig będzie równocześnie poważną imprezą sportową o charakterze międzynarodowym. Wezmą w nim udział prócz Polski i Czechosłowacji — Węgry, Rumunia, Bułgaria i Albania[2], przedstawiciele robotniczych związków sportowych Francji, Danii, Włoch[3], Finlandii, prawdopodobnie również Anglii, Szwecji, Szwajcarii, Austrii i Belgii[4]. Po raz pierwszy w ramach wyścigu startować będą w Polsce sportowcy Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Ponadto udział w wyścigu biorą kolarze Polonii francuskiej.

Komitety Wojewódzkie dołożą starań, by zainteresowanie wyścigiem wielotysięcznych mas zgromadzonych na trasie zostało w pełni wykorzystane dla szerokiej popularyzacji haseł Światowego Komitetu Obrońców Pokoju w sprawie zakazu broni atomowej, haseł przyjaźni i braterstwa z ZSRR i krajami

demokracji ludowej, haseł solidarności z walczącym o pokój ludem pracującym państw kapitalistycznych — oraz dla propagowania odbywającego się w tym czasie Tygodnia Oświaty, Książki i Prasy, popularyzacji „Trybuny Ludu" i miejscowego organu partii.

Na trasie wyścigu, na miejscach uroczystych startów, na stadionach, na których będą zorganizowane uroczyste zakończenia poszczególnych etapów wyścigu, winny zebrać się jak największe rzesze robotników, chłopów, i młodzieży manifestujące wolę walki o pokój oraz sympatię dla sportowców biorących udział w wyścigu.

W tym celu Komitety Wojewódzkie winny:

1/ dopilnować właściwego przeprowadzenia kampanii prasowej związanej z wyścigiem w miejscowej prasie partyjnej i „czytelnikowskiej",

2/ zwrócić uwagę na dekorację trasy transparentami zawierającymi głównie hasła 1–majowe i pokojowe,

3/ zapewnić należytą pomoc dla organizatorów wyścigu ze strony władz państwowych, instytucji i organizacji partyjnych i społecznych,

4/ zaktywizować w akcji politycznej wokół „Wyścigu Pokoju" terenowe Komitety Obrońców Pokoju,

5/ poinstruować o politycznym znaczeniu wyścigu komitety partyjne w powiatach, przez które przechodzi trasa wyścigu,

6/ udzielić pełnej pomocy etapowemu komitetowi wyścigu, w pracach którego winien brać stały udział odpowiedzialny pracownik Wydziału Propagandy KW [PZPR].

Komitet Centralny P.Z.P.R.

Maszynopis

Źródło: AAN, Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (dalej: KC PZPR), sygn. 237/VIII/82, k. 10–11.

[a] Zapisane ręcznie.

[b] Wszystkie wersaliki w oryginale.

[1] W 1950 r. wyścig Warszawa–Praga otrzymał oficjalną nazwę „Wyścig Pokoju", związane to było z ufundowaniem pucharu przez Polski Komitet Obrońców Pokoju dla zwycięzcy w klasyfikacji drużynowej.

[2] Kolarze Albanii nie wzięli udziału w III Wyścigu Pokoju, ponieważ nie uzyskali w odpowiednim czasie tranzytowych wiz jugosłowiańskich.
[3] W wyścigu wzięła udział robotnicza drużyna Triestu.
[4] Drużyny Szwecji, Szwajcarii, Austrii i Belgii nie wzięły udziału w III Wyścigu Pokoju.

Dokument 10

1951 r.
Materiały na wspólną konferencję z CSR w sprawie wyścigu Praga–Warszawa

MATERIAŁY NA WSPÓLNĄ KONFERENCJĘ Z CSR W SPRAWIE WYŚCIGU PRAGA—WARSZAWA[a]

Ustalenie nazwy wyścigu[b]

Zatwierdzenie Komitetów Wykonawczych
Skład Komitetu Wykonawczego w załączeniu[c]

Trasa wyścigu
a. Zatwierdzenie całości trasy
b. Podanie daty i odległości I — ego etapu dookoła Pragi.
c. Podanie godzin startu na wszystkich etapach.

Uczestnicy wyścigu
Podanie wykazu zaproszonych państw przez CSR.

Ustalenie całości ekip CSR i Polski
a.[d]Dokładne podanie liczby składu ekip /kierownictwo, zawodnicy i osoby towarzyszące/ oraz wykazu taboru samochodowego, który przyjedzie do Warszawy /ile osobowych, ile ciężarowych/[e].
b. Na propozycje CSR, aby wozy ciężarowe ze sprzętem, ubraniami i nagrodami szły do samej Warszawy — odpowiedź pozytywna.
CSR daje ogólny wóz mechaniczny z Pragi do Warszawy oraz[f] dla ekipy CSR.
Polacy dają wóz warsztatowy dla ekipy polskiej z Pragi do Warszawy. Wszystkie wozy warsztatowe obowiązane są udzielać każdorazowo pomocy wszystkim zawodnikom.

CSR daje materiały pędne od Pragi do Katowic — Polacy od Katowic do Warszawy i z Warszawy do Morawskiej Ostrawy dla wszystkich wozów CSR.

Obóz kondycyjny w CSR przed wyścigiem

Ustalenie miejsca i dokładnego terminu.

Polacy proponują wysłać na obóz:

1[g] kier.[ownika] politycz.[no] sport.[owego]

2 trenera

3 mechanika rowerowego — kierowcę zawodników w-g zatwierdzonego projektu. /Zależnie od ostatecznego ustalenia ilości i składu drużyn/.

Polacy proponują jednocześnie zatwierdzenie zabrania na obóz samochodu osobowego /który jest przewidziany również w kolumnie wyścigu/. Podczas trwania obozu organizatorzy dostarczą materiały pędne, w roku następnym organizatorzy polscy zaopatrzą samochód CSR na obozie kondycyjnym w Polsce w potrzebne mat.[eriały] pędne/.

Środek lokomocji dla dziennikarzy

Forma przejęcia dziennikarzy na granicy /w wypadku propozycji CSR na puszczenie autokaru do Warszawy — odpowiedź pozytywna/.

Ubezpieczenie uczestników taboru

Organizatorzy, każdy w swoim kraju, winni ubezpieczyć wszystkich uczestników wyścigu oraz pojazdy mechaniczne.

Samochód dla dziennikarzy od nas[h].

Sprawa plakatu[i]

a. Jeden projekt wydany wspólnie na CSR i Polskę?

b. Wymiana plakatów

Ustalenie formy odprawy celnej i paszportowej

a. miejsce i dokładny termin

Polska propozycja, aby odprawy dokonać w Morawskiej Ostrawie — przez granicę przepuścić wyścig bez zatrzymania. Odprawy w Morawskiej Ostrawie dokonają wspólnie urzędnicy celni CSR i Polski oraz polska i czechosłowacka Straż Pograniczna.

Termin pobytu w Polsce

Polska propozycja: a. 9.5.51 — ostatni etap w W-wie[j]

b. 13.5.51 — Międzynarodowy Wyścig „Kryterium"[k]

Sprawa korespondencji

Ustalenie adresów dla Komitetów Wykonawczych Polski i CSR

Korespondencję dla polskiego Komitetu adresować:

Komitet Wykonawczy Międzynarodowego Wyścigu Praga-Warszawa — GKKF Warszawa.

Sprawa wyżywienia

Wyżywienie zawodników i osób towarzyszących wyścigowi jednakowe /w ramach 7000 kal.[orii]/

Ustalenie kieszonkowego

Tak na terenie CSR, jak i Polski wszyscy uczestnicy wyścigu otrzymują jednakowe kieszonkowe:

w CSR w wysokości 100[l] koron

w Polsce " 8[l] zł.[otych]

Sprawa nagród i upominków

a. Nagrody zespołowe dla wszystkich drużyn za całość wyścigu.

Zwrócić uwagę, aby nagrody zespołowe obejmowały całą nagradzaną drużynę /na przykład: nagroda zespołowa to upominek artystyczny + odpowiednia ilość upominków dla całej drużyny/. Wszelkie upominki winny zawierać napisy pamiątkowe.

b. Tak na terenie CSR, jak i Polski wytypowane zakłady pracy obejmą protektoraty honorowe nad wszystkimi drużynami i na poszczególnych etapach /uroczyste wręczania przez przodowników pracy danych zakładów upominków po zakończeniu każdego etapu/.

Sprawy sprzętu

Jeśli CSR ma zamiar sprowadzić gumy na wyścig z Włoch lub Francji — strona polska prosi o umieszczenie w zapotrzebowaniu ilości około 100 gum dla kolarzy polskich. Rozliczenie się za ewentualne gumy może nastąpić w walucie polskiej w Polsce natychmiast po zakończeniu wyścigu.

Sprawy ogólne

Organizatorzy polscy proszą o całkowite wstrzymanie ruchu na trasie wyścigu między etapami, zwłaszcza w momencie przejazdu pierwszego i ostatniego zawodnika.

Omówić z CSR ujednolicenie sprawy wyścigu zarówno pod względem politycznym, propagandowym, jak i gospodarczym — prasa, radio, mobilizacja jak największych mas publiczności, organizacji społecznych, politycznych, młodzieżowych — transparenty na trasie, w miastach, napisy na jezdni, młodzież z chorągiewkami narodowymi i pokojowymi — przygotowanie kwater imiennych na każdym etapie, rozmieszczenie zawodników razem z kierownikiem, trenerem, masażystą i mechanikiem, zakwaterowanie lekarza przy zawodnikach itp.

Zorganizowanie imprez sportowych na etapach /lekkoatletycznych lub gimnastycznych z ewentualnym udziałem zawodników Związku Radzieckiego/.

Zaproszenia dla kolarzy, jak i wykonawców programu imprez sportowych winny być rozsyłane przez redakcję Rudeho Prava.

Obóz kondycyjny

Omówić z CSR sprawę zaproszenia na obozy kondycyjne w Polsce i CSR zawodników Związku Radzieckiego.

Nasza propozycja, aby organizatorzy CSR wysłali zaproszenie na wzięcie udziału zawodników radzieckich w obozie w Polsce w dniach 15 marca–14 kwietnia 51 r. oraz w CSR w dniach 15 kwietnia 30 kwietnia.

Objazd trasy

Strona polska proponuje dokonanie objazdu całej trasy z tym, że organizatorzy CSR po objeździe trasy będą uczestniczyli na wspólnej konferencji w Warszawie, po odbyciu której organizatorzy polscy łącznie z delegatem Komitetu Kultury Fizycznej Związku Radzieckiego dokonają objazdu trasy zakończonej w Pradze Czeskiej ponowną konferencją.

Strona polska proponuje termin konferencji w Warszawie na dzień 5 lub 6 marca[m], po której nastąpi wyjazd organizatorów polskich na przegląd trasy[n].

Zaproszenie delegata Komitetu K.[ultury] F.[izycznej] Związku Radzieckiego do wzięcia udziału w objeździe trasy

wyśle strona czechosłowacka, zapraszając na pierwszą konferencję w Warszawie w podanym wyżej terminie.

Rowery i sprzęt

Wzorem ub.[iegłego] roku należałoby przygotować dla drużyn Albanii i Triestu rowery na wyścig w formie pożyczki, naturalnie w wypadku, gdyby kraje te uzależniły swój udział w wyścigu od otrzymania wyżej wym.[ienionego] sprzętu.

Poprawki regulaminu wyścigu

Organizatorzy polscy proponują wprowadzenie poprawki /zmiany/ zamiast jednej drużyny 6-o osobowej zgłoszenie drużyny 8-o osobowej, przy czym suma czasów pierwszych 5-u zawodników stanowić będzie czas zwycięskiej drużyny.

Ad pkt 7 i 13[Regulaminu Wyścigu Pokoju]

Strona polska stanowczo prosi o zlikwidowanie jednej minuty bonifikaty dla zwycięzcy na każdym etapie.

Uwagi uzasadnienia

Zwiększenie ilości składu drużyn świadczy najlepiej o systematycznym wzroście poziomu i osiągnięć Demokracji Ludowych na odcinku kultury fizycznej i sportu. Nie możemy ciągle bazować na prawie tych samych nazwiskach. W interesie tak organizatorów, jak i uczestników leży sprawa zadokumentowania obserwatorom sportowym całego świata o systematycznym i właściwym rozwoju kultury fizycznej i sportu w państwach Demokracji Ludowych.

Jeśli organizatorzy CSR zaproponują dopuszczenie dwóch drużyn każdego państwa, to należy się ustosunkować pozytywnie z podaniem warunku, że organizatorzy uzyskają aprobatę zapraszanych państw.

Przy tym punkcie można rozpatrzyć wspólnie ewentualne dopuszczenie do wyścigu drużyn juniorów CSR i Polski naturalnie poza konkursem.

W wypadku b.[ardzo] silnego sprzeciwu co do zwiększenia ilościowego składu drużyn na 8 osób w ostateczności tylko zgodzić się na 6-o osobowy skład, ale z bezwzględnym warunkiem zaliczenia do klasyfikacji drużynowej sumy czasów

pierwszych 4–ch zawodników każdej drużyny. Ten sam warunek odnosić się powinien do ewentualnej akceptacji zgłoszenia drużyn przez zaproszone kraje.

Odnośnie zlikwidowania bonifikaty jednej minuty w uzasadnieniu należy podać:

a/ wysoce niesprawiedliwe, ponieważ jest to faworyzowanie jednostki, upozorowane właściwie tylko zaliczeniem czasu całej drużynie. Wyścig w samym założeniu ma charakter walki zespołowej i zwycięstwo musi winno być wysiłkiem kolektywnej pracy całego zespołu i tylko takiej pracy winno być odpowiednio klasyfikowane i nagradzane.

b/ wprowadzenie 1–ej minuty bonifikaty wskazuje z drugiej strony na zastosowanie metod klasyfikacyjnych państw kapitalistycznych, gdzie głównym zadaniem jest gloryfikowanie jednostek, które mają z kolei służyć jako manekiny reklamowe prywatnych firm handlowych.

c/ jak niemoralnym i krzywdzącym faktem jest przyznanie zwycięstwa na podstawie bonifikaty czasu uchwalonej przy zielonym stoliku zawodnikom, którzy zdobywają punkty w ciężkiej walce jednakowej dla wszystkich na całej trasie, świadczy niżej podany przykład:

Na metę wpada 7–miu kolarzy różnych państw w jednym czasie, zwycięstwo zostaje przyznane zawodnikowi, który na samej taśmie uzyskał przewagę szerokości gumy /3 cm/ na podstawie przyznania bonifikaty 1–ej minuty tzn. przyznania mniejszego czasu od pozostałych mimo, że cała pozostała grupa uzyskała podczas wyścigu ten sam czas.

Najlepszym dowodem niesłuszności 1–ej minuty bonifikaty jest zgodna opinia zarówno kierowników, jak i zawodników biorących udział w wyścigu Warszawa — Praga w 1950 r., a wyrażająca się powszechnym niezadowoleniem zgłaszanym bezpośrednio po zakończeniu wyścigu do organizatorów.

Maszynopis
Źródło: AAN, Główny Komitet Kultury Fizycznej (dalej: GKKF), sygn. 150/5, k. 6–9.

[a] Wersaliki i podkreślenie w oryginale.
[b] Podkreślenie odręczne, obok także ręcznie zapisano „+”.
[c] Nie odnaleziono wspomnianego „załączenia”.

[d] Obok odręcznie zapisano „19 III”.
[e] Obok odręcznie dopisano: „(Wóz mechaniczny z aparatem tlenowym)”.
[f] Skreślenie odręczne.
[g] Numeracja zapisana odręcznie.
[h] Zdanie zapisane odręcznie.
[i] Podkreślenie odręczne.
[j] Powyżej odręcznie zapisano „6 V”.
[k] Poniżej odręcznie zapisano „14 V”.
[l] Cyfra wpisana odręcznie.
[ł] Cyfra wpisana odręcznie.
[m] Podkreślenie odręczne.
[n] Odręcznie dopisano „po 15 III”.

Dokument 11

1951 r.
Schemat organizacyjny IV Wyścigu Kolarskiego Praha–Warszawa w 1951 r.

Schemat organizacyjny IV Wyścigu Kolarskiego Praha–Warszawa w r.[oku] 1951[a].

Tytuł IV Międzynarodowy Wyścig[b] ~~Kolarski~~[c] Praga–Warszawa „TRYBUNY LUDU i RUDEHO PRAVA"[d]

Organizacja Wyścig organizuje wspólny polsko-czechosłowacki KOMITET ORGANIZACYJNY Wyścigu reprezentowany przez przedstawicieli:

Rudeho Prava	Trybuny Ludu
Komitet K.[ultury] Fizycz.[nej] CSR	G.K.K.F.
Sekcja Kol.[arska] ČOS	Sekcja Kol.[arska] GKKF

Komitet Organizacyjny ustala i bierze udział we wspólnych konferencjach porozumiewawczo-sprawozdawczych w CSR lub w Polsce.

Na terenie Polski wyścig organizuje, przeprowadza i finansuje Główny Kom.[itet] Kult.[ury] Fiz.[ycznej], poprzez powołany Komitet Wykonawczy.

Wykonanie KOMITET WYKONAWCZY Wyścigu, ~~skład którego~~ składa się z przedstawicieli: Biura Propagandy GKKF
" Budżetowo Finansowego "
Wydz.[iału] Imprez Centralnych "
Sekcji Kolarskiej

Do zadań Komitetu Wykonawczego należy:

1. Powołanie Komisji Propagandowej
   Administracyjnej
   Techn.[iczno]-Sportowej
2. Powołanie Komitetów Etapowych.
3. Opracowanie planu pracy dla Komit.[etów] Etapowych i w.[yżej] w.[ymienionych] Komisji.
4. Opracowanie instrukcji terenowych.

5. Zwołanie i przeprowadzenie konferencji sprawozdawczo-porozumiewawczej z przedstawicielami Kom.[itetów] Etapowych.
6. Wytypowanie trasy wyścigu i przeprowadzenie jej objazdu.
7. Przeprowadzenie konferencji roboczej na poszczególnych etapach z Komitetami.
8. Ustalenie składu całości ekipy polskiej.
9. Przeprowadzenie kontroli wykonanych prac przez Kom.[itety] Etapowe i powołane Komisje.
10. Złożenie wniosków paszportowych i wizowych dla ekipy polskiej — wizy wjazdowe dla ekip zagranicznych — dewizy dla ekipy polskiej w CSR.

~~Delegaci~~[e] polscy do Kom.[itetu] Organizacyjnego
Trybuna Ludu[f] .....
G.K.K.F.[g] .....
Przewodniczący
S.[ekcji] Kolarskiej GKKF[h] .....

C.R.Z.Z.[i]
Z.M.P.[j]
R.S.W. Prasa Ruch[k]
M.B.P.[l]
Skład Komitetu Wykonawczego Wydz.[iał] Imprez Centralnych GKKF .....
B.[iuro] Propagandy GKKF .....
B.[iuro] Budżetowo Finansowe GKKF .....
Sekcja[ł] Kolarska GKKF .....

Maszynopis
Źródło: AAN, GKKF, sygn. 150/5, k. 1.

---

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Odręcznie zapisano „Pokoju".
[c] Wyraz skreślony odręcznie.
[d] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[e] Ponad wyrazem przekreślonym odręcznie zapisano *„Przedstawiciele"*.
[f] Ponad kropkami odręcznie zaznaczono znak „—".
[g] Ponad kropkami odręcznie zaznaczono znak „—".

[h] Ponad kropkami odręcznie zaznaczono znak „—”.
[i] Dopisano odręcznie.
[j] Dopisano odręcznie.
[k] Dopisano odręcznie; chodzi o Robotniczą Spółdzielnię Wydawniczą „Prasa” oraz przedsiębiorstwo kolportażowe „Ruch”.
[l] Dopisano i podkreślono odręcznie; obok umieszczono odręcznie zapisany znak „—”.
[ł] Podkreślono odręcznie.

Dokument 12

1951 r.
Szczegółowy plan pracy komisji Komitetu Wykonawczego Wyścigu Praga–Warszawa

Szczegółowy plan pracy Komisji Komitetu Wykonawczego Wyścigu Praga Warszawa[a]

I. Komisja Propagandowa
Opracowanie haseł propagandowych, politycznych i sportowych.
Opracowanie plakatu i jego druk wraz z kolportażem.
Opracowanie i wydawanie biuletynów prasowych i radiowych.
Zwołanie i przeprowadzenie konferencji prasowej.
Radiofonizacja stadionu Wojska Polskiego i ulic stolicy.
Dekoracja stadionu W.[ojska] P.[olskiego] i ulic stolicy.
Radiofonizacja trasy /rozgłośnia/.
Film na trasie.
Opracowanie i wydanie programu wyścigu.
Ustalenie serwisu dziennikarskiego na wyścig.
Zapewnienie połączeń telefonicznych na trasie i między etapami.
Upominki dla gości zagranicznych w Warszawie na uroczystość zakończenia wyścigu.
Opracowanie programu imprezy centralnej na stadionie WP na zakończenie wyścigu.
Opracowanie i przeprowadzenie imprez artystycznych dla uczestników wyścigu w Warszawie. /balet, śpiew, muzyka/.
Ustalenie listy zaproszonych gości na imprezę sportową na stadionie WP i na imprezę artystyczną.
Opracowanie programu uroczystego zakończenia wyścigu i rozdania nagród.
Przygotowanie nagród za całość wyścigu.
Zorganizowanie wystawy nagród w Warszawie.
Zaangażowanie tłumaczy /na czas od dnia 7–14 maja 51 r./.

II. Komisja Techn.[iczno]-Sportowa
Opracowanie poprawek regulaminu wyścigu.
Wytyczenie, opisanie i objazd trasy.
Opracowanie wyposażenia technicznego drużyny polskiej.
Przygotowanie programu i przeprowadzenie obozu kondycyjnego.
Ustalenie składu drużyny i kadry techn.[iczno]-sportowej.
Ustalenie ekipy sędziowskiej.
Opracowanie instrukcji sędziowskiej dla sędziów etapowych.
Przygotowanie sprzętu kolarskiego na obóz i wyścig.
Uzgodnienie ze Zrzeszeniami terminów urlopowych dla członków powołanych na obóz i na wyścig.

III. Komisja Administrac.[yjna]
Opracowanie budżetu wyścigu.
Zarezerwowanie hoteli w Warszawie, ustalenie cen i zawarcie umów /wyjednać od Prezydenta Miasta zwolnienia od podatku 30 % hotelowego i konsumpcyjnego/.
Zawarcie umów z restauracjami na wyżywienie uczestników wyścigu.
Zarezerwowanie odpowiedniej ilości garaży.
Przygotowanie karnetów żywnościowych i zakwaterowania uczestników wyścigu.
Przygotowanie druków kart sędziowskich /w-g wzorów PZ-Kol./.
Wykonanie opasek funkcyjnych dla osób urzędowych wyścigu /kolorowe — „Sędzia", „Prasa", „Obsługa techniczna"/.
Przygotowanie oficjalnej kolacji pożegnalnej dla wszystkich uczestników wyścigu oraz zaproszonych gości.
Zakupienie talonów na benzynę i oliwę.
Ubezpieczenie wszystkich uczestników wyścigu i samochodów na terenie Polski.
Wyekwipowanie ekipy polskiej.
Przygotowanie odprawy celnej i paszportowej /omówienie i uzgodnienie sposobu z odpowiednimi władzami/.
Zakupienie biletów kolejowych dla ekip zagranicznych z Warszawy do miejsc przeznaczenia.
Zakupienie żywności dla ekipy polskiej do CSR.
Przygotowanie taboru samochodowego[b]

Uwagi ogólne

Komitet Wykonawczy zleca Wojewódzkim Komitetom Kultury Fizycznej powołanie Komitetów Etapowych, przy czym aparat wykonawczy tworzą odpowiednie Wydziały i Sekcja Kolarska WKKF.

Komitety Etapowe powołują analogicznie do Komitetu Wykonawczego wyścigu, Komisje: Propagandową, Administracyjną, Techniczno-Sportową.

Komitety Etapowe otrzymają dokładnie rozpracowaną instrukcję planu pracy poszczególnych Komisyj (sic!).

Komitet Wykonawczy wyścigu winien zostać powołany do dnia 1.2.b.[ieżącego]r.[roku][c]

Komisje Kom.[itetu] Wykonawczego i Komitety Etapowe winny być powołane do dn.[ia] 10.2. b.r., a do dnia 15.2. b.r. przedstawić Komitetowi Wykonawczemu swe składy osobowe z dokładnym podziałem prac i terminarzem.

Całość ~~spraw~~[d] związanych z przejęciem wyścigu z CSR i przeprowadzeniem go na terenie Polski winna być zakończona na dzień 1.5. b.r.

Maszynopis
Źródło: AAN, GKKF, sygn. 150/5, k. 2–3.

---

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Obok odręcznie dopisano: „do C.S.R. i od granicy do W–wy".
[c] W oryginale podkreślenie odręczne.
[d] Ponad przekreślonym wyrazem odręcznie dopisano „prac".

1951 r. — Skład ekipy polskiej na IV Wyścig Kolarski Praga–Warszawa w 1951 r.

Skład ekipy polskiej na IV Wyścig Kolarski Praga–Warszawa w 1951 r.[a]

Komitet Organizacyjny		
Przedstawiciel GKKF	.....	1 osoba
„Trybuny Ludu”	.....[b]	1 "
Przewodniczący Sekcji Kol.[arskiej]	.....[c]	1 "
Drużyna polska		
Kierownik polit.[yczny] i sport.[owy]	.....[d]	1 "
Trener	.....[e]	1 "
Mechanik /1–en dla ekip zagr.[anicznych]/	.....[f]	2 "
Masażysta	.....1 "	
Opiekun gospodarczy	.....[g]	1 "
Zawodnicy	.....	10 "
Ekipa towarz.[ysząca]		
Serwis dziennikarski	.....	5 "
	/3–ch politycz.[nych] 2–ch sport.[owych]/	
Fotoreporter	.....	1 "[h]
Film	.....	2 "[i]
Radio	.....	1 "
Lekarz i sanitariusz	.....	2 "
Kierowcy	.....	5 "
Ekipa sędziowska		
Sędziowie	.....	2 "
	Razem osób	37

Tabor samochodowy

Samochodów	osobowych	3
"	ciężarowych	2
	razem:	5

Uwaga

Serwis dziennikarski, fotoreporter, radio i film wyjeżdżają na koszt instytucji własnych, i sprawy paszportowe, wizowe i dewizowe załatwiają we własnym zakresie[j].

Wyżej wymienione osoby będą podlegały zakwaterowaniu i wyżywieniu centralnemu. Otrzymają one karnety zakwaterowania i wyżywienia tak jak pozostali uczestnicy wyścigu, po złożeniu zobowiązań instytucji na uregulowanie należności w-[edłu]g przedstawionych rozliczeń po zakończeniu wyścigu.

Z liczby wyż.[ej] podanej 37 uczestników wyścigu wyjeżdżających do CSR w dniu 26 kwietnia b.[ieżącego] r.[oku] z Warszawy — wyjeżdża w dniu 12 kwietnia b.[ieżącego] r.[oku] drużyna polska w liczbie osób 13-u na obóz kondycyjny do CSR[k] /kierownik polit.[yczno]-sport.[owy], trener, 10-ciu zawodników, kierowca samochodu osobowego/.

Poniżej odręcznie zapisano:

1. Samochód osobowy (dostarczy G.K.K.F.[k]) ~~Kom. Wykonawczy~~[l]
2. " " (dostarczy P.Z.Motor.) Kierow.[nik] Wyścigu., Kier.[ownik] techn.[iczny], sport.[owo] polit.[yczny].
3. " " (dostarczy Film Polski, jeśli wyśle ekipę) dla filmu i fotoreportera[l]
4. " ciężarowy mechaniczny (dostarczy G.K.K.F[m]) — wóz warsztatowy
5. " sanitarka (dostarczy Min.[isterstwo] Zdrowia lub P.[olski] C.[zerwony] K.[rzyż]).

Maszynopis
Źródło: AAN, GKKF, sygn. 150/5, k. 4.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Odręcznie wpisano „reprezentacja".
[c] Odręcznie nieczytelnie wpisano nazwisko.
[d] Odręcznie nieczytelnie wpisano nazwisko.

[e] Odręcznie nieczytelnie wpisano nazwisko.
[f] Odręcznie nieczytelnie wpisano nazwisko.
[g] Odręcznie nieczytelnie wpisano nazwisko.
[h] Obok odręcznie zapisano „?”.
[i] Obok odręcznie zapisano „?”.
[j] W oryginale podkreślenie odręczne.
[k] W oryginale podkreślenie odręczne.
[l] Skreślenie odręczne, ponad skreśleniem zapisano „Kom.[itet] Organiz.[acyjny] i Sędziowie”.
[ł] Obok umieszczono „?”.
[m] Podkreślenie odręczne w oryginale.

Dokument 14

18 maja 1951 r.
Protokół sporządzony w lokalu Komitetu Wykonawczego „Wyścigu Pokoju" w Warszawie, ul. Rozbrat 26, w sprawie kąpieli zawodników biorących udział w Wyścigu Pokoju Praga–Warszawa

PROTOKÓŁ[a]

Sporządzony w lokalu Komitetu Wyk.[onawczego] „Wyścigu Pokoju" w Warszawie, ul. Rozbrat 26, w sprawie kąpieli zawodników biorących udział w Wyścigu Pokoju Praga–Warszawa.

Komisja w składzie:

1. Manczarski Marek
2. Korsak Zalewski Michał
3. Kpt. Borgula Jan

Stwierdza konieczność przeprowadzenia kąpieli dla 72 zawodników w Miejskiej Łaźni w Katowicach, przy czym łaźnia ma dostarczyć potrzebny sprzęt i przybory, jak również zabezpieczyć odpowiednią ilość miejsc w wannach i prysznicach. Ponadto Komisja stwierdziła, że w dniu 6 maja 72 zawodników korzystało z kąpieli w Łaźni Miejskiej w Katowicach i stawia wniosek o uregulowanie rachunku Nr 460/51 na sumę zł. 441,– przelewem na konto bankowe Miejskiej Łaźni w Katowicach Nr 110–11 w Banku Komunalnym, Oddział w Katowicach.

Na tym protokół zakończono i podpisano

1. Manczarski Marek .....[b]
2. Korsak Zalewski Michał .....[c]
3. Kpt. Borgula Jan .....[d]

Maszynopis
Źródło: AAN, GKKF, sygn. 150/5, k. 40.

[a] Wersaliki i podkreślenie w oryginale.
[b] Podpis nieczytelny.
[c] Podpis nieczytelny.
[d] Podpis nieczytelny.

Dokument 15

6 lipca 1951 r.
Pismo dyrektora Departamentu Prasy i Informacji MSZ skierowane do ministra spraw zagranicznych RP Stanisława Skrzeszewskiego

DEPARTAMENT PRASY I INFORMACJI[a] Warszawa, dn.[ia] 6 lipca 1951 r.

Obywatel Minister [Stanisław] SKRZESZEWSKI[1]
w gmachu[b]

Departament Prasy i Informacji prosi o wyrażenie zgody na przesłanie pocztą kurierską upominków zawodnikom francuskim i duńskim, którzy brali udział w Międzynarodowym Wyścigu Pokoju „Praga–Warszawa". Upominki te składają się z 12 kuponów materiałów i słodyczy.

Waga każdej przesyłki kurierskiej około 15 kg. Nagrody te nie mogły być wręczone zawodnikom, ponieważ opuścili oni Polskę przed rozdaniem ich. W sprawie tej zwróciła się do nas „Trybuna Ludu"

DYREKTOR DEPARTAMENTU
/.../[c]
/S. Mencel/

odpis dla Ob.[ywatela] Min.[istra] [Stefana] Wierbłowskiego[2]

Maszynopis
Źródło: AMSZ, GM, zespół 15, teczka 221, wiązka 22, k. 64.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Podpis nieczytelny.

[1] Stanisław Skrzeszewski (1901–1978), kierownik Resortu Oświaty w Polskim Komitecie Wyzwolenia Narodowego, minister oświaty (1944–1945), ambasador we Francji (1945–1947), minister oświaty (1947–1950), podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (1950–1951),

minister spraw zagranicznych (1951–1956), sekretarz Rady Państwa (1956–1957), szef Kancelarii Sejmu (1957–1969).

[2] Stefan Wierbłowski (1904–1978), członek KC PZPR, wiceminister spraw zagranicznych (1951–-1954), pracownik naukowy Instytutu Nauk Społecznych przy KC PZPR.

Dokument 16

15 marca 1952 r.
Zarządzenie Nr 13 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej z dnia 15 marca 1952 r. w sprawie Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga

GŁÓWNY KOMITET KULTURY FIZYCZNEJ[a]
L.dz. PR/259/52

Zarządzenie Nr 13[b]
Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej
z dnia 15 marca 1952 r.
w sprawie Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga.

W czasie od 30.IV. do 13.V.[19]52 r. Redakcja: organ KC PZPR „Trybuna Ludu", organ KC Komunistycznej Partii Czechosłowacji „Rude Pravo" oraz organ KC Socjalistycznej Partii Jedności Niemiec „Neues Deutschland" przy współudziale Komitetów Kultury Fizycznej: Polski, CSR i NRD, organizują V Międzynarodowy Kolarski Wyścig Pokoju Warszawa–Berlin–Praga. Trasa Wyścigu w Polsce przebiegać będzie przez Warszawę–Łódź—Katowice—Wrocław–Zgorzelec.

V Wyścig Pokoju jest największą amatorską imprezą kolarską świata. Do zaszczytnego współzawodnictwa staną najlepsi zawodnicy państw demokracji ludowej oraz reprezentacje sportu robotniczego krajów kapitalistycznych.

Udział postępowych sportowców całego świata w tym tradycyjnym Wyścigu Pokoju będzie wyrazem solidarności organizacji i sportu robotniczego państw kapitalistycznych i organizacji sportowych krajów demokracji ludowej, będzie wyrazem braterstwa i przyjaźni, jaka łączy wszystkich ludzi dobrej woli w walce o pokój.

Podkreślając doniosłe znaczenie polityczne Wyścigu Pokoju należy przeprowadzić szeroką popularyzację tej imprezy wśród społeczeństwa nie tylko wzdłuż trasy Wyścigu Poko-

ju, ale jednocześnie zorganizować w całym kraju masowe Wyścigi Kolarskie.

W celu sprawnego przygotowania i przeprowadzenia popularyzacji tej imprezy, jak i wyścigów kolarskich polecam:

1. Powołać przy W.K.K.F. Komitety Wyścigu, w skład których należy zaprosić przedstawicieli KW PZPR, przedstawicieli miejscowej prasy partyjnej, ZW ZMP, Sekcje kolarstwa oraz działaczy sportu kolarskiego, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, Wojewódzkiego Komitetu Obrońców Pokoju, P.O. „SP", ORZZ, ZSCh, przedstawicieli organizacji artystycznych i kulturalnych oraz włączyć do prac aparat etatowy WKKF. Komitet pracuje pod nadzorem Wojewódzkiego Komitetu Kultury Fizycznej.
2. Do zadań Wojewódzkiego Komitetu Wyścigu należy:
   a/ popularyzacja Wyścigu Pokoju przez prasę, radio, pogadanki, i inne środki propagandy wokół haseł stawianych przez V Międzynarodowy Kolarski Wyścig Pokoju.
   b/ przygotowanie i przeprowadzenie w miastach i gminach masowych zawodów kolarskich oraz innych imprez sportowych i artystycznych ze szczególnym uwzględnieniem zawodów kolarskich /regulamin załącza się/.
3. Celem wykonania tych zadań w powiatach i gminach Wojewódzkie Komitety Wyścigu powołują powiatowe i gminne Komitety dla przeprowadzenia wszelkich prac propagandowych i sportowo-organizacyjnych /instrukcję załącza się/. Sprawozdania o powołaniu Komitetów oraz ogólny plan pracy należy przesłać do GKKF Komitet Organizacyjny Wyścigu, Warszawa, ul. Rozbrat 26 tel. 63-104 do dnia 28.III.1952 r.[c]

Nadzór i kontrolę wykonania zarządzenia zlecam Dyrektorowi Działu WF i Sportu.

Przewodniczący
Głównego Komitetu Kultury Fizycznej
w.z. /A.[polinary] Minecki/[1]

Otrzymują do wykonania:
Wszystkie WKKF-y

Do wiadomości:

Dyrektor Działu WF i Sportu	1
Sekretarz GKKF	2
Wydziały GKKF	15
Komitet Organiz.[acyjny] Wyścigu	11
Komitet Obrońców Pokoju	1
„Artos”	1
Film Polski	1
Gen. Dyr. Oper i Filh.[2]	1
Komenda Główna SP	1
Zarz.[ąd] Gł.[ówny] Zw.[iązku] Lit.[eratów] Polskich	1
Wydział Kult.[uralno]-Oświatowy CRZZ	1
Centr. Urz. Radiof. Kraju[3]	1

Za zgodność:
p.[ełniący] o.[bowiązki] Naczelnik Wydziału Prezydialnego
/H. Okrzejski/[d]

Maszynopis
Źródło: AAN, GKKF, sygn. 54/2, k. 15–16.

[a] Wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] W oryginale podkreślenie odręczne.
[d] Podpis nieczytelny.

[1] Apolinary Minecki (ur. 1912 r.), funkcjonariusz NKWD, oficer Armii Czerwonej, od 1944 r. w Wojsku Polskim, w latach 1947–1951 był dyrektorem zaopatrzenia MBP, następnie przeniesiony do pracy w MON.
[2] Właściwie: Generalna Dyrekcja Teatrów Oper i Filharmonii.
[3] Właściwie: Centralny Zarząd Radiofonizacji Kraju w Warszawie.

Dokument 17

9 kwietnia 1952 r.
Pismo sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba do sekretarzy komitetów wojewódzkich, powiatowych i miejskich

Warszawa, dn. 9.IV.52 r.

Do
Sekretarza KW, KP /KM/

Redakcja „Trybuny Ludu" wespół z redakcjami „Rudeho Prava" i „Neues Deutschland"[1] — organami Komitetów Centralnych bratnich partii oraz Komitety Kultury Fizycznej Polski, CSR i NRD — organizują w dniach 30 kwietnia–13 maja 1952 r. V Międzynarodowy Kolarski Wyścig Pokoju Warszawa–Praga.

W odróżnieniu od lat poprzednich wyścig obejmuje również teren NRD i przebiegać będzie na trasie Warszawa–Berlin–Praga[2].

V Wyścig Pokoju jest największą międzynarodową imprezą kolarską, w której wezmą udział sportowcy krajów demokracji ludowej oraz reprezentacje sportowe z krajów kapitalistycznych. Jako wielka impreza sportowa połączona najściślej z manifestacją międzynarodowej solidarności w walce o pokój, wyścig powinien przyciągnąć uwagę milionów widzów. Równocześnie dla umasowienia sportu kolarskiego popularyzacji Wyścigu i jego haseł w całym kraju Komitety Kultury Fizycznej, ZMP, SP i ZSCh organizują równocześnie w niedzielę 27.IV. [1952 r.] we wszystkich powiatach i większych miastach masowe zawody kolarskie, w których mogą wziąć udział wszyscy posiadacze rowerów z miast i wsi zarówno zrzeszeni, jak i niezrzeszeni w organizacjach sportowych. Wyścigi powiatowe powinny być połączone z masowymi imprezami sportowymi i szeroką propagandą haseł Wyścigu Pokoju.

Celem dopilnowania właściwego przebiegu Wyścigu Pokoju w całym kraju i nadania jak najszerszego zasięgu politycznej akcji, [dopilnowania] udział[u] haseł Wyścigu, KW, KP, /KM/ zobowiązane są:

a/ na trasie wyścigu międzynarodowego[a] /Warszawa — woj. warszawskie, Łódź, woj. łódzkie, Katowice — Wrocław/.

1. Kontrolować stan przygotowania na każdym terenie i udzielać wszelkiej niezbędnej pomocy Komitetom Etapowym Wyścigu. Instruktorzy dla spraw sportu powinni brać bezpośredni udział w pracy Komitetów Etapowych. Sprawozdania ze stanu przygotowań wysłuchać na egz.[ekutywie] KW [PZPR].
2. Popularyzować Wyścig Pokoju i jego hasła polityczne w miejscowej prasie i programach radiowych.
3. Czuwać nad organizacją masowych imprez sportowych w dniu przebiegu Wyścigu Pokoju na terenie danego województwa, a przede wszystkim nad mobilizacją publiczności w szczególności młodzieży, szeroką popularyzację haseł wyścigu w dekoracjach trasy i stadionów oraz nad sprawnym i serdecznym przyjęciem uczestniczących w wyścigu kolarzy i gości zagranicznych. W dekoracjach stadionów należy uwzględnić barwy narodowe wszystkich krajów uczestniczących w wyścigu. Zajęcia w szkołach ogólnokształcących i zawodowych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie trasy wyścigu mogą być na czas wyścigu odwołane bądź odpowiednio przesunięte, na stadionach przewidziane są jedynie krótkie przemówienia przedstawicieli Komitetów Obrońców Pokoju.

b/ W całym kraju:

1. Udzielić niezbędnej pomocy Wojewódzkim i Powiatowym Komitetom masowych zawodów kolarskich, a w szczególności zapewnić jak najszerszy udział ZMP i SP — w mobilizacji młodzieży wiejskiej i miejskiej do uczestnictwa w zawodach.
2. Powiązać mobilizację zawodników do udziału w zawodach z szeroką kampanią polityczną popularyzującą hasła 1 Maja i Wyścigu Pokoju.
3. Zapewnić zorganizowany i sprawny przebieg wyścigu w powiatach — w dniu 27.IV [1952 r.] oraz imprez sportowych i kulturalnych, które powinny towarzyszyć zawodom.
4. Zapewnić udział władz powiatowych i właściwą treść polityczną powitania sportowców przez przewodniczących, prez.[ydiów] P.R.N. oraz krótkich 3–5 min.[utowych] prze-

mówień przedstawicieli Komitetów Obrońców Pokoju /na zakończenie zawodów/.

5. Dopilnować wyjazdu zawodników, którzy zdobyli 1-sze miejsce do Warszawy na dzień 30.IV. [1952 r.], gdzie wezmą udział w uroczystościach rozpoczęcia Międzynarodowego Wyścigu Pokoju oraz defiladzie 1-Majowej.

Na imprezach sportowych związanych z poszczególnymi etapami Wyścigu Pokoju, jak i w czasie masowych zawodów kolarskich powinni być obecni przedstawiciele KW [PZPR], KP [PZPR] oraz Prezydiów Rad Narodowych.

SEKRETARZ KC PZPR[b]
/E.[DWARD] OCHAB/[3]

Maszynopis
Źródło: AAN, Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (dalej: KC PZPR), sygn. 237/VIII/82, k. 12–13.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Wersaliki w oryginale.

[1] „Neues Deutschland" — organ prasowy Niemieckiej Socjalistycznej Partii Jedności (SED — Sozialistische Einheitspartei Deutschland).
[2] Przeprowadzenie wyścigu przez terytorium NRD spowodowało wydłużenie trasy o ponad 700 km; inną nowością V Wyścigu Pokoju było m.in. wprowadzenie hejnału wyścigu.
[3] Edward Ochab (1906–1989), działacz komunistyczny, przed II wojną światową wielokrotnie aresztowany za przynależność do Komunistycznej Partii Polski, współorganizator Związku Patriotów Polskich, oficer polityczny w 1 Dywizji im. T. Kościuszki, kierownik resortu administracji publicznej PKWN, wiceminister administracji publicznej w Rządzie Tymczasowym, I sekretarz KC PZPR (III–X 1956 r.), przewodniczący Rady Państwa (1964–1968).

Dokument 18

1953 r.
Notatka w sprawie VI Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju /Praga–Berlin–Warszawa/

Notatka w sprawie VI Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju[a]
/Praga–Berlin–Warszawa/

Przygotowania do wyścigu zostały już rozpoczęte. Sądzimy, że podobnie jak w latach ubiegłych Wyścig Pokoju powinien mieć charakter doniosłej imprezy politycznej, której waga będzie podkreślona przez obecność towarzyszy z B[iura] P[olitycznego] [KC PZPR], członków Rządu oraz przez wyznaczenie nagród państwowych, upominków dla zwycięzców indywidualnych i zespołowych wyścigu.

Trasa: Wyścig rozpoczyna się w bieżącym roku 30 kwietnia w Pradze Czeskiej. Następnie przebiega on przez NRD. Granicę polską przekraczają kolarze 10 maja [1953 r.]. Trasa na terenie Polski przebiega przez Zgorzelec, Wrocław, Katowice, Łódź. Wyścig kończy się w Warszawie 13 maja [1953 r.]. Rozważana była ewentualność objęcia trasą wyścigu Krakowa. Ewentualność ta jednak odpadła ze względów technicznych trudnych do przezwyciężenia. Po zakończeniu Wyścigu Pokoju przewiduje się zorganizowanie dodatkowego wyścigu kolarskiego dookoła Krakowa z udziałem zagranicznych uczestników.

Spotkania graniczne. Podobnie jak w latach ubiegłych przewidujemy zorganizowanie manifestacji pokoju i przyjaźni czechosłowacko-niemieckiej w Decinie /CSR/ i niemiecko-polskiej w Görlitz /NRD/. W związku z tym zamierzamy zgłosić propozycję czeskim i niemieckim towarzyszom, by na uroczystościach tych władze państwowe reprezentowane były przez przewodniczących prezydiów wojewódzkich rad narodowych, a przemówienia wygłosili przedstawiciele ogólnokrajowych komitetów obrońców pokoju i zarządu głównych organizacji młodzieżowych.

Uczestnicy wyścigu: Spodziewamy się, że obok reprezentacji, które startowały w roku ubiegłym, w VI Wyścigu Pokoju weźmie udział reprezentacja Związku Radzieckiego[1]. Z naszej strony proponujemy współorganizatorom rozszerzenie wyścigu o reprezentacje wszystkich państw europejskich z wyjątkiem Jugosławii, Hiszpanii, Grecji i Portugalii[2].

Towarzysze z NRD zgłosili propozycję, by do uczestnictwa w VI Wyścigu Pokoju zaprosić m.in. reprezentację Niemiec Zachodnich. Wydaje się nam, że słusznie będzie zaproponować towarzyszom niemieckim, by w Wyścigu Pokoju wzięła udział ogólnonarodowa reprezentacja niemiecka złożona z kolarzy z NRD i Niemiec Zachodnich. W wypadku, gdyby towarzysze niemieccy zajęli stanowisko, że lepiej odpowiada im udział [w] wyścigu dwóch drużyn niemieckich wydaje się, że powinniśmy wyrazić naszą zgodę[3].

W roku ubiegłym toczyła się ostra walka o uczestnictwo [w] wyścigu kolarzy z państw kapitalistycznych. Międzynarodowa Federacja Kolarska /UCI/ starała się wpłynąć na Federacje Kolarskie tych państw, by nie wzięły udziału w imprezie. Wielką pomoc w przełamywaniu tych oporów okazały nasze placówki zagraniczne, które weszły w ścisły kontakt z organizacjami kolarskimi krajów kapitalistycznych i poważnie pomogły w zapewnieniu ich licznego uczestnictwa.

W bieżącym roku zaproszenia na wyścig wysyła CSR, która również w akcji tej uruchomi swe placówki dyplomatyczne. Wydaje się pożądaną decyzją, by nasze placówki zagraniczne pomogły w bieżącym roku w tej akcji.

Kolarskie imprezy masowe. Podobnie jak w roku ubiegłym zorganizowane będą w dniach poprzedzających wyścig masowe, kolarskie imprezy powiatowe. Chcemy również i w tym roku zaprosić zwycięzców wyścigów powiatowych na uroczystości związane z zakończeniem wyścigu w Warszawie.

Nagrody, upominki, patronaty. W roku ubiegłym można było stwierdzić duże różnice w wartości nagród i upominków wydawanych w poszczególnych krajach organizujących wyścig. W roku bieżącym sprawy te będą ujednolicone i uporządkowane.

Oprawa propagandowa. Podobnie jak w latach ubiegłych w związku z wyścigiem przygotowujemy specjalne plakaty, znaczki pamiątkowe, chustki, znaczki pocztowe i datowniki,

opakowania na papierosy i zapałki, chorągiewki dla młodzieży szkolnej, która będzie na trasie, programy itd. Przewidujemy również, jak w latach poprzednich, transparenty na trasie i bogato udekorowane stadiony.

Celem zapewnienia dużej frekwencji publiczności na trasie pożądane jest, by jak w roku ubiegłym wydany został przez Min.[isterstwo] Oświaty i CUSZ okólnik zwalniający młodzież z zakładów położonych wzdłuż trasy wyścigu z zajęć w szkołach w godzinach, w których przebiega wyścig, oraz okólnik, który zalecałby nauczycielom przeprowadzenie pogadanek na temat Wyścigu Pokoju, a młodzieży pod kierownictwem nauczycieli zalecałby /na wzór CSR/ dekoracji trasy sposobem gospodarczym.

Przygotowania sportowe. Czołowi kolarze polscy rozpoczęli już przygotowania do startu w VI Wyścigu Pokoju. Wydaje się jednak, że wydatniejsze poprawienie lokaty w ogólnej klasyfikacji w porównaniu z latami poprzednimi jest wątpliwe z uwagi na fakt, że nie posiadamy w Polsce trenera na odpowiednim poziomie.

W najbliższych dniach powołany zostanie Komitet Organizacyjny VI Wyścigu Pokoju. W skład tego komitetu wejdą przedstawiciele „Trybuny Ludu", Głównego Komitetu Kultury Fizycznej oraz zainteresowanych władz i organizacji. Dotychczasowe przygotowania do wyścigu przeprowadzane są przez redakcję „Trybuny Ludu" i GKKF w porozumieniu z Wydziałami Propagandy, Prasy i Wydziałem Zagranicznym KC PZPR.

W tegorocznym wyścigu spodziewamy się udziału od 16 do 20 drużyn zagranicznych oraz przedstawicieli Międzynarodowej Federacji Kolarskiej, dziennikarzy zagranicznych itd.[4]

Celem odpowiedniego zabezpieczenia politycznej opieki dla zagranicznych gości oraz celem jak najlepszego przygotowania organizacyjnego imprezy — odpowiednie Wydziały KC [PZPR] pomogą w zmobilizowaniu towarzyszy zatrudnionych na różnych placówkach do obsługi Wyścigu.

/.../[b] [Leon] KASMAN[5]
[Artur] STAREWICZ[6]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/V/44, k. 98–101.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Podpis nieczytelny.

[1] Kolarze radzieccy debiutowali w Wyścigu Pokoju w 1954 r.
[2] O odrzuceniu możliwości udziału w Wyścigu Pokoju drużyn z Jugosławii, Hiszpanii, Grecji i Portugalii decydowały względy polityczne; w Hiszpanii panowała dyktatura gen. Franco, w Portugalii — Salazara, ponadto oba kraje zgodziły się na założenie baz amerykańskich na swoich terenach, w Grecji w 1949 r. zakończyła się wojna domowa, w której partyzantka komunistyczna poniosła klęskę, wielu komunistów emigrowało z kraju m.in. do Polski; w Jugosławii J. Tito nie zgodził się na narzucenie zwierzchności ZSRR.
[3] Kolarze NRF pierwszy raz wystartowali w Wyścigu Pokoju w 1956 r.
[4] W 1953 r. w VI Wyścigu Pokoju uczestniczyło 16 drużyn.
[5] Leon Kasman, redaktor naczelny „Trybuny Ludu" w latach 1948–1953, 1957–1967.
[6] Artur Starewicz, kierownik Wydziału Propagandy Masowej KC PZPR (1948–1953), Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR (1953–1954), sekretarz Centralnej Rady Związków Zawodowych (1954–1956), kierownik Biura Prasy KC PZPR (1956–1963), sekretarz KC PZPR (1963–-1971), ambasador PRL w Wielkiej Brytanii (1971–1978).

Dokument 19

10 kwietnia 1953 r.
Pismo Sekretariatu KC PZPR w sprawie organizacji VI Wyścigu Pokoju wysłane do komitetów wojewódzkich PZPR

Przesłano[a]: Warszawa, dn. 10.IV.1953 r.
1) wszystkie KW [PZPR]
2) t.[owarzysz] [Leon] Kasman
t.[owarzysz] [Stefan] Staszewski[1]
t.[owarzysz] Koralczyk
t.[owarzysz] [Antoni] Alster[2]
t.[owarzysz] Bujak
ZMP
GKKF

Do
I-go Sekretarza KW, KP /KM/
w ~~Olsztynie~~[b]

I. W dniach od 1 do 14 maja b[ieżącego] r.[oku] odbędzie się na trasie Bratislawa — Berlin — Warszawa VI Międzynarodowy Kolarski Wyścig Pokoju. Organizatorami Wyścigu są redakcje „Trybuny Ludu", „Neues Dutschland" i „Rudeho Prava" oraz Komitety Kultury Fizycznej Polski, NRD i CSR.

Wyścig ten jest imprezą sportową o wielkim znaczeniu międzynarodowym, jest jednocześnie wielką manifestacją międzynarodową, manifestacją solidarności w walce o pokój. W wyścigu wezmą udział reprezentanci kilkunastu krajów: reprezentacje krajów demokracji ludowej, federacji robotniczych i burżuazyjnych związków sportowych z krajów kapitalistycznych.

Te cechy sportowe i polityczne Wyścigu przyczynią się, że przyciągnie on — tak jak w ubiegłych latach — uwagę, zainteresowanie i współudział milionów ludzi w tej manifestacji, wśród nich również wielu takich, którzy pozostają obojętni wobec innych środków naszej propagandy.

II. Równocześnie z międzynarodowym wyścigiem i w związku z tą imprezą — dla popularyzacji haseł walki o pokój i plan sześcioletni, dla popularyzacji światowego Festiwalu Młodzieży Demokratycznej w Bukareszcie oraz celem umasowienia sportu kolarskiego w naszym kraju — organizowane będą w dniu 10 maja na terenie całej Polski ZMP-owskie kolarskie Raidy i Wyścigi Pokoju[c]. Organizatorem tej imprezy jest Zarząd Główny ZMP oraz GKKF przy współudziale organizacji społecznych i sportowych /patrz załączony regulamin i wytyczne/.

ZMP-owskie Raidy i Wyścigi Pokoju powinny być połączone z występami artystycznymi, masowymi zawodami sportowymi oraz szeroką propagandą haseł VI Wyścigu Pokoju. *Inicjatywa podobnej*[d] imprezy podjęta w ubiegłym roku, nie osiągnęła zamierzonych celów *z powodu niedostatecznego zainteresowania się nią komitetów partyjnych, organizacji ZMP-owskich i zrzeszeń sportowych.* Zawody ubiegłoroczne *nie były dostatecznie masowe*, a w wielu powiatach w ogóle się nie odbyły.

ZMP-owskie kolarskie Raidy i Wyścigi Pokoju w roku bieżącym odbywać się będą w okresie trwających od 3-25 maja „Dni Oświaty, Książki i Prasy". Powinno to znaleźć odbicie w popularyzacji haseł Raidów i Wyścigów oraz w powiązaniu tej masowej akcji sportowej z innymi imprezami kulturalno-oświatowymi.

W związku z VI Międzynarodowym Kolarskim Wyścigiem Pokoju oraz ZMP-owskimi kolarskimi Raidami i Wyścigami Pokoju, Komitety Wojewódzkie, Powiatowe, Miejskie i Gminne zobowiązane są:

1. Na trasie Wyścigu Pokoju /Zgorzelec-Wrocław-Opole-Stalinogród-Łódź-Warszawa/

a/ kontrolować stan przygotowań i udzielać niezbędnej pomocy Komitetom Etapowym Wyścigu. Delegować instruktorów KW [PZPR] dla spraw kultury fizycznej i sportu do bezpośredniego udziału w pracach Komitetów Etapowych i zobowiązać ich do systematycznej kontroli pracy Komitetów. Stan przygotowań do Wyścigu powinien być kontrolowany przez jednego z sekretarzy KW, KP /KM/ [PZPR].

b/ popularyzować Wyścig Pokoju i jego hasła polityczne w miejscowej prasie, programach radiowych. Wykorzystywać w tym celu i inne środki agitacji.

c/ czuwać nad organizacją przebiegu Wyścigu na danym terenie w dniu przejazdu zawodników. Trasa i stadiony winny być należycie udekorowane. W dekoracjach stadionu należy uwzględnić barwy narodowe wszystkich krajów, uczestniczących w Wyścigu. Należy zmobilizować publiczność do wyjścia na trasę Wyścigu — szczególnie młodzież. Zajęcia w szkołach ogólnokształcących i zawodowych, położonych na trasie Wyścigu lub w odległości do 10 km od trasy, powinny być tak zorganizowane, by młodzież szkolna wcześniej kończąc zajęcia, względnie mając w nich przerwę mogła znaleźć się na trasie na pół godziny przed planowanym przejazdem zawodników i zorganizować pokojową manifestację z okazji Wyścigu.
d/ zorganizować krajowym i zagranicznym uczestnikom Wyścigu serdeczne przyjęcie na trasie i na stadionach. *Przypilnować odpowiedniego przygotowania międzynarodowego spotkania w Goerlitz /KW Wrocław/.*
2. *W związku z kolarskimi imprezami ZMP należy:*
a/ dopilnować, ażeby w myśl załączonych wytycznych ZG ZMP i GKKF w określonym terminie powołane zostały terenowe komitety organizacyjne ZMP–owskich kolarskich raidów i Wyścigu Pokoju na wszystkich szczeblach.
b/ udzielić niezbędnej pomocy wojewódzkim i powiatowym komitetom organizacyjnym ZMP–owich raidów i wyścigów kolarskich w całym kraju, a w szczególności zapewnić mobilizację młodzieży miejskiej i wiejskiej do jak najszerszego uczestnictwa w zawodach, unikając przy tym jakiegokolwiek nacisku administracyjnego. Dopilnować, ażeby organizacje ZMP i KKF w należytej mierze zajęły się nie tylko organizacją samej imprezy, ale przede wszystkim szeroką propagandą i popularyzacją raidów i wyścigów wśród członków ZMP i młodzieży niezorganizowanej. W tym celu dopilnować, aby sprawa udziału w raidach i wyścigach był omówiona na zebraniach kół ZMP i aby koła poczyniły odpowiednie po temu przygotowania i rozwinęły wszędzie agitację za uczestnictwem w imprezie.
c/ połączyć przygotowania do udziału w raidach i wyścigach z szeroką kampanią popularyzującą hasła VI Wyścigu Pokoju oraz Światowego Festiwalu Młodzieży Demokratycznej w Bukareszcie.
d/ zapewnić zorganizowanie i sprawny przebieg raidów i wyścigów w powiatach w dniu 10 maja oraz imprez sportowych i kulturalnych organizowanych z okazji tej imprezy.

e/ w uroczystym zakończeniu raidów i wyścigów winni wziąć udział przedstawiciele Komitetów Frontu Narodowego i Komitetów Obrońców Pokoju. Przemówienie wygłoszone w momencie wręczania nagród zwycięzcom raidów i wyścigów przez przedstawiciela ZMP winno być skontrolowane przez KP [PZPR], trwać nie dłużej niż 10 minut.
/nagrody dla zwycięzców raidów i wyścigów kolarskich w postaci sprzętu sportowego winny zorganizować komitety organizacyjne/
f/ przygotowania do raidów i wyścigów kolarskich winny być kontrolowane przez KP /KM/ [PZPR], a sprawozdania z przygotowań wysłuchane na egzekutywie KP /KM/ [PZPR].

Właściwe przygotowanie i zapewnienie sprawnego przebiegu VI Wyścigu Pokoju i ZMP-owskich kolarskich Raidów i Wyścigów Pokoju w całym kraju należy potraktować jako odpowiedzialne zadanie polityczne i organizacyjne.

SEKRETARIAT KC PZPR[e]

Kwiecień 1953 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 82, k. 15–18.

[a] Adresatów pisma wypisano odręcznie.
[b] Dopisano odręcznie.
[c] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[d] Wszystkie podkreślenia odręczne zaznaczono kursywą.
[e] Wersaliki w oryginale.

[1] Stefan Staszewski (1906–1989), kierownik Wydziału Prasy i Wydawnictw KC PZPR (1948–1954), I sekretarz Warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego PZPR (1955–1957). W 1968 r. usunięty z szeregów PZPR.
[2] Antoni Alster — kierownik Wydziału Organizacyjnego KC PZPR (1952–1954), pierwszy zastępca przewodniczącego Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego (1954–1956), podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (1956–1962), wiceminister gospodarki komunalnej w latach 1962–1968.

Dokument 20

15 maja 1953 r.
Ocena przygotowania oraz przebiegu X i XI etapu VI Międzynarodowego Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa na trasie Wrocław–Stalinogród, Stalinogród–Łódź

Stalinogród, dnia 15.V.1953 r.

Ocena[a]
przygotowania oraz przebiegu X i XI etapu VI Międzynarodowego Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa na trasie Wrocław–Stalinogród, Stalinogród–Łódź.

W dniu 7 kwietnia b[ieżącego] r[oku] w Komitecie Wojewódzkim PZPR odbyło się konstytucyjne posiedzenie Komitetu. Na posiedzeniu tym ustalono podział czynności, a sekretarz WKKF tow.[arzysz] [Ryszard] Cieśliński złożył sprawozdanie z poczynionych dotychczas przygotowań.

Na drugi dzień odbyło się w WKKF pierwsze posiedzenie Komitetu Wykonawczego wszystkich zainteresowanych organizacji i instytucji. Na posiedzeniu tym ukonstytuowane zostały poszczególne komisje. Członkom komisji podano już do wiadomości dokładną trasę, rozkłady jazdy na poszczególnych odcinkach oraz dokładne instrukcje dla poszczególnych komisji. Materiały te doręczono Przew.[odniczącemu] Komisji. W dniu 14 kwietnia br. Komisja porządkowa rozpracowała szczegółowy plan zabezpieczenia trasy. Następnie wyjechała ona w dniu 18 kwietnia br. na trasę i rozpracowała następujące zagadnienia:

Ustawienie posterunków sanitarnych od Toszka do Chorzowa w liczbie 71 punktów. Na trasie od Stalinogrodu do granicy wojew.[ództwa] łódzkiego ustawiono 27 punktów sanitarnych. D.O.K.P. wydała zarządzenie, by w czasie przejazdu kolarzy przejazdy kolejowe znajdujące się na trasie nie były zamykane.

Ponadto Komisja stwierdziła stan dróg na trasie X i XI etapu. Stwierdzono, że stan nawierzchni szosy był zły w ta-

kich odcinkach jak: Toszek, Pyskowiece, Ruda Śląska, Chebzie, Świętochłowice i Chorzów Batory. W związku z tym wystosowano odpowiednie pisma do Rad Narodowych w[yżej]/wym.[ienionych] miejscowości oraz ze strony Komitetu Wojewódzkiego Partii telefonogram do Kom.[itetów] Miejskich i Powiatowych [PZPR] dla dopilnowania pracy na ich terenie. Odcinki te zostały całkowicie zreperowane w dniu 11 maja br. t.[o] j.[est] w przeddzień przyjazdu kolarzy do Chorzowa. W dniu 10 kwietnia br. zostały powołane Komitety wykonawcze w Toszku, Pyskowicach, Zabrzu, Nowy Bytom, Stalinogrodzie i Chorzowie. Rozpoczęto również akcję propagandową na łamach prasy miejscowej, w radiu i kinach, wyświetlając przed seansem specjalne przeźrocza.

Na naradzie instruktorów nieetatowych do spraw sportu przy KP i KM zreferowano towarzyszom, jakie są ich zadania w związku z Wyścigiem Pokoju. Stwierdzić trzeba, że pracowali oni aktywnie w Komitetach wykonawczych na swym terenie, w szczególności wyróżnił się tow. Dzielong, instruktor nieetatowy z K.M. [PZPR] Chorzów. W dniu 24 b.r. wysłano list Sekretariatu K.C. [PZPR] do wszystkich I sekr.[etarzy] KP i KM [PZPR]. List ten zmobilizował wszystkie Komitety do pomocy i kontroli w pracach przygotowawczych do Wyścigu.

Komitet Wykonawczy rozesłał ponadto 18 tys.[ięcy] afiszów propagujących Wyścig Pokoju. Przesłano również 5 tys.[ięcy] plakietek, które rozlepione zostały w oknach wystawowych, tramwajach i autobusach.

Od 20 kwietnia br. we wszystkich szkołach podległych Ministerstwu Oświaty i Centralnemu Urzędowi Szkolenia Zawodowego przeprowadzono specjalne pogadanki na temat Wyścigu Pokoju. Przygotowano również 12 tys. szt.[uk] chorągiewek dla Wydz.[iału] Oświaty i D.O.S.Z., jak również 462 portrety przywódców klasy robotniczej, z którymi społeczeństwo wyszło na trasę.

Dla uczestników Wyścigu zarezerwowano hotele „Orbis", „Sawoy" i „Polonię". Wyżywienie zorganizowane było w hotelu „Orbis", w którym zainstalowano również aparaty telefoniczne dla połączenia z zagranicą.

Dla szybkiego i sprawnego zaopatrzenia taboru samochodowego w paliwo zorganizowano 5 stacji benzynowych. Miej-

sce na parking samochodowy znajdowało się na placu 22 Lipca, które zabezpieczone było przez M.O.

Stwierdzić trzeba, że organizacje i instytucje doceniły znaczenie Wyścigu okazywały pomoc, jak również ufundowały szereg cennych nagród w liczbie 75, które rozdzielono w czasie kolacji po zakończeniu etapu.

Jedna z przodujących kopalń — Kop.[alnia] Stalinogród objęła patronat nad drużyną F.S.G.T. wysyłając w dniu 16.4. b.r. list z pozdrowieniami do zawodników Francji.

W dniu 12.5. i 13.5 b.r. na trasie X i XI etapu Wyścigu Pokoju od granicy woj.[ewództwa] opolskiego do granicy woj.[ewództwa] łódzkiego dekorowana była flagami narodowymi, czerwonymi, niebieskimi oraz flagami państw biorących udział w Wyścigu.

Na całej trasie społeczeństwo postawiło 29 bram powitalnych, które udekorowano barwnie flagami oraz zielenią. Na trasie Wyścigu przeważały hasła o treści: Solidarności narodów w walce o utrwalenie pokoju. Przyjaźni z Niemiecką Republiką Demokratyczną i bratnimi narodami Czechosłowacji. Stwierdzić trzeba, że dekoracja trasy w porównaniu z rokiem ubiegłym była pod każdym względem lepsza. Od granicy woj.[ewództwa] opolskiego aż po granicę woj.[ewództwa] łódzkiego na trasie przygrywało 30 orkiestr, które na 2 godziny przed przyjazdem kolarzy grały społeczeństwu, jak i przejeżdżającym kolarzom.

Zebrane społeczeństwo na trasie informowane było o sytuacji na szosie przez krótkofalówki oraz zainstalowane telefony na trasie, które połączone były ze Stadionem.

Na etapie Wrocław–Stalinogród oglądało uczestników Wyścigu Pokoju ponad 500 tys.[ięcy] osób. Kształtowało się to następująco: Powiat Gliwice 30 tys., Gliwice miasto — 80 tys., Zabrze miasto 100 tys., Nowy Bytom 35 tys., Świętochłowice 40 tys., Stalinogród 140 tys., Chorzów 100 tys., oraz Stadion Unii 40 tys. W dniu tym na trasę Wyścigu przyjechało społeczeństwo na samochodach z takich miejscowości jak: Tarnowskie Góry i powiat, Lubliniec miasto i powiat, jest to odległość od 35 do 60 km.

Na etapie Stalinogród–Łódź zebrało się na trasie 220 tys. osób, a to: Stalinogród — 70 tys., Szopienice 8 tys., Sos-

nowiec 40 tys., Będzin miasto i powiat 13 tys. Ogółem na trasie wojew.[ództwa] witało uczestników Wyścigu Pokoju ponad 700 tys. osób.

Porządek na trasie utrzymany był bezsprzecznie lepiej w porównaniu do roku ubiegłego. Wszelki ruch kołowy wstrzymany był na trasie na 2 godziny przed przyjazdem kolarzy i odjazdem do Łodzi. Wszystkich uczestników Wyścigu witano bardzo gorąco na trasie. Wznoszono okrzyki na rzecz solidarności narodów w walce o utrwalanie pokoju, przyjaźni z N.R.D. i bratnimi narodami Czechosłowacji. Na stadionie Unii organizacja zawodów, jak i zakończenie etapu przebiegało bardzo sprawnie. Uczestnicy Wyścigu mieli wszystko przygotowane, jak: posiłek, kąpiel, swych opiekunów, oraz transport dla przewiezienia ich do Stalinogrodu. Na stadionie komplet widzów składał gorące owacje każdemu kolarzowi przybywającemu do mety. Nadmienić jednak należy, że były pewne usterki, które uwidaczniały się następująco: Nie przygotowano należycie spikera ob.[ywatela] Pietrzaka na tak poważną imprezę. Popełniał on błędy techniczne, wymienił [Wacława] Wrzesińskiego[1] jako uczestnika Wyścigu, w jednym wypadku posłużył się Katowicami[2], oraz przemawiał do mikrofonu monotonnie. Nie potrafił podchwycić momentu, w celu wytworzenia jeszcze potężniejszej manifestacji politycznej na stadionie. Ponadto przemówienie przewodn.[iczącego] Komitetu Obrońców Pokoju posła [Gustawa] Morcinka[3] wygłoszone było w nieodpowiednim momencie, kiedy czołówka przejeżdżała przez Chorzów Batory /około 100 metrów od Stadionu/. Nawiązując do etapu Stalinogród–Łódź zaznaczyć należy, że na terenie powiatu Będzin i miasta, powiatu Częstochowa młodzież gremialnie wyszła na trasę, posiadała ponad 25 tysięcy chorągiewek o barwach narodowych, czerwonych, niebieskich i krajów biorących udział w Wyścigu. Włączyła się ona również do gorącego powitania kolarzy tam, gdzie przejeżdżali.

Wspomnąć [sic!] należy również, że przed startem honorowym w czasie przemówienia przewodn.[iczącego] M.R.N. Stalinogród tow.[arzysza] Wojdy w pobliżu grała orkiestra, która zagłuszała trochę jego przemówienie. Oceniając ogólnie stan przygotowań oraz przebieg X i XI etapu Wyścigu Pokoju na terenie naszego województwa uważać należy za bez porów-

nania lepszy [od] roku ubiegłego tak pod względem politycznym, organizacyjnym i sportowym.

Ref.[erat] do spraw K.[ultury] F.[izycznej] i Sportu	p.o. Kierownik Wydz.[iał] Propagandy i Agit.[acji]
/Hałan M[b]/	/Skarbek M./[c]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 82, k. 104–107.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Podpis nieczytelny.
[c] Podpis nieczytelny.

1 Gustaw Morcinek (1891–1963), pisarz związany ze Śląskiem, w młodości pracował w kopalni, w czasie II wojny światowej więzień obozów koncentracyjnych, po wojnie poseł na Sejm PRL (1952–1956).

2 Wacław Wrzesiński (1918–1981), kolarz szosowy, pięciokrotny uczestnik Wyścigu Pokoju (1948–-1952).

3 Po śmierci Józefa Stalina Rada Ministrów i Rada Państwa 7 marca 1953 r. podjęła uchwałę, w której Katowice przemianowano na Stalinogród, a województwo katowickie na stalinogrodzkie. Do nazwy „Katowice" powrócono w 1956 r.

Dokument 21

1953 r.
Nagrody przyznane za etap Wrocław–Stalinogród w VI Wyścigu Pokoju w 1953 r.

Odpis[a]
Komitet Centralny PZPR[b]

Nagrody indywidualne za etap Wrocław–Stalinogród

Nazwisko	Przedmiot	Instytucja fundująca
I [Mieczysław] Wilczewski — Polska	Radioodbiornik „Aga” Puchar Teczka Papierośnica Przycisk na biurko	Prez.[ydium] MRN Woj.[ewódzki] Park Kult.[ury] i Wypocz.[ynku] Prez.[ydium] PRN [w] Rybniku Sos.[nowieckie] Zakł.[ady] Przem.[ysłu] Wełn.[ianego] Huta Sosnowiec
II [Wacław] Chraplak — Pol.[onia] francuska	Radioodbiornik „Aga” Lalka Teczka Papierośnica Rzeźba odlew hutnika	Z etapu Wrocław Przeds.[iębiorstwo] Mont. Przem. Elektr. Zarząd Główny Prze.[mysłu] Chem.[icznego] MKKF Zabrze Huta Zabrze

III [Stanisław] Królak — Polska	Obraz Zegarek Książka „Wit Stwosz” Rzeźba — odlew hut- nika Papierośnica Radiodbiornik „Maz[u]r”	Woj. Zw. Zrzesz. Pryw. Handlu i Usług WKKF Opole Byt.[omskie] Zjedn.[oczenie] Przem.[ysłu] Węgl.[owego] Miejski Handel Mięsny Gliwice Z etapu Wrocław Huta Batory
IV [Bernhard] Treflich — NRD	Radioodbiornik „Pionier” Papierośnica Popielniczka Cygarniczka Futerał srebrny na zapałki	Z etapu Wrocław KS ZS Spój- nia Stalinogród przy Zakł.[adzie] Gastron.[omicznym]
V [Adolf] Schur — NRD	Radioodbiornik „Pionier” Wazon kryształowy Rękawiczki skórzane	Z etapu Wrocław P[aństwowy] D[om] T[owarowy] Gliwice Kop.[alnia] Chropa- czów
VI [Aleksander] Pawlisiak — Polonia fr.[ancuska]	Kilim wełniany w pasy Teczka /aktówka/ Papierośnica Figura kolarza	Tryb.[una] Robotni- cza Stalin.[ogród] Dyr.[ekcja] Okr.[ęgowa] Poczt i Telegr.[afów] Miejsk.[ie] Zakł.[ady] Mlecz.[arskie] Stal.[inogród] Kop.[alnia] Łagiew- niki

VII [Hans] Andersen — Dania	Kilim wełniany Teczka /aktówka/ Papierośnica	Zarz.[ąd] Gł.[ówny] Zw.[iązku] Zaw.[odowego] Górników Przeds.[iębiorstwo] Transp. Bud. Węgl. Stalinogród Kop.[alnia] Gliwice
VIII [Jan] Wyszyński — Pol.[onia] frac.[uska]	Kilim łowiecki Teczka Papierośnica	Kom.[binat] Bud.[owlany] Parku Kul.[tury] i Wyp.[oczynku] Centr. Zarz. Bud. Węgl. Stal. MHD Gliwice
IX [Vlastimil] R[użiczka] — CSR	Kupon materiału Teczka Wieczne pióro „Panter”	MKKF Zabrze Centr.[ala] Zbytu Węgla Stalin.[ogród] Pracownicy Dyr. HZP
X [Miroslav] Małek — CSR	Narzuta lniana Teczka Papierośnica srebrna Książka „Piękno Polski Ludowej”	Rada Gł.[ówna] Zrzeszenie Spor.[towe] Górnik WKKF Opole Kop.[alnia] Gliwice PMRN Gliwice
XI [Bojan] Kocew — Bułgaria	Kupon materiału Portfel skórzany Talerz kuty żelazny	Gliw.[ickie] Przem. Zj. Budowl. Zakł.[ad] Gastr.[onomiczny] Gliwice Gliw.[ickie] Zakł.[ady] Urz.[ądzeń] Techn.[icznych]

XII [Władysław] Klabiński — Polska	Samodział na maryn.[arkę] Talerz kuty żelazny Popielnica z węgla	Spółdz. Spożyw. Zabrze Gliw.[ickie] Zakł.[ady] Urz.[ądzeń] Techn.[icznych] Kop.[alnia] Łagiewniki
XIII [Christian] Pe[d]ersen — Dania	Kupon materiału Rękawice skórzane Koszula popelinowa	Pałac Młodzieży im. B.[olesława] Bieruta Kop.[alnia] Łagiewniki Zakł.[ad] Gastronomiczny Gliwice
XIV [Nicolae] Maxim — Rumunia	Zegar kominkowy Portfel skórzany Popielnica	Zw.[iązek] Zaw.[odowy] Hutników Przeds.[iębiorstwo] Trans.[portowe] Hartwig Huta Cedlera Sosonowiec
XV [Valdemar] Thygesen — Dania	Teczka Portfel skórzany Pulower wełniany	Kop.[alnia] Jankowiec Zw.[iązek] Zaw.[odowy] Prac.[owników] Przem.[ysłu] Spożyw.[czego] Spółdz. Spożyw. Gliwice
XVI [Charles] Pede[r]gnana — Francja	Teczka Poduszka zakopiańska 2 koszule popelinowe 1 krawat Portfel skórzany	Izba Rzemieślnicza Zarz.[ąd] Gł.[ówny] Zw.[iązku] Zaw.[odowego] Górników ORZZ Pre.[zydium] MRN Świętochłowice

XVII [D.] Kole[w] — Bułgaria	Teczka Ubranie kolarskie wełniane Portfel skórzany	Huta Kościuszko CH SS Stalinogród KKF Będzin
XVIII [Jacques] Rebry — Belgia	Teczka Poduszka zakopiańska Koszula zwykła krawat Portfel skórzany	Przed.[siębiorstwo] Rob.[ót] Górniczych Bytom Zarz.[ąd] Gł.[ówny] Zw.[iązku] Zaw.[odowego] Górników Huta Baildon Kop.[alnia] Łagiewniki
XIX [Alfred] Sitzwohl — Austria	Teczka Obrus koronkowy Papierośnica srebrna	Zw.[iązek] Zaw.[odowy] Hutników Rada Gł.[ówna] Z[rzeszenia] S[portowego] Górnik Huta 1 Maja
XX [Lothar] Meister — NRD	Teczka Papierośnica Książka „Piękno Polski Ludowej”	WKKF Opole

Nagrody zespołowe za etap Stalinogród

Drużyna	Przedmiot	Instytuc.[je] ufundow.[ujące]
I Polonia francuska	Figura górnika z węgla Srebrna waza Pucharek	WRN Stalinogród TPPR Stalinogród PZMot.
II Polska	Filar z węgla z wózkiem Album Pałacu Młodzieży	Kop.[alnia] Mikulczyce Pałac Młodzieży
III NRD	Odlew brązowy hutnika	MRN Bytom

Nagrody za lotny finisz w Opolu

Nazwisko	Przedmiot	Instytucja ufundow.[ująca]
I [Bernhard] Treflisch — NRD	Radioodbiornik „Aga” Papierośnica	Huta Florian WKKF Opole
II [Adolf] Schur — NRD	Teczka Papierośnica — pudełko Rękawice	Kop.[alnia] Sośnica Zarz.[ąd] Gł.[ówny] Zw.[iązku] Zaw.[odowego] Górników WKKF Opole
III [Aleksander] Pawlisiak — Polonia francuska	Teczka Papierośnica	WKKF Opole Hutn.[icze] Przeds.[iębiorstwo] Gliwice

Nagrody za lotny finisz [w] Brzegu

Nazwisko	Przedmiot	Instytucja ufundow.[ująca]
I [Mieczysław] Wilczewski — Polska	Radioodbiornik „Aga” Teczka	WKKF Opole WKKF Opole
II [Stanisław] Królak — Opole	2 koszule popelinowe Figurka biegacza	1 Huta Baildon 1 Zw.[iązki] Zaw.[odowe] Hutników WKKF Opole
III [Aleksander] Pawlisiak — Polonia francuska	Książka „Warszawa w planie 6 letnim” Rękawice skórzane Teczka 2 koszule	Opole Huta Baildon Kop.[alnia] Chwałowice 1 Gliw.[ickie] Zj.[ednoczenie] Przem.[ysłu] Bud.[owlanego] Gliwice 1 .....

Nagrody z przeznaczeniem na etapie Wrocław–Stalinogród

Przeznaczenie	Nazwisko	Przedmiot	Inst.[ytucja] fundująca
I dla najlepszego Polaka	[Mieczysław] Wilczewski	Rower z dyplomem Asygnata na tucznika Radioodbiornik „Aga” Książka „Wit Stwosz”	Huta Pokój Zw.[iązek] Samopo.[omocy] Chłops.[kiej] Okr. Zarz. Kin. Stali. Fabr.[yka] Odcz.[ynników] Chem.[icznych] Gliwice
II dla najl.[epszego] [z] Polonii fr.[ancuskiej]	[Wacław] Chraplak	Puchar metalowy Książka „Dzierżyński” Papierośnica srebrna	TPPR Stalinogród PMRN Gliwice Zespół Adwokacki Gliwice
III dla najl.[epszego] Czechosł.[owaka]	[Vlastimil] R[użiczka]	„Książka Wit Stwosz”	Elektrown.[ia] Zabrze

Komisja w składzie:
Cieśliński Ryszard sekretarz etapu Stalinogród
Kalicińska Janina W.K.K.F. Stalinogród Komisja Nagród
Markowska Helena W.K.K.F. Stalinogród „ „
Brzezicka Maria Biuro Wykonawcze Wyścigu Warszawa Przew.[odnicząca] Komisji Nagród

Dokonała podziału w/w nagród oraz stwierdza, że wszystkie w/w nagrody zostały wydane
w Stalinogrodzie w dniu 12.V.1953 r. w czasie uroczystej kolacji w hotelu „Orbis”.

/Pieczęć podłużna/ Wojewódzki Komitet Kultury Fizycznej Stalinogród

/Cieśliński Ryszard/ /Kalicińska Janina/ /Markowska Helena/ /Brzezicka Maria/

Za zgodność:

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 83, k. 108–112.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Odcisk pieczęci okrągłej.

Dokument 22

1953 r.
Ocena obsługi zagranicznej Wyścigu Pokoju

Komitet Centralny PZPR[a]

Ocena obsługi zagranicznej Wyścigu Pokoju[b]

Obsługa drużyn zagranicznych, uczestniczących w VI Wyścigu Pokoju w b[ieżącym] r.[oku] dała na ogół lepsze wyniki niż w latach ubiegłych.

Uczestnicy Wyścigu wynieśli bardzo dobre wrażenie z pobytu w trzech krajach organizujących wyścig, a szczególnie z ich pobytu w Polsce. Duże wrażenie wywarła na nich Warszawa oraz nasze realizacje, szczególnie w Nowej Hucie. Spodobała się gościom zagranicznym sprawna organizacja wyścigu, serdeczna i troskliwa opieka organizatorów roztoczona nad nimi na terenie trzech krajów. Dali oni wyraz swemu zadowoleniu w licznych wypowiedziach i zapewnieniach, że na przyszły rok wezmą udział w VII Wyścigu Pokoju /kierownicy ekip: norweskiej, duńskiej, szwedzkiej, austriackiej, belgijskiej i inn.[ych]/

Z punktu widzenia opieki politycznej i usługowej, jeśli chodzi o dobre wyniki na terenie naszego kraju, złożyły się na nie następujące przyczyny: tłumacze, opiekunowie byli na ogół dobrze przygotowani. /Odbyto z nimi 4 seminaryjne zajęcia i 2 odprawy przed rozpoczęciem wyścigu/; 2/ w b[ieżącym] r.[oku] przewidziano i zrealizowano obszerniejszy program pobytu w Polsce, dzięki czemu uczestnicy widzieli nie tylko trasę, ludzi na trasie, stadiony, hotele — jako to było w ub.[iegłym] roku, ale poznali również inne części kraju jak: Kraków, Nową Hutę, Oświęcim, Zakopane; 3/ lepiej niż w latach ubiegłych wypadła obsługa hotelowa i restauracyjna. Nie ulega wątpliwości, że m.[iędzy] in.[nymi] przyczyniły się do tego zebrania uświadamiające, zorganizowane wśród obsługi hoteli i restauracji przez

CRZZ; 4/ Dobrze wypadły patronaty zakładów pracy nad drużynami. Jest to zasługą ORZZ i Komitetu Warszawskiego; 5/ Dobrą formą pracy wśród kierowników drużyn zagranicznych były liczne indywidualne rozmowy oraz zebrania przeprowadzone z nimi dla oceny wyścigu, gdzie wszyscy okazali wielkie przywiązanie do naszej imprezy i troskę o dalszy postęp w organizowaniu następnych wyścigów.

Do braków w obsłudze wyścigu należy zaliczyć:

1/ Nie wszyscy opiekunowie-tłumacze byli na odpowiednim poziomie /ocena szczegółowa w załączeniu/; 2/ w czasie trwania imprezy odwołano kilku pracowników do mistrzostw Europy w Boksie', co stworzyło poważne trudności; 3/ tłumacze opiekunowie byli zbyt obarczeni administracyjną pracą, co osłabiało ich pracę polityczną.

Wnioski na przyszłość

1/ Utrzymać w zasadzie system przygotowań, który zdał egzamin w b.r. /seminaria dla tłumaczy, obszerniejszy program pobytu, praca wśród personelu hoteli i restauracji, poważne przygotowanie patronatów itd./.
2/ Dorobić się dobrej kadry tłumaczy-opiekunów dla każdej drużyny ze znajomością jej języka ojczystego /łącznie z drużyną fińską/.
3/ Należy zwiększyć aparat administracyjny obsługujący drużyny, by odciążyć tłumaczy. Np. dla spraw kuchennych, bagażowych itd. /Do 3-4 drużyn przydzielić jednego administratora/.
4/ Hotele: a/ unikać urządzania dancingów. O ile bardzo dobrze wypadają kontakty gości z młodzieżą robotniczą i szkolną, często źle wypadają z publicznością dancingową. b/ pożądane jest, by orkiestry w hotelach i restauracjach grały muzykę ludową krajów uczestniczących w Wyścigu /dotychczas głównym folklorem jest czardasz/.
5/ W porównaniu z innymi, słabo wypadła wizyta w AWF. Wydaje się, że towarzysze z AWF są „zmęczeni" licznymi wizytami i nie zdają sobie sprawy, jakie znaczenie ma dobra i udokumentowana informacja, oraz serdeczne przyjęcie dla gości zagranicznych.
6/ Na przyszły rok, jako pierwszy organizator skorzystać z doświadczeń CSR i przyjmować każdą drużynę w hotelu

dość oficjalnie: krótkie 2-minutowe przemówienie, kwiaty, orkiestra[c].

Szwen(?) Aleksander[d]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 178, k. 95–97.

[a] Odcisk pieczęci okrągłej.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Na lewym marginesie odręcznie dopisano „Mamy wątpliwości".
[d] Podpis odręczny.

[1] W dniach 17–24 maja 1953 r. w Warszawie organizowano Mistrzostwa Europy w Boksie.

Dokument 23

1953 r.
Notatka o udziale polskiej drużyny w VI Międzynarodowym Kolarskim Wyścigu Pokoju Praha–Berlin–Warszawa

Komitet Centralny PZPR[a]

Notatka
o udziale polskiej drużyny w VI Międzynarodowym Kolarskim Wyścigu Pokoju Praha–Berlin–Warszawa[b].

Okres przygotowawczy do VI Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju nie był w pełni wykorzystany do pracy polityczno-wychowawczej z zawodnikami. W pierwszym okresie do 15 marca [1953 r.] praca ta nie była prowadzona systematycznie i planowo, nie było odpowiedzialnego członka kierownictwa za pracę pol.[ityczno]-wych.[owawczą] na obozie. Dopiero od 15 marca na okres 3 tygodni przydzielono na obóz z-cę kierownika obozu, który w krótkim czasie nie był w stanie należycie politycznie przygotować zawodników do udziału w Wyścigu. Pomimo pobytu jednak z-cy kierownika na obozie nie było systematycznego szkolenia politycznego, zawodnicy nie otrzymywali regularnie prasy partyjnej i codziennej, nie przeprowadzano prasówek i nie organizowano wreszcie zbiorowego życia świetlicowego. Program szkoleniowy zatwierdzony dla obozu nie był obliczony na pełne polityczne przygotowanie zawodników do Wyścigu. Przygotowany on był przez *działaczy o niskim poziomie*[c] politycznym, świadczy zresztą o tym fakt wstawienia do programu szkoleniowego obozu następującego tematu „Rozwój Polski Ludowej od 1939 r." Niezrozumienie przez działaczy opracowujących program, jak również tych, którzy go realizowali — roli ideowego przygotowywania zawodników do udziału w wyścigu zaważyło w trakcie samego wyścigu na wynikach osiąganych przez polską reprezentację. Przeprowadzane kontrole pracy kierownictwa obozu, realizacji programu na obozie, były częste, jednakowoż po żadnej

z nich sytuacja nie zmieniła się na lepsze, gdyż *kontrole te główną uwagę skierowały na techniczno-sportowe przygotowanie zawodników, a sprawę politycznego przygotowania pozostawiły samej sobie.* Niewyrobienie w okresie przygotowawczym u zawodników świadomej odpowiedzialności ich przed narodem za osiągane przez nich wyniki doprowadziło do tego że np. zawodnik U[...][d] *bez żadnego poważnego powodu wycofał się z wyścigu /wg opinii lekarzy symulant/*, to w pewnej mierze zarzucić można również W.[...][e]

Praca polityczna z zawodnikami w okresie pobytu w Bratysławie i w trakcie samego Wyścigu była prowadzona indywidualnie, gdyż takowa dawała najlepsze rezultaty. W rozmowach indywidualnych omawiano najważniejsze wydarzenia polityczne na arenie międzynarodowej i w kraju, szczególnie mocno wykorzystano do pracy politycznej listy i depesze skierowane do polskiej drużyny od młodzieży kół ZMP-owskich i inne. Na pracę polityczną wykorzystywać mogliśmy jedynie czas na krótko przed startem i po zakończeniu etapu przy masażu i kolacji. Duży wpływ odegrały w pracy wychowawczej spotkania w Bratysławie z przodownikami pracy i z pionierami, podczas których zawodnicy opowiadali o życiu w kraju o realizacji planu 6-cio letniego. Należy stwierdzić, iż w pracy politycznej na zewnątrz w czasie wyścigu wykazali najlepszą postawę zawodnicy [Stanisław] Królak i Więckowski, którzy swoją dobrą postawą mobilizowali pozostałą część zawodników.

Niektórzy zawodnicy jak np.: W[...] częściowo U [...] wprowadzali niezdrową atmosferę swą postawą, wypowiedziami np. *W[...] po wycofaniu się doprowadzić chciał do tego, by Klabiński się wycofał, starał się go przekonać, że po tym wyścigu jak się nie wycofa to na pewno będzie długo chorował, że straci zdrowie i nie będzie się wówczas nikt nim interesował i opiekował.*

Pomogli kierownictwu poważnie Więckowski, [Stanisław] Królak, Liszkiewicz, którzy zwracali uwagę W[...] na to, piętnowali jego niesportowe zachowanie. Zasadniczym brakiem w pracy politycznej z zawodnikami było to, że była ona prowadzona tylko[f] przeze mnie, *pozostali członkowie kierownictwa drużyny nie pomagali w zasadzie, a w wielu wypadkach*

nawet przeszkadzali prowadząc nawet wśród zawodników wredną, sprzeczną z naszymi założeniami pracę. Szczególnie jeśli chodzi o stosunek do Niemieckiej Republiki Demokratycznej np. w okresie gdy chodziło o nawiązanie współpracy z drużyną NRD na samej trasie członkowie kierownictwa odnosili się do tego z wielką rezerwą komentując *to nieraz że trudno aby Niemiec był Polakowi bratem. A odwrotnie* okazywali wielką sympatię do „pięknego technicznego postępu krajów kapitalistycznych". Praca z zawodnikami przez część członków kierownictwa polskiej reprezentacji była prowadzona metodą, jaką posługiwali się kapitalistyczni działacze sportowi. Gdy zawodnicy nasi odstawali poważnie w tyle, zawodnikami nie miał się kto zainteresować, a odwrotnie pozwalano sobie na niesłuszne i ostre krytykowanie zawodników co ujemnie wpłynęło na ich samopoczucie i wręcz ich demobilizowało. Na etapie w[g] Karlowych Varach tow.[arzysz] [Tomasz] *Lempart*[1] *niesłusznie nawymyślał* [Stanisławowi] *Królakowi*[2] *za jego słabe wyniki za to że nie umie jeździć itp.* i na odwrót gdy zawodnicy przybyli w czołówce na metę składano im gratulacje takie jak np. tow. *Lempart*[h] — Królakowi w Berlinie, było to akurat w dniu jego imienin *„no Królak to zrobiłeś sobie prezent imieninowy". Królak odpowiada, że on reprezentuje naród i dla siebie tego nie robi.* Wiele uwagi poświęcano sprawom nagród — *jedźcie, a czekają Was ładne nagrody itd., a nie starano się mobilizować ich politycznie do lepszych sukcesów*. Najbardziej demoralizujące dla zawodników były niektóre odprawy z nimi, szczególnie ostro to wyszło na ostatniej odprawie w Łodzi, na której omawiany był etap Łódź–Warszawa — mówiono tak *wygrajcie za wszelką cenę, a potem zobaczymy,* takie dwuznaczniki były bardzo często używane, *a zawodnicy je tak komentowali: wygrajcie, to otrzymacie dobrą zapłatę, a jak przegracie, to nie jesteście nam już potrzebni.* Najjaskrawiej ten stosunek uwidocznił się w dzień po zakończeniu wyścigu, gdy zawodnicy zwrócili się do kelnera o podanie do obiadu /jak na każdym etapie/ butelkę wina, otrzymali odpowiedź od referenta gospodarczego, że *tow.[owarzysz] Lempart zabronił wydawać polskiej drużynie wino,* doprowadziło to do tego, że zawodnicy zaczęli mówić *„Murzyn zrobił swoje Murzyn może odejść"*[i].

Kierownictwo polskiej drużyny było słabe, nie mogło samodzielnie kierować pracą drużyny w trakcie samego wyścigu dochodziło do tego, że nie miał kto wydawać poleceń. Ob.[ywatel] [Władysław] Wandor[3] kierownik drużyny bezpartyjny politycznie słaby *na skutek niepartyjnego zachowywania się tow. Lemparta w stosunku do niego sam się* załamywał i to częściowo przenosiło się na pozostałych członków kierownictwa. Był cały szereg wypadków ordynarnego odnoszenia się ze strony osób towarzyszących wyścigowi, np. *na stadionie w Lipsku gdzie drużyna nasza osiągnęła słaby wynik tow.[arzysz] Lempart członków kierownictwa zmieszał z błotem za obóz przygotowawczy, że był zły, że jest zły trener „do dupy obóz i trener”*, że samochód techniczny, który miał nr kolejny 14 i musiał iść w kolumnie jak to przewidywał regulamin nie pojechał do przodu i wiele jeszcze nie uzasadnionych innych pretensji miał na stadionie, gdzie było zgromadzonych wiele ludzi nie związanych z drużyną, podobnych scen na stadionach było wiele.

Kierownictwo drużyny uważało za słuszne np., aby trener [Eugeniusz] Michalak[4] mógł swobodnie się poruszać po trasie, aby udzielać wskazówek zawodnikom /trener NRD i trener CSR wielu kierowników drużyn poruszało się samochodami osobowymi motocyklami po trasie/ *to tow.[arzysz] Lempart i Szurek uważali że nie ma miejsca w samochodach osobowych i motocyklach pomimo tego że przez całą trasę 4–5 uczestników naszej reprezentacji nimi jechało, lecz nie członków kierownictwa drużyny nie udzielając żądnych wskazówek i uwag zawodnikom podczas etapu.*

W Karlowych Warach tow.[arzysz] [Paweł] Procek jadący samochodem osobowym zwraca się do mnie i mówi że na ten etap mam jechać z nim, abyśmy mogli omówić niektóre sprawy i podać zawodnikom na punkcie żywnościowym napoje względnie jedzenie. Tow.[arzysz] Szurek przechodząc koło tego samochodu w obecności wielu Czechów rozumiejących po polsku pyta się tow.[arzysza] Procka *co to za towarzysz w samochodzie z Wami siedzi* mimo tego że mnie już znał blisko miesiąc, *na moim miejscu potem jechał jeden z redaktorów.*

Część członków kierownictwa szczególnie ob.ob. .[...][j] *wiele czasu poświęcali na handlowanie.* W komisji celnej

w Bratysławie okazało się że ob.[...] *w skrzyniach z narzędziami i częściami zapasowymi przewoził słoninę i kupon materiału ob.* [...] *przewoził również kupon materiału oraz aparat fotograficzny, którego nie mógł ze względu na małą ilość czasu sprzedać.* Za otrzymane pieniądze w większości zaopatrzyli się oni w *łańcuchy do rowerów w większej ilości.* Odbywało się to nieraz kosztem pracy w przygotowaniu rowerów do treningu itp.

Polska reprezentacja była najliczniejsza, liczyła ona 34 — osoby, w tym tylko 8 zawodników, doprowadzało to nieraz do tego, że wszyscy chcieli stać się trenerami drużyny instruując zawodników przed, względnie po zakończonym etapie nie mając nieraz podstawowych wiadomości w tym zakresie. *W wielu wypadkach instruowanie to było odmienne od wskazówek, jakie otrzymywali zawodnicy od kierownictwa drużyny na dziennej odprawie.*

Wnioski[k]

1. Otoczyć zawodników przewidywanych do udziału w VII Międzynarodowym Kolarskim Wyścigu Pokoju opieką przez macierzyste zrzeszenia sportowe, szczególnie miejscowe koła ZMP i Wydz.[iał] K[ultury] F[izycznej] i P[rzysposobienia] W[ojskowego] ZW ZMP.

2. Program obozu przygotowawczego opracować przez sekcję kolarską GKKF i zatwierdzić go po konsultacji w ZG ZMP w KC PZPR na 2 miesiące przed rozpoczęciem obozu.

3. W skład kierownictwa obozu wejść winien przedstawiciel ZG ZMP w charakterze Kierownika obozu, winien on być również kierownikiem drużyny na wyścigu.

4. Od składu reprezentacyjnej drużyny odłączyć grupę dziennikarzy i osób towarzyszących wybierając jednego z nich na kierownika tej grupy.

5. Ograniczyć skład ekipy do przyszłego Wyścigu do ludzi niezbędnych w kierowaniu drużyną.

Dudziak Stanisław[l]

Warszawa, dn. 29 maja 1953 r.

Poniżej odręcznie zapisano:
Ekipa polska:
8 zawodników
6 kierownictwo drużyny
3 sędziowie

17.

[Tomasz] Lempart
Szurek
[Paweł] Procek
[Feliks] Gołębiowski

a reszta do 34 — kto?

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 82, k. 98–102.

---

[a] Odcisk pieczęci okrągłej.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale; na lewym marginesie odręcznie dopisano i podkreślono: „warto przejrzeć".
[c] Wszystkie pokreślenia odręczne zaznaczono kursywą.
[d] Pominięto imię i nazwisko.
[e] Pominięto imię i nazwisko.
[f] Wyraz dopisany odręcznie.
[g] Przyimek dopisano odręcznie.
[h] W oryginale podkreślenie podwójne, odręczne.
[i] Na lewym marginesie zapisano odręcznie i podkreślono pytanie: „co robił Procek?"
[j] Ominięto fragment tekstu ujawniający dane osób.
[k] Podkreślenie maszynowe.
[l] Powyżej podpis czytelny.

---

[1] Tomasz Lempart (Dawid Fischer) (ur. 1915), w czasie II wojny światowej z powodu żydowskiego pochodzenia ukrywał się pod zmienionym nazwiskiem, po wojnie pozostał przy tym nazwisku; w 1945 r. wstąpił do organów bezpieczeństwa, pracował w UB w Siedlcach, a następnie w Lublinie; od 1952 r. pracował w GKKF, w latach 1953–1968 był sekretarzem generalnym Polskiego Komitetu Olimpijskiego, po 1968 r. wyjechał z Polski, przebywał w Izraelu, a później w Republice Federalnej Niemiec. W RFN pracował w strukturach sportu niemieckiego, publikował m.in. analizy dotyczące problemów sportu wyczynowego w krajach bloku wschodniego.
[2] Stanisław Królak (ur. 26.01.1931 r.), kolarz szosowy, pierwszy polski zwycięzca Wyścigu Pokoju w 1956 r., wielokrotny medalista mistrzostw Polski.
[3] Władysław Wandor (1914–2005), mistrz Polski w kolarstwie szosowym i torowym, uczestniczył w Wyścigu Pokoju w 1948, 1949 i 1950 r., w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych był trenerem kadry narodowej kolarzy.

[4] Eugeniusz Michalak (1908–1988), trzykrotny mistrz Polski w kolarstwie przełajowym (1929, 1930, 1933), dwukrotny mistrz Polski w kolarstwie szosowym (1937, 1938), dwukrotny mistrz Polski w drużynowym wyścigu torowym na dochodzenie (1937, 1938), mistrz Polski w torowym wyścigu dystansowym (1931); był także mistrzem Polski w łyżwiarstwie szybkim; po II wojnie światowej zajął się głównie pracą trenerską, był m.in. mechanikiem i trenerem kadry polskich kolarzy przygotowywanej do Wyścigu Pokoju.

Dokument 24

1953 r.
List redaktora naczelnego „Trybuny Ludu" Leona Kasmana skierowany do Sekretariatu KC PZPR w sprawie organizacji VII Wyścigu Pokoju

Do
Sekretariatu Komitetu Centralnego PZPR

Komitet Centralny PZPR[a]

W związku z podjęciem prac organizacyjnych do mającego się odbyć w dniach 2–18.V.1954 r. VII Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga, odbyła się w Warszawie konferencja z udziałem przedstawicieli redakcji centralnych organów prasowych i władz sportowych CSR, NRD i Polski.

Na konferencji tej postawiono m.[ięd zy] in.[nymi] następujące propozycje, co do których prosimy o decyzje:

1. Zaprosić do VII Wyścigu Pokoju obok krajów, które były zawsze zapraszane, reprezentacje Indii, Meksyku, jednego z krajów północnej Afryki (Algier, Tunis lub Maroko),
2. Szwajcarii i Luksemburga[1].

Jeśli idzie o koszta sprowadzenia drużyn Indii i Meksyku, to wobec umowy, że każdy z trzech współorganizujących wyścig krajów pokrywa 1/3 kosztów ponoszonych w dewizach, sprowadzenie każdej z tych drużyn oraz koszty ich powrotnej podróży wyniosłyby około 3.500 dolarów na każdego z współorganizatorów.

Ponadto przedstawiciele NRD zaproponowali, by do wyścigu zaprosić reprezentację Niemiec Zachodnich.

2) W szerszym niż dotychczas zasięgu zaprosić przedstawicieli prasy zagranicznej. Jest propozycja, by w porozumieniu z naszymi placówkami zaprosić obok przedstawicieli gazet partyjnych z krajów, które startują w wyścigu, po jednym przedstawicielu następujących burżuazyjnych pism sportowych, mających olbrzymie nakłady i poważny wpływ na

opinię publiczną: „Equipe" — Paryż, „Les Sports" — Bruksela, „Sport" — Zurich i „Gaetta dello Sport" — Mediolan. Ponadto delegacja NRD zaproponowała by zaprosić po jednym przedstawicielu następujących agencji: „Reuter", „France — Presse" i oficjalnej agencji włoskiej oraz jednego dziennikarza z Niemiec Zachodnich.

3) Trasa wyścigu przez Polskę może mieć dwa warianty:

a) dokoła Warszawy, Warszawa–Łódź, Łódź–Stalinogród, Stalinogród–Wrocław, Wrocław–Zgorzelec;

b) dokoła Warszawy, Warszawa–Łódź, Łódź–Poznań, Poznań–Wrocław, Wrocław–Zgorzelec[2].

(L.[eon] Kasman)[b]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 909, k. 26.

---

[a] Odcisk pieczęci okrągłej.

[b] Podpis nieczytelny.

---

[1] Z wymienionych krajów w VII Wyścigu Pokoju udział wzięła jedynie drużyna Indii.

[2] Wybrano pierwszy wariant rozwiązania.

Dokument 25

1954 r.
Pismo Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju skierowane do Wydziału Zagranicznego KC PZPR

Główny Komitet Kultury Fizycznej

Warszawa, dnia IV.1954 r.

Komitet Centralny PZPR
Wydział Zagraniczny
w miejscu[a]

Sekretariat KC wyraził zgodę na zaproszenie na VII Wyścig Pokoju reprezentantów następujących pism i agencji burżuazyjnych z krajów zachodnio-europejskich

Francja — „Equipe" oraz „A.F.P"
Włochy — „Gazetta dello Sport" oraz ~~agencja oficjalna~~[b]
Anglia — „Reuter"
Belgia — „Les Sports"
~~Szwajcaria — "Sport"~~

Placówki nasze za granicą miały wytypować z tych pism i agencji odpowiednich dziennikarzy. Wobec pewnych trudności oraz nowych okoliczności w porozumieniu z Departamentem Prasy i Informacji Ministerstwa Spraw Zagranicznych, prosimy o wyrażenie zgody na ostateczne zaproszenie również 7 dziennikarzy burżuazyjnych z następujących pism i agencji

1)[c] Francja — ~~placówka proponuje dziennikarza R. Meyer „Equipe"~~

2) Włochy — ~~placówka proponuje dziennikarza Rino Kekri korespondent „Gazetta dello Sport"~~

Anglia — ~~placówka proponuje dziennikarza Vernon Morgan z „Reutera"~~

3) Finlandia — placówka proponuje zaprosić przedstawiciela czasopisma „Helsingin Sanomat" z tym, że nie wytypowała jeszcze kandydata

Szwecja — placówka proponuje przedstawiciela szwedzkiej agencji oficjalnej, kandydat nie został jeszcze wytypowany

~~Belgia~~ — placówka proponuje dziennikarza katolickiego pisma „La Citée" zwrócono się do niej, by wytypowała dziennikarza z redakcji ~~„Les Sports"~~

Austria — Departament Prasy i Informacji MSZ zlecił placówce w Wiedniu wytypować jednego dziennikarza z prasy burżuazyjnej.

Komitet Organizacyjny jednocześnie zapytuje czy nie byłoby pożądane, by zamiast dziennikarza burżuazyjnego z Finlandii nie zaprosić dziennikarza ~~ze Szwajcarii~~ /kandydaci Rogasi lub Grimm/, gdyż ważne jest, by propaganda Wyścigu Pokoju w roku bieżącym zmusiła Federację Kolarską Szwajcarii, by w przyszłym roku wysłała ekipę na wyścig[d].

Jednocześnie Komitet Organizacyjny prosi o drugą decyzję. Podobnie jak w latach poprzednich proponujemy, by starterem honorowym w wyścigu w dniu 2 maja na stadionie W[ojska] P[olskiego] był Ambasador NRD w Polsce, starterem honorowym do pierwszego etapu na terenie NRD był Ambasador CRS w NRD, a starterem honorowym na pierwszym etapie w CSR był Ambasador Polski w CSR.

Za Komitet Organizacyjny
VII Wyścig Pokoju

/T.[omasz] Lempart/[e]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 909, k. 25 i n.

---

[a] Wszystkie podkreślenia występują w oryginale, wykonano je odręcznie.
[b] Wszystkie skreślenia występują w oryginale, wykonano je odręcznie.
[c] Numeracja niekompletna, zapisana odręcznie.
[d] Na marginesie pisma znajdują się odręcznie sporządzone nieczytelne uwagi.
[e] Podpis nieczytelny.

Dokument 26

27 marca 1954 r.
List organizatorów Wyścigu Pokoju do sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba

Warszawa, dnia 27 marca 1954 r.

~~Wydział Zagraniczny~~
~~KC PZPR~~[a]

Do Sekretariatu KC PZPR
Na ręce Sekretarza KC [PZPR]
Tow. Edwarda Ochaba

Dotyczy: zaproszenia drużyny
FSGT z Francji na VII Kolarski
Wyścig Pokoju

W Wyścigu Pokoju organizowanym od roku 1948 przez centralne organy „Trybuna Ludu", „Rude Pravo" i „Neues Deutschland"[1] rokrocznie brały udział drużyny robotniczych federacji kolarskich z krajów kapitalistycznych jak i drużyny kompletowane spośród kolarzy zrzeszonych w federacjach, które są członkami Międzynarodowej Federacji Kolarskiej / UCI/. Ponieważ Wyścig Pokoju do 1953 r. nie był zatwierdzony i umieszczony w Międzynarodowym Kalendarzu Imprez Kolarskich UCI /Union Cycliste Internationale/, drużyny, które brały w nim udział, nie były formalnie drużynami narodowymi, lecz stanowiły luźn[e] drużyny skompletowane z poszczególnych zrzeszeń.

Ze strony przewodniczącego UCI — [Achille] Joinarda[2] były podejmowane próby bojkotu Wyścigu Pokoju, szczególnie z powodu udziału drużyny FSGT /Federacja sportowa kierowana przez CGT/, która bierze udział w Wyścigu, a nie jest członkiem UCI. Na skutek stanowiska Joinarda niektóre drużyny narodowe

wycofały się w ostatniej chwili z udziału w Wyścigu Pokoju /np. w roku ubiegłym Holandia/. Z niektórych krajów przyjeżdżały drużyny drugorzędne /np. ze Szwecji/.

Wyścig Pokoju w roku 1954 został zatwierdzony i umieszczony w Międzynarodowym Kalendarzu Imprez Kolarskich UCI, co stwarza możliwość oficjalnego udziału narodowych reprezentacji kolarskich.

Na Kongresie UCI, który odbył się w marcu 1954 r. w Paryżu dyrektoriat tej organizacji oświadczył, że jeśli zaprosimy drużynę FSGT — UCI podejmie akcję bojkotową.

Główny Komitet Kultury Fizycznej i Trybuna Ludu uważają, że należałoby zaprosić do udziału w Wyścigu obie federacje, t[o] j.[est] oficjalną FFC /Federation Francaise Cycliste/ oraz robotniczą FSGT. W wypadku, gdyby z powodu zaproszenia FSGT — UCI miało wydać zakaz startu drużyn narodowych krajów kapitalistycznych — G.K.K.F. i Trybuna Ludu proponują zrezygnować z udziału drużyn FSGT.

Wydział Zagraniczny [KC PZPR] uważa, że nie należałoby tak łatwo zrezygnować z zaproszenia drużyny FSGT, zwłaszcza, że Wyścig ten organizowany jest przez organy partyjne Polski, C.S.R. i N.R.D. oraz rozpoczyna się on w dniu święta klasy robotniczej. Udział drużyny FSGT w naszym Wyścigu ma żywotne znaczenie dla działalności tej organizacji. Wrogość przewodniczącego UCI Joinarda jest podyktowana chęcią osłabienia tej organizacji i sportu robotniczego we Francji. Zrezygnowanie z udziału FSGT poważnie osłabiłoby autorytet tej Federacji we francuskim ruchu sportowym.

Z drugiej strony Wyścig Pokoju jest tak popularny i atrakcyjny, że ewentualny bojkot Wyścigu przez UCI — nie może odnieść wielkiego skutku tak jak i w latach poprzednich — chociaż wpłynie niewątpliwie na zwężenie jego zasięgu.

W tych warunkach zdaniem Wydziału Propagandy i Wydziału Zagranicznego przed podjęciem ostatecznej decyzji co do zaproszenia FSGT, należałoby zapytać o opinię Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Francji.

Projekt listu do Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Francji załączamy.

Prosimy o decyzję[b].

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 909, k. 19–20.

[a] Skreślenie odręczne; obok ręcznie dopisano: „T. Strzałkowski zgoda".
[b] W dokumencie nie ma podpisu autora listu.

[1] Dziennik „Neues Deutschland" został współorganizatorem Wyścigu Pokoju w 1952 r.
[2] Achille Joinard, prezydent Międzynarodowej Unii Kolarskiej (UCI) w latach 1948–1956.

Dokument 27

1954 r.
Projekt listu sekretarza KC PZPR do Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Francji w sprawie udziału drużyny FSGT w Wyścigu Pokoju

Komitet Centralny PZPR[a]

Drodzy Towarzysze,

Od kilku lat z okazji święta klasy robotniczej 1-go Maja organizowany jest Kolarski Wyścig Pokoju Warszawa–Berlin–Praga. Zasięg tego Wyścigu z roku na rok staje się coraz szerszy.

W roku 1954 Wyścig ten zalegalizowany został po raz pierwszy przez Union Cycliste Internationale, co niewątpliwie stworzy możliwości szerszego udziału narodowych drużyn kolarskich z krajów kapitalistycznych. Okazuje się jednak, że legalizacja Wyścigu przez UCI według oświadczenia prezesa UCI p.[ana] [Achille] Joinarda wyklucza możliwość uczestniczenia w Wyścigu drużyny FSGT, w przeciwnym wypadku grozi on bojkotem Wyścigu przez UCI.

Zdajemy sobie sprawę, że pozbawienie możliwości udziału w Wyścigu drużyny FSGT mogłoby bardzo ujemnie wpłynąć na pracę tej Federacji sportowej, tym bardziej, że drużyna ta co roku brała udział w naszym Wyścigu.

Wobec takiej sytuacji, prosimy Was o zbadanie możliwości i środków, przy pomocy których można by wpłynąć na zmianę stanowiska p.[ana] Joinarda w sprawie zalegalizowania udziału w Wyścigu FSGT przez UCI.

Prosimy Was również o opinie jak Waszym zdaniem organizatorzy Wyścigu winni postępować, jeśli nie uda się zmienić stanowiska Union Cycliste Internationale.

Sekretarz
KC PZPR

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 909, k. 21.

[a] Odcisk pieczęci okrągłej.

Dokument 28

6 maja 1954 r.
Informacja z przebiegu VII Międzynarodowego Wyścigu Kolarskiego Warszawa–Berlin–Praga na terenie kraju

T. Morawski. Czy notatka jest uzgodniona z Wydz.[iałem] Prop.[agandy]?

[Edward] Ochab[a]

Informacja z przebiegu VII Międzynarodowego Wyścigu Kolarskiego Warszawa–Berlin–Praga na terenie kraju[b]

1. Strona organizacyjno-propagandowa

Przygotowanie trasy wyścigu tak pod względem dekoracyjnym, jak i udziału oglądających dużo lepsze niż w ubiegłym roku.

Na terenie woj.[ewództwa] łódzkiego na trasie pozostawiono w niektórych wsiach i miasteczkach dekoracje 1-majowe, portrety przywódców ruchu robotniczego. Poza tą usterką dekoracja trasy dobra.

Przez cały czas wzdłuż trasy nieopisany entuzjazm oglądających wyścig. Do trasy podwożono ludzi traktorami, autami oraz zorganizowano grupowe podjazdy na rowerach. Dobrze wypadła młodzież szkolna. Kolumny szkolne były udekorowane. Na całej trasie porozstawiano orkiestry i kapele ludowe. Za wyjątkiem wojew.[ództwa] stalinogrodzkiego, gdzie nie było widać młodzieży w strojach ZMP-owskich, to na pozostałych odcinkach trasy, a zwłaszcza w województwie łódzkim ZMP wypadło dobrze, chłopcy i dziewczęta ubrani po ZMP-owsku skupiali wokół siebie grupy ludzi, tłumaczyli im przebieg wyścigu, dbali o porządek na trasie.

Najlepszy nastrój panował w Łodzi i Wrocławiu.

W Stalinogrodzie i Chorzowie organizatorzy nie potrafili utrzymać do końca porządku. Kiedy zaczął padać deszcz około godz.[iny] 18.30 — MO opuściła posterunki. Wytworzył

się ogromny bałagan, co utrudniło wjazd na stadion zawodnikom będącym jeszcze na trasie. Przez 2 i pół godziny nie można było ze Stalinogrodu wyprowadzić samochodów. W Stalinogrodzie nie wpuszczono przed wjazdem czołówki na stadion autokar[u] prasy zagranicznej i reporterzy nie mogli oglądać finiszu, co wywołało wśród nich rozgoryczenie.

Punkty zakwaterowania oraz wyżywienie dobre za wyjątkiem Stalinogrodu.

W czasie trwania wyścigu należy podkreślić bardzo słabą pracę prasy krajowej. Np. w Łodzi po II etapie miejscowa prasa pisała tylko o [Mieczysławie] Wilczewskim[1] i [Eligiuszu] Grabowskim[2] nie wspominając o [Stanisławie] Królaku i [Henryku] Łasaku[3], który uległ poważnej kontuzji i pomimo to przyszedł na metę 14-ty. Prasa nie pisze o drużynie, jako kolektywie, który przez IV etapy wywalczył pierwsze miejsce dla Polski.

W Stalinogrodzie zwycięzcą III etapu był Klabiński Wł.[adysław][4], a w „Sportowcu" nie umieszczono zdjęcia [Władysława] Klabińskiego tylko zdjęcie [Mieczysława] Wilczewskiego. Do radia w Stalinogrodzie w celu nagrania audycji poproszono tylko Wilczewskiego i [Henryka] Hadasika[5] tłumacząc to tym, że ci zawodnicy są ze Śląska i Śląsk tylko o nich powinien słyszeć.

Najsłabiej pracował komitet etapowy w Stalinogrodzie.

2. Drużyny państw zagranicznych

Nastrój wśród drużyn zagranicznych jest dobry. Zaobserwowano tworzenie się nieoficjalnej koalicji sportowej przeciwko drużynie polskiej, w skład której wchodzą drużyny: Holandii, Danii, Belgii, Francji i Anglii. Kierownik drużyny holenderskiej Kupmans, starał się początkowo rozrabiać składając szereg protestów, twierdził między innymi, że zanadto faworyzuje się organizatorów, że on tu broni interesów narodu holenderskiego itd. Jednak dzięki umiejętnej polityce podarkami został utemperowany i jest spokojnym (sprezentowano mu lalkę i kasetkę).

Najmniej kłopotu mają organizatorzy z drużyną angielską, która zachowuje się dobrze.

Polacy cieszą się specjalną sympatią indyjskiej drużyny, która jest zachwycona nastrojem ludu w Polsce oraz organizacją wyścigu. Kierownictwo wyścigu Polski, NRD i CSR po-

stanowiło wczoraj na konferencji zrobić wszystko, aby doprowadzić drużynę indyjską do Pragi, chociaż jest to zadanie bardzo trudne, podobnie jak i trudno będzie doprowadzić Albańczyków do mety.

Niedobrze jest w drużynie NRD, która do tej pory jedzie z każdym etapem gorzej, podobnie wygląda sytuacja z Polonią Francuską.

W Polonii Francuskiej niepoprawnie zachowuje się Klabiński Edward[6], z którym kierownictwo ma dużo kłopotu. Np. w Stalinogrodzie [Edward] Klabiński otrzymał za II miejsce drogi b.[ardzo] ładny dywan, który rzucił na ziemię twierdząc, że podobny kupi we Francji za 1100 franków, a my możemy sobie w niego nogi wycierać. We Wrocławiu otrzymał za 29 miejsce ładną teczkę *skórzaną, z której też*[c] był niezadowolony.

Specjalną opieką została otoczona drużyna radziecka. W Łodzi po II etapie zorganizowano spotkanie trenerów[d] radzieckich z naszymi, gdzie wymieniano doświadczenia. Drużyna radziecka jedzie z każdym etapem coraz lepiej. Należy nadmienić, że towarzysze radzieccy posiadają słaby sprzęt, który zakupili we Francji. Podobno ktoś z Polaków ostrzegał ich w Paryżu przed kupnem tych rowerów.

3. Drużyna polska

Nastrój w naszej drużynie jest dobry. Najsłabszym punktem jest [Henryk] Hadasik, który II etapie przechodził moment psychicznego załamania, ale po IV etapie czuje się dobrze. Bardzo ambitnie walczy o zespołowe zwycięstwo [Stanisław] Królak i [Henryk] Łasak. Zawodnicy na wszystkich czterech etapach ściśle trzymają się ustalonej taktyki. Samopoczucie wszystkich zawodników jest dobre, nie mają żadnych dolegliwości. Panuje wśród nich duch bojowości, przeświadczenie, że potrafią pokonać ciężkie trasy. Najcięższym odcinkiem będzie trasa od Lipska do Bad Schandau[7], gdzie zadecyduje kondycja, na ten odcinek trasy liczy wspomniana koalicja.

4. Praca kierownictwa polskiej ekipy

Przed wyjazdem z Warszawy został powołany trójosobowy kolektyw partyjny, który omawia ważniejsze problemy konsultując je z zainteresowanymi towarzyszami[e]. Na ogół dotychczasową pracę trzeba ocenić na dobrą. Najsłabszym punktem jest praca z prasą zagraniczną i krajową.

Warszawa dn.[ia] 6.V.54 r. /.../[f]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, k. 1–4.

[a] Uwaga zapisana odręcznie.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Wyrazy dopisane odręcznie.
[d] Wyraz dopisany odręcznie.
[e] W zdaniu uwzględniono odręcznie zapisane znaki zmieniające szyk.
[f] Podpis nieczytelny.

[1] Mieczysław Wilczewski (ur. 1931 r.), kolarz szosowy, uczestnik Igrzysk Olimpijskich w Rzymie (1960), trzykrotny uczestnik Wyścigu Pokoju (1953–1955).
[2] Eligiusz Grabowski, (ur. 1935 r.), według klasyfikacji Polskiego Związku Kolarskiego i „Przeglądu Sportowego" najlepszy polski kolarz szosowy w 1957 r., trzykrotny uczestnik Wyścigu Pokoju (1954, 1955 i 1957).
[3] Henryk Łasak (1932–1973), kolarz, dwukrotny uczestnik Wyścigu Pokoju, w latach 1967–1973 trener kadry narodowej szosowców. Wyszkolił m.in. Ryszarda Szurkowskiego i Stanisława Szozdę. Zginął w wypadku samochodowym.
[4] Władysław Klabiński (ur. 1925 r.), kolarz szosowy, pięciokrotny uczestnik Wyścigu Pokoju (1951–-1955).
[5] Henryk Hadasik (1929–2002), kolarz szosowy, reprezentant kraju, mistrz Polski.
[6] Edward Klabiński (1920–1997), kolarz szosowy, w 1947 r. był 34, a w 1948 r. był 18 w Tour de France, startował w Wyścigu Pokoju w drużynie Polonii Francuskiej.
[7] 11 maja 1954 r. kolarze pokonali etap z Lipska do Karl–Marx–Stadt (144 km), a następnego dnia z Karl–Marx–Stadt do Bad Schandau (114 km).

Dokument 29

26 maja 1954 r.
Notatka służbowa o przeprowadzeniu VII Wyścigu Pokoju „Trybuny Ludu", „Neues Deutschland" i „Rudeho Prava" w 1954 r.

Notatka służbowa[a]

o przeprowadzeniu VII Wyścigu Pokoju „Trybuny Ludu", „Neuess Deutschlan" i „Rudeho Prava" w 1954 roku.

Zadania polityczne

Uważać należy, że zadania polityczne Wyścigu w zakresie międzynarodowym zostały wykonane. Na to złożyło się przede wszystkim rozszerzenie ilości uczestników do 21 zgłoszonych drużyn, a 20 uczestniczących — w tym po raz pierwszy Związek Radziecki i Indie. Duże znaczenie miał udział reprezentacji narodowych federacji kolarskich, co pozwoliło dotrzeć do zawodników i działaczy stojących najczęściej politycznie bardzo daleko od nas. Ten fakt powodował też wzrost zainteresowania Wyścigiem u szerszej, aniżeli dotychczas, opinii w krajach kapitalistycznych. Temu sprzyjało też zaproszenie na Wyścig grupy dziennikarzy burżuazyjnych, z których niektórzy obsługiwali wielkie agencje prasowe. Udział wymienionych drużyn i dziennikarzy stawiał przed organizatorami zadania politycznego oddziaływania. Stawiając sobie za główne zadanie przekonywanie ich o słuszności naszej walki o pokój i zaktywizowanie ich w tej walce, uważaliśmy równocześnie, że jest to dogodna sytuacja dla pośredniego przekonywania ich o wyższości naszego ustroju nad ustrojem kapitalistycznym.

Pierwsze zadanie wykonaliśmy zarówno w bezpośredniej propagandzie i agitacji, jak i doborze tych sytuacji, w których mogliby się oni przekonywać o pokojowych dążeniach naszych narodów.

Przy wykonywaniu drugiego zadania uważaliśmy za słuszne przede wszystkim środki pośrednie, jak demonstrowanie bezinteresowności naszej przyjaźni dla innych narodów, wzrost

stopy życiowej szerokich mas, rozwój gospodarki narodowej i co najważniejsze dobra organizacja samego Wyścigu we wszystkich jego elementach, tworzenie dobrego samopoczucia wszystkich uczestników.

Stwierdzić należy, że nasze hasła walki o pokój były w zasadzie przyjęte przez wszystkich uczestników. Podkreślali oni to w wypowiedziach, wystąpieniach oficjalnych. Wszystkie nasze posunięcia organizacyjne i propagandowe były przyjmowane pozytywnie.

Nie ulega wątpliwości, że nasze błędy musiały osłabić wrażenie pozytywnych posunięć.

Do nich zaliczamy pewne posunięcia towarzyszy niemieckich i czeskich:

1. W NRD wprowadzono do kolumny sportowej Wyścigu umundurowanych policjantów, na wozie kierownictwa umieszczono oficera policji, który usiłował kierować ruchem kolumny /funkcja sędziego głównego/, do kolumny wprowadzono autobus i auto osobowe z pracownikami organów bezpieczeństwa. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że w kolumnie każdy wóz i każda osoba mają określone miejsce w Wyścigu, to jasne, że to musiało oddziaływać ujemnie. Sprawę tę postawiliśmy natychmiast przed towarzyszami niemieckimi i stawialiśmy ją codziennie kategorycznie. Otrzymywaliśmy odpowiedź, że mamy zupełną rację i że jutro tego nie będzie. Rzecz trwała do granicy C.S.R.

2. Na przyjęciu rządowym w Lipsku minister spraw zagranicznych NRD tow.[arzysz] [Lothar] Bolz wzniósł toast jedynie za drużynę radziecką, po rosyjsku, wymieniając każdego zawodnika z nazwiska.

3. Na terenie NRD głównym hasłem wśród uczestników Wyścigu było hasło: „Kto uczestniczy w Wyścigu Pokoju ten walczy przeciwko układom z Bonn i Paryża”[1]. Uważaliśmy, że zaskoczenie uczestników Wyścigu z krajów kapitalistycznych takim warunkiem udziału w Wyścigu i to w czasie jego trwania jest taktycznie fałszywym. Powiedzieliśmy towarzyszom niemieckim, że uważaliśmy za słuszne wezwanie do tej walki, a nie postawienie warunku. Po wahaniach zgodzili się z nami, ale hasło to wisiało nadal we wszystkich miejscach, gdzie przebywali uczestnicy, w różnych językach.

Na terenie NRD i CSR na całej trasie umieszczano tylko portrety przywódców naszego obozu.

W CSR w lokalach oficjalnych przebywania uczestników Wyścigu umieszczano znak Wyścigu, a po bokach portrety tow. tow. [Georgija] Malenkowa[2] i [Antonina] Zapotockiego[3].

4. Na terenie CSR — naszym zdaniem linia propagandy wyników Wyścigu była nacechowana osłabieniem momentów internacjonalizmu i zawierała elementy czechosłowackiego szowinizmu.

Wyrażało się to w niewspółmiernym wybrzuszaniu wiadomości w superlatywach o zawodnikach czechosłowackich i pomijaniu często innych. Tak było w prasie i w radio.

Ale szczególnie to się uwydatniało na stadionach, gdzie spiker informował godzinami publiczność o tym co się dzieje na trasie, komentując osiągnięcia kolarzy. Z jego komentarzy nie można było w ogóle się zorientować, co robią na trasie inni kolarze poza czechosłowackimi. Do tego dochodziły wezwania do gorącego witania kolarzy czechosłowackich.

W wyniku tego np. w Pardubicach, gdzie zawodnicy polscy wygrali indywidualnie i drużynowo, publiczność przyjęła ich milczeniem urządzając pod rozgrzewkę spikera owację wyłącznie zawodnikom czechosłowackim. Natomiast przy mikrofonie wystąpił trener czechosłowacki i wygłosił na tym stadionie przemówienie, uzasadniając dlaczego czechosłowaccy zawodnicy nie wygrali tego etapu /przyczyny obiektywne/ i zapewniając, że jutro wygrają.

W Pradze sprawa ta wyglądała bardziej rażąco. Zarówno na stadionie, jak następnie przy rozdaniu nagród, gdzie nagromadzono zbyt wiele elementów czczenia zwycięstwa drużyny czechosłowackiej.

5. Wyskok sędziego czechosłowackiego [Karola] Tocla w stosunku do polskiego kolarza Wł.[adysława] Klabińskiego spowodował oburzenie, któremu musieliśmy przeciwdziałać. Na odprawie kierowników drużyn interpretowali kierownicy drużyny fińskiej, francuskiej i szwedzkiej, podkreślając, że z tak nieludzkim postępowaniem sędziego nie spotkali się. Natomiast towarzysze czechosłowaccy nie uczynili żadnego gestu, podkreślającego potępienie przez nich tego faktu.

Słabą stroną naszej pracy politycznej była słaba praca z dziennikarzami zagranicznymi. Nie doceniliśmy dostatecz-

nie tej sprawy. Stąd słaba organizacja warunków pracy dla dziennikarzy.

Informację dziennikarze otrzymywali z opóźnieniem.

Opiekun wyznaczony przez nas — tow. Zawadka — był za słaby zarówno organizacyjnie, jak i sportowo, by móc pokierować tą pracą. Służba łączności często szwankowała.

W Pardubicach doszło do karykaturalnej sytuacji, gdy dziennikarze nie mieli elementarnych warunków do pracy. W Pradze zawieziono dziennikarzy 100 km za miasto, a autobus błądził, bo nie znano drogi, po to, by wypili wino w domu wypoczynkowym stowarzyszenia dziennikarzy.

Wszystkie wymienione momenty musiały siłą rzeczy działać hamująco na ekipy państw kapitalistycznych, mimo, że nie znamy dokładnie ich wypowiedzi na te tematy.

Wszyscy uczestnicy wypowiadali się bardzo pozytywnie o całej imprezie, a szczególnie o jej organizacji, o trosce o uczestników, o poziomie sportowym sędziów i o ich obiektywizmie. Z szacunkiem mówili o władzach państwowych naszych krajów czyniących takie wysiłki dla sprawnego przebiegu Wyścigu. Przy tym oceniali bardzo wysoko Wyścig jako imprezę sportową. Niektórzy określali ją jako nieoficjalne mistrzostwa świata.

Zupełnie oszołomieni byli uczestnicy przyjęciem zgotowanym im przez masy na tarasie. To było tak imponujące, że byliśmy wszyscy pod niezwykle silnym wrażeniem, a zagraniczni goście nie znajdywali określeń.

Mówiąc o organizacji Wyścigu uczestnicy czynili różnice między Polską, NRD i CSR na wyraźną korzyść Polski. Niestety, ale to miało swoje uzasadnienie w niektórych zaniedbaniach na terenie NRD, a szczególnie w CSR.

O wykonaniu zadań politycznych Wyścigu w zakresie krajowym trudno nam mówić, bo nie mamy na to potrzebnych danych.

Zadania organizacyjne

Zadania organizacyjne zostały wykonane. Dotyczy to szczególnie zapewnienia przyjazdu drużyn zagranicznych, przygotowania kolumny Wyścigu, zapewnienia zakwaterowania, wyżywienia i sprawności ruchu zarówno na trasie Wyścigu, jak i na stadionach, w hotelach itp. Wypracowane formy organizacyjne zdały na ogół egzamin. Podkreślić należy słuszność

wystawienia całej kolumny samochodowej z Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. To pozwoliło na pełne zdyscyplinowanie jej i postawa moralno-polityczna, dobrze dobranych kierowców oddziaływała na zewnątrz bardzo pozytywnie.

Wykonanie zadania sportowego przez naszą drużynę

Osiągnięte na Wyścigu wyniki sportowe przez naszą drużynę uważać należy za zadowalające. Potwierdzona została słuszność kierunku przygotowań drużyny.

Drużynę cechowała przede wszystkim właściwa postawa moralno-polityczna i stąd płynęły możliwości wymagania od niej poważnego wysiłku fizycznego i zwiększona zdolność do taktycznego myślenia oraz zaufania do kierownictwa. Zawodników łączyło z trenerami i kierownictwem drużyny zaufanie wzajemne, wspólne poglądy taktyczno-sportowe.

Oczywiście, że to wymagało stałej pracy politycznej z kierownictwem drużyny i zawodnikami.

Przygotowanie sportowe zawodników okazało się słuszne. Dotyczy to kondycji fizycznej, techniki jazdy, sprzętu itd.

Należy to przypisać skoordynowanemu wysiłkowi trenerów, lekarza, Instytutu Naukowego Kultury Fizycznej. To pozwoliło wypracować na ogół właściwy program przygotowań i realizować go konsekwentnie. Warunkiem ku temu było skupienie wszystkich zainteresowanych dookoła wykonywanej pracy.

Było to szczególnie ważne przy braku wykształconych trenerów kolarstwa.

Pomoc dla innych drużyn

Drużynie Albanii okazaliśmy wydatną pomoc przez przydzielenie jej na Wyścig trenera, mechanika i masażysty. Dostarczyliśmy jej pełnego wyposażenia w sprzęt kolarski, ubiory i wszystko potrzebne do udziału w Wyścigu.

To przyczyniło się poważnie do sukcesu drużyny — ukończenia Wyścigu w Pradze /po raz pierwszy/.

Drużyn[ie] Polonii Francuskiej przydzieliliśmy masażystę na Wyścig i udzielaliśmy wszelkiej doraźnej pomocy. Niestety, skład i zachowanie się tej drużyny nie przysparzały honoru naszej Ojczyźnie.

Dwóch zawodników szybko zrezygnowało z jazdy, traktując swój przyjazd na Wyścig turystycznie, pili, wałęsali się z kobietami. Edward Klabiński to typ zawodowego kolarza,

który często nas szantażował dla otrzymania wartościowych przedmiotów.

Trzeba było ciągle nad nim czuwać, by nas nie naraził na grubszy skandal.

Z drużyną radziecką nawiązaliśmy z miejsca serdeczne stosunki. Biorąc pod uwagę ich brak doświadczenia w międzynarodowych wyścigach staraliśmy się, by nasi działacze i trenerzy dzielili się z nimi swoim doświadczeniem. Towarzysze radzieccy chętnie korzystali z tego. Pomagaliśmy im też sprzętem itp.

Praca kierownictwa

Międzynarodowy Komitet Organizacyjny funkcjonował sprawnie. Zbierał się regularnie codziennie. Panowała w nim zgodność poglądów na sprawy ważne. Dochodzono zawsze do wspólnych konkluzji w dyskutowanych sprawach.

Struktura naszego kierownictwa wewnętrznego okazała się słuszną. Uzasadniona była struktura jednoosobowego kierownictwa ogólnie i na poszczególnych odcinkach. Zasadę tę należy jednak traktować tylko łącznie z ustanowieniem zespołu partyjnego /trójka/ i z praktyką zbierania członków partii w ważnych momentach. Praktyka wykazała, że to pozwalało na podejmowanie dojrzalszych decyzji, znajdujących właściwy oddźwięk wśród ludzi i na lepszą mobilizację ludzi do wykonania zadań.

Członkowie partii i bezpartyjni pracowali ofiarnie, ze zrozumieniem zadań. Nieliczne były wypadki niezdyscyplinowania w pracy. Likwidowano je dość szybko.

Niektóre wnioski

1. Przystąpić do opracowania ramowego programu i planu VIII Wyścigu Pokoju.
2. Utworzyć Biuro Wykonawcze dla organizacji VIII Wyścigu Pokoju z 2 pracownikami etatowymi.
3. Utworzyć międzynarodowy sekretariat organizacyjny dla spraw organizacji Wyścigu /po 1 przedstawicielu od nas, NRD i CSR/, który zbierałby się periodycznie.
4. Do 15 lipca odbyć pierwszą konferencję z towarzyszami z NRD i CSR, na której ustali[my] podstawowe sprawy dla przygotowania VIII Wyścigu Pokoju.
5. Przygotowania naszej drużyny prowadzić w ramach zcentralizowanej ściśle pracy z czołówką kolarską /24–30 zawod-

ników/ według programu opracowanego /i stale uzupełnianego/ z udziałem Instytutu Naukowego Kultury Fizycznej.
Położyć nacisk na stałą kontrolę zawodników czołówki w zrzeszeniach. Zbierać ich wraz z trenerami na 3–4 dni, a zmniejszyć trwanie obozów. Szczególną uwagę zwrócić na pracę polityczną i wychowawczą z tą czołówką.
Wziąć przy tym udział w 1–2 Wyścigach etapowych międzynarodowych w 1954 roku.
6. Zgodzić się z wnioskiem towarzyszy niemieckich i czechosłowackich by w 1954 roku wysłać obserwatorów na zagraniczne wieloetapowe wyścigi kolarskie
   a/ do Francji — z Polski
   b/ do Szwajcarii — z NRD
   c/ do Włoch — z CSR

26.5.54 [Michał] /Jekiel/[4]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, k. 6–13.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

[1] Chodzi o tzw. układ o suwerenności RFN z 26 maja 1952 r. podpisany w Bonn przez ministrów spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych i RFN. Zastąpił on dotychczasowy Statut Okupacyjny i dawał RFN prawie całkowitą suwerenność, pod warunkiem przystąpienia jej do Europejskiej Wspólnoty Obronnej. 27 maja 1952 r. ministrowie spraw zagranicznych Belgii, Francji, Holandii, Luksemburga, RFN i Włoch podpisali w Paryżu układ o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Obronnej.

[2] Gieorgij Malenkow (1902–1988) po śmierci Stalina od 1953 do 1955 r. pełnił funkcję premiera ZSRR.

[3] Antonin Zapotockŷ (1884–1957), premier Czechosłowacji w latach 1948–1953, następnie do śmierci prezydent kraju.

[4] Michał Jekiel (1910–2005), uczestnik kampanii wrześniowej, od 1941 r. służył w Armii Czerwonej, w 1943 r. ukończył Szkołę Oficerską w Riazaniu, następnie w I Armii Wojska Polskiego. W latach 1952–1969 pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki. Od 1954 r. był delegatem Polskiego Związku Kolarskiego na kongresy Międzynarodowej Unii Kolarskiej (UCI). Od 1956 r. był członkiem Dyrektoriatu UCI. Zmarł w 2005 r. w Genewie.

Dokument 30

29 czerwca 1954 r.
Sprawozdanie organizacyjne Biura Wykonawczego Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga

Poufne[a] Warszawa, dnia 29 czerwca 1954 r.

Sprawozdanie organizacyjne Biura Wykonawczego Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga

Program VII Wyścigu Pokoju został opracowany przez Komitet Organizacyjny składający się z przedstawicieli Polski, NRD i CSR, który na konferencjach przygotowawczych w Warszawie /23–25.X.53 r./, Berlinie /9–12.XII.53/ i Pradze /10–12.III. b.r./ ustalił organizację imprezy. Szczególny nacisk położono na jednolitość organizacji na terenie każdego z państw współorganizujących.

Zgodnie z uchwałami, Polska przejęła w roku bieżącym funkcję głównego organizatora. Rozszerzyło to znacznie prace Komitetu szczególnie w zakresie propagandy /całość akcji wydawniczej/, współpracy z zagranicą /uczestnictwo/ i transportu /kolumna Wyścigu/.

Polska oddelegowała na całą trasę wyścigu zorganizowaną kolumnę pojazdów mechanicznych, przy czym każda z ekip uczestniczących otrzymała własny wóz techniczny.

Część techniczno-sportowa Wyścigu była realizowana przez Międzynarodową Komisję Sędziowską, w skład której weszli: 3 przedstawiciele Polski /w tym Sędzia Główny/, po 2 przedstawicieli NRD i CSR, 1 przedstawiciel Francji.

Sprawy zaopatrzeniowe, gospodarcze i bytowe były kierowane przez specjalnie powołaną komisję gospodarczą, składającą się z przedstawicieli Polski, NRD i CSR /po 1/.

Do dnia 23.IV. b.[ieżącego] r.[oku] Międzynarodowy Komitet Organizacyjny pracował w Warszawie, gdzie kolektywnie kierował całokształtem prac związanych z przygotowaniami do Wyścigu. W okresie od 2.V. do 17.V. b.r. kierownictwo

Wyścigu spoczywało formalnie w rękach M[iędzynarodowego] Kom.[itetu] Org.[anizacyjnego], było ono jednak sprawowane przez Komitet Organizacyjny państwa, przez które prowadziła trasa. Członkowie M.[iędzynarodowego] Kom.[itetu] Org.[anizacyjnego] odgrywali raczej rolę doradczą.

Podstawę do prac organizacyjnych stanowiły program i wytyczne organizacyjne zatwierdzone łącznie z preliminarzem wydatków na posiedzeniu Komitetu Organizacyjnego w dniu 26.II. b.r. Wynikające z programu zadania organizacyjne były realizowane przez powołane do życia Biuro Wykonawcze i jego Komisje.

I. Uczestnictwo

Do startu w VII Wyścigu Pokoju zaproszono 24 kraje: Albanię, Anglię, Austrię, Bułgarię, Belgię, Czechosłowację, Chiny, Danię, Francję, Finlandię, Holandię, Indie, Luksemburg, NRD, Niemcy Zachodnie /zaproszone przez NRD/, Norwegię, Polskę, Rumunię, Szwecję, Szwajcarię, Triest, Węgry, Włochy i ZSRR oraz Polonię Francuską.

Przyjęło zaproszenie 20 krajów oraz Polonia Francuska, odmówiły — 3, nie odpowiedziały — 1. W Wyścigu wzięło udział 19 zespołów, Triest nie wystawił kompletnej drużyny, kolarzom włoskim rząd nie wydał paszportów.

Akcja zaproszeń

Akcja wysyłania zaproszeń rozpoczęła się w terminie ustalonym przez konferencję warszawską, z tym jednak, że z uwagi na brak decyzji ze strony CSR odnośnie zaproszenia niektórych państw, akcja ta przewlekła się.

W akcji zaproszeń dużą pomoc przyniosły placówki zagraniczne, które jednak nie zawsze orientują się dokładnie w zagadnieniach sportowych i nie zawsze potrafią służyć słusznymi sugestiami.

Drużyny startujące w VII Wyścigu Pokoju

Albania: zespół słaby pod względem sportowym, nieprzygotowany do trudnego Wyścigu etapowego. Drużyna Albanii przybyła do Polski bez żadnego ekwipunku. Organizatorzy polscy zapewnili jej rowery, części, gumy, dresy, płaszcze itd.

Kierownik drużyny Laci nie panował nad zespołem. Inicjatorem poczynań ekipy był studiujący na AWF Piro Angjeli, podchodzący jednak do Wyścigu bardzo merkantylnie.

Anglia: drużyna złożona z najlepszych amatorów BLRC[1] i NCU[2]. Po wycofaniu się najlepszych /[Tedd] Gerrard i [Brian] Haskella/, zespół o słabej klasie sportowej. Anglicy przybyli do Polski słabo wyekwipowani pod względem technicznym oraz ubraniowym. Po Wyścigu kolarze zdecydowali sprzedać dwie cenniejsze nagrody, a pieniądze w ten sposób uzyskane przeznaczyć w przyszłym roku na kupno jednakowych dresów, koniecznych części rowerowych itd. Kierownictwo drużyny, początkowo nastrojone dość nieufnie, nie czyniło jednak żadnych wstrętów w przeprowadzaniu programu pobytu. Anglicy w wypowiedziach podkreślali doskonałą organizację Wyścigu i wyrażali zazdrość, że nie mają podobnej imprezy w Anglii.

Austria: w roku bieżącym startowała po raz pierwszy, drużyna wystawiona przez oficjalną federację austriacką — [Ö]sterreichische Radsport-Kommission. Była to jednak drużyna pod względem sportowym słaba. Dobrze wyekwipowani, Austriacy zachowywali się w czasie Wyścigu dobrze, nie było z nimi żadnych kłopotów.

Belgia: prawdziwa amatorska reprezentacja Belgii, najsilniejsza na jaką ten kraj stać. Silna drużyna, która jednak pod koniec Wyścigu wykazała braki w kondycji.

Kierownictwo ekipy zachwycone pobytem w Polsce i organizacją naszej imprezy.

Bułgaria: w przeciwieństwie do lat poprzednich, drużyna bułgarska wypadła słabo pod względem sportowym. Kolarze bułgarscy wykazali duże zdyscyplinowanie i dobrą postawę.

Dania: silna drużyna, która potrafi jechać doskonale taktycznie i pomaga swemu liderowi. W swej jeździe jest ona nastawiona na zdobycie czołowych lokat w klasyfikacji indywidualnej. Kierownik drużyny Hansen jest człowiekiem pozytywnym, potrafił jak np. w fabryce 22 Lipca być pierwszym z kierowników drużyn, którzy w swych przemówieniach śmiało zaznaczali akcenty walki o pokój i przyjaźni między narodami. Organizacją Wyścigu Duńczycy są zachwyceni.

Francja: wystawiła drużynę złożoną z przeciętnych kolarzy należących do kategorii niezależnych. Czterech z nich wy-

ekwipowanych zostało przez „La Perle". Kierownictwo drużyny początkowo sztywne i nieufne, nie chciało np. wyjść na manifestację 1-majową, później jednak zmieniło swój stosunek do naszej imprezy. Po Wyścigu na łamach prasy francuskiej Gibert ocenił naszą imprezę w superlatywach i zapowiedział, że w przyszłym roku Francja wystawi silniejszy zespół.
Finlandia: po raz pierwszy w Wyścigu wzięła udział oficjalna reprezantacja Finlandii. Jedyny zawodnik [Paul] Nyman do chwili wycofania należał do czołówki, inni — słabsi.

Drużyna zdyscyplinowana, jednak kierownictwo w osobie Palamaa, prezesa federacji fińskiej i nieoficjalnej federacji ogólnoskandynawskiej nastawione bardzo nieufnie, nie chciało np. wyjść na manifestację 1-majową. Palamaa w czasie trwania Wyścigu okazał się człowiekiem polującym na erotyczne przygody. Palamaa odnosił się nieprzychylnie do dwóch dziennikarzy fińskich, członków partii komunistycznej Finlandii.
Holandia: silna amatorska drużyna, prawdziwa reprezentacja Holandii, dobrze wyekwipowana i przygotowana. Pod koniec imprezy wykazała braki kondycyjne. Kolarze zdyscyplinowani. Kierownik ekipy Koopmans typowy działacz sportu burżuazyjnego — pieniacz, który składał wielką ilość protestów. Koopmans również nie chciał wyjść z drużyną na manifestację 1-majową.
Indie: drużyna bardzo słaba pod względem sportowym, źle wyekwipowana, której trzeba było pomagać. Wśród kolarzy kilku, jak [Supravat] Chakravarty, pozytywnych młodych ludzi, którzy z uznaniem i zazdrością podziwiali przemiany społeczne dokonane w Polsce. Kierownik drużyny Bhoot — jest typem burżuazyjnego kombinatora żyjącego ze sportu. Zabierał zawodnikom nagrody i upominki.
Norwegia: drużyna słaba, jedyny kolarz [Odd] Berg należał do czołówki. Zespół spokojny, zachwycony gościnnością i organizacją imprezy. Kierownictwo pozytywne.
Polonia Francuska: drużyna bardzo nierówna. Młodzi, jak [Piotr] Kula czy [Wacław] Chraplak, przyjechali nie na zawody sportowe, a na zabawę, szukali przygód, byli niezdyscyplinowani. Dobrze wyekwipowani przez naszą placówkę w Paryżu, byli jednak źle dobrani. Szczególne kłopoty sprawiał

E.[dward] Klabiński, typ zawodowego kolarza, który często szantażował organizatorów dla otrzymania wartościowych przedmiotów. Wszyscy zawodnicy mają licencję niezależnych. Kierownik Konarkowski nie potrafił kierować zespołem, chociaż jest dobrym towarzyszem partyjnym i człowiekiem świadomym.
Rumunia: zespół wypadł słabo pod względem sportowym, ale zachowywał się doskonale, był zdyscyplinowany.
Szwecja: drużyna sformowana przez firmę „Monark" nie była reprezentacją kraju, wypadła słabiej niż oczekiwano, mimo kilkutygodniowego treningu. Kierownik drużyny zachwycony organizacją imprezy. Zapowiedział, że w przyszłym roku startować będzie prawdziwa reprezentacja Szwecji. Kolarze byli zdyscyplinowani.
Triest: z uwagi na trudności paszportowe przyjechał tylko jeden zawodnik oraz trzech kierowników. Pod względem sportowym kolarz ten był słaby. Przyjechał z bardzo słabym sprzętem. Start Triestu ze względów politycznych jest bardzo wskazany[3].
Węgry: drużyna wypadła wyjątkowo słabo pod względem sportowym. Z kierownictwem ekipy były również trudności z udaniem się na manifestację 1-majową. Odmowę uzasadniono koniecznością przeprowadzenia treningu.
Z.S.R.R: dobra pod względem sportowym drużyna, miała jednak kłopoty ze sprzętem firmy „La Perle". Kolarze ZSRR byli zdyscyplinowani, skromni, zdobyli dużą popularność. Drużynie brak było jednak doświadczenia w wyścigach wieloetapowych w poważnej konkurencji międzynarodowej.
N.R.D: drużyna sportowo słabsza niż w roku ubiegłym. Drużyna zdyscyplinowana, zachowywała się w czasie Wyścigu dobrze. Zawodnicy potrafili nawiązać bliski kontakt z pozostałymi ekipami.
C.S.R: drużyna zespołowo najlepiej przygotowana. Zawodnicy ambitni, o wysokim poziomie wyrobienia politycznego. Potrafiła się zdobyć na terenie CSR na poważny zryw, który przyniósł dodatnie wyniki w przedwyborczej akcji propagandowej.

Zawodnicy zdyscyplinowani i koleżeńscy z wyjątkiem [Vlastimila] Ružiczki.

Drużyny, które nie startowały w Wyścigu:
Chiny: odpowiedziały odmownie, motywując swą decyzję tym, że nie mają na razie kolarzy szosowych.
Niemcy Zach.[odnie]: zapraszała NRD, jednak federacja oficjalna odmówiła pod pretekstem zbyt późnego nadesłania zaproszenia.
Szwajcaria: odpowiedziała odmownie powołując się na uchwałę federacji szwajcarskiej zakazującą amatorom startowania w imprezach wieloetapowych poza granicami kraju.
Luksemburg: nie odpowiedział w ogóle na zaproszenie.
Włochy: miała przyjechać wspólna reprezentacja UVI i UISP, jednak rząd włoski odmówił wydania paszportów.

Kierownicy ekip:
Wśród kierowników ekip startujących w naszym Wyścigu większość to mali działacze swych federacji krajowych, którzy nie mają wielkiego wpływu na politykę tych federacji. Najbardziej wpływowym był Gibert — przedstawiciel Przewodniczącego UCI [Achille] Joinarda. Dość poważną pozycję zajmuje również Palamaa, który ma stosunki w UCI, Hindus Bhoot, który również ma monopol na reprezentowanie swego kraju w UCI.

Prasa zagraniczna:
Zgodnie z początkowymi projektami zatwierdzonymi przez Międzynarodowy Komitet Organizacyjny na Wyścig postanowiono zaprosić przedstawicieli następujących dzienników i agencji prasowych.

a/ Kraje Demokracji Ludowej — po 1 przedstawicielu prasy codziennej.

b/ kraje kapitalistyczne — po 1 przedstawicielu prasy partyjnej państw zaproszonych, po 1 przedstawicielu Agencji Reutera, France Presse i oficjalnej agencji włoskiej, oraz po 1 przedstawicielu sportowej prasy burżuazyjnej Francji /L'Equipe/, Belgii /Les Sports/, Włoch /Gazetta dello Sporto/, Szwajcarii /Sport Zürich/.

Przy typowaniu dziennikarzy z w/w agencji i dzienników państw kapitalistycznych natrafiono jednak na poważne trud-

ności i ostatecznie na Wyścig przybyli przedstawiciele następujących dzienników:

Francja — L'Equipe, Anglia — Bicycle, reprezentujący jednocześnie Agencje Reutera, przedstawiciele burżuazyjnej prasy Finlandii i Austrii, prasy partyjnej Anglii, Austrii, Belgii, Danii, Francji, Finlandii, Holandii, Norwegii, Szwecji, Włoch i Niemiec Zachodnich oraz dziennikarze ZSRR, jak i uczestniczących K[rajów] D[emokracji] L[udowej]. Na podstawie otrzymanych dotychczas danych stwierdzono, że najwięcej miejsca Wyścigowi poświęciła L'Equipe zamieszczająca obszerne sprawozdania z przebiegu każdego etapu.

W pozostałej prasie burżuazyjnej, która nie była bezpośrednio reprezentowana w Wyścigu, umieszczono b.[ardzo] skromne wzmianki. Jedynie dzienniki tych krajów, których reprezentacje uczestniczyły w Wyścigu /Belgia, Dania, Norwegia, Finlandia/ zamieszczały obszerniejsze informacje.

Program pobytu dziennikarzy w Polsce opracowany był właściwie i był przez nich w pełni realizowany.

Byli oni zaskoczeni wielkim zainteresowaniem ludności Wyścigiem, serdecznością przyjęcia i sprawnością organizacji imprezy. Bardzo pozytywne wypowiedzi dotyczyły w pierwszym rzędzie odbudowy Warszawy i osiągnięć socjalnych świata pracy.

Szczególnie ciepło wspominali dziennikarze pobyt w Polsce.

Na terenie CSR zainteresowanie Wyścigiem w porównaniu z Polską było mniejsze, a organizacja obsługi prasy wykazywała wiele niedociągnięć.

Do niedociągnięć natury organizacyjnej na terenie Polski, które były przedmiotem krytycznych uwag przedstawicieli prasy, należało:

a/ spóźnione wydawanie komunikatów Komisji Sędziowskiej,

b/ niewłaściwy dobór pojazdów mechanicznych dla prasy /autokary/.

Atmosfera współpracy z prasą była b.[ardzo] dobra. Bardzo pozytywną rolę spełniły odprawy z prasą przeprowadzone w Warszawie i Stalinogrodzie, na których omówiono zaistniałe niedociągnięcia i ustalono sposób ich usunięcia.

Opiekunowie ekip:
Bardzo słusznym okazało się przeprowadzenie seminariów, na których przekazano opiekunom ogólne wiadomości przeznaczone dla ekip zagranicznych.

Dobór tłumaczy nie był najlepszy, zarówno w zakresie posiadanych wiadomości, jak i zdyscyplinowania.

Kierowanie tłumaczami było słabe. Nie potrafiono ich w dostatecznym stopniu włączyć do aparatu organizacyjnego imprezy. Stąd też pewne trudności we właściwej realizacji programu.

Prasa krajowa:
Obsada Wyścigu okazała się wystarczająca dla obsługi prasy krajowej. W przyszłości należy doprowadzić do tego, aby wytypowanych 15 dziennikarzy całkowicie wypełniło zadania wynikające z obsługi kraju w dokładne informacje. Należy unikać dodatkowych dziennikarzy w miastach etapowych, co powodowało zamieszanie organizacyjne. Współpraca Kom.[itetu] Org.[anizacyjnego] z prasą krajową układała się b.[ardzo] dobrze. Mankamentem było nie organizowanie odpraw, na których otrzymywałaby ona nastawienie odpowiednie do bieżących wymogów propagandowych i organizacyjnych imprezy.

Opiekunowie prasy:
Praca ich aczkolwiek wypadła lepiej od pracy opiekunów ekip, wykazała jednak szereg niedociągnięć. Dotyczy to głównie właściwego ich doboru z punktu widzenia wiedzy ogólnej

II. Propaganda
Akcja propagandowa rozwijała się w dwóch zasadniczych kierunkach:

1. propaganda wśród uczestników Wyścigu
2. propaganda na zewnątrz

Akcja propagandowa wśród uczestników rozpoczynała się z chwilą przybycia ich do Warszawy, uroczystością powitania. Praktyka wykazała, że powitaniom tym należy w przyszłości nadać bardziej okazały i uroczysty charakter.

Natychmiast po przyjeździe ekipa otrzymywała szczegółowy program zajęć przetłumaczony na język macierzysty.

Omówienie tych programów z ekipami bardzo pomogło we właściwym ustawieniu zaplanowanych zajęć.

Jak wykazała praktyka, programy te były zbyt przeładowane imprezami kulturalno-oświatowymi, a zaplanowane na ten cel godziny często kolidowały z programem zajęć własnych ekipy /treningi/ dostosowanych do rozkładu godzinowego normalnego dnia Wyścigu.

Przykład: absencja niektórych ekip na przedstawieniu w Teatrze Polskim. Stwierdzono, że drużyny państw kapitalistycznych starały się dostosować do przedstawionych im programów, natomiast drużyny państw K.D.L. bardzo często zmieniały i zrywały omówiony poprzednio plan zajęć. Przewidziane dla ekip przyjęcia pomimo niedociągnięć spełniły b.[ardzo] pozytywną rolę.

Przyjęcie oficjalne w salach Teatru Narodowego /stojące/ wypadło zbyt oficjalnie. Niefortunne było połączenie stojącego zimnego bufetu z czasem przewidzianym na kolację.

Rezultat: na przyjęciu jedzono mało, a po powrocie do hotelu zażądano kolacji.

Przyjęcie dla kierowników ekip w hotelu „Bristol" upłynęło w bardzo serdecznej atmosferze i spowodowało nawiązanie bliższych stosunków między organizatorami a ekipami.

Przyjęcie dla prasy zagranicznej zorganizowane w Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polski należało do bardzo udanych. Drobne przyjęcia dla Komisji Sędziowskiej M.[iędzynarodowego] Kom.[itetu] Organizacyjnego były b.[ardzo] udane. Błędem było zaplanowanie przyjęcia dla kierowników ekip zaraz po patronatach. Rezultat: wielu kierowników spóźniło się na przyjęcie, a kilku opuściło patronaty wbrew swej woli.

Przykład: ekipa ZSRR — patronat w Ursusie.

Bardzo pozytywną rolę spełniły patronaty zakładów pracy. Forma wizyt w zakładzie, połączona z występami artystycznymi i wieczornicą — okazała się najsłuszniejsza. Wręczone ekipom podarunki spotkały się z aprobatą uczestników, podobnie jak upominek centralny Komitetu Organizacyjnego /kupon materiału lub kilim/. Dodatkowy upominek Komitetu Organizacyjnego /kaseta/ wartością użytkową nie równał się upominkom Kom.[itetu] Org.[anizacyjnego] NRD /zegarek/. Upominki Komitetów Etapowych [były] bardzo niejednolite. Warszawa

przygotowała dodatnio oceniony notes, Łódź — tandetną plakietkę, Stalinogród — prymitywnie wykonaną lampkę górniczą z węgla, a Wrocław szklaną popielniczkę. Nagrody na etapach dawane były wg zasad ustalonych przez M.[iędzynarodowy] Kom.[itet] Org.[anizacyjny] /6 nagród drużynowych i 30 indywidualnych/. Najlepiej pod tym względem wypadła Łódź, gdzie wartość nagród i forma przygotowania rozdawnictwa zasługują na uznanie.

W porównaniu z VI Wyścigiem Pokoju instytucje wykazały w tym roku większe zainteresowanie sprawą /tylko ok. 20% pism odmownych/.

Mankamentem rozdawnictw było:

1. ciasnota sal restauracyjnych, co powodowało ścisk i zamieszanie.

2. bardzo opóźnione ukazywanie się oficjalnych komunikatów Komisji Sędziowskiej.

Propaganda Wyścigu w zakresie informacyjno-organizacyjnym była realizowana za pośrednictwem Biuletynu Informacyjnego, redagowanego w językach rosyjskim, francuskim, niemieckim i angielskim.

Poszczególne numery /łącznie wydano ich 6/ były rozsyłane do poszczególnych federacji i prasy fachowej i codziennej za granicą. Biuletyn, choć nie pozbawiony usterek, /wąski wachlarz zagadnień, błędy w tłumaczeniach/, spełnił swe zadanie. Brak obszerniejszych materiałów z NRD i CSR zmniejszył atrakcyjność wydawnictwa.

Nr 6 Biuletynu ze względu na brak pewnych danych i błędy w nazwiskach uczestników nie został rozkolportowany.

Zaplanowane na drugą połowę czerwca wydanie Nr 7 Biuletynu ma na celu sportowe podsumowanie imprezy.

Podstawowym wydawnictwem informacyjno-organizacyjnym był „Informator VII Wyścigu Pokoju", zredagowany w językach polskim, czeskim, niemieckim, rosyjskim, francuskim i angielskim.

Zawierał on wszystkie dane dotyczące strony techniczno-sportowej i bytowej na całej trasie Wyścigu. Informator rozdawany ekipom po ich przybyciu do Warszawy spotkał się z pełną aprobatą. Pomimo pewnych usterek /błędy w tłumaczeniach/ stanowił podstawę do właściwej realizacji programu

imprezy. Poważnym utrudnieniem w wydaniu Informatora było bardzo opóźnione nadesłanie materiałów z CSR.

Wprowadzenie odznaki Wyścigu wraz z żetonem określającym przynależność organizacyjną uczestników usprawniło ich obsługę.

Legitymacja Wyścigu, będąca jednocześnie kartą uczestnictwa, spotkała się z bardzo dodatnią oceną.

Skomponowany przez J. Wiśniewskiego marsz Wyścigu Pokoju był grany na całej trasie i zdobył sobie dużą popularność. Skomponowany w CSR hejnał Wyścigu był grany na całej trasie. Był on także używany przez radiofonie Polski, NRD i CSR, jako sygnał rozpoznawczy audycji wyścigowych.

Po raz pierwszy wprowadzono na całej trasie flagę Wyścigu projektu C. Borowczyka.

Propaganda Wyścigu na terenie kraju koncentrowała się głównie na wydaniu elementów wizualnych /plakaty, znaczek, masowy, pocztówki, przeźrocza i kroniki filmowe/, produkcji rzeczy użytkowych /chustka, czapeczki, papierosy, zapałki, znaczki pocztowe/ oraz mobilizacji ludności na trasie. Słabo wypadł prymitywnie wykonany znaczek masowy.

W mobilizacji ludności dużą pomoc okazały Min.[isterstwo] Oświaty, CUSZ i Z.S.Ch.

Włączenie do prac mobilizacyjnych Z.S.Ch. spowodowało, że ludność wiejska po raz pierwszy w sposób zorganizowany, masowo wyległa na trasy etapów.

W pracy tej dodatnią rolę odegrały premiowane konkursy dla najlepiej zorganizowanych zespołów wiejskich.

Poważnym brakiem w pracy propagandowej był brak jednolitego kierownictwa propagandą Wyścigu po jego wyjeździe z kraju oraz brak ścisłego kontaktu w pracy propagandowej między ekipą polską uczestniczącą w Wyścigu a ośrodkami propagandy w kraju.

Obszernie opracowany program Wyścigu cieszył się dużą popularnością i został szybko rozprzedany.

Biuro Prasowe

Sprawa Biura Prasowego należy do najpoważniejszych niedociągnięć organizacyjnych VII Wyścigu Pokoju na całej jego trasie, gdyż praktycznie rzecz biorąc Biuro to nie istniało na żadnym z etapów.

Powołana na 2 miesiące przed rozpoczęciem Wyścigu 1-osobowa komórka informacyjna prasy krajowej nie spełniła postawionego jej zadania.

Wydawany pod koniec kwietnia biuletyn codzienny dla prasy zagranicznej /powielacz/ wypadł bardzo słabo. Brak właściwej współpracy z Komisją Sędziowską powodował, że wiadomości zamieszczane w biuletynie zawierały wiele błędów.

Niedociągnięcia na tym odcinku powodowały, że prasa zagraniczna zwracała się o informacje wprost do kierowników ekip i zawodników. /.../[b]

VIII. Preliminarz wydatków i jego realizacja

Zatwierdzony na I posiedzeniu preliminarz wydatków zamykał się sumą ogólną 4.132.665 zł, podzielony na cztery zasadnicze działy:

1. Koszty związane z utrzymaniem i pobytem uczestników
2. Propaganda i reklama
3. Nagrody i upominki
4. Wydatki ogólne — zaopatrzenie

Dane na dzień 10 czerwca b.r. wykazują wykonanie preliminarza wydatków wg powyższych działów.

	Preliminowano	Wykonano
Dział 1	2.041.715	1.922.159,30
Dział 2	880.500	644.918,89
Dział 3	655.500	547.129,48
Dział 4	544.950	348.362,23
Ogółem:	4.132.665	3.462.569,90

Do sumy powyższej należy dodać rachunki jeszcze nie nadesłane za cały szereg usług jak części transportu, obsługi foto i wykonania niektórych elementów propagandowych.

Ogółem należy przyjąć, że suma wydatków związana z VII Wyścigiem Pokoju wyniesie około 3.600.000 zł.

Jak wykazują powyższe cyfry, mimo znacznego rozbudowania pierwotnego programu zatwierdzonego na I-szym posiedzeniu Kom.[itetu] Organizacyjnego oraz znacznego przekroczenia przewidywanego stanu osobowego /446 osób — 517 osób/, przekroczenie kosztów transportu /zakup paliwa, zwiększe-

nie ilości wozów/, zdołano zaoszczędzić z sum zaprelimino-wanych około 500.000 zł.

Preliminarz nie przewidywał całego szeregu wydatków, jak: zakup płaszczy dla drużyny Indii, wyekwipowanie drużyny Albanii, nowych elementów propagandy, program, itp.

Preliminarz Biura Wyścigu nie zawierał wydatków związanych z organizacją imprez na stadionach.

W latach przyszłych należy w preliminarzu Wyścigu objąć wszelkie wydatki związane nie tylko z organizacją samego Wyścigu, ale również i z wszelkimi wydatkami z Wyścigiem związanymi /koszt imprez na stadionach, sprzęt dla drużyny polskiej itd./ Jedynie w tym wypadku będzie można mieć jasny obraz całości wydatków.

Biorąc powyższe pod uwagę i dołączając w/w wydatki należy przyjąć, że bilans Wyścigu zamykał sumę deficytową niższą niż przewidziana 2.269.000,–

Dokładne sumy będą mogły być podane po otrzymaniu wszystkich rachunków i rozliczeń najpóźniej do dnia 1 sierpnia b.r.

IX. Imprezy na stadionach

Zasadniczym niedociągnięciem było zbyt późne przystąpienie do ich realizacji, co spowodowało, że m.in. nie odbył się we Wrocławiu trójmecz żużlowy Polska — CSR — NRD. Błędem było także wykorzystywanie 1 drużyny do rozegrania 2 meczów w dwóch różnych miastach w ciągu 2-ch dni /Rotation Babelsberg — Łódź, Stalinogród/. Osłabiło to poziom sportowy spotkania i postawiło gości w kompromitującym świetle /mecz Unia — Rotation w Chorzowie/.

Zbyt późne sygnalizowanie imprez stronie polskiej pozbawiło nas możliwości przygotowania zespołu o odpowiednim poziomie sportowym.

X. Uwagi o organizacji VII Wyścigu Pokoju w NRD i CSR. Propaganda.

Program rozrywkowy na terenie NRD /dwa dni wypoczynku/ zbyt przeładowany i mało atrakcyjny, co powodowało, że tylko mała część uczestników z niego skorzystała.

/Przykład: w wycieczce do cytadeli w Bad Schandau wzięła [udział] jedynie znikoma część uczestników/. Program poby-

tu w Pradze po zakończeniu Wyścigu był opracowany dobrze, szwankowała natomiast bardzo chaotyczna realizacja.

Rozrzucenie uczestników do wielu małych hoteli potęgowało istniejące zamieszanie. Brak było Biura Wyścigu, które pokierowałoby realizacją całości programu. /Przykład: na przyjęcie dla kierowników ekip zaproszono tylko 1 sędziego/.

Bardzo dobrze wypadło oficjalne przyjęcie w Pradze i było najlepsze na całej trasie Wyścigu. Rozpoczęło się ono występami artystycznymi o b.[ardzo] wysokim poziomie, po czym uczestnicy przeszli do sali znajdującej się w tym samym gmachu, gdzie odbył się kilkugodzinny bankiet, przeprowadzony w ciepłej i serdecznej atmosferze.

Przyjęcie oficjalne w Lipsku było zorganizowane lepiej od warszawskiego /przyjęcie siedzące/. Doświadczenia wskazują na konieczność organizowania przyjęć oficjalnych w formie siedzącej.

Przyjęcia organizowane w NRD dla kierowników ekip przebiegały w serdecznej i koleżeńskiej atmosferze.

Natomiast przyjęcia dla kierowników ekip w Pradze, które miało być poświęcone analizie i podsumowaniu imprezy, przeistoczyło się w obficie zakrapianą kolację.

Dobrze wypadło rozdawnictwo nagród na terenie NRD i CSR organizowane w wielkich salach bankietowych.

Mankamentem tych rozdawnictw było zbyt wczesne zapraszanie osób z zewnątrz, które obsiadłszy galerie obserwowały przebieg kolacji uczestników.

Patronaty

Najlepiej wypadły one w Polsce, gdzie właściwe opracowanie programu i atmosfera spotkań zrobiły na uczestnikach największe wrażenie. NRD spotkań z patronatami w ogóle nie organizowała. Podarunki patronatowe zostały rozdane generalnie w Lipsku.

Przygotowane w Pradze patronaty zostały źle rozpracowane. Pobyt uczestników po zakończeniu Wyścigu dawał możliwości zorganizowania bardzo bogatego programu spotkań, czego zupełnie nie wykorzystano. /Spotkania z patronatami odbyły się w godzinach rannych/.

Upominki
NRD przeznaczyła na podarunek dla wszystkich uczestników zegarek ręczny własnej produkcji. CSR — kryształy. Upominki patronatowe w CSR b[ardzo] słabe /okulary słoneczne, albumy z pocztówkami/.

Nagrody:
Wartość nagród w NRD i CSR równała się mniej więcej wartości nagród dawanych w Polsce. Wbrew uchwałom M.[iędzynarodowego] K.[omitetu] Org.[anizacyjnego] CSR dawała na etapach tylko 5 nagród drużynowych /a nie 6/ i 25 indywidualnych /zamiast 30/. Towarzysze z CSR twierdzili, że procentowo winni dać tylko tyle.

Mobilizacja ludności:
Najwięcej ludzi spotykano na etapach w Polsce. W NRD na odcinku do Lipska zainteresowanie b.[ardzo] słabe. Od Lipska do granicy — większe. W CSR widziało się na trasach głównie młodzież szkolną. Trasy etapów w NRD przeładowane elementami dekoracyjnymi. Wiele haseł nie było związanych tematycznie z Wyścigiem, a niektóre były politycznie niewłaściwie dobrane. Na terenie CSR strona dekoracyjna tras etapów słabsza niż w Polsce. Jedyną innowacją godną przyjęcia było wprowadzenie kolorowych girland z bibułki rozciągniętych między drzewami.

Kolumna Wyścigu:
Włączone do kolumny autokary NRD, CSR były o wiele sprawniejsze od polskich. Na terenie NRD użyto zbyt wielkiej liczby policji mundurowej do osłony kolumny i zabezpieczenia miejsc zakwaterowania. Na terenie CSR bardzo dobrze wypadło kierowanie kolumną przez zespół dobrze wyszkolonych i zdyscyplinowanych łączników. /.../[c]

Wnioski
1. Należy powołać Międzynarodowe Biuro Wykonawcze Wyścigu Pokoju, w skład którego weszłoby po 2–3 przedstawicieli każdego z państw współorganizujących. Biuro to kierowałoby całością spraw organizacyjnych — przy odpowiednim usta-

wieniu i podziale prac — w okresie przygotowawczym i realizacji imprezy.

Siedziba Biura winna być stała.

Podstawą do prac Biura byłyby program i wytyczne organizacyjne ustalone przez M.[iędzynarodowy] K.[omitet] Org.[anizacyjny]

2. Należy powołać stałe krajowe Biuro Organizacyjne Wyścigu Pokoju, z 2–3 osobowym, stałym aparatem etatowym. Biuro to realizowałoby program i wytyczne organizacyjne M.[iędzynarodowego] K.[omitetu] Org.[anizacyjnego] w skali krajowej.

Uczestnictwo:

1. Do VIII Wyścigu Pokoju należy zaprosić państwa, które uczestniczyły w VII W.[yścigu] P.[okoju] oraz Chiny Ludowe, Szwajcarię i Luksemburg. Wskazanym byłoby zaproszenie jednego z państw Ameryki Środkowej lub Południowej oraz Egipt.

2. Należy spowodować, aby nasza placówka dyplomatyczna w Paryżu zwróciła większą uwagę na właściwy dobór zawodników i kierownictwa drużyny Polonii Francuskiej, co dotyczy poziomu sportowego i moralnego tych osób.

3. Sprawę zaproszenia reprezentacji Niemiec Zachodnich uzgodnić z Kom.[itetem] Org.[anizacyjnym] NRD.

4. Należy kontynuować współpracę z placówkami dyplomatycznymi, z tym, że winny one starać się o to, aby drużyny danych krajów były oficjalnymi reprezentacjami państwowymi, a w skład kierownictwa wchodziły osoby posiadające wpływy nie tylko w[e] własnych federacjach, ale i UCI.

5. Zaproszenia do poszczególnych federacji należy wysłać już w październiku b.r. Z niektórymi federacjami, jak Chiny Ludowe, Egipt i Ameryka Środkowa lub Południowa kontakt powinien być nawiązany jeszcze wcześniej.

Dziennikarze zagraniczni:

1. Do udziału w VIII Wyścigu Pokoju należy zaprosić po 1 przedstawicielu prasy ZSRR i Krajów Demokracji Ludowej, po 1 przedstawicielu prasy partyjnej zaproszonych państw kapitalistycznych, po 1 przedstawicielu burżuazyjnej prasy fachowej zaproszonych państw kapitalistycznych oraz po 1 przed-

stawicieli Agencji Reutera, Agence France Presse i oficjalnej agencji włoskiej.

Zaproszenia do tych przedstawicieli winny być wysłane w listopadzie b.r.

2. Należy kontynuować współpracę z placówkami dyplomatycznymi w zakresie właściwego doboru dziennikarzy.

3. Należy spowodować, aby placówki dyplomatyczne typowały takich przedstawicieli prasy partyjnej krajów kapitalistycznych, którzy posiadaliby jednocześnie pełnomocnictwa obsługi innych dzienników posiadających rozbudowane działy sportowe.

4. Utrzymać stan ekip: filmowej, radiowej i fotoreporterów jak w VII Wyścigu Pokoju.

5. Utrzymać liczbę prasy krajowej uczestniczącej w Wyścigu na terenie kraju /15/ i na całą trasę /5/ jak w VII Wyścigu Pokoju.

6. W porozumieniu z Komitetami Organizacyjnymi NRD i CSR spowodować jednolite zastosowanie pkt. 4 i 5 przez państwa współorganizujące.

Prasa krajowa

1. Przed i w czasie trwania imprezy należy organizować odprawy z prasą krajową, na których powinna ona otrzymać nastawienie odpowiednie do bieżących wymogów propagandowych i organizacyjnych imprezy.

Opiekunowie ekip i prasy.

1. Należy zwrócić większą uwagę niż dotychczas na poziom wiedzy ogólnej typowanych na opiekunów osób.

2. Szkolenie opiekunów powinno dać im maksimum wiadomości o terenach, przez które przebiega Wyścig.

3. Na opiekunów prasy zagranicznej należy typować dziennikarzy prasy partyjnej władających obcymi językami.

4. Opiekunów prasy należy zaopatrzyć w odpowiednie wydawnictwa w językach obcych.

Propaganda

1. Programy pobytu ekip, dni odpoczynku i pobyt po zakończeniu Wyścigu winny stwarzać jak najlepsze warunki dla

oddziaływania propagandowego zarówno na uczestników, jak i ludność.

Rozkład godzinowy programów winien być tak opracowany, aby imprezy k.[ulturalno] o.[światowe] nie kolidowały z rozkładem godzinowym normalnego dnia Wyścigu i planem treningów.

2. Przyjęcia oficjalne powinny być siedzące i organizowane w godzinach pokrywających się z czasem przeznaczonym na kolacje. Przyjęcia te winny być poprzedzane bogatym programem artystycznym.

3. Należy utrzymać formę mniejszych spotkań i przyjęć organizowanych dla przedstawicieli M.[iędzynarodowego] K.[omitetu] Org.[anizacyjnego], kierowników poszczególnych ekip, komisji sędziowskiej, prasy itp.

4. Program spotkania z patronatami powinien zawierać: zwiedzanie zakładu pracy /lub jego części/, występy artystyczne i wieczornicę.

5. Upominki wręczane przez patronat winny charakteryzować dany zakład pracy.

6. Upominek centralny wręcza uczestnikom bezpośrednio Kom.[itet] Organizacyjny, a nie patronat.

7. Wartość użytkowa upominku centralnego winna być ujednolicona w porozumieniu z Kom.[itetami] Org.[anizacyjnymi] NRD i CSR.

8. Wykonanie upominków Komitetów Etapowych winno stać na odpowiednim poziomie artystycznym.

9. Rozdawnictwo nagród /połączone z kolacją/ należy organizować w dużych salach bankietowych, co umożliwi właściwe przeprowadzenie uroczystości.

10. Należy szerzej jeszcze włączyć do akcji mobilizacji ludności Min.[isterstwo] Oświaty, CUSZ i Z.S.Ch.

11. Sprawy wydawnictw informacyjno-propagandowych /Biuletyn Informacyjny, Informator itp./ winny być wyłączone organizacyjnie z pozostałych prac propagandowych i powierzone specjalnemu Kolegium Wydawniczemu. Zadaniem Kolegium byłoby właściwe rozplanowanie całości akcji wydawniczej oraz jej terminowa realizacja.

12. Należy kontynuować wydawanie Informacyjnego Biuletynu w językach obcych. Pierwszy numer Biuletynu Informacyjnego VIII Wyścigu Pokoju winien ukazać się z chwilą powołania

do życia M.[iędzynarodowego] K.[omitetu] Org.[anizacyjnego] VIII Wyścigu Pokoju.

13. Należy wydać „Informator VIII Wyścigu Pokoju" w formie i treści zbliżonej do tegorocznego. Informator ten winien być wysłany do zaproszonych federacji na 2 miesiące przed rozpoczęciem imprezy.

14. Wymiana materiałów wydawniczych winna być uzgodniona na I konferencji przygotowawczej M.[iędzynarodowego] K.[omitetu] Org.[anizacyjnego], a jej terminy ściśle przestrzegane przez państwa współorganizujące.

15. Wykonanie masowego znaczka Wyścigu winno stać na odpowiednim poziomie artystycznym.

16. Wprowadzona w r.b. flaga Wyścigu Pokoju projektowana przez C. Borowczyka winna stać się stałym symbolem imprezy.

17. Należy utrzymać plakietkę organizacyjną z żetonami określającymi funkcję uczestnika. Zmianie ulega tylko cyfra Wyścigu. /.../[d]

Przewodniczący Biura Wykonawczego
VII Wyścigu Pokoju
/T.[omasz] Lempart/[e]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/413, k. 15–38.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Ominięto fragment dotyczący spraw organizacyjno–technicznych: kolumny wyścigu, łączności, regulaminu, wyżywienia, zakwaterowania, transportu bagaży i nagród, zabezpieczenia porządku, opieki lekarskiej.
[c] Ominięto fragment dotyczący spraw organizacyjno–technicznych.
[d] Ominięto fragment dotyczący spraw organizacyjno–technicznych: kolumny wyścigu, łączności, regulaminu, wyżywienia, zakwaterowania, transportu bagaży i nagród, zabezpieczenia porządku, opieki lekarskiej.
[e] Podpis nieczytelny.

1 BLRC (British League of Racing Cyclists) — stowarzyszenie powołane w 1942 r. w celu promocji kolarstwa w Wielkiej Brytanii. W 1959 r. w wyniku połączenia z NCU powstała British Cycling Federation.

2 NCU (National Cyclists' Union) — związek kolarski istniejący od 1878 r., początkowo pod nazwą Bicycle Union, w 1883 r. przemianowany na National Cyclists' Union. Rywalizował z British League of Racing Cyclists. W 1959 r. obie organizacje połączyły się w British Cycling Federation (uznawaną przez UCI).

[3] Triest w VII Wyścigu Pokoju reprezentował Giordano Dreossi; władzom polskim zależało na uczestnictwie zawodników Triestu w Wyścigu Pokoju z powodów propagandowych; północno–-zachodnie wybrzeże Półwyspu Istria oraz miasto Triest stanowiły w latach 1947–1954 Wolne Terytorium Triestu. Składało się ono z dwóch stref. Miasto Triest znajdowało się w strefie administrowanej przez wojska USA i Wielkiej Brytanii. Druga strefa była zarządzana przez wojska Jugosławii. W strefie zarządzanej przez wojska amerykańskie i brytyjskie komuniści inicjowali strajki, prowadzili propagandę. Wyścig Pokoju stanowił okazję oddziaływania propagandowego.

Dokument 31

2 lipca 1954 r.
Pismo skierowane do sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba

W–wa 2.VII.1954 r.

2.VII.54.[a]

Tow. [Tadeusz] *Strzałkowski*[1] *oświadczył, że wyjazd jest uzależniony od kandydatów, na* [Tomasza] *Lemparta nie ma zgody* [...][b] *Wyjazd mógłby nastąpić pod koniec lipca na ostatnie etapy. Nie trzeba tego stawiać na Sekretariat a potraktować jako służbowe wyjazdy*[a]

/.../[c]

2.VII.

Tow.[arzysz] E.[dward] Ochab
Sekretarz KC
w gmachu[b]

Przedstawiciele CSR i NRD w Międzynarodowym Komitecie Organizacyjnym Wyścigu Pokoju postawili po zakończeniu VII Wyścigu pokoju wniosek, ażeby obserwatorzy z trzech państw współorganizujących wzięli udział w trzech najpoważniejszych zawodowych imprezach kolarskich w Europie.

Zaproponowano, aby Polska wysłała obserwatorów na tegoroczny Tour de France[2], CSR na Giro d'Italia[3], a NRD na Wyścig Dookoła Szwajcarii[4].

Propozycje powyższe uzasadniono koniecznością zebrania jak najszerszych materiałów i doświadczeń dotyczących strony organizacyjnej i technicznej tych imprez.

Odnosi się to w głównej mierze do sprawy pracy z prasą zagraniczną i krajową, doboru pojazdów do kolumny technicznej i ich wyposażenia, pracy komisji sędziowskiej na trasie oraz weryfikacji wyników etapowych.

Organizacja Wyścigu Pokoju posiada w powyższych sprawach w dalszym ciągu poważne niedociągnięcia, spotykające się z ostrą krytyką uczestników.

GKKF proponuje, zgodnie z wnioskami Międzynarodowego Komitetu Organizacyjnego delegowanie 2 polskich obserwatorów na Tour de France, który odbędzie się w dniach od 8 lipca do 1 sierpnia b[ieżącego] r.[oku].

W sprawie dopuszczenia obserwatorów Komitet Organizacyjny porozumie się z organizatorem tego wyścigu, redakcją pisma sportowego L'Equipe oraz z przewodniczącym UCI [Achille] Joinardem.

Pokrycie dewizowe znajduje się w budżecie GKKF.

Wydział Propagandy i Agitacji KC oraz Wydział Zagraniczny KC popierają wniosek GKKF.

/T.[adeusz]Strzałkowski/ /J.[ózef]Majchrzak/[5]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII/229, k. 3.

---

[a] Kursywą zaznaczono tekst pisany odręcznie.
[b] Fragment tekstu nieczytelny.
[c] Podpis nieczytelny.
[b] Podkreślenie w oryginale.

---

[1] Tadeusz Strzałkowski — zastępca kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR w latach 1953–-1957.
[2] Tour de France — wieloetapowy wyścig kolarski organizowany każdego roku we Francji od 1903 r., nie odbywał się jedynie w czasie I i II wojny światowej.
[3] Giro d'Italia — wieloetapowy wyścig kolarski organizowany od 1909 r. głównie we Włoszech, nie odbywał się jedynie w czasie I i II wojny światowej.
[4] Wyścig Dookoła Szwajcarii — wieloetapowy wyścig kolarski organizowany w Szwajcarii od 1933 r.
[5] Józef Majchrzak, zastępca kierownika Wydziału Propagandy Masowej KC PZPR (1948–1953) oraz zastępca kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR (1953–1956).

Dokument 32

6 października 1954 r.
Pismo Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL do Komitetu Organizacyjnego VII Wyścigu Pokoju

Warszawa, dn[ia] 6.X. 1954

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA
MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH[b]

Tajne[a]

Nr DPI. 5645/425/Og/54

Główny Komitet Kultury Fizycznej
Komitet Organizacyjny
VII Wyścigu Pokoju
Ob.[ywatel] Kozłowski

w miejscu

Dot.[yczy]: Należności za udział w VII Wyścigu Pokoju

Nawiązując do pism Nr DPI/5645/353/Og/54 z dnia 10.VII.1954 r. DPI/392/Og/54 pfn. z 23.VIII.1954 r. oraz DPI/5645/412/Og/54 z dnia 22.IX.1954 r. Departament Prasy i Informacji prosi o przyspieszenie załatwienia sprawy zwrotu utraconych zarobków członków ekip zagranicznych, które brały udział w VII Wyścigu Pokoju.

Zagraniczni kolarze zwracają się w sprawie zwrotu straconych zarobków do Placówek PRL, które nie mając środków na zapłacenie roszczeń zmuszone są pozostawiać wszelkie podania kierowane przez poszkodowanych bez załatwienia.

Ze względu na charakter sprawy Departament Prasy i Informacji prosi ponownie o przekazanie należności względnie podanie stanu zadłużeń z dokładnym wyszczególnieniem wyso-

kości sum oraz nazwisk kolarzy, którym należy zwrócić równowartość utraconych zarobków w okresie trwania wyścigu.

Naczelnik Wydziału
Prasowo Kulturalnego
/J. Kowalikowa/[c]

Otrzymuje:
KC PZPR Wydz.[iał] Zagr.[aniczny]

Poniżej odręcznie zapisano:
Sprawa jest w toku załatwiania
Polska się nie zobowiązała to pokrywa Komitet Org.[anizacyjny] z 3-ch państw. Polaka — NRD — Czechosłowacja

W lewym marginesie odręcznie zapisano:
To warto byłoby skończyć
5.X.54

Tow.[arzysz] Michalik
Kiedy GKKF jasno określi swój stosunek do tych ekonomicznych monitów z placówek.
Czy strona polska angażowała się w ten sposób że pokryje kwotę związaną z utratą zarobków [...][d]

W prawym górnym marginesie odręcznie zanotowano:
20.X.54 r
rozmawiałem z tow.[arzyszem] [Michałem] Jekiel, żeby skończyć z tą sprawą t.[o] j.[est] wyjaśnić, że nigdy Polska nie brała takiego zobowiązania i wyciągnę wnioski do tego który [...][e]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 909, k. 38.

---

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Wersaliki w oryginale.
[c] Podpis nieczytelny.
[d] Dalszy tekst jest nieczytelny.
[e] Dalszy tekst jest nieczytelny; uwagę zakończono nieczytelnym podpisem.

Dokument 33

19 października 1954 r.
Pismo Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL
do Głównego Komitetu Kultury Fizycznej

DPI/5645/442/Og/54

19 października 54
TAJNE[a]
Egz.[emplarz] Nr...

Do
Głównego Komitetu Kultury
Fizycznej
w miejscu

Dot.[yczy] zwrotu należności uczestnikom VII Wyścigu Pokoju.

W odpowiedzi na pismo G.K.K.F. Nr 2047/Og/54 z dnia 30.IX.54 r. Departament Prasy i Informacji komunikuje, że według informacji otrzymanych z Poselstwa P.R.L. w Brukseli żądania w sprawie zwrotu utraconych zarobków członkom ekipy belgijskiej, biorącym udział w VII Wyścigu Pokoju, są słuszne i suma nie jest wygórowana.

Departament prosi o szybkie przekazanie tych należności i zaznacza, że tego rodzaju przeciągane załatwienie sprawy może wpłynąć ujemnie na udział belgijskiej i innych drużyn w Wyścigu Pokoju w przyszłym roku.

Jednocześnie nawiązując do pisma tut. Nr. DPI/5645/412/OG/54 z dnia 22.IX.54 r. Departament Prasy i Informacji prosi powtórnie o podanie stanu zadłużenia Głównego Komitetu Kultury Fizycznej w stosunku do uczestników zagranicznych z dokładnym wyszczególnieniem wysokości sum oraz nazwisk kolarzy, którym należy zwrócić równowartość utraconych zarobków w okresie trwania Wyścigu Pokoju.

Sprawa jest bardzo ważna i pilna

NACZELNIK WYDZIAŁU
/J. Kowalikowa/[b].

Sporządzono w 3-ch egz.[emplarzach]
Egz.[emplarz] Nr 1 — adresat
" Nr 2 — KC PZPR Wydział Zagraniczny
" Nr 3 — a/a

W lewym marginesie odręcznie zapisano:
Tow.[arzysz] H /.../[c]
Czy kiedyś skończy się ten bałagan i ciągłe monity GKKF?
21.X.54.[d]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 909, k. 39.

---

[a] Wszystkie wersaliki i podkreślenia w oryginale.
[b] Podpis nieczytelny.
[c] Nazwisko nieczytelne.
[d] Podpis nieczytelny.

Dokument 34

1954 r.
Notatka dziennikarza „Trybuny Ludu" Jerzego Rawicza[1] skierowana do zastępcy kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR Józefa Majchrzaka

Notatka dla kierownictwa[a]

W związku ze zbliżającym się terminem II konferencji przygotowawczej do VIII Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa, przy udziale tow. tow. niemieckich i czechosłowackich (połowa października) prosimy o decyzje w kilku istotnych sprawach dotyczących tego wyścigu.

Dla wyjaśnienia obecnego stanu rzeczy informujemy:

1) w końcu lipca odbyła się w Berlinie I konferencja przygotowawcza, na której były pewne rozbieżności między stanowiskami poszczególnych delegacji. NRD i Polska proponowały zaproszenie na VIII Wyścig Pokoju, oprócz dotychczas zapraszanych, również reprezentacji Egiptu i Meksyku[b]. Delegacja CSR, motywując swe stanowisko względami finansowymi, sprzeciwiła się temu. CSR pragnie ponadto nie zapraszać Indii[c], ze względu na słaby poziom sportowy tej ekipy.

W sierpniu odbył się w Kolonii kongres Międzynarodowej Federacji Kolarskiej. Nasz przedstawiciel przeprowadził rozmowy z kierownictwem sportu kolarskiego w Egipcie i Luksemburgu — otrzymując zapewnienie startu tych drużyn w przyszłorocznym wyścigu[2]. Samorzutnie parokrotnie zwracał się do naszego przedstawiciela kierownik federacji Irlandii (Eire), prosząc o przysłanie zaproszenia na wyścig. O dużym zainteresowaniu wyścigiem świadczą ponadto następujące fakty:

a) przewodniczący Międzynarodowej Federacji Kolarskiej — [Achille] Joinard, opierając się na relacji swego przedstawiciela na VII Wyścig Pokoju, ocenił bardzo wysoko organizację i poziom sportowy naszego wyścigu, zestawiając go zwłaszcza z organizacją mistrzostw kolarskich świata w zachodnich Niemczech. Przy pierwszych słowach rozmowy Joinard zapowiedział swój przyjazd na VIII wyścig[3];

b) dotychczasowe opory przeciw przyjęciu NRD do UCI zostały przełamane — NRD właśnie na podstawie sukcesów [w] Wyścigu Pokoju została jednomyślnie przyjęta do UCI na specjalnie zwołanym posiedzeniu dyrektoriatu;

c) przedstawiciele wielu federacji (m.in. USA) i dziennikarze z różnych krajów dopytywali się szczegółowo o wyścig;

d) przedstawiciele kierownictwa kolarstwa zachodnioniemieckiego wysuwali nieoficjalne propozycje przyjazdu na wyścig.

Nasze wnioski

Zaprosić na VIII Wyścig Pokoju wszystkie drużyny uczestniczące w VII Wyścigu Pokoju (20) oraz te, które były zaproszone na VII Wyścig Pokoju, a nie brały w nim udziału (Chiny, Korea, Włochy, Luksemburg, Szwajcaria),

zaprosić ponadto Egipt, Irlandię, Meksyk i Niemcy Zachodnie[d],

zaprosić w porozumieniu z placówkami dyplomatycznymi CSR i Polski dziennikarzy sportowych zarówno pism partyjnych krajów uczestniczących, jak i przedstawicieli czołowych pism sportowych i agencji informacyjnych z Zachodu („Equipe" i AFP — Francja, „Bicycle" i „Reuter" — Anglia, „Gazetta dello Sport" i oficjalna agencja włoska — Włochy, „Sport" — Szwajcaria, jeśli ekipa szwajcarska weźmie udział w naszej imprezie, „Iddrotsbladet" — Szwecja, pismo sportowe — Finlandia, przedstawiciela oficjalnej agencji i fachowego pisma — na wypadek udziału drużyny zachodnich Niemiec, dziennikarza hinduskiego, oraz ewentualnie do 6 dziennikarzy sportowych z innych krajów), zaprosić przewodniczącego i sekretarza UCI — Joinarda i Chesala oraz dwóch przedstawicieli FSGT jako obserwatorów.

2) w czasie konferencji berlińskiej delegacja CSR prosiła o dodatkowy etap w roku 1955 na terenie swego kraju. NRD pragnie zwiększyć trasę w swoim kraju o 200 km. Łącznie trasa wyścigu wyniosłaby 2.430 km (w roku bieżącym — 2100 km).

Nasze wnioski

Przyznać Czechosłowacji dodatkowy etap w 1955 r. ze względu na to, że wyścig wyrusza z Pragi, nie godzić się na prze-

dłużenie etapów w NRD, gdyż może to odstraszyć kolarzy z Zachodu — wyścig byłby za trudny[c].

Przenieść drugi dzień odpoczynku z Wrocławia do Goerlitz (uzasadnienie: dodatkowy etap w CSR, znaczenie wypoczynkowego dnia na granicy pokoju, trudności organizacji dnia wypoczynkowego we Wrocławiu).

3) Sprawa nie poruszana na konferencji berlińskiej. We wszystkich wyścigach organizowanych na zachodzie Europy, państwa organizujące wystawiają kilka drużyn. W Wyścigu Pokoju dotychczas CSR, NRD i Polska wystawiały po 1 drużynie. Wystawienie drugiej drużyny młodzików pozwoliłoby zwiększyć nam czołówkę, która zyskałaby otrzaskanie międzynarodowe. Zwiększyłoby to również rywalizację, a zatem i podwyższyłoby poziom kolarstwa krajowego.

Nasze wnioski:

Na najbliższej konferencji postawić wniosek, by każdy z organizujących krajów wystawił po 2 drużyny — reprezentacyjną i młodzików.

4) Gdy w ub.[iegłym] roku okazało się, że zaproszenie drużyny FSGT na wyścig mogłoby rozbić naszą imprezę, zgodziliśmy się na propozycję tow. z FSGT, że kolarze robotniczy z Francji zostaną zaproszeni na inne imprezy kolarskie w naszych krajach. Niestety, ani nasz GKKF, ani GKKF NRD[4] nie dotrzymały słowa. W roku przyszłym sytuacja się powtórzy — udział FSGT jest w tym roku nadal niestety niemożliwy — jeszcze jesteśmy za słabi w UCI. Należy przypuszczać, że po pobycie Joinarda w naszych krajach sytuacja może się zmienić.

Nasz wniosek: jeszcze w roku bieżącym zaprosić kolarzy FSGT na wyścig dookoła Warmii i Mazur oraz 3-etapowy wyścig górski w roku przyszłym.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII — 909, k. 35–37.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Podkreślenie odręczne.
[c] Podkreślenie odręczne.
[d] Odnośnie do powyższych informacji na marginesie odręcznie dopisano: „Trzeba zaprosić te państwa które nawet w ub. roku nie startowały ale nie rozszerzać". Pod uwagą nieczytelnie podpisał

się zastępca kierownika Wydziału Propagandy KC PZPR, Józef Majchrzak; w VIII Wyścigu Pokoju udział wzięła drużyna Egiptu.

[e] Na marginesie odręcznie dopisano: zgoda.

---

[1] Jerzy Rawicz (właściwie Rabinowicz) (1918–1980), pseudonimy: Marian Warszałłowicz, Joter; dziennikarz i pisarz; w 1936 r. został członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej, od jesieni 1939 r. przebywał w Białymstoku, gdzie pracował w szkole jako nauczyciel. W 1940 r. został przyjęty do Związku Pisarzy Radzieckich. Po wybuchu wojny niemiecko–radzieckiej ukrywał się na Polesiu, w 1942 r. został aresztowany przez Niemców i zesłany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Po wojnie pracował początkowo w redakcji białostockiego pisma „Jedność Narodowa", a następnie w redakcjach pism: „Polska Zbrojna", „Robotnik", „Trybuna Ludu".

[2] Drużyna Luksemburga nie wzięła udziału w VIII Wyścigu Pokoju.

[3] Achille Joinard dotrzymał słowa i był obecny na otwarciu VIII Wyścigu Pokoju w Pradze.

[4] Chodzi o powołany w lipcu 1952 r. Państwowy Komitet Kultury Fizycznej i Sportu (Das Staatliche Komitee für Körperkultur und Sport).

Dokument 35

14 kwietnia 1955 r.
Informacja w sprawie przygotowań do VIII Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa

Informacja
w sprawie przygotowań do VIII Wyścigu Pokoju
Praga–Berlin–Warszawa[a]

W dniu 28 lutego b[ieżącego] r.[oku] odbyło się I–sze posiedzenie Komitetu Organizacyjnego VIII Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa, na którym dokonano: ukonstytuowania się Komitetu, zatwierdzenia Składu Biura Wykonawczego, zatwierdzenia ramowego programu VIII Wyścigu Pokoju na terenie Polski, zatwierdzenia projektu preliminarza VIII Wyścigu Pokoju.

Na czele Komitetu Organizacyjnego stanęli: przewodniczący tow.[arzysz] [Wiktor] Borowski[1] /Trybuna Ludu/, wiceprzewodniczący tow. tow.: [Michał] Jekiel /GKKF/, [Paweł] Procek /GKKF/, Krakowski /„Orbis"/ [Jerzy] Rawicz /Trybuna Ludu/. Pozostała ilość członków komitetu w liczbie 36 przedstawicieli reprezentują poszczególne organizacje społeczne i instytucje.

Przewodniczącym Biura Wykonawczego VIII Wyścigu Pokoju został tow. [Tomasz] Lempart, sekretarzem tow. Z. Nawrocki. W ramach Biura Wykonawczego pracuje 9 komisji.

1. Uczestnicy[b]

Zgodnie z uchwałami powziętymi przez trzy państwa współorganizujące na konferencjach przygotowawczych postanowiono zaprosić do udziału w VIII Wyścigu Pokoju następujących 26 drużyn: Anglia, Albania, Austria, Chińska Republika Ludowa, Belgia, Bułgaria, Dania, Egipt, Francja, Finlandia, Holandia, Indie, Irlandia, Jugosławia, Luksemburg, Norwegia, Rumunia, Szwajcaria, Szwecja, Węgry, Włochy, Związek Radziecki, Polonia Francuska, Czechosłowacja, NRD, Polska.

Termin zgłoszeń upłynął z dniem 15 marca br. Do dnia 13-go kwietnia zgłosiły udział drużyny kolarskie następujących państw: Albania, Anglia, Austria, Belgia, Bułgaria, Dania, Egipt, Francja, Finlandia, Indie, Luksemburg, Norwegia, Rumunia, Szwecja, Związek Radziecki, CSR, NRD i Polska.

Spośród zaproszonych państw odpowiedzi nie przysłały Holandia, Irlandia, Polonia Francuska.

Włochy prawdopodobnie udziału nie wezmą, z powodu przeszkód czynionych federacji przez rząd. Podobnie wygląda sprawa z Holandią, Polonia Francuska uzyskała od naszego MSZ pieniądze na przysłanie drużyny, ale ma trudności z jej skompletowaniem.

Węgry odmawiają udziału w Wyścigu, uważają, że ich prestiż cierpi na tym, że zajmują stale dalekie miejsca. Szwajcaria nie bierze udziału z powodu trudności statutowych ich federacji, który nie przewiduje brania udziału w wieloetapowych wyścigach kolarskich.

Trasa Wyścigu

VIII Wyścig Pokoju zaczyna się w br. 2 maja w Pradze. I etap prowadzi dookoła Pragi, podobnie jak to było w ubiegłym roku, kiedy VII Wyścig zaczynał się w Warszawie etapem dookoła Warszawy. Łącznie trasa Wyścigu wynosi 2.200 km, w ciągu trwania wyścigu przewidziane jest trzy dni wypoczynku, jeden dn.[ia] 6 maja na terenie CSR i dwa 10 i 13-go maja na terenie NRD. Na terenie Polski dzień odpoczynku nie jest przewidziany, trasa przebiega u nas tak jak w ubiegłym roku z tym, że mamy jeden etap dookoła Warszawy mniej.

Wyścig przybywa do Warszawy w dniu 17 maja.

Nagrody

Przewiduje się 25 nagród za 25 pierwszych miejsc na każdym etapie wręczonych wraz z dyplomami, 6 nagród drużynowych na pierwsze 6 miejsc na każdym etapie oraz 1 upominek dla najlepszego mechanika na każdym etapie.

Pierwsza nagroda indywidualna nie powinna przekraczać wartości 6-cio lampowego radioodbiornika, druga nagroda wartości dobrego aparatu fotograficznego. Następne nagrody powinny być proporcjonalnie niższe.

Przewiduje się także nagrody za cały wyścig. Dla zwycięskiego zespołu nagroda Światowej Rady Pokoju.

Preliminarz budżetowy

VIII Wyścig Pokoju będzie przeprowadzony oszczędniej w porównaniu z ubiegłym Wyścigiem.

Jeśli koszt VII Wyścigu wynosił po stronie wydatków sumę 4.696.526 zł, to koszta VIII Wyścigu przewidujemy po stronie wydatków na sumę 3.922.655 zł.

Jeśli zaś wpływy z imprez organizowanych z okazji VII Wyścigu wynosiły 1.582.199 zł, to w br. przewidujemy dochód w ilości 1.945.500 zł.

Tak więc deficyt pokryty dotacją państwową wynosił w ub.[iegłym] r.[oku] 3.114.327 zł, w br. przewidujemy deficyt w ilości 1.977.155 zł.

Zmniejszenie kosztów finansowych przy organizowaniu VIII Wyścigu Pokoju uzyskano: ze zmniejszenia kosztu dziennego wyżywienia uczestników ze 150 zł do 140 zł, zmniejszenia kosztu wynajmu samochodów, składających się na kolumnę Wyścigu /większość taboru dostarczają w tym roku CSR i NRD/, poza tym wczesne przyjazdy wielu ekip zagranicznych w ub.[iegłym] r.[oku] pociągnęły za sobą dodatkowe koszty wyżywienia, zakwaterowania itd.

Masowe raidy i Wyścigi Kolarskie

Powołane przez Związek Młodzieży Polskiej Komitety Organizacyjne Imprez z okazji VIII Wyścigu Pokoju zorganizują na terenie całego kraju w czasie trwania Wyścigu masowe sportowe i turystyczne imprezy kolarskie.

Raidy odbędą się w dniu 8 maja. Jednostką biorącą udział w raidzie jest drużyna składająca się z 5 osób. Długość trasy raidów została ustalona w zależności od wie[k]u[c] uczestników na 10 do 55 km, podobnie jak maksymalna szybkość na 10 do 15 km/godz.

Wyścigi Kolarskie odbędą się 15 maja. Przewiduje się następujące rodzaje wyścigów:

1. dla zdobycia norm na odznakę BSPO i SPO I i II stopnia bieg kolarski ze startu lotnego na 500 m dla kobiet i mężczyzn.

2. dla zdobycia norm na odznakę SPO I stopnia bieg kolarski na 10 km dla kobiet i 25 km dla mężczyzn

Komitety Organizacyjne mogą w miarę możliwości zorganizować Wyścigi również na innych dystansach w celu umożliwienia uczestnikom zdobycia norm na odznakę SPO i klas spor-

towych. W wyścigach mogą uczestniczyć osoby, które ukończyły 15 lat.

Propaganda Wyścigu

Wszystkie prace propagandowe w Biurze Wykonawczym prowadzi Komisja Propagandowa, przy której działają podkomisje: wiejska, szkolna, wydawnicza, przemysłowa — pamiątkarska i szkół artystycznych. Podkomisja wiejska ustaliła plan mobilizacji ludności wiejskiej na wycieczki do trasy, metody dekoracji trasy przy pomocy sił społecznych, opracowano regulaminy konkursów na najlepsze występy zespołów artystycznych i kapel na trasie Wyścigu. Pracuje się nad opracowaniem planu sieci kiermaszów na trasie Wyścigu.

Podkomisja szkolna zorganizowała akcję popularyzującą Wyścig poprzez zespół czasopism młodzieżowych „Naszej Księgarni". W przygotowaniu jest okólnik Ministerstwa Oświaty w sprawie zwolnienia dzieci i młodzieży w dniu Wyścigu z zajęć szkolnych oraz wprowadzenie tematyki wyścigu do wykładów i zajęć praktycznych /chorągiewki/.

Podkomisja szkół artystycznych wprowadziła tematykę Wyścigu do programu szkół artystycznych, przekazała Komitetowi Wyścigu kilkaset projektów, które wykorzystano jako okładki do wydawnictw, opakowania, zaproszenia oraz projekty wielu przedmiotów upominkowych i pamiątkarskich jak makaty, krawaty, krajki, chusteczki, znaczki itp.

Zamierza się zorganizować wystawę dotychczasowego dorobku w zakresie projektowania i produkcji elementów propagandowych. Poza tymi pracami oddano do druku afisz o nakładzie 70 tys. egz. plus 15 tys. zmniejszeń, jest w produkcji znaczek okolicznościowy w ilościach 30 tys. sztuk oksydowanych i 15 tys. sztuk kolorowych. Zakończono druki fotogazetki dla wsi i dla zakładów pracy. Fotogazetka dla szkół jest w opracowywaniu. W opracowywaniu jest także program Wyścigu, którego druk zostanie zakończony 25 kwietnia. W produkcji znajdują się papierosy, czekolady, cukierki, dropsy, surówka owocowa itp. z etykietami Wyścigu Pokoju oraz chustki pamiątkowe, krawaty, czapeczki kolarskie, szaliki jedwabne i inne przedmioty o podobnym charakterze.

Przygotowania drużyny polskiej

Poważne utrudnienia w przygotowaniach stanowiła pogoda zimowa. Treningi były w tym czasie prowadzone w warunkach nie-

sprzyjających, nie można było w czasie jazd przeprowadzać zamierzonych ćwiczeń.

Polepszenie się warunków atmosferycznych spowodowało zintensyfikowanie treningów i ćwiczeń.

Kierownictwo obozu w Polanicy wywiązuje się na ogół ze swych zadań. Panuje ono pod względem organizacyjnym, wychowawczym i szkoleniowym nad sytuacją mając jednak trudne zadanie. Niektórzy zawodnicy są trudni do prowadzenia. W pierwszym rzędzie [Mieczysław] Wilczewski, wieczny malkontent, materialnie chciwy, mający aspiracje teoretyzowania z tytułu studiów na II roku stomatologii. U [Stanisława] Królaka przejawia się pewna zarozumiałość wyrażająca się w lekceważeniu trenerów. Źródła szukać należy niewątpliwie w jego awansach nie połączonych z pracą wychowawczą nad nim.

U [Wacława] Wójcika[2] i [Władysława] Klabińskiego dochodzą do głosu różne przesądy i utwierdzające ich o celowości treningów według własnych upodobań bez nadzoru trenerów. Trzeba stwierdzić, że kierownictwo obozu ma do tych spraw stosunek aktywny, widzi je i reaguje na nie.

Dyscyplina na obozie dobra, panuje atmosfera pracy. Stan zdrowotny zawodników dobry.

Sprzęt kolarski, rowery marki „Heliet" nadeszły już z Francji. Uzyskano także 4 motocykle „Jawa" dla trenerów.

Kierownictwo polskiej ekipy

Zgodnie z porozumieniem z CSR i NRD ekipa polska liczyć będzie 36 osób. W skład ekipy wchodzą m.in. tow. tow.

M.[ichał] Jekiel — kierownik całości ekipy polskiej, T.[omasz] Lempart, J.[erzy] Rawicz, Z. Nawrocki, J.[erzy] Dąbrowski — kierownik drużyny kolarskiej...

[Zygmunt] Wisznicki[3], Kapiak, Nowoczek — lekarz Sobolewski, sędziowie: F.[eliks] Gołębiowski, [Franciszek] Szymczyk[4], Brymas, 6 dziennikarzy, 5 sprawozdawców radiowych, 2 z Kroniki Filmowej.

Na czas trwania Wyścigu spośród członków partii polskiej ekipy zostanie powołany kolektyw partyjny.

Wydział Propagandy i Agitacji KC [PZPR]

W-wa 14.IV.1955 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, k. 39–44.

[a] Odręcznie na lewym marginesie zapisano: „Informację otrzymał tow.[arzysz] Morawski dn. 14.IV.55"; zob. Dokument 40, przypis 1.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Powinno być „wieku".

[1] Wiktor Borowski (właściwie Aron Berman) (1905–1976), w okresie międzywojennym członek Komunistycznej Partii Polski, kilkakrotnie aresztowany za działalność komunistyczną, w czasie II wojny światowej przebywał w Związku Radzieckim, od 1943 r. działał w Związku Patriotów Polskich, w 1944 r. został oficerem politycznym w 1 Armii Wojska Polskiego; redaktor naczelny „Życia Warszawy" (1944–1951), zastępca redaktora naczelnego „Trybuny Ludu" (1951–1967).
[2] Wacław Wójcik nie wystąpił w VIII Wyścigu Pokoju.
[3] Zygmunt Wisznicki, trener kadry polskich kolarzy od 1936 r., odpowiedzialny za przygotowanie zespołu do pierwszych wyścigów Warszawa–Praga–Warszawa.
[4] Franciszek Szymczyk (1892–1976), kolarz i działacz sportowy, wicemistrz olimpijski (Paryż 1924), członek Prezydium Polskiego Komitetu Olimpijskiego, przewodniczący Kolegium Sędziów Polskiego Związku Kolarskiego, współorganizator Wyścigów Pokoju.

Dokument 36

1955 r.
Wytyczne dla komitetów organizacyjnych imprez organizowanych z okazji VIII Wyścigu Pokoju w województwach, przez które przebiega trasa wyścigu

Wytyczne[a]
Dla Komitetów Organizacyjnych Imprez z okazji
VIII Wyścigu Pokoju w województwach,
przez które przebiega trasa Wyścigu

Województwa, przez które przebiega trasa VIII Wyścigu Pokoju, winny zorganizować w dniach przejazdu Wyścigu przez ich teren wycieczki wiejskie zgodnie z załączonym regulaminem.

W tym celu Komitety Organizacyjne Imprez z okazji VIII Wyścigu Pokoju winny:

1. W każdej gromadzie przy trasie Wyścigu oraz w promieniu 20 km od trasy Wyścigu powołać Gromadzkie Komitety Organizacyjne wycieczek. Termin do 15.IV.55 r.

2. W skład Komitetów Organizacyjnych winni wejść przedstawiciele Prezydium Gromadzkiej rady Narodowej, ZSCh, SP, LZS-y, kierownik gminnej świetlicy, nauczycielstwo, ZSL, ZMP, Ochotniczej Straży Pożarnej i inni miejscowi aktywiści.

3. Każdy Komitet Organizacyjny szczebla wojewódzkiego winien wyznaczyć spośród siebie pełnomocników na powiaty, z powiatów analogicznie na gromady, z gromad na wsie.

Komitet Organizacyjny winien:

a/ prowadzić propagandę wycieczek poprzez radio, radiowęzły, prasę, biuletyny, instrukcje itp. ze szczególnym nasileniem od dnia 20.IV. [1955 r.] do dnia przejazdu kolarzy,

b/ dopilnować właściwego rozprowadzenia materiałów propagandowych przygotowanych centralnie,

c/ przygotować i przeprowadzić pogadanki propagandowe o znaczeniu VIII Wyścigu Pokoju na zebraniach gromadzkich, wiejskich, działaczy ZMP, ZSCh, Straży Pożarnej, kół rodzicielskich itd.,

d/ wystarać się w lokalnych Komitetach Wyścigu względnie wykonać we własnym zakresie chorągiewki tych państw, które uczestniczą w Wyścigu Pokoju, a szczególnie państw organizujących Wyścig, a więc Polski, NRD i Czechosłowacji,

e/ rozpracować plan stawiania bram powitalnych na trasie, wywieszania transparentów, flag, itd. oraz zorganizować wykonanie tego planu /w uzgodnieniu z Komitetem Wyścigu Pokoju/.

Komitety Organizacyjne na szczeblu gromadzkim i powiatowym winny szczególnie:

a/ werbować jak największą ilość uczestników wycieczek,

b/ mobilizować orkiestry, kapele ludowe i chóry do wzięcia udziału w wycieczkach oraz do gry na instrumentach i śpiewu w czasie Wyścigu,

c/ zorganizować masowe wykonanie przez młodzież szkolną i ZMP chorągiewek państw uczestniczących w Wyścigu, oraz gazetek ściennych o Wyścigu,

d/ zorganizować przy trasie Wyścigu miejsca dla postoju furmanek, przechowalni rowerów itp.,

e/ w większych miejscowościach przy trasie Wyścigu zmobilizować spółdzielnie do zorganizowania kiermaszy,

f/ wyznaczyć na każdy punkt docelowy wycieczek przy trasie Wyścigu sędziów, którzy oceniać będą wycieczki w myśl regulaminu.

Wszystkie Komitety Organizacyjne powinny starać się o zabezpieczenie nagród dla najlepiej zorganizowanych wycieczek i ich organizatorów.

Uwagi końcowe

Wojewódzkie i Powiatowe Komitety Organizacyjne powinny dostarczyć sprawozdania opisowe i cyfrowe z przebiegu wycieczek wg załączonego wzoru w terminie do 31.V.55 r /razem ze sprawozdaniem z ZMP–owskich Kolarskich Raidów i Wyścigów Pokoju/.

KOMITET ORGANIZACYJNY
IMPREZ Z OKAZJI VIII WYŚCIGU POKOJU[b]

Maszynopis
Źródło: AAN, GKKF, sygn. 118/1, t. II, k. 680–681.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Wersaliki w oryginale.

Dokument 37

1955 r.
Sprawozdanie z VIII Wyścigu Pokoju Praga–Berlin–Warszawa

Tow.[arzysz] [Józef] Majchrzak
Poufne[a]

Sprawozdanie
z VIII Wyścigu Pokoju Praga-Berlin-Warszawa

I. Realizacja zadań politycznych

Zadania polityczne imprezy zostały zrealizowane. Z hasłami pokoju i przyjaźni oraz z wieściami o naszych krajach dotarliśmy do szerszego kręgu ludzi w krajach kapitalistycznych aniżeli w roku ubiegłym. Dotarliśmy również bezpośrednio do nowych uczestników Wyścigu. Wzrosło znaczenie Wyścigu i jego popularność nie tylko w federacjach kolarskich państw, które brały udział w tegorocznej imprezie, lecz również wśród tych, które nie uczestniczyły w Wyścigu. Po raz pierwszy w Wyścigu startowali kolarze Egiptu. Federacje państw biorących udział w Wyścigu wysłały najlepszych zawodników wyłonionych na eliminacjach, co niewątpliwie świadczy o wysokiej przez nich ocenie poziomu sportowego Wyścigu. Obecność w Pradze przewodniczącego U.C.I. [Achille] Joinarda i generalnego sekretarza Chesala oraz ich wypowiedzi były również potwierdzeniem wzrostu znaczenia Wyścigu za granicą. Obydwaj oni przyjęli zaproszenie i zapewnili swój udział na całej trasie w przyszłym roku. W porównaniu z latami ubiegłymi, w VIII Wyścigu Pokoju daleko liczniej reprezentowani byli dziennikarze zagraniczni, a wśród nich korespondenci pism burżuazyjnych.

Oficjalnie w Wyścigu brali udział przedstawicieli agencji Reutera, Agence France-Presse, Le Sport — Bruksela, Le'Equipe — Paryż i Daily Express Londyn. Zainteresowanie przedstawicieli prasy częścią organizacyjno-sportową Wyścigu było bardzo duże.

Program oddziaływania politycznego, popularyzowanie haseł pokojowych, manifestacja setek tysięcy widzów na trasie Wyścigu, akcja patronatów zakładów pracy zorganizowana na terenie każdego z krajów organizujących Wyścig — obejmowały większą niż dotychczas ilość osób.

Poważnym niedociągnięciem organizacyjnym *była zbyt mała aktywność Międzynarodowego Komitetu w wyjaśnieniu odmowy udziału w Wyścigu drużyn Holandii, Luksemburga i Węgier*[b], oraz zaniedbania w akcji odnośnie zmiany tej decyzji.

Błędem ze strony C.S.R. było również *zbyt późne wysłanie zaproszenia do niektórych dziennikarzy* /dziennikarz angielski Bryan otrzymał zaproszenie na trzy dni przed rozpoczęciem Wyścigu/ *oraz zaniedbanie załatwienia przyjazdu przedstawiciela pisma sportowego „Iddrotsbladet"* mającego zasięg na wszystkie państwa skandynawskie.

Propaganda Wyścigu w porównaniu z rokiem ubiegłym była daleko lepsza. Na całej trasie, a szczególnie na terenie C.S.R. i N.R.D. ustrzeżono się zeszłorocznych błędów w dekoracji trasy. Na terenie Polski słaba dekoracja trasy była na odcinku Zgorzelec — Wrocław i w samej Warszawie.

Mobilizacja ludności na terenie Wyścigu, w porównaniu z rokiem ubiegłym była słabsza na terenie C.S.R i N.R.D — lepsza na terenie Polski. Na podkreślenie zasługuje tu akcja Z.S.Ch. i Z.M.P. /raidy kolarskie/.

Służba informacyjno-prasowa była słabo zorganizowana na terenie C.S.R. i N.R.D. Na zaplanowanych 6 Biuletynów dla zagranicy, które miały ukazać się przed Wyścigiem, wydano zaledwie 3.

II. Charakterystyka ekip

Dobór kierowników ekip z krajów kapitalistycznych był dość różnorodny. Część z nich przedstawiała wysoki poziom i poważne ustosunkowanie się do Wyścigu /Dania, Anglia, Egipt, Belgia, Szwecja, Norwegia/ byli i tacy co uważali, że Wyścig jest okazją do zabawy i pijatyki /Francja, Finlandia/. Ograniczenia zastosowane przez organizatorów w stosunku do tych zabaw doprowadziły do tego, że Fin jawnie zaznaczał swoje niezadowolenie. Przedstawiciel zespołu fińskiego /przewodniczący fińskiej i skandynawskiej Federacji/ Palama starał się wpływać ujemnie na kierowników ekip skandynawskich, co

mu się nie udawało. Kierownicy ekip byli z Wyścigu zadowoleni, podkreślali oni bardzo dobrą organizację imprezy, oraz deklarowali swój udział w IX Wyścigu.

Przedstawiciele prasy zagranicznej podkreślali również swój pozytywny stosunek do Wyścigu. Należy tu dodać, że poza częścią sportową i organizacyjną mało interesowali się i nie pisali o innych zagadnieniach. Tłumacze ekip pełnili równocześnie rolę opiekunów drużyn. *Słaby dobór tłumaczy, niewystarczające przygotowanie do wypełniania zadań przed nimi postawionych — w dużej mierze utrudniało pracę z ekipami.*

III. Sprawy organizacyjne

Pracujący po raz pierwszy systematycznie Międzynarodowy Komitet Organizacyjny zdał na ogół egzamin i strukturalnie okazał się słuszny. Stanowisko kierownika sportowego Wyścigu nie zostało dokładnie określone i stąd braki w organizacji spraw sportowych w kierowaniu wyścigiem.

Międzynarodowy Komitet Organizacyjny w zasadzie był zgodny we wszystkich sprawach. Wynikłe w pracy sprzeczności były w zasadzie załatwiane pomyślnie ku zadowoleniu stron.

Wynikały one na ogół z lekceważenia spraw międzynarodowych przez kierownictwo delegacji C.S.R., z zaniedbania przez nich pracy z drużynami i z dziennikarzami, z nieliczenia się z nastrojami i mentalnością zagranicznych uczestników i *zestawiania wąskich interesów sportowych własnej drużyny ponad ogólny interes Wyścigu.*

Poważnym zgrzytem na początku Wyścigu było kierowanie kolumną przez osoby wyznaczone ze strony C.S.R. oraz udzielanie przez nich pomocy zawodnikom C.S.R. — co zostało wytknięte przez naszych przedstawicieli na zebraniu i następnie uregulowane przez stronę C.S.R.

Sprawne przeprowadzenie Wyścigu umożliwiała dobra organizacja w zakresie bytowo-żywieniowym, transportowym i programowym. *Na terenie Polski najlepiej zorganizowany był etap w Łodzi.*

Słabe było jeszcze zabezpieczenie porządkowe na trasie oraz w niektórych miastach etapowych. Dotyczy to szczególnie trasy etapu wrocławskiego. W Stalinogrodzie słabo zabezpieczony był start honorowy, a w Warszawie trasa przejazdu na terenie miasta. *Składanie winy na niezdyscyplinowaną pub-*

liczność jest niesłuszne, albowiem przy dobrej pracy i właściwym stosunku organów porządkowych można utrzymać porządek nawet przy największym zainteresowaniu Wyścigiem, czego dowodem może być stan zabezpieczenia na terenie Łodzi.

IV. Ocena sportowa.

W roku bieżącym brało udział w Wyścigu 18 ekip z 17 państw. Ogólny poziom sportowy Wyścigu był wyższy niż w roku ubiegłym. Szczególnie dobrym przygotowaniem odznaczali się zawodnicy krajów skandynawskich Finlandii i Szwecji.

Po raz pierwszy startująca oficjalnie reprezentacja angielskiego Związku kolarskiego /N.C.U/[1] okazała się lepsza niż tamtegoroczna (sic !) B.L.R.C[2]. To samo dotyczy reprezentacji Francji.

Słabszą była w roku bieżącym drużyna duńska. Kierownik jej twierdził, że drużyna jest przemęczona udziałem w Wyścigu dookoła Egiptu oraz brakiem [Elufa] Dalgarda i [Hansa E.] Andersena, którzy przygotowują się do mistrzostw świata.

Podobnie jak w roku ubiegłym słabą drużyną była również ekipa Indii, która nie nawiązała żadnej walki sportowej nawet z najsłabszymi drużynami. Ich jazda nie miała żadnego charakteru Wyścigu, z nikim się nie ścigali. Wydawało się, że Hindusi jadą jedynie tylko dlatego, ażeby ukończyć Wyścig. *Według nieoficjalnych informacji zawodnicy startujący w drużynie Indii nie są najlepszymi na terenie swego kraju.* Udział drużyny Indii był szeroko komentowany zarówno przez kierownictwa pozostałych drużyn, jak i przedstawicieli prasy. Wszyscy byli zgodni co do tego, że nie można zezwolić na uczestnictwo drużyny o tak słabym poziomie sportowym. Słyszało się, że udział ekipy Indii ma charakter jedynie propagandowy.

Udział drużyny Indii nosił już cechy spektaklu ze sportem nic wspólnego nie mającym. Tak go też traktują inne federacje U.C.I. i prasa. Gdy dodamy, że *ogólnie wiadome są fakty zabierania zawodnikom nagród i podarunków przez kierownika drużyny Bloota /prezesa hinduskiej federacji kolarskiej/ To staje się jasne, że udział tej drużyny w Wyścigu nie przyczynił się do podniesienia jego poziomu ani autorytetu.*

Trasa wyścigu na pewnych odcinkach /tereny górskie w C.S.R./ była za trudna, a etapy za długie. Tego rodzaju trudność

trasy stosowana jest na Wyścigach dla zawodowych kolarzy, nie odpowiada natomiast zasadom układania tras dla wyścigów amatorskich.

Pracująca w Wyścigu Komisja sędziowska składała się z sędziego głównego z N.R.D. po 2 sędziów z Polski, C.S.R. i N.R.D. 1 sędziego z Z.S.R.R. — Taraczkowa i 1 sędziego francuskiego Gilberta. Brak było sędziego duńskiego, który z powodu choroby nie przyjechał. Komisja sędziowska na ogół zdała egzamin w swojej pracy. Ze strony uczestników nie było w tym względzie żadnych zastrzeżeń. Trzeba jednak stwierdzić, że komisja w swoich posunięciach była niejednokrotnie w kolizji z przepisami U.C.I. oraz dopuszczała do pomyłek w obliczeniach. Należy stwierdzić, że sędzia główny zawodów Richter z N.R.D. okazał się słabym fachowcem oraz nie miał autorytetu wśród członków komisji. *Ponadto komisja sędziowska nie panowała należycie nad kolumną na trasie, co było niejednokrotnie powodem niezadowolenia ze strony kierownictwa ekip i trasy.* Komisja nie umiała również wykorzystać sędziów na motocyklach, którzy pracowali raczej dla swoich ekip.

Zarówno obliczenia wyników, jak i wydawanie komunikatów były w roku bieżącym dużo sprawniejsze niż w poprzednich wyścigach. Dużą pomocą w tym było zastosowanie dyktafonu i fotokomórki oraz kamery filmowej.

V. Kolumna Wyścigu.

Zastosowanie po raz pierwszy w roku bież.[ącym] w kolumnie Wyścigu małych wozów mechanicznych okazało się słuszne i w zupełności wystarczające dla zaspokojenia potrzeb i obsługi zawodników.

Z dużym uznaniem przyjęła prasa jazdę w małych samochodach otwartych. *Błędem w ustawieniu się i posuwaniu kolumny było niezastosowanie jazdy w 2-ch szeregach, sprzeciwiali się temu przedstawiciele C.S.R. i N.R.D. Wynikały stąd trudności w kierowaniu tak dużą kolumną. Poważnym niedociągnięciem kolumny było to, że wozy mechaniczne nie zawsze jechały za grupą swoich kolarzy, tak, że trenerzy nie mogli obserwować jazdy swoich zawodników i dawać im wskazówek.*

Wozy prasowe były co pewien czas w czasie jazdy wypuszczane z kolumny na trasę celem dokonania obserwacji, po czym w całości wracały do kolumny.

Zastosowanie w kolumnie jazdy 2 informatorów z czarnymi tablicami zdało egzamin.

VI. Ocena etapów na terenie Polski.

Wrocław — na terenie etapu wrocławskiego zwracała uwagę niedostateczna, słaba mobilizacja ludności na trasie, brak haseł propagandowych i słabe zabezpieczenie porządku.

Stalinogród — niedostatecznie zabezpieczono porządek w czasie przejazdów Wyścigu przez miasto, jak również w czasie startu honorowego i ostrego. Dobrze były przygotowane kwaterunek i wyżywienie.

Łodź — etap łódzki był pod każdym względem najlepiej przygotowany i za to otrzymał po raz drugi sztandar przechodni.

Warszawa — była bardzo słabo udekorowana trasa zarówno na terenie województwa, jak i samej Warszawy. Na całej trasie było za mało barw narodowych państw uczestniczących w Wyścigu Pokoju i organizatorów Wyścigu, natomiast często był nadmiar czerwieni. Bardzo dobrze zorganizowane były patronaty. Program pobytu uczestników został przeprowadzony zgodnie z planem bez jakichkolwiek niedociągnięć. Na zakończenie prac Międzynarodowego Komitetu Organizacyjnego ustalono terminy konferencji przygotowawczych IX Wyścigu na *11 lipca 1955 roku w Berlinie, październik w Pradze i marzec w Warszawie.*

Porządek dzienny na 11 lipca obejmuje: 1/ Ocena VIII Wyścigu, 2/ Ustalenie listy federacji i dziennikarzy do zaproszenia na IX Wyścig, 3/ Struktura organizacji przygotowań i kierowanie Wyścigiem, 4/ Ustalenie trasy IX Wyścigu. Sprawy te wymagają więc szybkiej jasności u nas, ponieważ wszyscy zobowiązali się przesłać sobie wzajemnie projekty na 10 dni przed konferencją.

VII. Wnioski.

W związku z tym, że w roku przyszłym Polska jest głównym organizatorem IX Wyścigu Pokoju i do zadań jej będzie należało zaproszenie uczestników, prasy, propaganda, transport *powołać z dniem 1.VI. b.[ieżącego] r.[oku] Biuro Wykonawcze IX Wyścigu Pokoju.* Biuro przygotowuje nasze wnioski na międzynarodową Konferencję, która odbędzie się 11 lipca w Berlinie.

2. Uczestnictwo

Do IX W.[yścigu] P.[okoju] zaprosić wszystkie państwa, które miały zaproszenia do VIII W.[yścigu]P.[okoju] *jak również dodatkowo Meksyk i Niemcy Zach.*[odnie]. Szczególną uwagę zwrócić należy na zabezpieczenie udziału państw, które były zaproszone, a nie brały udziału w VIII Wyścigu Pokoju, a mianowicie: *Holandia, Luksemburg, Szwajcaria, Włochy i Jugosławia.* W pracy tej wykorzystać należy ścisłą współpracę z placówkami dyplomatycznymi oraz nasze wpływy w U.C.I., jak również bezpośrednie kontakty z niektórymi członkami.

Zaproszenie Meksyku jest rozszerzeniem propagandy Wyścigu na Amerykę Łacińską — co przy istnieniu jedynie kolarstwa amatorskiego w tych krajach — wzmocni naszą pozycję i przeniesie propagandę haseł Wyścigu na tamten teren. W sprawie zaproszenia Indii należy się porozumieć z naszą placówką w Indiach dla rozpoznania, czy nie istnieje na tamtejszym terenie lepsza drużyna niż ta, która startowała u nas i czy są możliwości zaproszenia jej wyłączając dotychczasowego kierownika Bhoota.

Zaproszenie uzależnić należy głównie od poziomu sportowego drużyny hinduskiej oraz od stanowiska naszej placówki odnośnie korzyści propagandowych, jakie wniesie na tamtym terenie udział w Wyścigu drużyny Indii. Oprócz oficjalnych przedstawicieli U.C.I zaprosić należy niektórych przewodniczących Federacji Narodowych jako gości honorowych.

3. Prasa zagraniczna

Do IX W.[yścigu] P.[okoju] zaprosić dziennikarzy wg zasad stosowanych w VIII W.[yścigu] P.[okoju] z tym, *że nie należy posyłać zaproszeń imiennych*, a jedynie do poszczególnych redakcji dla wytypowania przedstawicieli.

4. Termin Wyścigu

W związku ze zbyt wczesnym terminem Wyścigu, na co skarżą się wszyscy uczestnicy — przesunąć początek Wyścigu *na dzień 10 maja.* Data ta jest umotywowana datą zakończenia wojny, a co za tym idzie ściśle powiązana z hasłami naszego Wyścigu.

5. Trasa

Trasę wyścigu na terenie Polski utrzymać jak dotychczas: I etap dookoła Warszawy, II etap — Warszawa–Łódź, III etap — Łódź–Stalinogród, IV etap — Stalinogród–Wrocław i V etap — Wrocław–Goerlitz /820 km/.

Na terenie N.R.D. i CSR skrócić trasę tak, by łączna trasa Wyścigu nie przekroczyła 2 000 km. Na terenie CSR nie dopuścić do etapów wysokogórskich i skomplikowanych terenowo jak Tabor–Karlove Vary–Drezno. Dla przekonania towarzyszy z CSR i NRD o konieczności takich rozwiązań użyć — między innymi — argumentu o różnicy rozpiętości terytorialnych naszych krajów.

6. Kolumna Wyścigu

Kolumnę Wyścigu utrzymać podobnie jak w VIII Wyścigu Pokoju z tym, iż wobec wystawiania kolumny przez Polskę *zwrócić się do Prezesa Rady Ministrów z prośbą o zezwolenie na wykonanie 23 samochodów otwartych marki „Warszawa".*

7. Propaganda

Utrzymać wszystkie elementy propagandowe VIII Wyścigu Pokoju. Prospekt na IX Wyścig Pokoju wydać w sierpniu 1955 r. i rozdać go na Kongresie Mistrzostw we Włoszech. Pierwszy Biuletyn Międzynarodowy oraz regulamin Wyścigu wydać w październiku [19]55 [roku] i rozdać na Kongresie jesiennym U.C.I.

8.Dla zdobycia nowych doświadczeń z innych wyścigów, a tym samym wzmocnienia i ulepszenia naszej organizacji w przyszłym Wyścigu *wysłać obserwatorów na dwa Wyścigi za granicę*

9. Współpraca z U.C.I.

1. W związku z dużą popularnością i zainteresowaniem władz U.C.I. naszym Wyścigiem należy wzmocnić naszą pozycję w U.C.I. przez *uzyskanie większej ilości głosów /przynajmniej trzech/*
2. Dążyć do wprowadzenia stałego przedstawiciela Polski do Komisji Sportowej U.C.I.
3. Opracować ramowy regulamin wyścigów etapowych i przedłożyć go władzom U.C.I. do zatwierdzenia.

10. Opracować instrukcje, które pozwolą na dalsze usprawnienie organizacji Wyścigu /o ruchu kolumny, o pracy Komisji lekarskiej i inne/. Opracować wnioski szczegółowe z każdej dziedziny dla omówienia ich na konferencji w lipcu i realizacji w przygotowaniach.

VIII. Rezultaty sportowe polskiej reprezentacji

Zajęcie VI miejsca przez polską reprezentację uznać należy *za wynik leżący niżej naszych możliwości.* Nie ulega wątpli-

wości, że przy lepszym przygotowaniu można było uzyskać rezultaty lepsze. Poziom moralno-polityczny drużyny /zawodników i kadry/ był dobry. Zawodnicy czynili duże wysiłki, podejmowali poważne próby dla uzyskania na poszczególnych etapach dobrych wyników. Kadra /kierownik Dąbrowski, trenerzy, lekarz, mechanik/ pracował zgodnie i z pełnym poświęceniem dla zabezpieczenia warunków jazdy dla drużyny. Można nawet twierdzić, że poziom moralny całego zespołu był w tym roku o wiele lepszy i wyższy aniżeli w ubiegłych latach. Niestety. Braki w ogólnej kondycji fizycznej oraz w kondycji kolarskiej nie dawały się rekompensować innymi elementami. Do tego dochodzi niski poziom taktyczny naszych trenerów i zawodników, co powodowało, że nie umieli oni wydobyć z konkretnych sytuacji taktycznych możliwości w nich zawartych. *Zawodnik* [Władysław] *Klabiński odcina się wyraźnie od reszty zawodników ciemnotą, przesądami przekorą w stosunku do trenerów i lekarza. Pełen grymasów i fochów stanowił prawdziwe utrapienie.*

Analizując braki w przygotowaniach należy przede wszystkim wytknąć *niewykorzystanie możliwości trenowania w lepszych warunkach klimatycznych w Rumunii.* To skróciło, a nawet poszatkowało zupełnie okres treningu kolarskiego, pozbawiając ten trening ciągłości, możliwości dłuższych jazd, sportów uzupełniających na wolnym powietrzu itd.

Nie ulega jednak wątpliwości, że nie tylko brak warunków atmosferycznych w okresie wiosennym był przyczyną luk w przygotowaniach. Do tego dochodzi jeszcze brak dyscypliny zawodniczej w sezonie 1954. Do tego zaliczyć należy *uchylanie się przez niektórych zawodników od startów /*[Stanisław] *Królak, a zwłaszcza* [Mieczysław] *Wilczewski/,* brak jednolitych programów indywidualnych dla każdego zawodnika na cały sezon, *brak startów zagranicznych.*

Dominującą jednak sprawą w dalszej perspektywie jest niski poziom naszych trenerów kolarstwa zarówno ogólny, jak i fachowy. Brak im wykształcenia teoretycznego i nie ubiegają się o takowe. Pracę swoją opierają tylko na wyczuciu. Ich poziom polityczny jest bardzo niski. Są często pożerani przez zawiść wzajemną. Możliwość wyjazdu za granicę przesłania im wszelkie obiektywne kryteria i trudno się zorientować, co im dyktuje wiedza, a co dyktują względy uboczne.

Ten stan rzeczy wymaga radykalnych środków dla zapewnienia lepszych przygotowań do IX Wyścigu zwłaszcza, że wśród naszych zawodników posiadamy mało takich, którzy swoim poziomem dziś dorównaliby czołówce Wyścigu.

Zaopatrzenie sprzętowe i inne na Wyścigu było doskonałe. Dotyczy to jednak tylko Wyścigu. Czołówka zawodnicza posiada marny sprzęt dla treningów i startów. Należy go jak najszybciej uzupełnić.

Wnioski:

1. Stworzyć samodzielny wydział kolarstwa w G.K.K.F.
2. Powołać trenera państwowego.
3. Zwiększyć ilość wyścigów jednoetapowych w kraju.
4. Zwiększyć ilość startów zagranicznych.
5. Przeprowadzić rekonstrukcję sekcji społecznej G.K.K.F. z wprowadzeniem nowych ludzi, którzy pracują przy Wyścigu Pokoju.
6. Uzupełnić plan i import sprzętu na rok 1955.
7. Opracować plan szkolenia dla czołówki.
8. Bardziej niż dotychczas powiązać pracę szkoleniową z I.N.K.F.
9. Na obozy powołać mniejszą ilość zawodników.
10. System eliminacji opracować w tym duchu, aby przewidywał starty przed Wyścigiem i dał aktualną ocenę formy zawodników.

Wiceprzewodniczący
Głównego Komitetu Kultury Fizycznej
/Michał Jekiel/[c]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, k. 52–63.

[a] Zapisane odręcznie; wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia odręczne zaznaczono kursywą.
[c] Podpis nieczytelny.

[1] Zob. dokument 30, przypis 2.
[2] Zob. dokument 30, przypis 1.

Dokument 38

21 maja 1955 r.
Ocena przygotowań i przebiegu VIII Wyścigu Pokoju na terenie kraju

Ocena
przygotowań i przebiegu VIII Wyścigu Pokoju
na terenie kraju[a].

Głównym organizatorem VIII Wyścigu Pokoju była CSR. Oceniając ogólnie przygotowania i przebieg Wyścigu trzeba zaznaczyć, że wypadły one lepiej niż w ubiegłym roku.

Wcześniej rozpoczęto prace przygotowawcze ze strony Międzynarodowego Komitetu Organizacyjnego. Zrealizowano w zasadzie wszystkie wnioski organizacyjne i propagandowe, jakie nasunęły się po VII Wyścigu. Poważnie wrósł poziom sportowy Wyścigu. Większa była mobilizacja i wzrosły zainteresowania ludności trzech państw, przez które przebiegał wyścig. To w sumie biorąc umocniło autorytet imprezy za granicą, a zwłaszcza w Międzynarodowej Federacji Kolarskiej.

Na tle tych osiągnięć, do których w znacznym stopniu przyczyniło się polskie kierownictwo, niezadowalająco wypadły przygotowania wyszkoleniowe polskiej drużyny kolarskiej, co znalazło odbicie w ostatecznym układzie sił sportowych Wyścigu. GKKF i Sekcja Kolarska nie potrafiły wykorzystać wszystkich możliwości w starannym przygotowaniu zawodników do tak poważnej imprezy.

Oceniając całokształt prac Polskiego Komitetu Organizacyjnego związanych z VII Wyścigiem nasunęły się następujące uwagi:

1. Strona organizacyjno-propagandowa.

Oceniając pracę Komitetów Etapowych trzeba wskazać, że nie wszystkie z nich stanęły na wysokości zadania. Na tle dobrze pracujących Komitetów Etapowych Łódź i Stalinogród bardzo słabo wypadł Komitet Warszawski i Wrocławski i to zarówno pod względem propagandowym, jak i organizacyjnym.

Komitet Etapowy Wrocław miał o tyle ułatwioną pracę, że mógł wykorzystać elementy dekoracji z X-cio lecia Wyzwole-

nia Wrocławia, pomimo to dekoracje trasy poza Zgorzelcem i Wrocławiem były bardzo prymitywne.

Powiatowe Komitety Etapowe w Środzie Śląskiej i Lwówku nie otrzymały pomocy od komitetów powiatowych partii, cały ciężar pracy spoczywał na przewodniczącym PKKF. W przeddzień wyścigu w godzinach popołudniowych trasa nie była jeszcze udekorowana. W Komitetach Powiatowych Partii nie było z kim na ten temat rozmawiać.

Porządek na trasie wojew.[ództwa] wrocławskiego pozostawiał wiele do życzenia, szosy nie zamiecione, psy nie powiązane, był nawet wypadek, że świnia wpadła w kolumnę wyścigu. Nastrój na stadionie w czasie wjazdu zawodników był ponury. Nie wyczuwało się także głębszego zainteresowania przygotowaniami ze strony kierownictwa Wydziału Propagandy K[omitetu] W[ojewódzkiego] [PZPR we Wrocławiu]. Oceniając pracę Komitetu Etapowego Wrocław nasuwa się wniosek, że aktyw sportowy Wrocławia upoił się sukcesami przygotowań i przebiegu X-lecia, a nie zabezpieczył propagandowo i organizacyjnie przygotowań do Wyścigu Pokoju.

O ile w latach ubiegłych etap stalingrodzki Wyścigu Pokoju nasuwał najwięcej uwag i zastrzeżeń z punktu widzenia organizacyjnego i propagandowego to w b.[ieżącym] r.[oku] Stalinogród wywiązał się ze swego zadania dość dobrze. Trzeba widzieć poważne trudności organizacyjne w Stalinogrodzie /około 40 km trasy przebiega miastami, trudności w rozładowaniu stadionu i brak odpowiednich hoteli/. Pomimo to dzięki energicznej pomocy kierownictwa Wydziału Propagandy KW [PZPR w Stalinogrodzie] te trudności w zasadzie zostały rozwiązane.

Trasa Wyścigu udekorowana była dobrze. Komitet Etapowy Wyścigu w porozumieniu z KW [PZPR w Stalinogrodzie] zorganizował współzawodnictwo międzyzakładowe na najlepsze udekorowanie frontu zakładu przylegającego do trasy.

Komitet Wojewódzki [PZPR w Stalinogrodzie] oddał do dyspozycji organizatorów budynek szkoły partyjnej, w której zakwaterowano wszystkie ekipy kolarskie, na miejscu była stołówka, prysznice i całą dobę gorąca woda.

Nastrój na stadionie pomimo niesprzyjającej pogody dobry.

Poważnym mankamentem w Stalinogrodzie było przerwanie kordonów milicji przez ludność przy starcie honorowym. Z wielkim wysiłkiem udało się wyprowadzić z nalegających tłumów zawodników.

Stąd płynie wniosek, że w Stalinogrodzie najlepiej będzie robić start honorowy ze stadionu tak jak to zrobiono w b.r. we Wrocławiu /place zawsze niebezpieczne i trudne do utrzymania porządku/.

Najwspanialej spośród wszystkich Komitetów Etapowych na całej trasie wypadła Łódź. Piękne dekoracje na terenie całego województwa. Mocno podkreślono w dekoracjach elementy internacjonalizmu. Wspaniale udekorowane wystawy, oświetlone nocą plansze, wzorowy porządek na trasie, nieopisany entuzjazm całego społeczeństwa łódzkiego, ślicznie udekorowany stadion, wspaniałe pożegnanie kolarzy — to wszystko postawiło aktyw łódzki na pierwszym miejscu we współzawodnictwie międzyetapowym.

Osiągnięcia te stały się możliwe dzięki bezpośredniemu zainteresowaniu całego łódzkiego Komitetu Partii i Komitetów Dzielnicowych [PZPR].

Etapowy *Komitet Warszawski*[b] nie wywiązał się należycie z zadań. Dekoracje na trasie województwa były nieprawidłowe *dominowała czerwień i flagi narodowe.* Porządek na trasie nie był zachowany, najgorzej wypadło to w Warszawie, gdzie na placu Konstytucji ludność przerwała kordon milicji, co groziło zatarasowaniem trasy. Komitet Warszawski Partii dosyć późno po instrukcji sektora K[ultury] F[izycznej] K[omitetu] C[entralnego] zaczął interesować się przygotowaniami wyścigu.

Brakiem, który zauważono na wszystkich stadionach, to nieprzygotowana odpowiednio *spikerka.*

W b.r. dobrze wypadła na trasie młodzież szkolna, dobrze został zorganizowany dowóz ludzi do trasy. Braki w propagandzie wizualnej /poza wojew. łódzkim/ wypływały także z *niedostatecznej pracy komisji propagandowej komitetu organizacyjnego wyścigu.* Faktycznie w czasie trwania wyścigu pracował tylko sekretarz komisji.

W porównaniu z ub.[iegłym] rokiem *pracę prasy krajowej należy ocenić jako dobrą.* Nastawienie, jakie otrzymali re-

daktorzy w Wydziale Propagandy KC [PZPR] przed Wyścigiem pomogło w prawidłowym ujęciu treści artykułów. Wiele miejsca prasa poświęciła drużynom zagranicznym, zachowano właściwe proporcje pisząc o naszej drużynie, właściwie podprowadzono nastroje społeczeństwa polskiego.

Nieco *gorzej wypadła propaganda radiowa*, zwłaszcza audycje z pierwszego etapu.

2. Praca polskiego kierownictwa.

Atmosfera w kierownictwie była lepsza niż w ub.[iegłym] roku, zaobserwowano mniej nerwowości w pracy, większą konsolidację, w zasadzie w dyskusjach podejmowano jednolite stanowisko. Ludzie pracowali ofiarnie dając z siebie wszystko. Pewne utrudnienie w pracy powodowały ambicjonalne względy między [Michałem] *Jekielem a tow.* [Jerzym] *Rawiczem.* Tow.[arzysz] Rawicz mając w kierownictwie określone zadania zdradzał tendencje do wnikania w nie swoje sprawy, wnosił nerwowość do pracy, jednak przy odpowiedniej perswazji dawał się przekonać. Nie wpływało to jednakᶜna polepszenie pracy tow. [Jerzego] Rawicza.

Praca z drużynami zagranicznymi i dziennikarzami poprzez tłumaczy była także lepsza niż w ub.[iegłym] r.[oku]. Największe trudności były z przewodniczącym drużyny fińskiej, który oświadczył, że Wyścig to tylko propaganda, że organizatorzy są uprzywilejowani, że lepiej traktują Szwedów niż Finów i on zrobi wszystko, aby odciągnąć państwa skandynawskie od udziału w IX Wyścigu.

Dziennikarze dawali też wiele pytań podchwytliwych, np. dlaczego w wojew. wrocławskim znajduje się tyle wojska radzieckiego /faktycznie w powiecie Oława stały całe kompanie wojska radzieckiego wzdłuż trasy/, dlaczego u nas uruchamiamy tak dużo milicji i wojska do utrzymania porządku itp.

Były wypadki nadmiernego pijaństwa ze strony dziennikarza francuskiego Baker D'isy z L'Equipe.

Zaobserwowano także pewne antagonizmy pomiędzy dziennikarzami polskimi z prasy a dziennikarzami polskimi z radia, tow. [Edward] Strzelecki[1] jako starosta dziennikarzy nie potrafił zapobiec tego rodzaju atmosferze.

Jeśli chodzi o pracę kierownictwa drużyny polskiej, to trzeba zaznaczyć ofiarną pracę zarówno kierownika, jak i tre-

nera, lekarza, mechanika. Wydaje się jednak, że kierownictwo było zbyt mało wymagające w stosunku do zawodników. Właściwa praca wychowawcza z zawodnikami musi z jednej strony zabezpieczać potrzeby zawodników, a z drugiej strony umacniać dyscyplinę, zwiększać wymagania. Tego nie było, wszyscy zabezpieczali potrzeby zawodników, ale byli za mało wymagający i to doprowadziło do „rozpieszczenia".

Drużyna polska była zwarta w swoim kolektywie. Niepowodzenia [Henryka] Łasaka przyjmowane były ze zrozumieniem. Nie dano mu odczuć jego słabej jazdy. Trzeba też powiedzieć, że Łasak jechał bardzo ofiarnie, ale na więcej nie było go stać. Dawał też wszystko z siebie [Stanisław] Królak, [Grzegorz] Chwi[en]dacz i [Eligiusz] Grabowski. Morale [Władysława] Klabińskiego są bardzo niskie, jest on rozkapryszony, goni jedynie za materialnymi korzyściami, nie rokuje nadziei na poprawę.

Miejsce jakie zajęła drużyna polska odbija układ sił w Wyścigu — rzuca jednocześnie światło na przygotowania drużyny do Wyścigu. Po uzyskaniu drugiego miejsca w VII Wyścigu kierownictwo GKKF i Sekcji Kolarskiej upoiło się sukcesem. Patrząc na postępy innych drużyn i lokatę[d] naszej drużyny w tym roku wydaje się raczej, że drugie miejsce w ub. roku było przypadkowe.

Organizatorzy nie wykorzystali wszystkich możliwości w przygotowaniu drużyny. Tolerowali *lenistwo* [Mieczysława] *Wilczewskiego.* Nie zabezpieczyli odpowiedniej ilości startów zawodnikom. Nie udostępnili im startów za granicą, nie korzystali z wymiany doświadczeń bratnich drużyn. Poważną przyczyną tego stanu rzeczy jest *niski poziom teoretyczny trenerów i fatalna atmosfera w sekcji kolarskiej GKKF.* Sekcja podzielona jest na grupy zwalczające się nawzajem. W sekcji nie ma tych ludzi, którzy z roku na rok zajmują się organizacją przygotowań do Wyścigu Pokoju. Sekcja nie ma jednolitego planu działania. Jakie nasuwają się zasadnicze wnioski na przyszłość.

1. Należy w porozumieniu z kierownictwem Trybuny Ludu wyraźnie określić rolę gazety w organizowaniu Wyścigu. Przerzucić cały ciężar prac przygotowawczych na GKKF, który będzie realizował je przy pomocy stałego biura wyścigu. *Tą*

drogą unikniemy dwóch ośrodków dyspozycyjnych. Trybuna Ludu winna dawać firmę Wyścigowi, Redaktor Naczelny powinien być przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego, a całą pracę wyszkoleniową, organizacyjną, propagandową, gospodarczą, zagraniczną winien prowadzić GKKF.

2. Należy ze strony GKKF przeanalizować pracę Sekcji Kolarskiej i uzupełnić kierownictwo Sekcji ludźmi związanymi z organizowaniem Wyścigu Pokoju.

3. Należy ze strony GKKF w porozumieniu z zainteresowanymi ministerstwami rozwiązać problem produkcji sprzętu kolarskiego. Zaopatrzyć czołówkę kolarską Zrzeszeń Sportowych w odpowiedniej jakości sprzęt krajowy.

4. Trzeba w ciągu czerwca powołać kierownictwo IX Wyścigu tak aby ludzie czuli się odpowiedzialni przez cały rok za przygotowania Wyścigu.

5. Dla zabezpieczenia pomocy i kontroli politycznej należy na kilka tygodni przed Wyścigiem zrobić odprawę instruktorów KW [PZPR] do spraw sportu z województw, przez które przebiega trasa Wyścigu i z nimi szczegółowo omówić zadania.

Niezależnie od tego na 5–6 dni przed Wyścigiem instruktorzy sektora winni sprawdzić przygotowania poszczególnych etapów, aby w wypadku stwierdzenia niedociągnięć móc je na czas uzupełnić.

SEKTOR KULTURY FIZYCZNEJ[e]

W–wa, 21.V.55 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, k. 45–49.

---

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia odręczne zaznaczono kursywą.
[c] Wyraz dopisany odręcznie.
[d] Wyraz dopisany odręcznie.
[e] Wersaliki w oryginale.

---

[1] Edward Strzelecki (1917–1984), działacz sportowy; redaktor naczelny „Przeglądu Sportowego" w latach 1951–1970.

Dokument 39

9 marca 1956 r.
Pismo wiceprzewodniczącego GKKF Michała Jekiela do Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR

WARSZAWA, DNIA 9.III.1956 R.[a]

WICEPRZEWODNICZĄCY
GŁÓWNEGO KOMITETU KULTURY FIZYCZNEJ

KC PZPR
Wydział Propagandy i Agitacji
w miejscu

W nawiązaniu do notatki w sprawie udziału Indii w Wyścigu Pokoju informujemy, że placówka w Meksyku powiadomiła nas, że kolarska Federacja Meksyku pragnie wziąć udział w Wyścigu.

Wstępna decyzja, którą dostaliśmy opiewała, że możemy zaprosić Meksyk pod warunkiem, że drużyna przyjedzie na własny koszt do portu w Europie, a stąd na nasz koszt.

Wobec tego, że sprawa udziału Indii stanęła pod znakiem zapytania, że odmówiła Irlandia i Szwajcaria jest możliwość zaproszenia Meksyku z pełnym pokryciem kosztów przejazdu / koszta przejazdu Meksyku byłyby tu wyższe od kosztów przejazdu Indii o kilka procent/[1].

W związku z tym prosimy o decyzję w sprawie Meksyku.

Wiceprzewodniczący
Głównego Komitetu Kultury Fizycznej
/Michał Jekiel/[b]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, k. 71.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale
[b] Podpis nieczytelny.

[1] W IX Wyścigu Pokoju w 1956 r. udział wzięli kolarze Szwajcarii, nie wystartowały drużyny Irlandii, Indii i Meksyku.

Dokument 40

10 marca 1956 r.
Pismo zastępcy kierownika Wydziału Propagandy KC PZPR Józefa Majchrzaka do sekretarza KC PZPR Jerzego Morawskiego

Komitet Centralny PZPR[a]

Tow.[arzysz] [Jerzy] Morawski[1]
Sekretarz KC PZPR

Reprezentacja Kolarska Indii pod kierownictwem Sorab H. Bhoota, prezesa Indyjskiej Federacji Kolarskiej, brała dwukrotnie udział w Wyścigu Pokoju w latach 1954 i 1955 i przybyła również do Warszawy [w] 1955 roku, by wziąć udział w zawodach II Igrzysk Młodzieży[2]. Do startu Hindusów nie doszło wskutek zatargów między kierownikiem zespołu a zawodnikami, organizatorzy zaś ponieśli poważne straty opłacając koszta podróży w obie strony, oraz koszta utrzymania licznej grupy, której reprezentanci nie stanęli na starcie.

W dwóch startach w Wyścigu Pokoju kolarze hinduscy zaprezentowali się jako bardzo słabi zawodnicy, na 6-ciu zaledwie jeden względnie dwóch kończyło Wyścig i to z dużą dysproporcją klasy sportowej w stosunku do wszystkich innych. Pozostali kolarze Indii wycofali się na pierwszych etapach, tak, że już w czasie ich drugiego startu w Wyścigu Pokoju ich niepowodzenia przestały budzić, jak dawniej, sympatię, a stawały się tematem dokuczliwych żartów ze strony widzów.

Wobec takiego stanu rzeczy oraz faktu, że zachodnioeuropejska prasa sportowa z dużą ironią wyrażała się o możliwościach sportowych zespołu Indii, krytykując jednocześnie Bhoota i oskarżając go, iż uczynił sobie z wyjazdów do Europy poważne źródło dochodu /pobierał od zawodników 200 funtów/. Na konferencji w Berlinie w lipcu 1955 r. postanowiono na wniosek strony czechosłowackiej zaprosić wówczas Indie do udziału [w] IX Wyścigu Pokoju, jeśli będziemy mie-

li gwarancję, iż będzie to drużyna przynajmniej tak silna jak Norwegia, Albania czy Węgry.

Strona polska, na której spoczywał obowiązek zbadania, skontaktowała się z naszą placówką w Bombaju, która wyjaśniła że starty pseudo-kolarskiej drużyny Indii kierowanej przez Bhoota wywołały złą propagandę wśród ludności hinduskiej i doprowadziły do kompromitacji Indii.

W chwili obecnej jak wynika z relacji placówki naszej w Bombaju nie ma możliwości w Indiach przygotowania innej silniejszej drużyny, gdyż zaproszenie nasze trafi do rąk Bhoota, który jest przewodniczącym Federacji Kolarskiej, a ten z kolei posługując się regulaminem UCI może uniemożliwić start innym zespołom hinduskim nie wydając im np. licencji. Z drugiej strony, ponowny przyjazd słabego zespołu Indii pod kierownictwem skompromitowanego, mającego opinię hochsztaplera kierownika, który jak pisała np. prasa włoska — pobity został przez swych zawodników w Mediolanie za to że nie zwrócił im pieniędzy, przyniesie raczej złe skutki propagandowe, a żadnych zdobyczy politycznych na terenie Indii.

Dla pełnego obrazu należy dodać że Bhoot, który po zatargu ze swym zespołem wyjechał po Festiwalu w ub.[iegłym] roku do Rzymu, szerzył tam wrogą propagandę, opowiadając kierownictwu UCI, iż Polacy zbuntowali przeciwko niemu drużynę, że polskie władze bezpieczeństwa w czasie prowadzenia śledztwa w sprawie pobicia go przez własnych zawodników, skradły mu z pokoju dużą sumę w dewizach obcych i usiłował nawet wywołać sprzeczkę, głośno wymawiając polskim delegatom na Kongres UCI, iż kierownictwo Festiwalu zbuntowało mu zawodników.

W międzyczasie nasza placówka w Meksyku powiadomiła GKKF, że kolarska Federacja Meksyku pragnie wziąć udział w IX Wyścigu Pokoju.

Wobec powyższego proponuję w miejsce Indii oraz Irlandii i Szwajcarii, którzy odmówili startu w Wyścigu Pokoju, zaprosić Meksyk z pełnym pokryciem kosztów przejazdu, które będą parę procent wyższe od kosztów przejazdu Indii.

Wydział Propagandy i Agitacji KC [PZPR] biorąc pod uwagę przytoczone przez GKKF oraz placówkę naszą względy po-

lityczne i sportowe, uważa za niecelowe zapraszanie Hinduskiej Federacji Kolarskiej, natomiast popiera zaproszenie w jej miejsce Meksykańskiej Federacji Kolarskiej.

Wydział Zagraniczny KC [PZPR] uważa że należy zaprosić i Indie i Meksyk.

Wydział Propagandy i Agitacji
KC PZPR
/J.[ózef] Majchrzak/

Warszawa, dnia 10.III.56 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 413, k. 64–66.

[a] Odcisk pieczęci okrągłej; w lewym górnym rogu dokumentu nieczytelnie zapisano odręcznie uwagi.

[1] Jerzy Morawski, kierownik Wydziału Propagandy Masowej (1952–1953), kierownik Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR (1955–1956), sekretarz KC PZPR, członek Biura Politycznego KC PZPR.

[2] Chodzi o II Międzynarodowe Igrzyska Sportowe Młodzieży rozgrywane z okazji V Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów w Warszawie w 1955 r.

Dokument 41

1958 r.
Pismo Bolesława Machcewicza[1] do sekretarza KC PZPR Jerzego Morawskiego w sprawie organizacji XI Wyścigu Pokoju

Komisja Sportu i Turystyki
KC PZPR

Sekretariat KC PZPR
Tow.[arzysz] J.[erzy] Morawski

XI Wyścig Pokoju poszerzył swój zakres w porównaniu do imprezy z roku ubiegłego z uwagi na to, że biorą w nim udział reprezentanci Austrii, Luksemburga, Holandii, NRF, Szwajcarii i Włoch, którzy nie startowali w roku 1957. Znaczenie Wyścigu jeśli chodzi o stronę sportową i propagandową wzrosło również dzięki temu, że przyjęty został przez współorganizatorów z CSR i NRD wniosek strony polskiej, by dopuścić do imprezy kolarzy kategorii niezależnych.

Organizacja imprezy w roku bieżącym różni się w porównaniu do lat minionych. Przeprowadzono ścisły podział kompetencji z tym, że Polski Związek Kolarski odpowiada za techniczno-sportową stronę imprezy oraz przygotowań do niej drużyny kolarskiej. Redakcja zaś Trybuny Ludu ma sobie powierzone zadania polityczne, propagandowe kontaktów zagranicznych i techniczno-organizacyjne. Część tych zadań realizuje Redakcja poprzez Państwowe Przedsiębiorstwo Imprez Sportowych.

Sprawy propagandy: w kraju linia propagandowa jest podobna jak w latach ubiegłych, organizatorzy starają się przedstawić społeczeństwu imprezę jako wielkie międzynarodowe zawody, które służą jednocześnie zbliżeniu pomiędzy narodami oraz sprawie pokoju. Wyścig przyczynia się do poważnego wzrostu nakładów gazet, dopomaga organizacjom ZMW i ZMS do przeprowadzenia atrakcyjnych konkursów i organizowania wycieczek do trasy, wciągnął w orbitę swej działaności ZHP.

Z zakresu propagandy wizualnej organizatorzy wydali program w nakładzie 30 tys. /odpłatny/, plakat i informator.

Sprawy finansowe: organizatorzy Wyścigu otrzymali z GKKF pożyczkę w wysokości około 3.700.000 złotych na przeprowadzenie tej imprezy. W przeciwieństwie do praktyki z lat ubiegłych, kiedy Wyścig Pokoju przynosił deficyt, w roku bieżącym organizatorzy liczą się z tym, że w najgorszym wypadku impreza ta zbilansuje się. By tak się stało poczyniono szereg oszczędności zwłaszcza w zakresie wydatków reprezentacyjnych i propagandowych, a ponadto dzięki różnym inicjatywom zdołano zapewnić pewne dochody.

Współpraca z organizatorami z CSR i NRD: Redakcja Neues Deutschland wzięła podobnie jak Trybuna Ludu kierownictwo i odpowiedzialność za tegoroczną imprezę na terenie NRD i dzięki temu współpraca organizacyjna pomiędzy naszym Komitetem a Komitetem w NRD zacieśniła się bardzo i przebiega sprawnie. W CSR, gdzie Wyścig przygotowują władze sportowe, współpraca ta szwankuje, gdyż zbyt długi okres czasu trzeba czekać na ich decyzje w różnych nagłych sprawach.

Zagadnienie do uzgodnienia na przyszłość: strona polska jest zdania, że termin Wyścigu należy przesunąć o 2 tygodnie, co według nieoficjalnych rozmów poparte zostanie przez stronę CSR. Istnieje przypuszczenie, że Towarzysze z NRD w roku 1959 wystąpią z wnioskiem organizowania Wyścigu, który rozpoczynałby się w NRD. Jeśli chodzi o organizatorów polskich, to obawiają się oni, iż w wypadku rozpoczynania się Wyścigu w NRD, uczestnictwo w tej imprezie mogłoby zostać w poważnej mierze zawężone.

Komisja Sportu i Turystyki
/B.[olesław] Machcewicz/

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 229, k. 132–133.

[1] B. Machcewicz, pracownik Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR.

Dokument 42

1958 r.
Pismo Bolesława Machcewicza do sekretarza KC PZPR Jerzego Morawskiego w sprawach organizacyjnych związanych z rozpoczęciem XI Wyścigu Pokoju

Komisja Sportu i Turystyki
KC PZPR

Sekretarz KC PZPR
Tow.[arzysz] J.[erzy] MORAWSKI[a]

W związku z XI Wyścigiem Pokoju Neues Deutschland, Rude Pravo i Trybuna Ludu, organizatorzy imprezy, przewidują 2 jej momenty, w których tradycyjnie już brali udział przedstawiciele kieownictwa partii i rządu.

1 maja o o godzinie 19-tej[b] w Prezydium Rady Ministrów na Krakowskim Przedmieściu odbędzie się przyjęcie wydane przez Przewodniczącego GKKF tow. Włodzimierza Reczka dla uczestników Wyścigu. Na przyjęciu tym w latach ubiegłych kierownictwo reprezentowane było przez niektórych członków Biura Politycznego, rząd zaś najczęściej przez wice-premierów. Organizatorzy proszą o ustalenie składu osób, które będą reprezentowały Kierownictwo Partii i Rządu na tym przyjęciu.

2 maja o godz. 13.15 rozpoczyna się na Stadionie 10-lecia w Warszawie uroczystość otwarcia XI Wyścigu Pokoju. Na uroczystości tej w ub.[iegłych] latach z reguły byli obecni kierownicy partii i rządu. W roku bieżącym organizatorzy imprezy proponują, by w loży honorowej zajęli miejsce wraz z małżonkami:

Członkowie Biura Politycznego KC PZPR i Sekretarze KC PZPR

Członkowie Rady Państwa

Członkowie Prezydium Sejmu

Premier i Vice Premierzy

Przewodniczący Stołecznej Rady Narodowej, I-szy Sekretarz KW PZPR, I-szy Sekretarz WKW PZPR, Ambasador CSR, Ambasdor NRD, Redaktor Naczelny Trybuny Ludu i Zastępca, Przewodniczącego GKKF i Zastępcy oraz Prezes Międzynarodowej Federacji Kolarskiej i jej V-ce Prezes oraz jeden z członków zarządu.

Program uroczystości na Stadionie przewiduje:

godz. 13.50 przybycie zaproszonych gości do loży honorowej oraz odegranie hymnu państwowego

godz. 14.06 przemówienie Przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego XI Wyścigu Pokoju, Redaktora Naczelnego Trybuny Ludu tow. L.[eona] Kasmana

godz. 14.12 przemówienie Prezesa UCI — Adriano Rodoni /Włochy/

godz. 14.15 tłumaczenie przemówienia Rodoni na język polski

godz. 14.18 start honorowy wyścigu

godz. 14.25–17.05 — program na Stadionie /mecz piłkarski międzynarodowy i kolarskie zawody dzieci/

godz. 17.05 przyjazd na metę pierwszych kolarzy

godz. 17.20 runda honorowa zwycięzcy indywidualnego i zakończenie pierwszego etapu.

Informując o powyższym Komisja Sportu i Turystyki prosi o ustosunkowanie się do przedłożonych wniosków.

Komisja Sportu i Turystyki
/B.[olesław] Machcewicz/

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 229, k. 130–131.

---

[a] Wszystkie wersaliki występują w oryginale.

[b] Podkreślenia wykonano odręcznie; wszystkie występują w oryginale.

Dokument 43

11 czerwca 1962 r.
Notatka o zakończeniu XV Wyścigu Pokoju

Notatka o zakończeniu XV Wyścigu Pokoju[a]

Impreza skupiła na stadionie X-lecia ok. 90 tys. widzów. W czasie przyjazdu kolarzy, dekoracji i rundy honorowej zwycięzców wyścigu dały znać o sobie elementy niesportowe — chuligańskie. Przejawiało się to przede wszystkim w wygwizdywaniu zawodników radzieckich przez część zgromadzonych na stadionie.

KW PZPR w oparciu o doświadczenia z ubiegłorocznego meczu piłki nożnej Polska — ZSRR[1], z poprzednich Wyścigów Pokoju w Warszawie oraz sygnały z zakończenia etapów XV Wyścigu we Wrocławiu i Poznaniu, gdzie część publiczności zachowywała się w sposób niesportowy podjął szereg kroków dla zabezpieczenia odpowiedniego nastroju na stadionie w Warszawie. W szczególności dokonano następujących posunięć:

– Zwołano naradę sekretarzy Komitetów partyjnych zakładów pracy i organizacji turystycznych, które zakupiły większą ilość biletów na Stadion. Na naradzie ustalono, że KZ [PZPR] przeprowadzą rozmowy z posiadaczami biletów, akcentując głównie problem zachowania sportowej postawy na imprezie.

– Do większych zakładów pracy rozesłano tekst apelu, który nawoływał do sportowego zachowania się na stadionie. Apel ten był odczytywany przez radiowęzły.

– W Wydziale Propagandy KW PZPR odbyła się rozmowa ze spikerem tow.[arzyszem] Gebertem na temat charakteru i formy spikerki.

– Dwukrotnie przeprowadzono rozmowy z organizatorami imprezy na stadionie Dziesięciolecia dla sprawdzenia zabezpieczenia organizacyjnego, zaopatrzenia itp.

– Przeprowadzono rozmowy z redakcjami warszawskich gazet dla zainteresowania ich sprawą kształtowania nastrojów wśród mieszkańców Warszawy.

– Spowodowano częściową zmianę regulaminu Wyścigu, co pozwoliło na udział w rundzie honorowej trzech pierwszych drużyn w klasyfikacji zespołowej /ZSRR, Polski, NRD/, a nie tylko drużynowego zwycięzcy Wyścigu /ZSRR/ jak to pierwotnie planowano.

– Rozprowadzono wśród aktywu partyjnego 420 bezpłatnych biletów. Mimo podjęcia tych kroków nie uniknięto licznych przejawów niesportowego zachowania się części publiczności, jak też faktów nie wywiązania się organizatorów z zadania zabezpieczenia porządku /przedostanie się grupy wyrostków na płytę boiska, szturmy młodocianych „gapowiczów" na odcinkach słabo strzeżonych przez służbę porządkową itd./.

Zdaniem Wydziału Propagandy KW [PZPR] spowodowane to zostało między innymi w wyniku:

– Nieprawidłowego systemu rozprowadzenia biletów, uniemożliwiającego odpowiedni dobór publiczności na imprezę. Organizatorzy imprezy nie wykazywali żadnej inicjatywy w nawiązaniu kontaktów z KW PZPR w odniesieniu do całości imprezy.

– Przedsiębiorstwo Imprez Sportowych nie wywiązało się z zadania zarówno w dziedzinie przygotowania trasy przejazdu, jak też zabezpieczenia porządku na Stadion[ie]. Przejawiło się to w bezradności służby porządkowej, braku jednego ośrodka dyspozycyjnego na stadionie.

Wnioski:

1. Należy podjąć akcję wychowawczą w prasie, radio, zakładach pracy itp. Wydział Propagandy KW [PZPR] wspólnie ze Stołecznym Komitetem Kultury Fizycznej i Turystyki przygotować winny narady poświęcone problemom sportowego wychowania zawodników i kibiców.

W klubach i związkach sportowych przeprowadzona być winna kontrola realizacji zasady pracy wychowawczej zawartej w liście St.[ołecznego] K.[omitetu] K.[ultury] F.[izycznej] i T.[urystyki]. Szerszego rozpropagowania wśród działaczy i kibiców wymaga rywalizacja o nagrodę dla stadionu wyróżniającego się sportowym zachowaniem publiczności prowadzona po raz pierwszy w bieżącym sezonie.

2. Organizowanie na terenie Warszawy przez różne władze imprezy sportowe mające duże znaczenie polityczne winny być

planowane i przygotowywane przy ścisłym współudziale KW [PZPR]. Dotyczy to zwłaszcza Wyścigu Pokoju oraz tych imprez, w których biorą udział drużyny i zawodnicy ZSRR i NRD.

Bilety na takie imprezy PIS rozprowadzać winno głównie w dużych zakładach przemysłowych poprzez Rady Zakładowe.

W planowaniu imprez przewidzieć pewną ilość biletów / każdorazowo uzgodnić/ bezpłatnych dla specjalnie dobranego aktywu, zadaniem którego będzie stwarzanie prawidłowej atmosfery jak też przeciwdziałanie niesportowemu zachowaniu się części publiczności. Bilety te przeznaczone być winny do dyspozycji Wydziału Propagandy KW [PZPR].

3. Niezbędne jest także w podobnych sytuacjach bardziej energiczne wkraczanie przede wszystkim służby porządkowej i organizatorów jak też funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej.

Wydział Propagandy KW PZPR

Warszawa, dnia 11 czerwca 1962 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 710, k. 27–29.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

[1] Chodzi o rozegrany w Warszawie 21.05.1961 r. mecz Polska–ZSRR, który zakończył się zwycięstwem Polski 1:0. W czasie meczu kibice „okazali" niezadowolenie z rzekomo stronniczego sędziowania meczu.

Dokument 44

6 maja 1963 r.
Pismo Wydziału Propagandy KC PZPR skierowane do sekretarza KC PZPR Witolda Jarosińskiego

Sekretarz KC PZPR
Tow. Witold Jarosiński[1]

Dot.[yczy] Wyścigu Pokoju[a]

XVI Wyścig Pokoju „Trybuny Ludu", „Neues Deutschland" i „Rudeho Prava" rozpoczyna się 9 maja [1963 r.] etapem dookoła Pragi, a następnie przez tereny CSRS, Polski i NRD wiedzie do Berlina. Ten układ trasy oznacza, że głównym organizatorem tegorocznej imprezy jest strona CSRS. /.../[b]

W XVI Wyścigu Pokoju startować będą ostatecznie 6-osobowe reprezentacje następujących krajów: Australia /będą to kolarze australijscy, którzy dla celów szkoleniowych przybywają do różnych krajów zachodniej Europy/, Anglia, Belgia, Bułgaria, CSRS, Dania, Finlandia, Francja, Holandia, Jugosławia, Maroko, Norwegia, NRD, Polska, Rumunia, Szkocja, Węgry, Włochy i ZSRR. Ponadto tylko w konkurencji indywidualnej startować będzie kolarz libański, zamieszkały w Paryżu — Tarek Aboulzahab.

Odpowiedziały odmownie na zaproszenie, motywując to niedostatecznym przygotowaniem kolarzy do trudów imprezy Kuba oraz Szwecja. Austriacy zrezygnowali z udziału w Wyścigu, motywując swój krok faktem, że ich ministerstwo spraw wewnętrznych wydało tego rodzaju zarządzenia drogowe, które praktycznie uniemożliwiają rozgrywanie zawodów w terminach kwiecień–maj, a zatem krzyżują wszelkie plany treningowe. W ostatnim okresie wycofała się również Szwajcaria.

W sumie w XVI Wyścigu Pokoju startować będzie 19 zespołów — 115 zawodników.

W ramach imprez etapowych Komitet Organizacyjny Wyścigu Pokoju sprowadza do Polski zagraniczne drużyny piłkarskie.

W Warszawie oraz Poznaniu wystąpi drużyna II ligi angielskiej Plymouth Argyle, w Toruniu i Zielonej Górze — II-ligowa radziecka drużyna wojskowa z Odessy. W Rzeszowie wreszcie — I-ligowy zespół z CSRS — Tatran Preszow.

Trasa w Polsce obejmuje nowe tereny /Rzeszów, Toruń, Zielona Góra/. Ale zarówno na nowych terenach, jak i na starych /Warszawa, Poznań/ Wyścig Pokoju spotyka się z dużymi objawami zainteresowania, by kolarzom zagranicznym, uczestnikom wyścigu, pokazać bliżej społeczeństwo polskie, organizujemy tradycyjne już patronaty, w ramach których załogi zakładów pracy lub uczelni goszczą poszczególne zespoły. Drobne upominki, lampka wina, a przede wszystkim zwiedzanie zakładów i rozmowy z przedstawicielami załogi — to program spotkania patronatowego.

Budżet XVI Wyścigu Pokoju zatwierdzony przez GKKFiT zamyka się deficytem
wynoszącym..... 762 tys. zł
przy kosztach..... 3.652 tys. zł
i wpływach..... 2.863 tys. zł.

W porównaniu z ubiegłorocznym XV Wyścigiem Pokoju planowany deficyt z tegorocznej imprezy jest mniejszy o 215 tys. zł od wykonania ubiegłorocznego, co wynika częściowo z faktu, że w tym roku Wyścig przebiega przez Polskę „tranzytem", częściowo zaś z jeszcze dalej posuniętych oszczędności /zmniejszenie kosztów/.

Intencją Komitetu Organizacyjnego jest stałe wprowadzanie oszczędności, /zmniejszanie kosztów imprezy/, zawsze jednak [przy] jednoczesnym utrzymywaniu odpowiedniego poziomu organizacji pod względem zakwaterowania, wyżywienia, zabezpieczenia technicznego itp. nie niższe niż u naszych współorganizatorów CSRS i NRD.

W Warszawie w dniu 16 maja na Stadionie X-lecia przewiduje się następujący program:

Godz.	14,40–15,30	I-sza połowa meczu hokeja na trawie Polska–Dania
	15,10–15,20	Przygotowania do startu honorowego Wyścigu Pokoju
	15,15	Proponowane przybycie do loży honorowej członków kierownictwa Partii i Rządu

15,20	Start honorowy do VII Etapu Wyścigu Pokoju /Starterem — Ambasador NRD w PRL/
15,25–16	II–połowa meczu hokeja na trawie
15,30–15,40	Wjazd kolarzy i meta III Etapu
16,10–16,25	I–szy lotny finisz
16,15–17	I–sza połowa meczu piłki nożnej „PLYMOUTH" — WKS „LEGIA"[c]
17–17,20	II–gi lotny finisz
17,15–18,00	II–ga połowa meczu piłki nożnej
17,55–18,15	III–ci lotny finisz
18,15–18,35	Dekoracja zwycięzcy III Etapu Małego Wyścigu Pokoju, runda honorowa, Przygotowania do zakończenia VII Etapu Wyścigu Pokoju
18,40–19,05	Meta VII Etapu, dekoracja zwycięzcy etapu, hejnał Wyścigu Pokoju i runda honorowa zwycięzcy, salwy rakietowe.

Wydział Propagandy i Agitacji
KC PZPR

W–wa, dn. 6.V.1963 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 702, k. 50–53.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Ominięto fragmenty dotyczące przebiegu trasy.
[c] Wersaliki w oryginale.

[1] Witold Jarosiński (1909–1993), działacz ruchu komunistycznego, członek Polskiej Partii Robotniczej, później Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, zastępca członka Komitetu Centralnego PZPR (1949–1954), członek KC PZPR (1954–1971), członek Centralnej Komisji Rewizyjnej (1971–1980), członek Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej PZPR (1980–1981), sekretarz KC PZPR (1956–1968).

Dokument 45

6 maja 1967 r.
Plan ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie trwania XX Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga na terenie PRL

Warszawa, dnia 06 maja 1967 r.

PLAN[a]
ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie trwania XX Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju WARSZAWA–BERLIN–PRAGA na terenie P.R.L.

I. ZAŁOŻENIE:

W dniach 10–16.V.1967 r. przez teren m.[iasta] st.[ołecznego] Warszawy i woj. woj. łódzkiego, poznańskiego, bydgoskiego, koszalińskiego oraz szczecińskiego przebiegać będzie trasa XX Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju organizowanego przez „TRYBUNĘ LUDU", „NEUES DEUTSTCHLAND" i „RUDE PRAVO".

W wyścigu weźmie udział 120 zawodników z 20 państw oraz około 500 osób i 100 samochodów towarzyszących wyścigowi.

Niezależnie od powyższego na każdym stadionie zakończonego etapu organizowane będą różne imprezy sportowe.

II. ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA:

Organizacją ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie wyścigu zajmować się będą sztaby zainteresowanych KW MO /równ./

Zabezpieczenie porządku obejmie:
- trasę wyścigu wynoszącą na terenie PRL — 855 km,
- kolumnę wyścigu,
- starty honorowe i ostre,
- punkty odżywcze,
- finisze lotne,
- stadiony poszczególnych etapów,
- parkingi,
- konwój kolumny bagażowej.

Ogółem do ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie trwania wyścigu zostanie użytych:
- 6.776 funkcjonariuszy MO,
- 3.615 żołnierzy WP,
- 14.046 czynnika społecznego /ORMO, OSP, ZHP/,
- 192 samochodów ciężarowych,
- 123 samochodów osobowych,
- 244 motocykli,
- 37 radiotelefonów stacyjnych,
- 150 radiotelefonów przewoźnych,
- 51 radiotelefonów przewoźno-przenośnych,
- 28.930 m lin,
- 2.765 szt.[uk] ławek parkowych

KW MO Warszawa wzmocniona zostanie na dzień 10.V.1967 r. 200 kursantami z SRDMO w Piasecznie.

Koordynację i nadzór nad zabezpieczeniem porządku w czasie wyścigu sprawować będzie Wydział Operacji Milicyjnych Oddziału Prewencji Ogólnej KG MO.

Na trasie funkcję tę sprawować będzie mjr R. Parys.

III. Sposób zabezpieczenia:

Bezpieczeństwo i porządek publiczny na trasie podczas wyścigu utrzymany zostanie przez:
- posterunki i patrole służby prewencji ogólnej, wzmocnione służbą porządkową organizatorów;
- kordony milicji i żołnierzy na najbardziej newralgicznych odcinkach trasy;
- posterunki służby ruchu na najważniejszych skrzyżowaniach, zarówno na trasie wyścigu, jak i na trasach zastępczych.

Newralgiczne odcinki trasy zostaną dodatkowo wzmocnione środkami technicznymi /liny, ławki, maty słomiane itp./

Rejony stadionów w miastach etapowych zabezpieczone będą przez jednostki ZOMO.

Ruch kołowy na trasie w miastach zamknięty zostanie na 15 minut przed przejazdem kolumny wyścigu. Całkowite zamknięcie ruchu kołowego nastąpi tylko na trasie I etapu w dniu 10.V.67 r. /rejon Pragi — Południe/ oraz na trasie V etapu indywidualnego na czas w dniu 14.V.1967 r. /Sławno — Koszalin/.

Na trasach otwartych między miastami, ruch kołowy zostanie ograniczony przez wyeliminowanie: wozów konnych, ciągników, ciężkiego transportu samochodowego oraz motocykli i rowerów. Pozostałe pojazdy /samochody osobowe i lekki transport samochodowy/ będą mogły poruszać się w kierunku przeciwnym do wyścigu /pod prąd/. Z chwilą zbliżenia się grupy kolarzy, pojazdy te będą zatrzymywane na pobocze drogi. Dalszą jazdę będą mogły kontynuować po ominięciu ich przez jadącą grupę kolarzy.

Pojazdy jadące wolniej od kolumny, w tym samym kierunku co wyścig, nie będą wyprzedzane, lecz zostaną z trasy wyścigu usunięte przez patrol porządkowy /jadący 5 km przed pilotem/.

Dla wszystkich pojazdów wyeliminowanych z tarsy wyścigu przewidziane są trasy zastępcze.

Sposób zabezpieczenia kolumny wyścigu obrazuje załącznik nr 1. Grupa zabezpieczająca kolumnę wyścigu zmieniana będzie na granicy zainteresowanych województw.

W miejscach zakwaterowania uczestników wyścigu porządek utrzymywany będzie przez doraźnie wystawione posterunki służby prewencji ogólnej oraz funkcjonariuszy Służby Kryminalnej.

Parkingi z samochodami uczestników wyścigu, niezależnie od służby porządkowej zabezpieczane będą przez doraźnie wystawiane posterunki i służbę patrolową MO. Ponadto do ochrony parkingów zostaną także wystawione posterunki służby przeciwpożarowej, wyposażone w sprzęt specjalny.

Przyjazd kolumny samochodów bagażowych /20 samochodów ciężarowych/ z etapu do etapu, zabezpieczony będzie każdorazowo przez specjalnie wydzieloną /z zainteresowanej KWMO/ grupę konwojową.

Załączniki:

1. Schemat zabezpieczenia kolumny wyścigu.
2. Szkic trasy wyścigu.
3. Minutowy plan przejazdu kolumny wyścigu.

Wyk.[onano] w 2-ch egz.[emplarzach]
1 egz. Szef Oddz.[iału] Prew.[encji] Ogól.[nej]
2 "   a/a /po wykorzystaniu przez Ofic.[era] Dyż.[urnego] KGMO/
---
wyk. RP/BW,-
dnia 4.V.1967 r.

Maszynopis
Źródło: Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, sygn. 329/199, k. 29–32.

[a] Wszystkie podkreślenia i wersaliki w oryginale.

Dokument 46

6 listopada 1968 r.
Pismo Radcy Ambasady PRL w Pradze do Departamentu I Ministerstwa Spraw Zagranicznych (z załącznikiem)

AMBASADA
POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ
LUDOWEJ
W PRADZE[a]

PRAGA, dnia 6 listopada 1968 r.

KURIEREM[b]

Nr 24-88-68
DICz. 24/43/68[c]

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Departament I
Towarzysz Dyrektor W.[ładysław] Napieraj[1]
Warszawa

W załączeniu przesyłam informację o zarysowującym się negatywnym stanowisku kompetentnych czynników czechosłowackich na temat perspektyw wyścigu kolarskiego Warszawa–Berlin–Praga, opracowaną przez tow. J. Kisiela na podstawie materiału zamieszczonego w „Svobodnym Slovie" dnia 5.11.1968.

2 załączniki

RADCA AMBASADY
/.../[d]
/Henryk Żebrowski/[2]

CSRS przeciwko organizowaniu Wyścigu Pokoju

„Svobodne slovo" z dnia 5.11.68 zamieściło informację, że CSRS nie będzie więcej uczestniczyć w organizowaniu znanego w świecie kolarskiego „Wyścigu Pokoju".

Dziennik podaje, że na początku maja przyszłego roku Praga miała być miejscem startu XXII kolarskiego wyścigu etapowego Praga–Berlin–Warszawa. W poprzednich latach miesiące jesienne były pod znakiem przygotowań licznych zespołów i komitetów organizacyjnych w miastach etapowych. W tym roku nie robi się nic w tym zakresie.

Uzasadnia się to brakiem chętnych, że auta, które dotychczas towarzyszyły peletonom cyklistów, mają teraz inne przeznaczenie, że ludzie mają teraz inne kłopoty i w tej sytuacji historia wyścigu zakończy się na ostatniej tegorocznej imprezie.

„Svobodne slovo" nadmienia, że w związku z przygotowaniami do igrzysk w Meksyku zabrakło czasu na przygotowywanie nowego Wyścigu Pokoju. Ostateczne stanowisko w tej sprawie zajęła centralna sekcja kolarska, która postanowiła w dniu 2 listopada b[ieącego] r.[oku], aby nie organizować XXII rocznika Wyścigu Pokoju na terenie CSRS.

Dziennik wyjaśnia następnie, że wyścig był imprezą kosztowną /pochłaniał 2 mln kcs/, chociaż koszty te nie odegrały prawie żadnej roli w przedwczesnym zakończeniu historii wyścigu.

Decyzja sekcji opiera się na nieodwracalnej rzeczywistości, która znalazła odbicie nie tylko w CSRS, ale i za granicą. Sportowe kontakty stały się skomplikowane i już na Olimpiadzie w Meksyku liczne federacje kolarskie poinformowały organizatorów, że nie wezmą udziału w Wyścigu Pokoju — jeśli nawet zostanie zorganizowany. Wśród szeregu argumentów wskazywali oni na to, że w terminarzu imprez kolarskich, który obejmuje również mistrzostwa świata, mają dość spotkań i uważają je za bardziej dogodne.

Przewodniczący czechosłowackiego komitetu organizacyjnego Wyścigu Pokoju — Z.[denek] Paul oświadczył red.[akcji] „Svobodnego slova", że „nie jesteśmy w stanie zabezpieczyć organizacyjnie Wyścigu Pokoju. Doszliśmy do takiego stanowiska wspólnie z sekcją kolarską. Przedsiębiorstwa i rady narodowe, które dotychczas pomagały przy wyścigu, mają obecnie dość kłopotów z wyrównaniem szkód wynikłych w gospodarce i z normalizacją życia publicznego".

Na razie w CSRS nie znają stanowiska federacji kolarskich Polski i NRD — współorganizatorów wyścigu. Spodzie-

wają się jednak, że nie będzie ono jednoznaczne ze stanowiskiem czechosłowackim. Chcieliby rzeczywiście zrozumienia dla swoich poglądów.

Równocześnie dziennik zapewnia, że kalendarz imprez kolarskich nie będzie zubożony z tytułu rezygancji z Wyścigu Praga–Berlin–Warszawa. W przyszłym roku na 100-lecie kolarstwa czechosłowackiego odbędą się w Brnie kolarskie mistrzostwa świata szosowe i na torze. Ponadto będzie szereg zawodów etapowych. Przesunięcie terminu sezonu kolarskiego na czerwiec umożliwi lepsze przygotowanie kolarzy do wyścigu — Tour de l'Avenir[3]. Jaką inną ważną imprezę wymienia się wyścig dookoła Jugosławii. Rozpoczęty w roku 1968 „Tour de Bohemia i wokół Słowacji", ma mieć zapewnioną znacznie szerszą obsadę międzynarodową.

Tak więc kierownictwo sportu kolarskiego w CSRS dało niedwuznaczny wyraz temu jak pojmuje normalizację stosunków po wydarzeniach sierpniowych[4].

Opracował J. Kisiel
Praga, 6.XI.1968

Maszynopis
Źródło: AMSZ, Departament I, sygn. 8/74, w. 3, k. 34–36.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Zapisano odręcznie.
[d] Podpis nieczytelny.

[1] Władysław Napieraj (ur. 1924), dyplomata, I sekretarz ambasady PRL w Moskwie (1953–1959), ambasador w KRLD (1964–1968), wicedyrektor, a następnie dyrektor Departamentu I MSZ (1968–1971), minister pełnomocny, radca ambasady PRL w ZSRR, dyrektor Departamentu I MSZ (1977–1981).

[2] Henryk Żebrowski — *chargé d'affaires* ambasady w Pradze.

[3] Tour de l' Avenir — wieloetapowy wyścig kolarski organizowany we Francji od 1961 r. dla amatorów i półzawodowców.

[4] Chodzi o interwencję zbrojną wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji rozpoczętą 21 sierpnia 1968 r., operacja nosiła kryptonim „Dunaj".

Dokument 47

21 listopada 1968 r.
Pismo Komitetu Organizacyjnego XXII Wyścigu Pokoju skierowane do Wydziału Propagandy KC PZPR

KOMITET ORGANIZACYJNY
COMITE D'ORGANISATION[a]
WARSZAWA
Pl. Starynkiewicza Nr 7
Redakcja Trybuny Ludu
Telefon 28-34-01 i 28-27-19

Warszawa, dn. 21.XI. 1968

Komitet Centralny PZPR
Wydział Propagandy
Tow. W.[incenty] Mroczkowski
w miejscu[b]

Notatka

W związku z XXII Wyścigiem Pokoju, który miał się odbyć w maju r.[oku] 1969 na trasie Praga–Warszawa–Berlin, informuję co następuje:

Po wydarzeniach sierpniowych[2] nikt z czeskich organizatorów Wyścigu Pokoju nie odpowiadał na dalekopisy wysyłane przez stronę polską, a dotyczące realizacji ustaleń, podjętych na konferencji w Pradze w połowie sierpnia 1968 roku przy obecności przedstawicieli Komitetów Kultury Fizycznej CSRS, NRD i Polski.

W czasie igrzysk olimpijskich w Meksyku przedstawiciel redakcji „Rude Pravo", który był członkiem komitetu organizacyjnego Wyścigu Pokoju, red[aktor] Zdenek Paul, oświadczył przedstawicielowi „Trybuny Ludu", red.[aktorowi] Włodzimierzowi Gołębiewskiemu, że Wyścig Pokoju na terenie CSRS nie może się odbyć w roku 1969, gdyż odmówiły swej współpracy wszystkie wytypowane uprzednio miasta etapowe. Również prezes związku kolarskiego CSRS dr Boehm, który przebywał w Meksyku, dał podobną odpowiedź.

W prasie zachodniej ukazało się w okresie igrzysk olimpijskich i po nich wiele nieodpowiedzialnych wypowiedzi róż-

nych działaczy sportowych i dziennikarzy z CSRS, którzy sugerowali likwidację Wyścigu Pokoju, a nawet zastąpienie go przez imprezę łączącą stolicę CSRS, Rumunii i Jugosławii. Tego rodzaju wypowiedzi były szczególnie intensywnie propagowane przez prasę zachodnio-niemiecką oraz Wolną Europę[3]. Doszło nawet do tego, że do redakcji „Trybuny Ludu" zatelefonował z Paryża przedstawiciel pisma „Equipe" red.[aktor] J. Marchand, by sprawdzić, ile w tych pogłoskach jest prawdy. Pismo to bowiem, które organizuje co roku wieloetapową imprezę dla amatorów pod nazwą Wyścig Przyszłości, chciało przejąć dla siebie nazwę Wyścig Pokoju w wypadku jego likwidacji.

Tymczasem wyjściem z sytuacji jest zorganizowanie Wyścigu Pokoju na trasie Warszawa–Berlin i walka o możliwie szerokie uczestnictwo w nim reprezentacji krajów zwłaszcza europejskich. Podobne rozwiązanie proponują towarzysze z redakcji „Neues Deutschland".

ZA KOMITET
/.../[c]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1123, k. 64 i n.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Podpis nieczytelny.

[1] Wincenty Mroczkowski — instruktor wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR.
[2] Chodzi o interwencję zbrojną wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji rozpoczętą 21 sierpnia 1968 r.
[3] Chodzi o Rozgłośnię Polską Radia Wolna Europa, która istniała od 3 maja 1952 r., siedziba rozgłośni znajdowała się w Monachium; uroczyste zakończenie działalności Rozgłośni Polskiej RWE odbyło się 30 czerwca 1994 r. w Poznaniu.

Dokument 48

6 grudnia 1968 r.
Pismo kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR Tadeusza Wrębiaka skierowane do sekretarza KC PZPR Stefana Olszowskiego

Tow. Stefan Olszowski[1]
Sekretarz KC PZPR

Przesyłamy propozycje GKKFiT oraz Trybuny Ludu w sprawie zorganizowania XXII Wyścigu Pokoju.

Zdaniem naszych Wydziałów, organizując w 1969 r. Wyścig Pokoju na trasie Warszawa — Berlin, należy wykorzystać kontakty partyjne i państwowe w celu skłonienia strony czechosłowackiej przynajmniej do wydelegowania przedstawiciela „Rudego Prava" do Komitetu Organizacyjnego Wyścigu oraz zgłoszenia drużyny reprezentacyjnej. Ponadto należy dążyć do zorganizowania przynajmniej jednego etapu wyścigu w miejscowości przygranicznej po stronie CSRS.

Biuro Prasy
KC PZPR
W.[iesław] Bek[2]
/.../[a]

Wydział Propagandy i Agitacji
KC PZPR
T.[adeusz] Wrębiak[3]
/.../[b]

1 załącznik:[c]
Relacja rozmów z delegacją CSRS

Warszawa, dnia 6.XII.1968 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1123, k. 65.

[a] Podpis nieczytelny.
[b] Podpis nieczytelny.
[c] Podkreślenie w oryginale.

[1] Stefan Olszowski (ur. 1931 r.), działacz Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, kierownik Biura Prasy KC PZPR (1963–1968), od 1964 r. członek KC PZPR, a następnie sekretarz KC PZPR (1968–-1971), członek Biura Politycznego KC PZPR, minister spraw zagranicznych Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej w latach 1971–1976, 1982–1985; w 1986 r. wyjechał na stałe do USA.

[2] Wiesław Bek, kierownik Biura Prasy KC PZPR (1970–1972), kierownik Wydziału Pracy Ideowo–Wychowawczej KC PZPR (1980–1981), I zastępca kierownika do spraw prasy w Wydziale Propagandy, Prasy i Wydawnictw KC PZPR (I–III 1972), redaktor naczelny „Trybuny Ludu" w latach 1980–1985.

[3] Tadeusz Wrębiak, kierownik Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR (1968–1972).

Dokument 49

1969 r. (?)
Propozycje w sprawie organizacji Wyścigu Pokoju w 1969 r.

Propozycje w sprawie organizacji Wyścigu Pokoju w 1969 r.[a]

Wobec faktycznego zrezygnowania przez stronę CSRS ze współorganizacji XXII Wyścigu Pokoju oraz stanowiska redakcji „Neues Deutschland" i KC SED wyrażonego przez tow. Klausa Ul[l]richa z „Neues Deutshland", które wskazuje na konieczność zorganizowania imprezy w roku 1969, proponuje się co następuje:

XXII Wyścig Pokoju przeprowadzić w dniach 9–24 maja 1969 [r.], to jest w dniach pierwotnie zaplanowanych i zgłoszonych do międzynarodowego kalendarza imprez kolarskich;

Trasę odpowiednio zmienić, organizując start w Warszawie i zakończenie wyścigu w Berlinie z miastami etapowymi w Polsce i NRD;

Zażądać od strony CSRS wystawienia na imprezę drużyny reprezentacyjnej oraz jednego przedstawiciela do Komitetu Organizacyjnego, aby stworzyć opinię, że strona CSRS nie zrywa całkowicie z inicjatywą NRD i Polski;

Walczyć o zapewnienie jak największej ilości startujących drużyn zagranicznych, co w głównej mierze spadnie na stronę polską, która w akcji tej będzie musiała m.in. wykorzystać pomoc placówek dyplomatycznych oraz kontakty osobiste z działaczami kolarskimi zachodu Europy;

Zapewnić przybyłym na imprezę drużynom maksymalnie najlepsze warunki startu, tak, aby standard organizacyjny dotychczasowych wyścigów został utrzymany;

Zdobyć na start w Warszawie kilku wybitnych działaczy światowego sportu kolarskiego, których udział podkreśliłby znaczenie Wyścigu Pokoju;

W akcji propagandowej wokół wyścigu tak w kraju, jak i poza granicami, nadal mocno podkreślać jego wielkie znaczenie sportowe oraz ogromny wkład w zbliżenie między narodami i w sprawy pokoju.

W kraju zmobilizować do współpracy przy organizacji imprezy instancje partyjne oraz organizacje młodzieżowe w województwach, przez które przebiegać będzie trasa.

Naczelny Redaktor Trybuny Ludu
St.[anisław] Mojkowski[1]

Przewodniczący GKKF i T
W.[łodzimierz] Reczek[2]

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1123, k. 66; także: AMSZ, Departament I, sygn. 8/74, w. 3, k. 41.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

[1] Stanisław Mojkowski (1911–1978), uczestnik kampanii wrześniowej, jeniec Obozu Woldenberg II C, po II wojnie światowej redaktor naczelny „Dziennika Zachodniego" (1948–1952), redaktor naczelny „Głosu Wybrzeża" (1952–1953), „Łódzkiego Expressu Ilustrowanego" (1953–1956), „Dziennika Łódzkiego (1956–1959), „Głosu Robotniczego" (1959–1966), w 1966 r. został pierwszym zastępcą redaktora naczelnego „Trybuny Ludu", w latach 1967–1972 pełnił funkcję redaktora naczelnego „Trybuny Ludu", prezes RSW Prasa–Książka–Ruch (1972–1978), poseł na Sejm PRL.

[2] Włodzimierz Reczek (1911–2004), w okresie międzywojennym był radcą prawnym, w czasie II wojny światowej uczestniczył w ruchu oporu, po wojnie kierował Głównym Komitetem Kultury Fizycznej (1952–1960) i Głównym Komitetem Kultury Fizycznej i Turystyki (1960–1973), od 1973 r. pracował na Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, w latach 1974–1980 był rektorem tej uczelni, był m.in. prezesem Polskiego Komitetu Olimpijskiego (1954–1974), prezesem Polskiego Związku Piłki Nożnej (1981–1984), był członkiem Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (1961–1996), po rezygnacji z tej funkcji otrzymał honorowe członkostwo MKOl.

Dokument 50

1969 r. (?)
Relacje z rozmów z delegacją CSRS w sprawie organizacji Wyścigu Pokoju w 1969 r.

Relacje z rozmów z delegacją CSRS w sprawie organizacji Wyścigu Pokoju w 1969 r.[a]

W czasie kongresu kalendarzowego UCI w Genewie odbyła się konferencja dotychczasowych współorganizatorów Wyścigu Pokoju. Stronę polską reprezentowali tow. tow. M.[ichał] Jekiel i W.[łodzimierz] Gołębiewski[1], stronę NRD tow. tow. Voss, Przybyl i Dietrich, zaś stronę CSRS — tow. tow. [Frantisek] Kroutil, kierownik wydziału zagranicznego Związku Kultury Fizycznej i Sportu, [Zdenek] Paul, przedstawiciel redakcji „Rude Pravo", [Jiri] Vitek — sekretarz generalny związku kolarskiego CSRS oraz dr Boehm — prezes tego związku.

Dyskusję rozpoczęli przedstawiciele CSRS, którzy ustami dr Kroutila oświadczyli, że odstępują od wspólnego organizowania Wyścigu Pokoju.

Motywacja, którą dr Kroutil podał, była następująca:

w ramach normalizacji stosunków nie jest możliwe przeprowadzenie XXII Wyścigu Pokoju w CSRS, gdyż nikt nie może zagwarantować sprawnego zorganizowania tej imprezy, bowiem wszystkie miasta etapowe, uprzednio wytypowane, zdecydowanie odmówiły współpracy. Ponadto rozpoczynanie imprezy w dniu ich święta /9 maja/ mogłoby wywołać niezamierzone złe efekty, w postaci różnych ulicznych demonstracji.

Następnie dr Boehm oświadczył, że prezydium związku kolarskiego CSRS nie tylko postanowiło odmówić udziału w organizacji Wyścigu Pokoju, ale zdecydowało, aby nie wystawiać drużyny CSRS w wypadku, gdyby Wyścig odbył się na innej trasie, kierując wszystkie swe wysiłki organizacyjne i finansowe na przygotowanie mistrzostw świata w Brnie.

Przedstawiciel „Rudego Prava", Paul potwierdził decyzje i opinie dr Kroutila i Boehma.

Strona polska podkreśliła w odpowiedzi, że nie zgadza się z argumentami towarzyszy CSRS. Nie chce ona przyjąć do wiadomości decyzji o zerwaniu współpracy, uważa, że można wiele jeszcze zrobić, by sprawę rozwiązać właśnie w duchu normalizacji. Np. jeśli towarzysze z CSRS nie chcą organizować Wyścigu w dniu swego narodowego święta, można zmienić trasę, zacząć Wyścig w Polsce w dniu 9 maja, a zakończyć go w dniu 24 maja w Pradze. Strona polska stwierdziła ponadto, że nie obawia się wrogich wystąpień ze strony Czechów czy Słowaków, wobec kolarzy Wyścigu.

Przy okazji strona polska wyraziła żal, że strona CSRS, mimo podpisania dwóch umów /w ramach komitetów organizacyjnych wyścigu oraz na szczeblu wiceprzewodniczących GKKFiT/ praktycznie zerwała te umowy bez żadnego wypowiedzenia, że do ostatniej chwili ukrywa swe zamiary, chociaż w szeregu nieoficjalnych wystąpień na łamach prasy CSRS i zachodniej Wyścig Pokoju już pogrzebano. Ponadto strona polska była w posiadaniu różnych wypowiedzi prasowych działaczy CSRS oraz notatek prasowych zachodnio-europejskich, w których wielokrotnie sugerowano zlikwidowanie Wyścigu Pokoju, a zorganizowanie w jego miejsce innej imprezy. Bardzo charakterystyczne z politycznego punktu widzenia warianty tego planu ukazały się w prasie zachodniej: wyścig Praga–Bukareszt–Belgrad, wyścig Praga–Wiedeń–Monachium–Mediolan i wyścig Bratysława–Wiedeń–Ravenna.

Towarzysze z CSRS oświadczyli, iż nie mogą odpowiadać za treść różnych notatek prasowych, później jednak w toku rozmów z innymi delegacjami dowiedzieliśmy się o faktach potwierdzających dążenia dawnych organizatorów Wyścigu Pokoju. Otóż sekretarz generalny związku kolarskiego CSRS, [Jiri] Vitek, był, według oświadczenia austriackich działaczy kolarskich w Wiedniu, gdzie chciał nawiązywać rozmowy na temat wspomnianych wyścigów, a potem wyjechał do Belgradu. W czasie rozmowy z wiceprezesem francuskiego związku kolarskiego dowiedzieliśmy się, że „byli tacy panowie, którzy namawiali nas, abyśmy nie przyjęli zaproszenia na Wyścig Pokoju w 1969". Na pytanie co to za panowie, Francuz nie udzielił odpowiedzi, ale dał do zrozumienia, że chodzi o delegację CSRS na kongres.

Na koniec konferencji dr Boehm wdał się w zawiły wywód polityczny, mający uzasadnić stanowisko delegacji CSRS. Wobec używania przez niego zwrotów w rodzaju „interwencja", „okupacja" itp. strona polska przerwała mu tę wypowiedź, żądając dyskusji na temat organizacji Wyścigu Pokoju.

Ostatecznie strona polska i NRD zajęły wspólne stanowisko, zgłaszając pod adresem delegacji CSRS dwa postulaty:

w wypadku niemożliwości zorganizowania w roku 1969 Wyścigu Pokoju na terenie CSRS proponujemy, aby w imprezie tej wystąpiła jednak reprezentacja kolarska CSRS, a w komitecie organizacyjnym zasiadł jeden przedstawiciel strony CSRS.

Ponadto zażądaliśmy od strony CSRS pisemnego stanowiska we wszystkich dyskutowanych sprawach.

Na marginesie trzeba podkreślić duże zainteresowanie delegacji zachodnio-europejskich sprawami Wyścigu Pokoju. Niektóre z nich, jak np. angielska czy belgijska, zapowiedziały swój start w przyszłym roku. Niektóre, jak delegacje skandynawskie, wstrzymywały się, z wyjątkiem Danii, od odpowiedzi. Duńczycy oświadczyli, że drużynę na XXII Wyścig Pokoju wystawią.

Na zakończenie strona CSRS zobowiązała się, że na konferencję przewodniczących Komitetów Kultury Fizycznej krajów naszego obozu przybędzie z oficjalnym stanowiskiem w sprawie postulatów zgłoszonych przez stronę polską i NRD w sprawie przedstawiciela w komitecie organizacyjnym, udziału drużyny w wyścigu oraz pisemnego stanowiska w sprawie zerwania kontraktu.

Włodzimierz Gołębiewski[1]
Kier.[ownik] działu sportowego „Trybuny Ludu"

Michał Jekiel
Wiceprzewodniczący GKKF i T

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1123, k. 67–69; także: AMSZ, Departament I, sygn. 8/74, w. 3, k. 37–40.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

[1] Włodzimierz Gołębiewski (1915–1977), dziennikarz i działacz sportowy, współorganizator Wyścigu Pokoju, prezes Polskiego Związku Kolarskiego (1964–1977).

Dokument 51

2 stycznia 1969
Pismo ambasadora PRL w Pradze do Dyrektora Departamentu I Ministerstwa Spraw Zagranicznych PRL (z załącznikiem)

AMBASADA
POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ
LUDOWEJ[a]
W PRADZE
Nr. *O-24-1-69*[b]

PRAGA, dnia 2 stycznia 1969 r
Praha 1, Valdštejnská 8
Telefon 53-69-51

D.I Cz-0-240/1/69
Kurierem[c] Tajne egz. nr 1.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Dyrektor Departamentu I
Tow.[arzysz] Władysław Napieraj

Warszawa

W załączeniu przesyłam informację o rozmowie tow. [Jana] Kiedrowskiego z redaktorem naczelnym „Rudego Prava", Jirzim Sekerą, w sprawie XXII Wyścigu Pokoju.

Uprzejmie proszę o zanzajomienie z treścią tej rozmowy również tow. red. [Stanisława] Mojkowskiego, który zwrócił się do nas z pośbą o jej przeprowadzenie.

AMBASADOR PRL
/.../[d]
/Włodzimierz Janiurek/[2]

Do wiadomości:
DPI — tow.[arzysz] Amb.[asador] R.[omuald] Poleszczuk[1]
/1 egz./s

D ICz-0-240/1/69 Tajne

~~Informacja~~[e]
z rozmowy[f] z redaktorem naczelnym „Rudego Prava" w sprawie przyszłorocznego Wyścigu Pokoju[g].

Redaktor naczelny R[udeho] P[rava], Jirzi Sekera ~~z miejsca~~ przedstawił ~~mi szereg argumentów~~ mających przemawiać przeciwko udziałowi CSRS w tegorocznym XXII Wyścigu Pokoju:

1 — ~~Tut.~~[h]Komitet Kultury Fizycznej nie byłby w stanie podjąć się organizacji Wyścigu. Rozpadły się bowiem stałe komitety organizacyjne Wyścigu Pokoju — zarówno w Pradze, jak i w terenie. Ogromny zasięg tej imprezy wymagał zaangażowania licznego personelu organizacyjno-technicznego, który w dominującej mierze pracował gratis. Władzom sportowym wiadome jest, że absolutnie nie uda się w roku bieżącym skłonić tego aktywu społecznego do podjęcia się odpowiedniej pracy organizacyjnej.

2 — Należy przyjąć, że wyścig nie zgromadziłby na terenie Czechosłowacji zwyczajowo wielkiej liczby widzów, natomiast od przybyłych na stadiony i trasy można by się spodziewać demonstracji przeciwko drużynom pięciu krajów U[kładu] W[arszawskiego] i innych incydentów wyraźnie prowokacyjnych. Jedna i druga ewentualność przyniosłyby szkodę, zarówno sprawie normalizacji stosunków wewnętrznych CSRS, jak i propagandzie Wyścigu za granicą. /Sekera dodał przy tym, że nie ~~tylko~~[i]obawia się demonstracji wobec „reprezentacji polskiej i niektórych innych drużyn, co wobec drużyny NRD"/.

3 — Czechosłowackie władze sportowe od dawna domagały się przywrócenia Wyścigowi Pokoju jego pierwotnego charakteru. Chodzi o to, że Wyścig od dłuższego czasu ma w dominującej mierze charakter imprezy politycznej, mniej zaś sportowej /rozdęta propaganda, ogromne nakłady finansowe na towarzyszące przedsięwzięcia pozasportowe itp./. Przerwanie imprezy na okres roku 1969 znakomicie sprzyjałoby reorganizacji Wyścigu i korekcie jego charakteru.

4 — NRD wywalczyła sobie wreszcie własny Komitet Olimpijski i nie powinna już być tak bardzo zainteresowana w wykorzystaniu Wyścigu Pokoju jako jednego ze środków prze-

ciwdziałania dawnej izolacji w międzynarodowych organizacjach sportowych.

5 — Na grudniowym spotkaniu sekcji kolarstwa krajów zainteresowanych Wyścigiem podobno przyjęto ze zrozumieniem zastrzeżenia strony czechosłowackiej co do celowości organizowania Wyścigu w 1969 roku. Oznacza to, że władze sportowe zainteresowanych krajów zdają się mieć wątpliwości tego samego rodzaju co CSRS. /Tym argumentem Sekera starał się wyrazić pewne zdziwienie, że w ogóle do tej sprawy wracamy/.

6 — Wyścig można by zorganizować za wszelką cenę, to znaczy jednak, że należałoby — na terytorium CSRS — zabezpieczyć imprezę siłami policyjnymi. Powinniśmy jednak zdawać sobie sprawę z reperkusji takiej decyzji w prasie zachodniej. Zresztą nie ma fizycznych możliwości zabezpieczenia się nawet takimi sposobami przed jednostkowymi wypadkami prowokacji. Nie przypadkowo CSRS zdecydowała się odłożyć światowe mistrzostwa hokejowe, a przecież chodziło w tym przypadku o imprezę w pomieszczeniach zamkniętych.

Sekera poinformował ~~mnie~~ również o dwóch wariantach czasowej kore[kty] przyszłorocznego Wyścigu Pokoju:

1 — zorganizowanie XXII Wyścigu jedynie na trasie Warszawa–Berlin; 2 — uwzględnienie CSRS tylko symbolicznie, to zn.[aczy] przejazd jedynie *przez* cały odcinek ~~ziemi~~[j] czechosłowackiego bez punktu etapowego.

W czasie rozmowy Sekera kilkakrotnie różnicował swoje osobiste zaangażowanie i pogląd na sprawę; raz dawał do zrozumienia, że on osobiście właściwie jest za Wyścigiem, ~~także dość jednoznacznie~~[k], że ~~również on osobiście~~ nie widzi pożytku w zrealizowaniu imprezy w roku 1969. Jednak kilkakrotnie jednoznacznie stwierdził, że przeszkodą zasadniczą jest bojkot imprezy przez czechosłowackie władze sportowe, bez których po prostu nie dałoby się zrealizować tego przedsięwzięcia, nawet gdyby władze polityczne miały zdanie pozytywne.

~~Ani razu nie udało mi się uzyskać~~[l] odpowiedzi na pytanie, kto konkretnie rozważał dotychczas sprawę udziału CSRS w Wyścigu i czy przez ewentualną rezygnację CSRS należy rozumieć tylko rezygnację z uwzględnienia terytorium Czechosłowacji w trasie Wyścigu, czy też wycofanie się z imprezy

nawet wówczas, gdyby odbyła się ona na trasie Warszawa–Berlin. W całej rozmowie Sekera przyjął pierwszą z dwóch typowych ~~tu~~ obecnie *w CSRS* postaw ~~naszych rozmówców:~~ 1 — Jestem za, ale opinia społeczeństwa ... 2 — Osobiście jestem w pełni Waszego zdania, jednak liczni wpływowi oponenci utrudniają — itp.

Pod koniec rozmowy Sekera stwierdził, że sprawą Wyścigu Pokoju zajmie się w połowie stycznia Sekretariat KC KPCz, aby podjąć ostateczną decyzję. Niezwłocznie potem poinformuje Ambasadę o tej decyzji.

Z ~~kilku moich~~ rozmów z Sekerą oraz rozmów z trzecimi osobami na jego temat wiadomo ~~mi~~, że potrafi on w sposób bardzo zręczny zachowywać swoją centrystyczną postawę. Jeden z rozmówców z KC Zw.[iązku] Dziennikarzy powiedział ~~mi~~ niedawno, że wybór Sekery na naczelnego redaktora R[udeho] P[rava] przez kolektyw redkacji w czasie wydarzeń sierpniowych jest jedynym przykładem trafnego wyboru kierownika instytucji masowego przekazu przez same środowisko dziennikarskie. Znając postawę Sekery można przyjąć, że na posiedzeniu Sekretariatu KC KPCz /S.[ekera] jest członkiem Sekretariatu/ nie będzie zbyt gorliwie bronił propozycji udziału CSRS w XXII Wyścigu Pokoju.

Praga, dnia 28 grudnia 1968 r.

Rozmawiał: J.[an] Kiedrowski
/.../[d]

Wykonano w 3 egz.

Maszynopis
Źródło: AMSZ, Departament I — 1969, sygn. 28/74, w — 3, karty nienumerowane.

[a] Wersaliki w oryginale.
[b] Zapisano odręcznie; kursywą zaznaczono w tekście wyrazy zapisane odręcznie.
[c] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[d] Podpis nieczytelny.
[e] Wszystkie skreślenia w oryginale; ponad skreślonym wyrazem odręcznie zapisano: „Pilna notatka".
[f] Po tym wyrazie odręcznie dopisano: „sekretarza Ambasady PRL w Pradze, tow. Kiedrowskiego".
[g] Odręcznie dopisano: „w 1969 r.".
[h] Ponad skreślonym skrótem odręcznie zapisano: „Czechosł.[owacki]" .
[i] Wyżej odręcznie dopisano: „tyle".
[j] Wyżej odręcznie dopisano : „terytorium".

[k] Ponad skreślonym tekstem odręcznie zapisano: „to znów".
[l] Ponad skreślonym tekstem odręcznie zapisano: „Sekera nie udzielił".
[ł] Podpis nieczytelny.

---

[1] Romuald Poleszczuk (ur. 1923) — ambasador PRL w Danii (1963–1968), następnie dyrektor Departamentu Prasy i Informacji Ministerstwa Spraw Zagranicznych.
[2] Włodzimierz Janiurek (ur. 1924), od 1966 r. ambasador w Pradze (1966–1971), podsekretarz stanu w Urzędzie Rady Ministrów, rzecznik prasowy rządu.

Dokument 52

14 stycznia 1969 r.
Pismo redaktora naczelnego „Rudeho Prava” skierowane do redaktora naczelnego „Trybuny Ludu” (tłumaczenie)

RUDE PRAVO[a]
KC KPCz
Redaktor Naczelny

Szanowny Towarzysz
Stanisław Mojkowski
Naczelny Redaktor „Trybuny Ludu”
Warszawa[b]

Szanowny Towarzyszu Redaktorze Naczelny

Po wstępnej naradzie z tow.[arzyszem] Janem Kiedrowskim — attache prasowym obiecałem poinformować Was o wnioskach, które będą przyjęte przez organa polityczne Komunistycznej Partii Czechosłowacji w sprawie organizacji tegorocznego Wyścigu Pokoju.

Jak Wam na pewno wiadomo szanowny tow. Red.[aktorze] Naczelny wydarzenia w ubiegłym roku[1] miały swoje odbicie również w ruchu sportowym w Czechosłowacji.

W związku z tym nasi pracownicy — współorganizatorzy Wyścigu Pokoju dążyli do tego, ażeby szczegółowo rozważyć możliwość i ryzyko organizacji Wyścigu Pokoju w CSRS. Szczególnie w tym kierunku, aby Wyścig Pokoju mógł być organizowany zgodnie ze swymi założeniami i tradycjami, aby nie mógł być wykorzystany przez niektóre ekstermistyczne koła. W tych dniach całą *sprawę omawiało Prezydium KC KPCz*[c], które również rozważało bardzo wnikliwie wszystkie w/w okoliczności, których jak podkreślano nie należy nie doceniać kierując się dążeniem do szybszego unormowania spraw politycznych i wzajemnych naszych stosunków, poleciło również

właściwym organom zabezpieczyć udział czechosłowackiej reprezentacji w Wyścigu Pokoju, jak również wziąć współudział w organizacji Wyścigu. Równocześnie zastrzegło sobie prawo, że ostateczna decyzja i rozpatrzenie całości sytuacji zostanie podjęta w *końcu lutego b[ieżącego] r.[oku]*, z tym, że do tego czasu zostaną wnikliwie sprawdzone możliwości przebiegi trasy W.[yścigu[P.[okoju] *chociażby częściowo przez terytorium CSRS.* Chciałbym Was Szanowny Towarzyszu Redaktorze Naczelny powiadomić, że w tym też kierunku poinformowałem Dział Sportowy naszej redakcji.

Ewentualne dalsze ważne informacje przekażemy dodatkowo.

Ze sportowym pozdrowieniem

REDAKTOR NACZELNY

Praha, 14.01.1969 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 2

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] W oryginale podkreślenie odręczne; wszystkie podkreślenia odręczne zaznaczono kursywą.

[1] Chodzi o interwencję państw Układu Warszawskiego w Czechosłowacji w 1968 r.

Dokument 53

28 stycznia 1969 r.
Notatka sporządzona w Wydziale Propagandy i Agitacji KC PZPR z relacji Mariana Renke na temat rozmowy z sekretarzem KC KPCz Vasilem Bilakiem w sprawie Wyścigu Pokoju w 1969 r.

Notatka
Dotyczy: relacji tow.[arzysza] M.[ariana] Renke[1]
z rozmowy[a] z sekr.[etarzem] KC KPCz tow. W.[asilem]
Bilakiem[2] w sprawie Wyścigu Pokoju w roku 1969.

W dniu 22.I.[19]69 r. tow. tow. J.[ózef] Czesak[3] i M. Renke przedstawili tow. W. Bilakowi sprawę organizacji tegorocznego Wyścigu Pokoju /stanowisko przedstawiali także z upoważnienia sekretarza KC SED tow. [Hermann'a] Axena[4] uzgodnione z nim we wcześniej przeprowadzonej rozmowie/.

Tow. W. Bilak zgodził się, że Wyścig Pokoju winien być organizowany zgodnie z dotychczasową tradycją, bowiem posiada specjalne znaczenie polityczne.

Tow. Bilak potwierdził, iż znane są kierownictwu istniejące opory co do organizacji wyścigu, ze strony kierownictw związku sportowego, komitetu kultury fizycznej i dziennikarzy. Tow. Bilak powiedział, że argumenty przedstawiane przez władze sportowe, jakoby CSRS przygotowując się do mistrzostw świata w kolarstwie nie mogło brać udziału w Wyścigu Pokoju są śmieszne i nieuzasadnione, jako że mogą brać udział w obu tych imprezach.

Tow. W. Bilak odczytał tekst uchwały prezydium KC KPCz w sprawie Wyścigu Pokoju, która była omówiona na prezydium w I dekadzie stycznia 1969 r.

Uchwała prezydium KC KPCz zobowiązuje:

1/ Komitet kultury fizycznej do zapewnienia udziału drużyny CSRS w Wyścigu Pokoju;
2/ Redakcję „Rude Prawo" do udziału w Komitecie organizacyjnym;
3/ zabezpieczyć normalny przebieg Wyścigu Pokoju przez terytorium CSRS.

Na pytanie, czy uchwała ta będzie realizowana, tow. W.Bilak powiedział, że takie jest stanowisko kierownictwa i będą się starali je realizować.

W dniu 31.I.69 r. w Pradze odbędzie się Konferencja Komitetu Kultury Fizycznej CSRS na temat Wyścigu Pokoju /z udziałem towarzyszy z NRD/. W Konferencji udział wezmą ze strony polskiej tow. tow. [Józef] Rutkowski[5] — wiceprzewodniczący GKKFiT i W.[łodzimierz] Gołębiewski — kierownik działu sportowego Trybuny Ludu".

W.[incenty] Mroczkowski

Warszawa, dnia 28.I.1969 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 3–4.

[a] Wyraz dopisany ręcznie.

[1] Marian Renke (1930–1992), zastępca kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR (1965–-1971), ambasador PRL w Republice Kuby i na Jamajce (1971–1976), prezes Polskiej Federacji Sportu (1976–1978), od 1978 r. przewodniczący Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i prezes Polskiego Komitetu Olimpijskiego (1978–1986).

[2] Vasil Bilak — czechosłowacki działacz komunistyczny, zwolennik interwencji wojsk Układu Warszawskiego w 1968 r. W latach 1955–1968 i 1969–1971 był członkiem Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Słowacji; od kwietnia 1968 r. do grudnia 1988 r. był członkiem Prezydium KC KPCz; od listopada 1968 r. do grudnia 1968 r. był sekretarzem KC KPCz.

[3] Józef Czesak (ur. 1919), zastępca kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR (1956–1957), kierownik Wydziału Zagranicznego KC PZPR (1960–1971).

[4] Hermann Axen, członek najwyższego kierownictwa Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED).

[5] Józef Rutkowski (1920–1991), lekkoatleta, sprinter, wiceprzewodniczący GKKFiT (1960–1973), wiceprezes PKOl, współzałożyciel i wiceprezes TKKF, dyrektor generalny firmy Pol–Orbis w Kolonii (RFN).

Dokument 54

1969 r.
Sprawozdanie z narady w sprawie XXII Wyścigu Pokoju odbytej w Pradze w dniu 31.I.1969 r.

Sprawozdanie
z narady w sprawie XXII Wyścigu Pokoju odbytej w Pradze w dniu 31.I.1969 roku[a].

Podczas spotkania Przewodniczących Komitetów Kultury Fizycznej CSRS, NRD i PRL odbytego w dniu 10.XII.[19]68 r.[oku] komitet kultury fizycznej CSRS przyjął na siebie zobowiązanie zorganizowania w m-cu styczniu [19]69 r. trójstronnej narady w sprawie Wyścigu Pokoju. Narada odbyła się w dniu 31.I.b[ieżącego] r.[oku] w Pradze w siedzibie Komitetu Kultury Fizycznej. W naradzie udział wzięli:

CSRS — przewodniczący Komitetu Kultury Fizycznej Słowacji NEJEZCHLEB[b] Richard
- z-ca przewodniczącego Ministerstwa ds. Sportu i Młodzieży Czech HRADEC Oldrich
- przedstawiciel redakcji „Rude Prawo" PAUL Zdenek
- kierownik działu zagranicznego Komitetu Kultury Fizycznej KROUTIL Frantisek

NRD - z-ca przewodniczącego DTSB HEIZE Ginter
- przedstawiciel „Neues Deutschland" HUN Klaus
- radca przewodniczącego DTSB HILER Günter

PRL - z-ca przewodniczącego GKKFiT RUTKOWSKI Józef
- przedstawiciel „Trybuny Ludu"
- prezes Polskiego Związku Kolarskiego GOŁĘBIEWSKI Włodzimierz
- naczelnik Wydziału Łączności Międzynarodowej CZEMPAS Henryk

Naradę otworzył i prowadził tow. Nejezchleb.

Po powitaniu poinformował zebranych o zmianach struktury organizacyjnej Komitetu Kultury Fizycznej w CSRS.

W Słowacji powołano Komitet Kultury Fizycznej, a w Czechach Ministerstwo ds. Młodzieży i Sportu. Organizacji ko-

ordynujących zagadnienie kultury fizycznej i sportu oraz reprezentujących sport CSRS wobec zagranicy dotychczas nie powołano, jak również nie poinformowano zebranych o koncepcji w tym względzie.

XXII Wyścig Pokoju

Stanowisko CSRS w sprawie XXII Wyścigu Pokoju przedstawił tow. Hradec oświadczając, iż po wypadkach 21.VIII.[1968 r.] Sekcja Kolarska CSRS — /odpowiednik Polskiego Związku Kolarskiego/ podjęła decyzję o nieuczestniczeniu drużyny CSRS w XXII Wyścigu Pokoju.

Wobez trudności organizacyjnych w ew.[entualnym] przeprowadzeniu Wyścigu Pokoju przez terytorium CSRS oraz wobec faktu organizacji w b[ieżącym] r.[oku] kolarskich mistrzostw świata, Komitet Kultury Fizycznej CSRS postanowił nie organizować w br. na terytorium CSRS Wyścigu Pokoju.

W wyniku rozmów przeprowadzonych w m-cu grudniu ubiegłego roku w Warszawie, władze sportu CSRS ponownie rozpatrywały możliwość organizacji i udziału w XXII Wyścigu Pokoju.

Uwzględniając aktualną sytuację w kraju Sekcja Kolarska CSRS postanowiła podtrzymać stanowisko wyrażając zgodę jedynie na wysłanie obserwatora do Komitetu Organizacyjnego. Przedstawiciel Rudego Prawa — Paul oświadczył /jednym zdaniem/, że redakcja w pełni pochwala zdanie Sekcji Kolarskiej. Tow. Rutkowski przypominając, iż inicjatorami i pierwszymi organizatorami Wyścigu Pokoju były w 1948 r. CSRS i PRL[1], przypomniał o dynamicznym rozwoju imprezy, która nabrała dużego znaczenia sportowego i politycznego. Z uwagi na rangę, jaką uzyskał, wyścig był już niejednokrotnie w przeszłości torpedowany przez naszych przeciwników politycznych.

Przypominając znaczenie sportowe i polityczne, jakie Wyścig zyskał, tow. Rutkowski stwierdził, że odpowiedzialność za jego losy ciąży na organizacjach CSRS, NRD i Polski. Polska zdając sobie sprawę z trudności, jakie mają obecnie organizacje sportowe CSRS, przyjmuje na siebie w b.r. rolę organizatora wiodącego. O ile można zrozumieć trudności, jakie mogą wynikać z przeprowadzenia tegorocznego Wyścigu Pokoju przez terytorium CSRS /organizacja etapów/, to całkowicie niezrozumiałym jest odmowa udziału drużyny CSRS w tegorocznym Wyścigu.

Podtrzymanie decyzji tej — zdaniem tow. Rutkowskiego — neguje deklarację o normalizacji współpracy sportowej.

W podsumowaniu tow. Rutkowski oświadczył:

a/ PRL podejmuje się roli organizatora wiodącego XXII Wyścigu Pokoju. Start odbędzie się z Warszawy. Polska wyśle zaproszenia itp.

b/ spodziewamy się udziału ekipy CSRS w XXII Wyścigu Pokoju,

c/ spodziewamy się przedstawiciela CSRS w Komitecie Organizacyjnym,

d/ w koncepcjach trasy wyścigu przewidujemy wariant przejazdu przez terytorium CSRS /z etapem i bez etapu/,

e/ dla lepszych losów wyścigu istotnym byłby obecnie komunikat odpowiednich władz CSRS o pełnym poparciu XXII Wyścigu Pokoju, zapowiadający równocześnie pełny udział CSRS w XXII Wyścigu Pokoju.

Tow. Heinze przypominając historię Wyścigu Pokoju oświadczył, że zdaniem DTSB z odpowiedzialności za dalsze losy tej poważnej imprezy nikt z jej trzech współorganizatorów nie może być zwolniony. Stwierdził, że NRD jako współorganizator Wyścigu, dotychczas w oficjalny sposób nie została poinformowana przez odpowiednie władze CSRS o zerwaniu postanowień dot.[yczących] XXII Wyścigu Pokoju. Zwrócił uwagę, że stanowisko zaprezentowane przez delegacje CSRS stoi w zasadniczej sprzeczności z wczorajszym expose tow. [Oldřicha] Czernika[2], w którym zapowiedział m.in., że wysiłki dla pogłębienia stosunków przyjaźni z wszystkimi krajami socjalistycznymi będą zwiększone.

Najlepszym dowodem spełnienia zapowiedzi tow. Czernika przez władze sportowe CSRS byłoby dążenie do przeprowadzenia XXII Wyścigu Pokoju w warunkach maksymalnie zbliżonych do tradycyjnych. W tym zakresie jednak delegacja CSRS nie przedstawiła żadnych konstruktywnych wniosków. Kończąc tow. Heinze poparł wnioski przedstawione przez tow. Rutkowskiego.

Po odpowiedzi przez delegację CSRS na szereg pytań oraz po dosyć burzliwej dyskusji przewodniczący narady Nejezchleb /CSRS/ w posumowaniu przedstawił następujące stanowisko CSRS:

1/ w 1969 roku CSRS jest oficjalnym współorganizatorem Wyścigu Pokoju. Do pracy w Komitecie Organizacyjnym delegowane zostaną 2 osoby /przedstawiciel Rudeho Prava i Sekcji Kolarskiej/, strona CSRS rozpatrzy możliwość wysłania na XXII Wyścig Pokoju swego sędziego.
2/ władze sportowe CSRS zapewniają, że zrobią wszystko, aby drużyna CSRS w Wyścigu wzięła udział. Są przekonani, że przy pomocy władz politycznych uczestnictwo to uda się zapewnić.
3/ w aktualnej sytuacji politycznej wniosek o przeprowadzenie Wyścigu Pokoju przez terytorium CSRS uważa za nie słuszny. Przyjmują do rozważenia alternatywę przejazdu Wyścigu przez terytorium CSRS bez organizacji punktu etapowego.
4/ wniosek w sprawie oficjalnego komunikatu prasowego uważają za niecelowy. Komunikat odnośnie udziału organizacyjnego CSRS w XXII Wyścigu Pokoju może się ukazać po pierwszym zebraniu Komitetu Organizacyjnego, które ma się odbyć w dniu 11. II. 1969 r. w Warszawie.

Wnioski delegacji CSRS zostały przyjęte.

Przyjmując wnioski delegacji CSRS tow. Rutkowski zapewnił delegację o gotowości GKKFiT do udzielania pomocy w przygotowaniu drużyny CSRS do XXII Wyścigu Pokoju.

Deklaracja ta została przyjęta z zadowoleniem.

P.S.: Podczas pożegnalnej kolacji tow. Nejezchleb i Hradec zaproszeni zostali do Polski na mistrzostwa świata w dwuboju zimowym, które odbędą się w Zakopanem w dniach 22 luty do 3 marca br. Ich przyjazd byłby okazją do dalszych rozmów dla zapewnienia udziału ekipy.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 10–12.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Wszystkie wersaliki w oryginale.

[1] Powinno być: Polska Ludowa. Polska Rzeczpospolita Ludowa istniała od 1952 r.
[2] Oldřich Czernik w czasie interwencji wojsk Układu Warszawskiego był premierem Czechosłowacji.

Dokument 55

10 lutego 1969 r.
Szyfrogram wysłany z ambasady PRL w Pradze
do Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie

626/D I[a] *D I Cz-0-22/4/69*

TAJNE[b]

Po wykorzystaniu należy szyfrogram zniszczyć
Zgodnie z przepisami o postępowaniu
z dokumentami tajnymi.

Szyfrogram Nr 1469
Z Pragi, Nr....., dn. 10.II.69.

Wydziały I + II
/.../[c]

Pilne

Tow.[arzysz] Henke

Tow.[arzysz] [Włodzimierz] Janiurek depeszą Nr 68 z 10 b[ieżącego] m[iesiąca] podaje:

Wasza Nr 881,
6 bm zostałem przyjęty przez Sadovskiego, 7 bm przez [Gustáva] Husaka[1]. Przedstawiłem wg instrukcji.
Stanowisko Sadovskiego:
1/ Sprawa wyścigu stała na Prezydium KC KPCz w styczniu. Przewodniczył [Lubomir] Sztrougal[2]. Słowacka część Prezydium reprezentowała pogląd, że wyścig powinien odbyć się jak

co roku. Po dyskusji postanowiono: trasa będzie przebiegać przez terytorium CSRS. Drużyna narodowa CSRS będzie kontynuować przygotowania i weźmie udział. CSRS będzie współorganizatorem. Do sprawy dokładnego wytyczenia trasy powróci się w drugiej połowie lutego.

2/ Wita z zadowoleniem naszą inicjatywę poszerzenia formuły imprezy o Słowację. Popiera wariant maksymalny /punkt 1 i 2 Waszej Nr 881/. Prosi o zrozumienie, że ewentualne ograniczenie imprezy tylko do Słowacji byłoby niemożliwe do przeprowadzenia. Politycznie są w stanie zabezpieczyć prawidłowy przebieg wyścigu u siebie, ale decyzje musi podjąć Praga. Muszą działać tak, aby nie utrudnić jeszcze bardziej stosunków czesko-słowackich i tak dostatecznie napiętych.

3/ Będą wywierać nacisk na władze federalne w kierunku pozytywnego załatwienia sprawy. Odpowiedzi udzielą pod koniec lutego. Sugeruje również nam kontynuowanie wysiłku w Pradze. Byłoby to dla nich pomocą.

W rozmowie z Husakiem akcentowałem wariant maksymalny. Podkreśliłem, że praktyczny stosunek do wyścigu będzie w przypadku wielu środowisk i ludzi spektakularnym sprawdzianem szczerości ich intencji i deklaracji o gotowości do normalizacji. Zgodził się z tym. Podkreślił, że doceniają wagę imprezy, zwłaszcza w obecnej sytuacji. Wita naszą inicjatywę w jej wariancie maksymalnym. Widzi trudności natury wewnętrznej, ale uważa, że towarzysze w Pradze często je wyolbrzymiają. Podobnie jak Sadovsky, radził podjąć odpowiednie kroki u władz federalnych. Obiecał, że będą z nami współdziałać.

Wnioski: stosunek obu rozmówców do przedstawionej sprawy — szczerze przychylny. Ich uwagi i rady zasługują — moim zdaniem — na poważne potraktowanie. Sugerują odbycie przeze mnie rozmowy z [Oldřichem] Czernikiem, ewentualnie z Razlem, bądź ze [Lubomirem] Sztrougalem. Mógłbym odwołać się do expose Czernika. Kowarzowi poleciłem czuwać nad dalszym postępowaniem Słowaków.

Odnoszę wrażenie, że prawicowcy z władz /nie tylko sportowych/ w Pradze, sabotujący uparcie imprezę, wiążą nadzieje na sukces z faktem, że współorganizatorem wyścigu nie jest ZSRR. Może należałoby, niezależnie od naszych wysił-

ków, zasugerować [towarzyszom] radzieckim, aby i oni podnieśli sprawę wobec Czechów?

/-/ Filipowicz

Otrzymują:[d]
Tow. [Stefan] Jędrychowski[3]
Tow. [Jan] Szydlak[4]
Tow. Olszowski St.[efan]
Tow. [Józef] Czesak
Tow. [Tadeusz] Wrębiak[5]
Tow. [Kazimierz] Świtała[6]
Tow. [Mirosław] Milewski[7]
Tow. [Włodzimierz] Reczek
Tow. [Adam] Kruczkowski[8]
Tow. [Józef] Winiewicz[9]
Tow. [Zygfryd]Wolniak[10]
Tow. [Tadeusz] Bejm
Tow. Malczyk
Tow. [Władysław] Napieraj[e]
Tow. [Romuald] Poleszczuk

Maszynopis
Źródło: AMSZ, Departament I — 1969, sygn. 28/74, w — 3, karty nienumerowane.

[a] Zapisane odręcznie; wszystkie wyrazy zapisane odręcznie zaznaczono kursywą.
[b] Wszystkie podkreślenia i wersaliki w oryginale.
[c] Podpis nieczytelny.
[d] Wszystkie nazwiska zapisano na pierwszej stronie w lewym marginesie.
[e] Podkreślenie odręczne.

[1] Gustáv Husák (1913–1991), czechosłowacki działacz komunistyczny, prezydent Czechosłowacji w latach 1975–1989.
[2] Lubomir Štrougal (ur. 1924), czechosłowacki działacz komunistyczny, w latach 1959–1961 był ministrem rolnictwa, a od 1970 do 1988 r. premierem Czechosłowacji.
[3] Stefan Jędrychowski (1919–1996), poseł KRN, poseł na Sejm RP i PRL (1947–1972), wicepremier (1951–1956), minister spraw zagranicznych, minister finansów (1971–1974).
[4] Jan Szydlak (1925–1997), zastępca członka KC PZPR (1958–1962), członek KC PZPR (1962–1980), zastępca członka Biura Politycznego KC PZPR (1968–1970), członek Biura Politycznego KC PZPR (1970–1980), sekretarz KC PZPR (1968–1977), wiceprezes Rady Ministrów (1976–1979), poseł na Sejm PRL.
[5] Tadeusz Wrębiak (ur. 1924 r.) kierownik Wydziału Propagandy i Agitacji (1968–1972).

[6] Kazimierz Świtała (ur. 1923 r.), żołnierz II Armii Wojska Polskiego, członek KC PZPR (1968–-1971), minister spraw wewnętrznych (1968–1971), szef Kancelarii Sejmu (1972–1986).

[7] Mirosław Milewski (1928–2008), dyrektor Departamentu I MSW, członek Biura Politycznego, sekretarz KC PZPR.

[8] Adam Kruczkowski, dyrektor Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, od kwietnia 1968 r. wiceminister spraw zagranicznych.

[9] Józef Winiewicz (1905–1984), wiceminister spraw zagranicznych.

[10] Zygfryd Wolniak (1922–1970), ambasador w Izraelu (1954–1957), Kambodży, Birmie i Kanadzie, wiceminister spraw zagranicznych w latach 1968–1970, zginął w 1970 r. w zamachu w Karaczi.

Dokument 56

1969 r.
Notatka z konferencji zorganizowanej w Warszawie w sprawie XXII Wyścigu Pokoju

Notatka
w sprawie konferencji dotyczącej XXII Wyścigu Pokoju[a]

W dniach 12–13.II.1969 r. odbyło się w Warszawie posiedzenie Międzynarodowego Komitetu Organizacyjnego XXII Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju z udziałem:

Ze strony CSRS – tow.[arzysz] Zdenek Paul — przedst.[awiciel] „Rudeho Prava"
– tow. Jiri Vitek — przedst.[awiciel] Związku Kolarskiego

Ze strony NRD – tow. Klaus Huhn — przedst.[awiciel] „Neues Detschland"
– tow. Heinz Richter — przedst. Związku Kolarskiego

Ze strony PRL – tow. Michał Jekiel — przedst. GKKFiT
– tow. Włodzimierz Gołębiewski — przedst. „Trybuny Ludu" i Prezes PZKol.
– tow. Henryk Czempas — przedst. GKKFiT
– tow. Jerzy Dąbrowski — przedst. GKKFiT
– tow. Tadeusz Lesiński — przedst. „Trybuny Ludu"

Zgodnie z zaleceniami strona polska forsowała głównie trzy następujące postulaty:
- udział drużyny CSRS w XXII Wyścigu Pokoju
- przeprowadzenie trasy XXII Wyścigu Pokoju przez tereny CSRS
- wydanie wspólnego komunikatu prasowego o konferencji w Warszawie.

W dyskusji o sprawach trasy delegaci CSRS zdecydowanie odrzucili wszelkie koncepcje, aby w roku bieżącym XXII W.[yścig] P.[okoju] choćby tylko symbolicznie objął teren

CSRS. Motywowali oni swoje stanowisko zarówno względami organizacyjnymi, jak i względami bezpieczeństwa, podkreślając iż obawiają się niepotrzebnych i szkodliwych incydentów ze strony nieodpowiedzialnych elementów.

Strona polska podkreśliła jednak, że nie może uważać tego problemu za ostatecznie zdecydowany i że gotowa jest w ostatniej chwili zmienić trasę tak, aby objęła ona choć fragment terytorium CSRS. Strona polska wychodzi z założenia, podobnie jak strona NRD, że do początków maja sytuacja w CSRS pozwoli na objęcie trasą Wyścigu Pokoju terenu południowego sąsiada.

Strona polska poruszyła sprawę ewentualnego przystąpienia jako współorganizatora XXII Wyścigu Pokoju redakcji bratysławskiej „Pravdy". Strona CSRS oświadczyła, że nie uważa, aby koncepcja ta była do przeprowadzenia. Zdaniem delegatów CSRS redakcja ta i Związek Kolarski Słowacji nie były nigdy zainteresowane Wyścigiem Pokoju, kierując cały wysiłek na przeprowadzenie co roku Wyścigu Dookoła Słowacji.

W sprawie uczestnictwa drużyny CSRS w XXII W.[yścigu] P.[okoju] uzyskano od strony CSR znacznie lepsze stanowisko niż na ostatniej konferencji w końcu stycznia b.[ieżącego] r.[oku] w Pradze.

Tym razem przedstawiciel strony CSRS oświadczył, że prosi o odroczenie odpowiedzi do końca kwietnia b.r., ale podkreślił jednocześnie, że chociaż kadra kolarska CSRS nie jest zainteresowana udziałem w Wyścigu Pokoju, on jest przekonany, iż reprezentacja CSRS weźmie udział w imprezie. Należy oczekiwać, że dalsze interwencje ze szczebla KC PZPR i MSZ dopomogą zainteresowanym w prawidłowej normalizacji stosunków doprowadzić do udziału drużyny CSRS.

Komunikat prasowy o obradach w Warszawie jest następujący:

„W dniach 12–13 lutego 1969 r. odbyła się w Warszawie konferencja Komitetu Organizacyjnego XXII Wyścigu Pokoju z udziałem przedstawicieli: „Trybuny Ludu", „Rudeho Prava", „Neues Deutschland" oraz Związków Kolarskich PRL, CSRS i NRD.

Konferencja omówiła wszystkie problemy związane z organizacją XXII Wyścigu Pokoju. Postanowiono, że głównym orga-

nizatorem Wyścigu Pokoju będzie strona polska. Wyścig rozpocznie się w Warszawie 12 maja 1969 r., a metą Wyścigu będzie Berlin /25.V.69 r./

W skład jury wejdą sędziowie z Polski, CSRS, NRD, Włoch i Rumunii.

Strona CSRS zakomunikowała, że przejmie na siebie należną jej funkcję głównego organizatora Wyścigu Pokoju w roku 1970".

Strona CSRS zażądała usunięcia z niego ostatniego akapitu motywując swój postulat tym, że elementy przeciwne normalizacji mogą to wykorzystać i storpedować próby pokonania przeszkód, które stoją na drodze formowania ekipy na XXII W.[yścig] P.[okoju].

Strona NRD wyraziła oparcie dla argumentów strony CSRS, w związku z czym omawiany akapit skreślono z komunikatu.

Przedstawiciele CSRS w nieoficjalnych rozmowach po zakończeniu konferencji oświadczyli, że byłoby dla nich bardzo dogodnym, aby z delegatami Polski i NRD zorganizować w Brnie w czasie kolarskich Mistrzostw Świata /sierpień 1969/ konferencję i korzystając z przybycia tam niemal wszystkich czołowych działaczy Europy zakomunikować, iż w roku 1970 XXIII Wyścig Pokoju zacznie się w Pradze, jego głównym organizatorem będzie strona CSRS.

Dość istotną korzystną zmianę stanowiska CSRS można było zanotować z okazji omawiania form współpracy przedstawicieli CSRS w Komitecie Organizacyjnym.

Przedstawiciele CSRS wyrazili zgodę — co jest ujęte w protokóle — aby strona polska, tegoroczny główny organizator, występowała w korespondencji z zagranicą, również jako reprezentująca redakcję „Rude Pravo" i Fed.[erację] Kolarską CSRS. Strona CSRS zgłosiła również udział do jury jednego z sędziów awizując, że będzie się starała wytypować dalszych trzech, co jej zdaniem jest bardzo trudne, trzeba było bowiem wywierać presję na zgłoszonego już sędziego, by przyjął funkcję, o którą poprzednio sędziowie walczyli.

Jeśli chodzi o liczbę zaproszonych drużyn, gości honorowych oraz szereg problemów natury technicznej i gospodarczej, strona CSRS nie miała żadnych uwag do wniosków Polski i NRD.

Organizacja XXII Wyścigu Pokoju na terenie PRL wymagać będzie wielkiego wysiłku, gdyż powstały pewne opóźnienia wskutek wycofania się CSRS z pozycji głównego organizatora. Wzrosną też koszta organizacji, strona polska bowiem musi wziąć na siebie koszta podróży drużyn oraz koszta aż IX /w stosunku do 5–6 w latach ubiegłych/ etapów W.[yścigu] P.[okoju] na terenie Polski.

Istnieje też pilna konieczność pomocy ze strony placówek MSZ w zapewnieniu uczestnictwa drużyn z niektórych krajów zachodnich Europy, które wplątały się w bojkot imprez sportowych, przeprowadzanych przez kraje Paktu Warszawskiego[1].

Na podstawie dyskusji na konferencji oraz rozmów kuluarowych można dojść do wniosku, że delegaci CSRS znajdują się u siebie w kraju pod silną presją środowiska dziennikarskiego i sportowego, wrogiego imprezie. Jako przykład zacytować można, że przed wyjazdem z Pragi jeden z członków delegacji CSRS otrzymał telefon z redakcji sportowej pisma „Svobodne Słovo" w którym zapytano go: „Czy jedziesz nas sprzedać".

Za delegację polską
/-/ J.[erzy] Dąbrowski /-/ W.[łodzimierz] Gołębiewski
/-/ M.[ichał] Jekiel

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 20–22.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

[1] Chodzi o kraje uczestniczące w Organizacji Układu Warszawskiego.

Dokument 57

1969 r.
Informacja w sprawie XXII Wyścigu Pokoju w 1969 r.

POUFNE[a]

Informacja w sprawie XXII Wyścigu Pokoju 1969 r.

Zgodnie z ustaleniami Konferencji przedstawicieli trzech stron organizacyjnych: PRL, NRD i CSRS, która odbyła się w lutym b[ieżącego] r.[oku] w Warszawie, Wyścig odbędzie się w dniach od 12 do 25 maja 1969 r.[oku]. Tymczasowa, lecz organizacyjnie szczegółowo już przygotowywana trasa zawiera 15 etapów, z tego 9 na terenie Polski i 6 na terenie NRD. Miastami etapowymi w Polsce są: Warszawa, Łódź, Piotrków, Gliwice, Wałbrzych, Wrocław, Poznań, Zielona Góra i Świebodzin. We wszystkich miastach powstały już etapowe Komitety Organizacyjne.

Do udziału w imprezie zaprosiliśmy następujące państwa: Algieria, Anglia, Belgia, Bułgaria, Dania, Finlandia, Francja, Holandia, Jugosławia, Kuba, Maroko, Meksyk, Norwegia, Rumunia, Turcja, Włochy, Węgry i Związek Radziecki. Łącznie z drużynami organizatorów Polski, NRD i Czechosłowacji — 21 drużyn.

Dotychczas udział swój potwierdziły federacje kolarskie następujących państw: Polski, NRD, Węgier, Maroko, Algierii, Belgii, Danii i Finlandii.

Oficjalnie odmówiły uczestnictwa federacje: Włoch, Norwegii, Holandii, Anglii.

Odpowiedzi nie otrzymaliśmy dotychczas z: ZSRR, Bułgarii, Rumunii, Kuby, Turcji, Jugosławii i Francji. Udział ZSRR i Bułgarii mamy już nieoficjalnie potwierdzony.

Z Meksyku otrzymaliśmy wiadomość przez naszą ambasadę, że tamtejsza federacja skłonna jest wysłać swą drużynę na wyścig, jeżeli pokryjemy koszty podróży ekipy. Po konsultacji ze stroną NRD zgodziliśmy się na opłatę biletów lotniczych tam i z powrotem. Koszty te ponosimy wspólnie, połowę Pol-

ska, połowę — NRD. Można więc liczyć, że drużyna meksykańska będzie w Wyścigu startowała.

Czechosłowacja. Od federacji czechosłowackiej nie otrzymaliśmy dotychczas żądnej wiadomości, a przedstawiciel ich związku sekretarz generalny, biorący udział w lutowej konferencji w Warszawie już wówczas poddawał w wątpliwość start drużyny CSRS. Niemniej jednak zapowiedział, że Czeska Sekcja Kolarska będzie podejmowała próby utworzenia reprezentacji. Jako organizatorzy, pozostawiliśmy szanse uczestnictwa drużynie czechosłowackiej, znosząc wyjątkowo dla niej, obowiązujący regulaminem termin zgłoszeń. Daliśmy im praktycznie możliwość zjawienia się na starcie nawet w dniu 12 maja br. Federacja czechosłowacka dotychczas nie odezwała się w ogóle, a — jak wynika z doniesień prasy i agencji czechosłowackiej nie zanosi się na udział reprezentacji CSRS w Wyścigu.

Dla pewnego zilustrowania stosunku czechosłowackiej federacji do wspólnych z nami kontaktów kolarskich załączamy fragment informacji Agencji CTK z dnia 17 marca br. Wiadomość dotyczy wyścigu kolarskiego organizowanego w Czechosłowacji, do którego jednak nie zaproszono drużyn z Polski, ZSRR i NRD.

Drużyny z krajów kapitalistycznych. Jeżeli chodzi o drużyny, które odpowiedziały odmownie /Włochy, Norwegia, Holandia i Anglia/, nie widzimy żadnych szans ich uczestnictwa i nie wydaje się celowe dalsze podejmowanie prób namowy.

Pewne szanse są jednak naszym zdaniem w stosunku do Francji i Jugosławii i tu należy czynić starania przebiegające różnymi drogami.

W sprawie udziału Francji zwróciliśmy się do MSZ z prośbą o nawiązanie kontaktów przez naszą ambasadę w Paryżu z dyrektorem Francuskiego Ministerstwa Sportu Płk Crespin, który w sporcie francuskim jest osobą bardzo wpływową i mógłby wiele dla naszej sprawy zdziałać. Oczekujemy rezultatów przeprowadzonych przez ambasadę rozmów.

Do płk Crespin zwrócił się również osobistym listem przewodniczący GKKFiT tow. [Włodzimierz] Reczek.

Podobnie, jak w przypadku Francji należałoby zaangażować do rozmów z federacją jugosłowiańską, naszą ambasadę w Belgradzie.

Niezależnie od oficjalnych rozmów przedstawicieli naszych placówek dyplomatycznych, listowne kontakty z dobrze sobie znanymi działaczami tamtych federacji nawiązują nasi przedstawiciele — działacze kolarstwa.

Oceniając obecną sytuację zgłoszeń sądzimy, że przy obecnej ilości zgłoszonych drużyn Wyścig może się odbywać, bez obawy większego obniżenia jego dotychczasowej rangi sportowej[1].

Informujemy jednocześnie, że w związku z podziałem kosztów tegorocznej imprezy tylko między dwa kraje, tj. Polskę i NRD oraz w związku ze zwiększoną liczbą etapów na naszym terenie, deficyt imprezy dotychczas wynoszący ca 400 tysięcy złotych wzrasta do 1.526 tys. zł.

Redaktor Naczelny
/Stanisław Mojkowski/

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 26–28.

[a] Wersaliki i wszystkie podkreślenia w oryginale.

[1] W XXII Wyścigu Pokoju udział wzięły reprezentacje: Algierii, Belgii, Bułgarii, Danii, Finlandii, Francji, Jugosławii, Maroka, Meksyku, NRD, Polski, Rumunii, Węgier, ZSRR.

Dokument 58

1969 r.
Notatka w sprawie organizacji XXII Wyścigu Pokoju /12–25.V.69/

Notatka
w sprawie organizacji XXII Wyścigu Pokoju /12–25.V.69/[a]

XXII Wyścig Pokoju, którego głównym organizatorem jest strona polska, przeżywał jesienią i zimą r.[oku] 1968 szereg trudności. Wywołane one były głównie postawą strony CSRS, która chociaż w sierpniu r.[oku] 1968 podpisała umowę, iż weźmie na siebie obowiązki głównego organizatora, mimo wielokrotnych monitów nie podejmowała żadnych prac organizacyjnych. Jednocześnie w prasie zachodniej ukazywało się szereg wyraźnie inspirowanych notatek i artykułów, w których zapowiadano bojkot Wyścigu Pokoju przez CSRS. W tym samym czasie zaobserwować było można próby federacji kolarskiej CSRS oraz wielu organów prasowych, by odciąć się od Wyścigu Pokoju i odizolować go od federacji kolarskich Zachodniej Europy. Powstały projekty innych wyścigów, takich jak: Praga–Wiedeń–Monachium–Rawenna, stworzono wielki międzynarodowy wyścig w CSRS, na który nie zaproszono drużyn z ZSRR, Polski, Bułgarii i NRD[1], przeprowadzono wśród zawodników CSRS akcję, by podpisali rezolucję, że nigdy nie wezmą udziału w Wyścigu Pokoju. Wrogie stanowisko grupy działaczy i dziennikarzy CSRS wobec Wyścigu Pokoju miało również swe odbicie w szeregu federacji kolarskich zachodu Europy, które wahały się przyjąć zaproszenia na tegoroczną imprezę. Zresztą byli i tacy działacze CSRS, którzy przeprowadzali agitację za bojkotem Wyścigu Pokoju przez kraje zachodnie.

W końcu listopada r.[oku] 1968 w Genewie, z okazji kongresu kalendarzowego Międzynarodowej Federacji Kolarskiej, delegaci CSRS zakomunikowali oficjalnie przedstawicielom Polski i NRD, że wycofują się z organizacji Wyścigu Pokoju. Strona polska i NRD nie przyjęły tego oświadczenia do wiadomości, wysuwając swój punkt widzenia w ramach postępują-

cej normalizacji, strona CSRS może wypełnić wszystkie swe zobowiązania z sierpnia 1968.

W dniu 31.I.[19]69 [roku] w czasie następnej konferencji, w Pradze, strona CSRS zmieniła stanowisko i zobowiązała się do występowania w roli oficjalnego współorganizatora XXII Wyścigu Pokoju, oddelegowania na ten wyścig 2 przedstawicieli do komitetu organizacyjnego oraz podjęcia kroków celem wystawienia drużyny reprezentacyjnej. Wypowiedziała się natomiast negatywnie na propozycję przeprowadzenia wyścigu również przez tereny CSRS.

W lutym 1969 [roku], w czasie kolejnej konferencji, w Warszawie, przedstawiciele CSRS zobowiązali się na piśmie do wystawienia drużyny reprezentacyjnej oraz podjęcia się zadań głównego organizatora imprezy w r.[oku] 1970. Redakcja Rudeho Prava zobowiązała się wystąpić jako współorganizator, fundując specjalną nagrodę.

W początkach kwietnia 1969 [roku] Ambasada CSRS w Warszawie zwróciła się do Komitetu Organizacyjnego Wyścigu Pokoju, że czynić będzie starania, aby przynajmniej czechosłowacki zespół wojskowy przybył na start XXII Wyścigu Pokoju.

Powstałe w wyniku wahań strony CSRS opóźnienia organizacyjne oraz na polu międzynarodowym zostały jednak opanowane. Wyścig wrócił do swej dużej międzynarodowej rangi.

Komitet Organizacyjny posiada obecnie oficjalne zgłoszenia następujących krajów: Algieria, Belgia, Bułgaria, Dania, Finlandia, Jugosławia, Maroko, NRD, Meksyk, Polska, Rumunia, Węgry i ZSRR. Według ostatnich informacji z polskich placówek w Oslo i w Paryżu, pewien jest udział Norwegii i Francji. Oczekuje się na zgłoszenia Turcji i Irlandii.

Jako goście honorowi przyjęli zaproszenie: prezes Międzynarodowej Federacji Kolarskiej /UCI/ — A.[driano] Rodoni /Włochy/, skarbnik generalny — M. Moyson /Belgia/, zastępca sekretarza generalnego — G. Pacciarelli /Włochy/, członek dyrektoriatu — A. Kuprianow /ZSRR/ oraz prezes Kolarskiej Federacji ZSRR — redaktor A. Siedew.

Do międzynarodowego jury wyścigu zgłosili swój udział przedstawiciele Rumunii i Włoch. Zapowiadają udział w wyścigu dziennikarze z Zachodu Europy i z naszego obozu.

Tak więc, jeśli chodzi o uczestnictwo zagraniczne, XXII Wyścig Pokoju zyskał już identyczną obsadę jak w roku poprzednim[2].

Trudności w kraju zostały również przełamane i prace organizacyjne są już na ukończeniu. Trasa /która nadal nie wyklucza zahaczenia na przestrzeni kilkudziesięciu kilometrów przez tereny CSRS/ została wielokrotnie objechana, powstały już i działają komitety etapowe i komitety przejazdowe, obejmujące swą działalnością wszystkie osiedla wzdłuż trasy. Podjęto szereg prac organizacyjnych — druk plakatu, ulotek, programu, informatora, produkcję niezbędnych elementów wyposażenia technicznego — numerów startowych, toreb, numerów na samochody itp.

XXII Wyścig Pokoju jest w centrum zainteresowania sportowej i niesportowej prasy wielu krajów, a zgłoszone do imprezy federacje krajowe przeprowadzają zawody eliminacyjne, mające wyłonić reprezentacyjne zespoły. Eliminacje takie odbywają się w ZSRR /13-16.IV/, w Rumunii, Bułgarii, Belgii, Maroku itp.

Uważamy, że w tej sytuacji ewentualne odwołanie XXII Wyścigu Pokoju może mieć szereg negatywnych skutków:

a/ w sporcie kolarskim obowiązuje zasada jednolitego kalendarza sportowego, respektowanego przez wszystkie afiliowane w UCI federacje. W kalendarzu tym wielkie międzynarodowe imprezy /a taką jest Wyścig Pokoju/ mają swe stałe daty i na podstawie starszeństwa bronią się skutecznie przed wprowadzeniem na te same terminy konkurencyjnych imprez. Tak np. przed kilku laty dzięki swemu starszeństwu /od r. 1948/ Wyścig Pokoju nie dopuścił, aby w maju odbył się konkurencyjny wyścig dookoła Europy Zachodniej organizowany przez Europejską Wspólnotę Węgla i Stali. Wyjście z kalendarza międzynarodowego, nawet jednorazowe, sprawia że traci się prawo starszeństwa, a tym samym uprzywilejowaną pozycję. Odwołanie zatem imprezy spowoduje w r.[oku] 1970 wykreślenie jej z dat majowych z kalendarza Międzynarodowej Federacji Kolarskiej. Wyścig może też stracić swą nazwę. W dniach bowiem, gdy wroga propaganda zachodnia głosiła, iż nasza impreza została zlikwidowana wskutek odmowy współpracy przez stronę CSRS, organizatorzy francuskiego wyścigu Tour de l'Avenir zwrócili się z propozycją, że przejmą nazwę naszej imprezy.

b/ Odwołanie Wyścigu Pokoju szłoby po myśli nie tylko reakcyjnych sportowych działaczy zachodu, dla których jest

on solą w oku, ale i dla tych rewizjonistycznych elementów w CSRR, które pragną likwidacji naszej imprezy. Powstałoby automatycznie szereg pytań, z których najczęściej spotykanym byłoby pytanie, czy przedstawiciele Polski i NRD nie byli w stanie zorganizować imprezy wobec bojkotu związku kolarskiego CSRS.

c/ Powstanie także szereg trudności natury organizacyjnej i finansowej. Zgłoszone już do XXII Wyścigu Pokoju federacje zagraniczne poniosły bowiem szereg dużych wydatków związanych z odpowiednim przygotowaniem reprezentacyjnych zespołów /zgrupowania, eliminacje, sprzęt/. Ustawiły też swe kalendarze sportowe pod kątem uczestnictwa najlepszych swych zawodników w Wyścigu Pokoju. Mogłoby więc powstać szereg słusznych pretensji, zwłaszcza, że również członkowie jury, goście honorowi i inni ustawili już swe plany osobiste w stosunku do terminu Wyścigu Pokoju.

d/ Społeczeństwo polskie, zżyte od 22 lat z doroczną majową imprezą Trybuny Ludu zostałoby pozbawione wielkiej imprezy sportowej, jaką co roku jest Wyścig Pokoju. Poszłaby również na marne praca, energia i zapał tysięcy działaczy terenowych, którzy współpracują przy organizacji XXII Wyścigu Pokoju.

Z-ca Przewodniczącego GKKFiT
/.../[b]
/Józef Rutkowski/

Redaktor Naczelny
Trybuny Ludu
/.../[c]
/Stanisław Mojkowski/

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 39–42.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Podpis nieczytelny.
[c] Podpis nieczytelny.

[1] Chodzi o pięcioetapowy wyścig „Tour de Bohemia Glass" zorganizowany w dniach 23–27 lipca 1969 r.
[2] W Wyścigu Pokoju w 1968 r. startowało w sumie 19 drużyn, a więc o 5 więcej niż w 1969 r.

Dokument 59

22 kwietnia 1969 r.
Notatka z konferencji zorganizowanej w sprawie XXII Wyścigu Pokoju sporządzona przez redaktora naczelnego „Trybuny Ludu" Stanisława Mojkowskiego

Warszawa, dnia 22.IV.1969 r
telefon: 28-34-01 i 28-27-19
telex: 81-4511

Trybuna Ludu
ORGAN KOMITETU CENTRALNEGO
POLSKIEJ ZJEDNOCZONEJ PARTII ROBOTNICZEJ[a]

Notatka[b]

Informuję, że 21.IV. b[ieżącego] r.[oku] z inicjatywy strony CSRS odbyła się w Warszawie konferencja w sprawie XXII Wyścigu Pokoju, w której wzięli udział prezes związku kolarskiego CSRS Dr Boehm i sekretarz generalny tego związku [Jiri] Vitek, ze strony NRD — przedstawiciel redakcji „Neues Deutschland" — [Klaus] Huhn, przedstawiciel federacji kolarskiej NRD — Dietrich oraz przedstawiciele strony polskiej.

Głównym punktem konferencji było oświadczenie przedstawicieli CSRS, że drużyna ich nie weźmie jednak udziału w XXII Wyścigu Pokoju. Przedstawiciele ci poinformowali, że po raz siódmy prezydium federacji kolarskiej CSRS rozważało w dniu 10 kwietnia sprawę udziału drużyny reprezentacyjnej w Wyścigu Pokoju i po raz siódmy ewentualność tę odrzuciło. Przedstawiciele związku kolarskiego CSRS usiłowali umotywować tę decyzję argumentami sportowo-technicznymi. Argumenty były tego rodzaju, iż można by odnosić wrażenie, że kierownictwo federacji kolarskiej CSRS nie chce wziąć udziału w naszej imprezie ze względów politycznych i nie chce podporządkować się dyrektywom swoich władz partyjnych.

Pozytywnym akcentem deklaracji strony CSRS było oświadczenie, że trwają starania, aby oddelegować na XXII Wyścig Pokoju 4 sędziów, że w wyścigu tym wezmą udział przedstawiciele redakcji „Rude Pravo" i sekcji kolarskiej CSRS w charakterze członków Międzynarodowego Komitetu Organizacyjnego. Strona CSRS podjęła również zobowiązanie przejęcia na siebie roli głównego organizatora XXII Wyścigu Pokoju w r. 1970.

Na pytanie, czemu na międzynarodowy wyścig etapowy rozgrywany w sierpniu w CSRS nie zaproszono drużyn z ZSRR, Polski, NRD i Bułgarii, wysyłając jednocześnie zaproszenia do wielu krajów zachodnich, odpowiedź była wymijająca, przerzucająca odpowiedzialność na lokalnych organizatorów.

Zał.: kopia protokółu z obrad

Redaktor Naczelny
/.../[c]
/Stanisław Mojkowski/

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 31.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Podpis nieczytelny.

Dokument 60

5 maja 1969 r.
Pismo kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR Tadeusza Wrębiaka do zastępcy członka Biura Politycznego, sekretarza KC PZPR Jana Szydlaka

Tow.[arzysz] Jan Szydlak
Z-ca Członka Biura Politycznego
Sekretarz KC PZPR

XXII Wyścig Pokoju rozpoczyna się w dniu 12 maja w Warszawie, a kończy się w dniu 25 maja b[ieżącego] r.[oku] w Berlinie.

Trasa tegorocznego wyścigu na ziemiach polskich przebiega przez miasta etapowe: Warszawę, Łódź, Piotrków, Gliwice, Kędzierzyn, Wałbrzych, Wrocław, Poznań, Zieloną Górę i Świebodzin.

W wyścigu wezmą udział drużyny 15 państw: Polski, Finlandii, Belgii, ZSRR, Algierii, Rumunii, Danii, Jugosławii, Maroka, NRD, Bułgarii, Węgier, Meksyku, Norwegii i Francji[1].

Uroczyste otwarcie Wyścigu nastąpi w dniu 12 maja 1969 r. o godz.[inie] 14.30 na Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie.

Przedkładając w załączeniu program uroczystego otwarcia XXII Wyścigu Pokoju proponujemy, aby w tej imprezie udział wzięli członkowie Kierownictwa Partii, którym czas na to pozwoli.

Wydział Propagandy i Agitacji
KC PZPR
/.../[a]
Tadeusz Wrębiak

Załącznik 1[b]
Warszawa, dnia 5.V.1969 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 37.

[a] Podpis nieczytelny.
[b] Podkreślenie w oryginale.

[1] Drużyna Norwegii nie wzięła udziału w XXII Wyścigu Pokoju; w sumie w wyścigu uczestniczyło 14 drużyn.

Dokument 61

1969 r.
Hasła na XXII Wyścig Pokoju

HASŁA NA XXII WYŚCIG POKOJU[a]
/TEREN POLSKI/

- Wyścig Pokoju służy zbliżeniu narodów.
- Nasz wspólny cel — pokój na świecie.
- „Trybuna Ludu", „Rude Pravo", „Neues Deutschland" — organizatorem Wyścigu Pokoju.
- Sport w służbie pokoju.
- Sport wychowuje, uczy, rozwija.
- Uczestnicy Wyścigu Pokoju ambasadorami idei olimpijskiej.
- Naszym celem — pokój i przyjaźń narodów.
- Idea przyjaźni i pokoju nie zna granic.
- Sport służy zbliżeniu młodzieży całego świata.
- Wspólnie manifestujemy za pokojem na świecie.
- Nigdy więcej wojny.
- Serdecznie witamy.
- Pokój.
- Przyjaźń.
- Do zobaczenia za rok.
- Życzymy sportowych sukcesów.
- Zawieźcie dla młodzieży Waszych krajów nasze serdeczne pozdrowienia.
- Wyścig Pokoju manifestacją przyjaźni międzynarodowej.
- Pozdrawiamy uczestników XXII Wyścigu Pokoju.
- Przez szlachetną rywalizację sportową umacniajmy jedność młodzieży w walce o pokój.
- Pozdrawiamy narody walczące o postęp, wolność i pokój.
- Sport — przyjaźń — pokój.
- Sportowcy — ambasadorami przyjaźni i współpracy międzynarodowej.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 36.

[a] Podkreślenie i wersaliki w oryginale.

Dokument 62

17 maja 1969 r.
Notatka w sprawie przejazdu Wyścigu Pokoju przez CSRS

t.[owarzysz] [Jan] Skrzypczak[1]

Notatka
w sprawie przejazdu Wyścigu Pokoju przez CSRS[a]

W piątek o godzinie 11^{00} rozpoczął się na granicy Polski i CSRS w miejscowości Jakuszyce VI etap XXII Wyścigu Pokoju. Etap przebiegał przez teren CSRS na odcinku 112 km, do miejscowości Nahod, gdzie kolarze ponownie wjechali na terytorium PRL.

Na pierwszej części trasy bardzo wielu zawodników miało defekty gum. Stwierdzono, że powstały one w ogromnej większości z powodu rozsypania na szosie pinesek. W związku z tym kierownictwo Wyścigu wydało polecenie wszystkim samochodom oprócz sędziowskich i technicznych wyprzedzenia kolarzy. Chodziło o to, by samochody jadące przed zawodnikami przynajmniej częściowo zmiotły z szosy pineski.

Na trasie widać było od czasu do czasu nieprzychylne napisy częściowo zacierane przez wojsko, które wraz z milicją obstawiło całą trasę. Co, mniej więcej, 50 metrów znajdował się żołnierz lub milicjant. Przed kilku fabrykami znajdującymi się przy trasie Wyścig witany był gwizdami i nieprzychylnymi okrzykami. Na dachu jednej z fabryk kilku mężczyzn czyniło nieprzychylne gesty, machało miotłami, a jeden z nich spuścił spodnie i odwrócił się tyłem do kolumny wyścigowej.

Trzeba jednocześnie stwierdzić, że były to sporadyczne wypadki, a na wielu odcinkach trasy Wyścig był witany serdecznie zwłaszcza przez młodzież. W Nahodzie, gdzie mieszka i pracuje wielu Polaków powitani zostaliśmy serdecznie okrzykami i polską flagą.

Podsumowując, w oparciu o opinię różnych uczestników Wyścigu oraz przedstawicieli CSRS w Komitecie Organizacyjnym naszej imprezy można zaryzykować stwierdzenie, że w roku 1970, przy dalszej normalizacji sytuacji politycznej w CSRS Wyścig będzie mógł przebiegać swą normalną trasą, ze startem w Pradze przez Warszawę i metą w Berlinie.

Włodzimierz Gołębiewski

Warszawa, dnia 17. V. 1969 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 46.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale

[1] Jan Skrzypczak, zastępca kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR w latach 1953–-1955, 1958–1972, zastępca kierownika Wydziału Propagandy, Prasy i Wydawnictw do spraw sportu i turystyki w okresie I 1972–V 1972; wyraz zapisano i podkreślono odręcznie.

Dokument 63

10 czerwca 1969 r. — Pismo kierownika Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR Tadeusza Wrębiaka do sekretarzy KC PZPR Jana Szydlaka i Stefana Olszowskiego (z załącznikiem)

Towarzysz Jan SZYDLAK[a]
Z-ca Członka Biura Politycznego
Sekretarz KC PZPR

Towarzysz Stefan OLSZOWSKI
Sekretarz KC PZPR

W załączeniu przesyłam notatkę informacyjną redaktorów z Trybuny Ludu — przedstawicieli w Komitecie Organizacyjnym Wyścigu Pokoju, dotyczącą przyszłorocznych projektów imprezy. Wydział Propagandy i Agitacji KC PZPR podziela zastrzeżenia zawarte w notatce co do przyszłorocznej trasy wyścigu na terenie CSRS i zaproszenia drużyny NRF.

Ponieważ w propozycjach strony CSRS przewiduje się przebieg trasy wyłącznie przez okręgi czeskie, Wydział Prop.[agandy] i Agitacji KC [PZPR] proponuje ponadto wnioskować rozszerzenie trasy również na terytorium Słowacji. Do rozważenia przedstawiamy także wniosek wysuwany przez nas na początku b[ieżącego] r.[oku] pod adresem CSRS, aby do grona organizatorów włączyć Bratysławę jako stolicę Słowacji i „Prawdę Bratysławską" jako współorganizatora Wyścigu Pokoju.

Nadmieniamy również, że kierownictwo sportu NRD, wyraża obawy czy CSRS będzie w przyszłym roku w stanie wywiązać się z obowiązków głównego organizatora, jakie przyjęła na siebie w lutym br. na naradzie w Warszawie. Podzielamy te obawy, gdyż jak nam wiadomo, większość w kierownictwie sekcji kolarskiej CSRS nadal jest przeciw wyścigowi.

Towarzysze z NRD pragnęliby w przyszłym roku wziąć na siebie rolę głównego organizatora XXIII Wyścigu Pokoju, ar-

gumentując, że w przeciwnym wypadku zakończenie wyścigu wypadłoby znowu w Berlinie.

Wydział Propagandy i Agitacji
KC PZPR
/Tadeusz Wrębiak/

Warszawa, dn.[ia] 10.VI.1969 r.

Załącznik

Informujemy, że w czasie trwania XXII Wyścigu Pokoju przedstawiciele komitetu organizacyjnego ze strony CSRS, tow. tow. Zdenek Paul /Rude Pravo/ oraz Jiri Vitek /Sekcja Kolarska/ poprosili o zwołanie konferencji, celem przedyskutowania problemów organizacyjnych związanych z kolejnym, XXIII Wyścigiem Pokoju.

Na konferencji tej przedstawiciele komitetu organizacyjnego CSRS oświadczyli, że podejmują się przyjąć na siebie w roku przyszłym obowiązki głównego organizatora. Przedstawili oni jednocześnie projekt przyszłorocznej trasy na terenie CSRS:

12.V.1970	I etap w Pradze indywidualnie na czas	45 km
13.V. „	II etap Praga–Pilzno	140 km
14.V. „	III etap Pilzno–Usti nad Łabą	150 km
15.V. „	IV etap Usti nad Łabą–Jablonec	133 km
16.V. „	V etap Dookoła Liberca	150 km
17.V. „	Dzień odpoczynku w Libercu	
18.V. „	VI etap Liberec–Harrachov–Wałbrzych	160 km[1]

Do trasy tej zgłaszamy uwagę, że mimo stale postępującej normalizacji, nie byłoby wskazane organizować na terenie CSRS etapu jazdy indywidualnej na czas, w którym każdy zawodnik występuje sam i może się stać łatwym celem szykan ze strony jakichś nieodpowiedzialnych elementów. Również zaproponowanie na miasta etapowe Pilzna oraz Usti nad Łabą

powinno być rozpatrzone z dużą ostrożnością z uwagi na duże nasilenie wrogich manifestacji w tych miastach w okresie do maja 1969 r.

Przedstawiciele CSRS zaproponowali jednocześnie, by wysłać zaproszenia na XXIII Wyścig Pokoju do federacji kolarskich następujących krajów:

ZSRR, NRD, Polska, CSRS, Bułgaria, Węgry, Rumunia, Jugosławia, Francja, Belgia, Włochy, Holandia, Dania, Szwajcaria, Szwecja, Anglia, Austria, NRF, Kanada i Meksyk.

Przedstawiciele NRD zaproponowali, aby sprawę zaproszenia reprezentacji NRF odłożyć do następnej konferencji.

Najbliższe zebranie Międzynarodowego Komitetu Organizacyjnego XXIII Wyścigu Pokoju ma się odbyć, zgodnie z propozycją strony CSRS, w Brnie w dniach 22–24 sierpnia br.

Jeśli chodzi o zakończony XXII Wyścig Pokoju, to należy stwierdzić, że odbył się on przy wielkim zainteresowaniu społeczeństwa tak w Polsce, jak w NRD. Fragment etapu prowadzący przez CSRS dowiódł słuszności naszego stanowiska, okazało się bowiem, iż mimo wysiłków różnych wrogich elementów, nie zdołały one w poważny sposób zakłócić przebiegu imprezy. Przeciwnie, na trasie zgromadziło się wielu ludzi, którzy z zainteresowaniem, a niekiedy serdecznie witali wyścig. Tak więc w bezpośredniej próbie udowodniono, że wrogie elementy w CSRS, nie są w stanie, mimo wysiłków, narzucić swej woli społeczeństw[u] czy pokrzyżować plany i decyzje partii i rządu.

Tadeusz Lesiński Włodzimierz Gołębiewski

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 237/VIII — 1125, k. 47–49.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.

[1] Przebieg XXIII Wyścigu Pokoju różnił się od przedstawionej w tekście propozycji; w rzeczywistości wyglądał następująco: I etap Praga–Karlove Vary, II etap Karlove Vary–Pilzno, III etap Pilzno–Usti nad Łabą, IV etap Usti nad Łabą–Hradec Kralove, V etap Hradec Kralove–Wrocław.

Dokument 64

24 kwietnia 1971 r.
Pismo Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR do członka Biura Politycznego KC PZPR Jana Szydlaka

Tow.[arzysz] Jan Szydlak
Członek Biura Politycznego
Sekretarz KC PZPR

Dotyczy: XXIV Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju[a]

W dniu 6 maja [1971 roku] rozpoczyna się w Warszawie XXIV Kolarski Wyścig Pokoju Warszawa–Berlin–Praga. Polska jest głównym organizatorem tegorocznego Wyścigu. Uczestniczy w nim 16 następujących państw: Algieria, Anglia, Belgia, Bułgaria, Czechosłowacja, Finlandia, Dania, Francja, Maroko, Norwegia, Polska, Rumunia, Szwajcaria, Węgry, Włochy, ZSRR[1].

Na terytorium Polski będą miały miejsce 4 etapy:

I kryterium uliczne w Warszawie
II Nieporęt–Włocławek
III Włocławek–Poznań
IV Międzyrzecz–Szczecin

W Warszawie w dniu 6 b[ieżącego] m.[iesiąca] o godz.[inie] 15.30 na Stadionie Dziesięciolecia nastąpi uroczyste otwarcie Wyścigu. Weźmie w nim udział Prezes Międzynarodowej Federacji Kolarskiej p.[an] A.[driano] Rodoni — Włochy wraz z innymi przedstawicielami UCI. W czasie uroczystości otwarcia krótkie przemówienie wygłoszą: p.[an] A. Rodoni oraz redaktor naczelny „Trybuny Ludu" — tow.[arzysz] [Stanisław] Mojkowski. Podczas trwania etapu kolarze 20 razy wjeżdżać będą na Stadion X-lecia w odstępach 7–8 minutowych.

Wydział Propagandy i Agitacji KC [PZPR] proponuje, aby w uroczystości otwarcia Wyścigu wzięli udział przedstawiciele

kierownictwa Partii z I Sekretarzem KC PZPR tow.[arzyszem] E.[dwardem] Gierkiem na czele.

Wydział Propagandy i Agitacji
KC PZPR

Warszawa, dnia 24.IV.1971 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. XXXI — 29, k. 46.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

[1] Nie wymieniono drużyny NRD; w sumie w XXIV Wyścigu Pokoju wzięło udział 17 drużyn.

Dokument 65

1972 r.
Notatka na temat XXV Kolarskiego Wyścigu Pokoju

Notatka[a]

Dotyczy: XXV KOLARSKIEGO WYŚCIGU POKOJU[b]

I. XXV Jubileuszowy Wyścig Pokoju trwać będzie do 20 maja [1972 roku]. Trasa jego biegnie z Berlina przez Pragę do Warszawy.

We wszystkich miastach etapowych działają już Komitety Etapowe, które odpowiedniki swe mają w miastach powiatowych oraz mniejszych miejscowościach, przez które Wyścig Pokoju przejeżdża. Wszystkie te komitety spotykają się z dużą pomocą rad narodowych, organizacji społecznych i instancji partyjnych.

W związku z jubileuszem Wyścigu Pokoju opracowany został program uroczystości związanych z zakończeniem w Warszawie. W programie przewiduje się uroczyste rozdanie nagród połączone z występami artystycznymi. Odbędzie się ono 21 maja o godz. 20.00 w teatrze na Wyspie w Łazienkach i będzie transmitowane przez Interwizję. Ponadto tradycyjnie odbędą się w Warszawie spotkania drużyn z załogami zakładów pracy, które objęły nad nimi patronat.

II. Wyścig wkracza do Polski z CSRS przez punkt graniczny w Cieszynie w dniu 17 maja [1972 roku] i wiedzie przez następujące miasta etapowe: Kraków, Rzeszów, Lublin i Warszawę. Zakończenie — 20 b[ieżącego] m.[iesiąca] w Warszawie na Stadionie X-lecia. Przyjazd zawodników spodziewany jest ok.[oło] godz.[iny] 17.00.

W programie na Stadionie X-lecia, którego realizacja rozpocznie się o godz. 14.00, przewiduje się:
- zakończenie Małego Wyścigu Pokoju

- mecz piłki nożnej między „Gwardią” Warszawa a „Polonią” Bytom
- pokaz orkiestr dętych
- wyścigi kolarskie na bieżni z udziałem zawodników Berlina, Pragi i Warszawy
- pokaz modeli latających i skoki spadochronowe
- dekoracja zwycięzców i uroczyste zakończenie XXV Wyścigu Pokoju.

III. Wydział Organizacyjny KC [PZPR] i Wydział Propagandy, Prasy i Wydawnictw KC [PZPR] proponują:

1/ aby — zgodnie z tradycją udziału przedstawicieli najwyższych władz partyjnych i państwowych — na zakończenie tegorocznego, jubileuszowego Wyścigu byli obecni:
   - Prezes Rady Ministrów – tow.[arzysz] Piotr Jaroszewicz[1]
   - Sekretarz KC [PZPR] – tow. Edward Babiuch[2]
   - Sekretarz KC [PZPR] – tow. Jan Szydlak
   - Przewodniczący CRZZ – tow. Władysław Kruczek[3]
   - I Sekretarz K[omitetu]W[arszawskiego] [PZPR]– tow. Józef Kępa[4]

2/ aby Prezes Rady Ministrów, podobnie jak w poprzednich latach, wydał przyjęcie w dniu 21.V.1972 r. dla wszystkich ekip uczestniczących w Wyścigu.

WYDZIAŁ PROPAGANDY, PRASY I WYDAWNICTW KC PZPR

WYDZIAŁ ORGANIZACYJNY KC PZPR

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. 784/18 (strony nienumerowane); także AAN, KC PZPR, sygn. XI/955, k. 6–7.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Wszystkie wersaliki w oryginale.

[1] Piotr Jaroszewicz (1909–1992), wiceminister obrony narodowej (1945–1950), zastępca przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (1950–1952), wicepremier (1952–1970), premier (1970–1980), członek KC PZPR (1948–1980), członek Biura Politycznego KC PZPR (1964–1980).

[2] Edward Babiuch (ur. 1927), sekretarz Warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego PZPR (1959–1963), kierownik Wydziału Organizacyjnego KC PZPR (1965–1970), członek Biura Politycz-

nego KC PZPR (1970–1980), zastępca przewodniczącego Rady Państwa (1976–1980), prezes Rady Ministrów (II–VIII 1980).

[3] Władysław Kruczek (1910–2003), członek Biura Politycznego KC PZPR (1968–1980), przewodniczący Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej PZPR (1980–1981), przewodniczący Centralnej Rady Związków Zwodowych (1971–1980), członek Rady Państwa (1980–1982).

[4] Józef Kępa (ur. 1928), sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1961–1967), I sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1967–1976), członek KC PZPR (1968–1981), zastępca członka Biura Politycznego KC PZPR (1970–1975), członek Biura Politycznego KC PZPR (1975–1980).

Dokument 66

5 kwietnia 1974 r.
Pismo do Ministra Spraw Zagranicznych Józefa Czyrka

D IV NRF 56-4-74[a]

DEPARTAMENT IV[b] Warszawa, dnia 5 kwietnia 1974 r.
D IV — sekr — 273/74
J. Cz. 441/74

Poufne[c]
Towarzysz Minister J.[ózef] CZYREK
w gmachu

4 b[ieżącego] m[iesiąca] GKKFiT poinformował Departament IV, że Deutscher Sport und Turnbund z NRD zwrócił się z inicjatywą dopuszczenia w b[ieżącym] r.[oku] drużyny NRF do udziału w Wyścigu Pokoju. Przedstawiciele sportu NRD w licznych rozmowach nalegali na GKKFiT oraz na Polski Komitet Organizacyjny Wyścigu, aby szybko wystosować zaproszenie dla ekipy NRF. Sugerowano, aby w razie trudności organizacyjnych wyłączyć z udziału w Wyścigu Turcję i dopuścić NRF.

GKKFiT przypomniał, że przez wiele lat respektowaliśmy negatywne stanowisko NRD w tej sprawie, że potrzebna jest decyzja polityczna i w związku z tym nieodzowne wystąpienie NRD na piśmie.

W dniu 5 b.m. D[eutscher] S[port] u[nd] T[urn]b[und] powiadomił telefonicznie GKKFiT, że wycofuje wniosek o wysłanie do NRF zaproszenia przez polskich gospodarzy. Nie stwierdzono natomiast, że NRD zmienia stanowisko co do możliwości udziału NRF w wyścigu.

W związku z tym uzgodniłem z tow. B.[ogumiłem] Sujką[1] i M.[arianem] Kruczkowskim, aby Polski Związek Kolarski zapytał telegraficznie swego odpowiednika w NRF, czy ich ekipa jest zainteresowana udziałem w Wyścigu b[ieżącego] r.[oku], i aby po odpowiedzi twierdzącej, wystosować zaproszenie /chodzi o to, by zaproszenie stanowiło odpowiedź na inicjatywę NRF/.

Kolejnym krokiem byłoby poinformowanie o sprawie towarzyszy czechosłowackich.

/.../[d]
J. Mąkosa

Maszynopis
Źródło: AMSZ, Departament IV, sygn. 19/79, w — 10, karty nienumerowane.

---

[a] Zapisane odręcznie; wszystkie wyrazy zapisane odręcznie zaznaczono kursywą.
[b] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[c] Wszystkie podkreślenia w orygianle.
[d] Podpis nieczytelny.

---

[1] Bogumił Sujka — zastępca kierownika Wydziału Zagranicznego KC PZPR (1971–1978).
[2] Marian Kruczkowski — zastępca kierownika ds. prasy w Wydziale Propagandy, Prasy i Wydawnictw KC PZPR (1973–1975).

Dokument 67

21 lutego 1975 r.
Pismo Prezesa Polskiej Federacji Sportu Stanisława Nowosielskiego w sprawach finansowych związanych z XXVIII Wyścigiem Pokoju

21 lutego [19]75

L. dz. P–051/134/75

Biuro Imprez Sportowych
COSTiW
„POL–INTER–SPORT"
Warszawa
Stadion X–lecia[a]

Nawiązując do wniosków Komitetu Organizacyjnego 28 Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju w piśmie z dnia 9.01.[19]75 r. wyrażam zgodę na:

1. wypłacenie zawodnikom na etapach polskich nagród pieniężnych zgodnie z regulaminem nagród,
2. ufundowanie jako głównej nagrody za zwycięstwo indywidualne samochodu marki FIAT 1300,
3. wypłacenie uczestnikom zagranicznym kieszonkowego w wysokości zł 60,– dziennie na osobę,
4. wypłacenie cudzoziemcom — gościom honorowym kieszonkowego w wysokości zł 100, — dziennie na osobę,
5. zastosowanie stawki wyżywieniowej w wysokości:
   zł 300,– na osobę dla zawodników,
   " 250,– " " dla sędziów i dziennikarzy,
   " 350,– " " dla gości honorowych /przez 3 dni w Warszawie/,
   " 240,– " " dla pozostałych uczestników,
6. wręczenia pamiątkowych upominków uczestnikom Wyścigu Pokoju i działaczom Komitetów Etapowych ca 600 sztuk po zł ~~400~~[b] 300,–
7. wręczenie cudzoziemcom gościom honorowym upominków po zł 600, — na osobę.

8. przyznanie funduszu dyspozycyjnego Prezesowi Polskiego Związku Kolarskiego w wysokości zł 4.000, — /w tym zł. 3000, — na alkohol/ przeznaczonego na poczęstunki w czasie spotkań i konsultacji z Kierownictwami drużyn zagranicznych, przedstawicielami UCI, Związków Kolarskich i Komitetów Etapowych,
9. zorganizowanie przyjęcia dla gości honorowych z udziałem Międzynarodowego Kierownictwa Wyścigu Pokoju — ca 12 osób x zł 300, — na osobę /w tym 120 na alkohol/,
10. na zorganizowanie konferencji prasowej na etapie ~~na etapie~~ w Opolu dla ca 90 dziennikarzy w limicie zł 80, — na osobę,
11. na organizację 5 konferencji i spotkań Komitetów etapowych w Opolu, Zielonej Górze, Kaliszu, Koninie i Łodzi — 5 etapów x zł 1.200, — /kawa, herbata, napoje chłodzące/,

Maszynopis
Źródło: AAN, Polska Federacja Sportu (dalej: PFS), sygn. 7/65, k. 64.

---

[a] Przekreślenie w oryginale.
[b] Przekreślenie w oryginale.

Dokument 68

21 czerwca 1975 r.
Rozliczenie finansowe XXVIII Wyścigu Pokoju

KOMITET ORGANIZACYJNY[a]
COMITE D'ORGANISATION
02–015 Warszawa
Pl. Starynkiewicza Nr 7
Redakcja Trybuny Ludu
Telefon 28–34–01, 28–27–19, 17–49–44

Warszawa, dn. 21 czerwca 1975
L. dz. WP/ 269/500/1975

POLSKA FEDRRACJA SPORTU
Ul. Marymoncka Nr 34
01–813 Warszawa[b]

Biuro Wykonawcze 28 WYŚCIGU POKOJU przesyła w załączeniu wstępne rozliczenie kosztów i wpływów wszystkich imprez występujących w ramach tegorocznego WYŚCIGU POKOJU.

Planowane koszty 28 W.[yścigu] P.[okoju]	–7.469.634,–
Wykonane koszty	–6.162.751,–
Oszczędności w kosztach	–1.306.883,–
Planowane wydatki z fund.[uszu] bezosob.[owego]	–396.775,–
Wykonane koszty z fund.[uszu] bezosob.[owego]	–280.108,–
Oszczędności	–116.667,–
Planowane wpływy 28 W.[yścigu] P.[okoju]	–4.876.480,–
Wykonane wpływy	–3.414.246,–
Niedobory we wpływach	–1.462.234,–
Planowana dotacja PFS	–2.593.154,–
Wg wstępnego rozlicz.[enia] dotacja PFS	–2.748.505,–

Niewykonanie planu wpływów spowodowane zostało zbyt małą frekwencją publiczności na stadionach poszczególnych etapów, a szczególnie na etapie w Warszawie, gdzie zgodnie z decyzją władz zwierzchnich bilety zostały ubezpłatnione.

Ponadto zgodnie z decyzją nie wystawiono na płycie stadionu X-lecia w Warszawie plansz reklamowych, co również obniżyło wpływy z reklam o ca 200.000, — zł.

Zmniejszenie kosztów WYŚCIGU POKOJU spowodowane zostało przede wszystkim wielką troską o oszczędne gospodarowanie środkami finansowymi, a w szczególności: na odcinku wynajmu transportu, zakwaterowania uczestników w internatach, żywienia ekip w stołówkach, opłat wynajmu obiektu sportowych, aranżacji imprez uzupełniających i innych usług.

Poczyniono również oszczędności w wydatkach z funduszu bezosobowego. Szereg usług jak sprzedaż biletów, służba porządkowa i techniczna, znakowanie trasy, obsługa bagażowych, przygotowanie pomieszczeń na rowery i inne, udało się zlecić jednostkom uspołecznionym, zamiast osobom prywatnym.

Ostateczne szczegółowe rozliczenie kosztów 28 W.[yścigu] P.[okoju] zostanie złożone przez Centralny Ośrodek Sportu w ustalonym terminie do 30.IX.[19]75 r.

DYREKTOR ORGANIZACYJNY
Wyścigu Pokoju
/.../[c]
Mieczysław Parjaszewski[d]

Maszynopis
Źródło: AAN, PFS, sygn. 7/65, k. 69 i n.

---

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Podpis nieczytelny.
[d] Odcisk pieczęci.

Dokument 69

18 maja 1978 r.
Notatka w sprawie przygotowań do uroczystości zakończenia XII etapu oraz XXXI Wyścigu Pokoju

Projekt[a]

Z polecenia Tow. *J.*[erzego] *Łukaszewicza*[1]
i *Z.*[dzisława][2] *Żandarowskiego*
Wysłano Sekretarzom i Członkom
Sekretariatu KC
Dnia *20.V.* 197*8* r. L.dz. *KS/459/78*[b]

NOTATKA[c]
w sprawie przygotowań do uroczystości zakończenia XII etapu oraz XXXI Wyścigu Pokoju.

1. XXXI Kolarski Wyścig Pokoju rozgrywany jest na trasie Berlin–Praga–Warszawa w dniach 10–24 maja b[ieżącego] r.[oku].

W dniu 24.V. br. odbędzie się ostatni XII etap rozgrywany w formie kryterium na ulicach Warszawy. Długość etapu wynosi około 72 km i przebiegać będzie ulicami: Łazienkowską–Myśliwiecką–Piękną–Al. Ujazdowskimi–Agrykolą–Szwoleżerów–Czerniakowską. Start i meta znajduje się na ulicy Łazienkowskiej przy wejściu głównym na Stadion W[ojska] P[olskiego]. Start przewidziany jest na godz. 17.15, zakończenie etapu ma nastąpić około godz. 18.57. Kolarze mają do przejechania 17 okrążeń. W celu zapewnienia właściwej atmosfery na trasie, na odcinek ul. Łazienkowskiej zaproszono młodzież, przedstawicieli zakładów pracy, sportowców. Na pozostałe odcinki trasy wstęp publiczności wolny. Trasa etapu będzie w całości zradiofonizowana.

Proponuje się, aby w uroczystości przebiegu i zakończenia XII etapu wzięli udział ttow: Henryk Jabłoński[3], Jan Szyd-

lak, Alojzy Karkoszka[4], Zdzisław Żandarowski oraz Zdzisław Andruszkiewicz[5], Emil Wojtaszek[6] i Bolesław Kapitan[7].

Po zakończeniu etapu o godz. 20.00 w Hotelu Europejskim przy ul. Bagińskiego uczestnicy XXXI Kolarskiego Wyścigu Pokoju zostaną przyjęci przez Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki tow. B. Kapitana. Proponuje się, aby w spotkaniu tym wzięli udział ttow.: Zdzisław Żandarowski i Emil Wojtaszek.

2. Uroczystość zamknięcia XXXI Wyścigu Pokoju odbędzie się w dniu 25.V. br. o godz. 16.00 w Sali Kongresowej P[ałacu] K[ultury] i N[auki] w Warszawie.

Program uroczystości przewiduje:

- Wystąpienie Naczelnego Redaktora „Trybuny Ludu" — J.[ózefa] Bareckiego[8],
- Wystąpienie Przewodniczącego UCI — A.[driano] Rodoniego,
- Wręczenie nagród,
- Odczytanie posłowia do Światowej Rady Pokoju przez kapitana drużyny polskiej,
- Występ zespołu „Gawęda".

W celu zapewnienia właściwej atmosfery na widowni organizatorzy zapraszają przedstawicieli zakładów pracy, młodzież, harcerzy i aktyw sportowy Stołecznego Województwa Warszawskiego.

Czas trwania uroczystości zakończenia XXI Wyścigu Pokoju przewidywany jest na około 90 minut.

Proponuje się, aby w uroczystości w Sali Kongresowej wzięli udział ttow.: Z. Andruszkiewicz, E. Wojtaszek, B. Kapitan.

Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej
KC PZPR

Wydział Organizacji Społecznych Sportu i Turystyki
KC PZPR

Warszawa, dn. 18.V.1978 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. XI/956, k. 107–109.

[a] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[b] Odcisk pieczęci, wyrazy wpisane odręcznie zaznaczono kursywą.
[c] Wersalki w oryginale.

[1] Jerzy Łukaszewicz, członek KC PZPR (1968–1980), sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1969–1972), kierownik Wydziału Propagandy, Prasy i Wydawnictw KC PZPR (1972–1975), sekretarz KC PZPR (1971–1980), członek Biura Politycznego KC PZPR (II–VIII 1980).

[2] Zdzisław Żandarowski (1929–1994), pracownik aparatu partyjnego Komitetu Warszawskiego PZPR (1956–1969), zastępca kierownika Wydziału Organizacyjnego KC PZPR (1969–1970), kierownik Wydziału Organizacyjnego KC PZPR (1971–1977), członek Sekretariatu KC PZPR (1972–1975), sekretarz KC PZPR (1975–1980), członek Rady Państwa i zastępca członka Biura Politycznego KC PZPR (1980).

[3] Henryk Jabłoński (1909–2003), działacz Polskiej Partii Socjalistycznej, następnie PZPR, z wykształcenia historyk, poseł na Sejm (1947–1989), członek KC PZPR (1948–1981, 1986–1990), minister szkolnictwa wyższego (1965–1966), szef resortu oświaty i szkolnictwa wyższego (1966–1972), członek Biura Politycznego KC PZPR (1971–1981), przewodniczący Rady Państwa (1972–1985).

[4] Alojzy Karkoszka (1929–2001), sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1967–1970), I sekretarz KW PZPR w Gdańsku (1970–1971), I sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR (1976–1980), sekretarz KC PZPR (1976–1980), członek Biura Politycznego KC PZPR (II–XII 1980), poseł na Sejm (1976–1985).

[5] Zdzisław Andruszkiewicz, zastępca kierownika Wydziału Propagandy, Prasy i Wydawnictw KC PZPR (1973–1975), zastępca kierownika Wydziału Prasy, Radia i Telewizji KC PZPR (1975–1977), kierownik Wydziału Organizacji Społecznych, Sportu i Turystyki KC PZPR (1977–1978).

[6] Emil Wojtaszek (ur. 1927), ambasador Polski we Francji (1972–1976), minister administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska (III–XII 1976), minister spraw zagranicznych (1976–1980), ambasador PRL we Włoszech (1981–1984), zastępca członka Biura Politycznego KC PZPR (1980–1981), sekretarz KC PZPR (1980–1981).

[7] Bolesław Kapitan (ur. 1932 r.), nauczyciel historii, wykładowca, minister sportu i turystyki (1973–1978, 1985–1988), prezes Polskiego Komitetu Olimpijskiego, poseł na Sejm (1980–1985), Konsul Generalny w Leningradzie (1988–1990).

[8] Józef Barecki, redaktor naczelny „Trybuny Ludu" w latach 1972–1980.

1979 r.
Notatka z narady kierownictw organizacji wychowania fizycznego, dzienników partyjnych oraz związków kolarskich NRD, PRL i CSRS, która odbyła się w Nouzowie koło Pragi dnia 8.V.1979 r.

NOTATKA[a]
z narady kierownictw organizacji wychowania fizycznego, dzienników partyjnych oraz związków kolarskich NRD, PRL i CSRS, która odbyła się w Nouzowie k/Pragi dnia 8.V.79 r. i na której podejmowana była problematyka Wyścigu Pokoju.

W naradzie udział wzięli:
ze strony NRD:[b]
tow.[arzysz] M. Ewald – przewodniczący DTSB NRD
tow. O. Voss – " Związku Kolarskiego NRD
tow. W. Micke – z-ca red.[aktora] nacz.[elnego] „Neues Deutschland"
tow. K.[laus] Huhn – redaktor sportowy " "

ze strony PRL:
tow.[arzysz] M.[arian] Renke – przewodniczący GKKFiT
tow. M.[arian] Kuszewski – z-ca red.[aktora] nacz.[elnego] „Trybuny Ludu"
tow. A.[ndrzej] Lewandowski – kierownik redakcji sportowej „T[rybuny] L[udu]"
tow. J. Czapliński – pracownik GKKFiT
tow. W.[itold] Dłużniak – przewodniczący Polskiego Związku Kolarskiego
tow. B. Parjaszewski – sekretarz generalny Polskiego Związku Kolarskiego

ze strony CSRS:
tow.[arzysz] A. Himl – przewodniczący KC CZWF
tow. O. Švestka – członek Sekretariatu KC KPCz, redaktor naczelny „Rudego Prawa"

tow. V. Holeček	– przewodniczący Czechosłowackiego Związku Kolarskiego
tow. Z. Hoření	– z-ca red.[aktora] nacz.[elnego] „Rudego Prawa”
tow. A. Zŕzvorka	– " " " " "
tow. V. Švadlena	– kierownik redakcji sportowej „R[udeho] P[rava]”
tow. J. Stanček	– redaktor sportowy „R[udeho] P[rava]”
tow. K. Heřman	– pracownik W[ydzia]łu Zagranicznego KC CZWF
tow. A. Křiž	– tłumacz

Naradę otworzył tow. O. Švestka, który powitał zebranych oraz podkreślił, że Wyścig Pokoju — pomimo swych pozytywów, wspaniałej opinii i znakomitej atmosfery wyróżniających go wśród innych wielkich wyścigów kolarskich — potrzebuje nowych impulsów. Należy kontynuować dobre tradycje W[yścigu] P[okoju], rozwijać nowe jak również przystosowywać jego regulamin i warunki do obecnej sytuacji kolarstwa wyczynowego. Należy też podnosić społeczno-sportowe znaczenie Wyścigu Pokoju.

Następnie przewodnictwo obrad tow. Švestka powierzył tow. Himlowi.

Tow. Himl przede wszystkim wyraził nadzieję, że obrady będą maksymalnie efektywne i operatywne. Istnieje obszerny materiał — tezy polskiego Komitetu, opinia DTSB na temat tych tez, dyskusje w każdym kraju o aktualnych problemach W[yścigu] P[okoju] — materiał, który umożliwi delegacji czechosłowackiej sformułowanie i przedłożenie poszczególnych problemów w ten sposób, aby pozostałe dwie delegacje mogły się do nich ustosunkować. Wszystko to umożliwi przyjęcie wspólnych wniosków.

1. Ile drużyn winno się zapraszać, a ile powinno startować w W[yścigu] P[okoju].

CSRS

Optymalnie powinno się zapraszać 25 krajów, z których należy wyłonić 18–19 drużyn i zabezpieczyć im start w Wyścigu.

W szczególnych przypadkach można zwiększyć tę ilość — za zgodą wszystkich trzech stron. Przedstawiciele naszych związków kolarskich w UCI powinni wykorzystywać tę platformę do prowadzenia rozmów ze związkami członkowskimi o ich ewentualnym uczestnictwie w W[yścigu] P[okoju]. W bieżącym roku się nam to powiodło.

PRL

Wyrażamy zgodę, nie zgłaszamy uwag.

NRD

W zasadzie zgadzamy się, ale zwracamy uwagę, że ilości 18–19 startujących drużyn nie można przekroczyć w NRD ze względu na ograniczone możliwości zakwaterowania, ponieważ trasa W[yścigu] P[okoju] prowadzi przez mniejsze miasta etapowe.

Przekroczenie limitu 18–19 drużyn narodowych musi więc być zatwierdzone przez wszystkie trzy kraje.

Wniosek: Zapraszać do uczestnictwa w W[yścigu] P[okoju] około 25 drużyn — z tej liczby start umożliwić 18–19 drużynom. Zwiększenie tej liczby musi być zatwierdzone przez wszystkich trzech współorganizatorów.

2. Możliwość uczestnictwa w W[yścigu] P[okoju] nie tylko drużyn 6-osobowych, lecz również kolarzy indywidualnych.

CSRS

Możliwość startu w W[yścigu] P[okoju] kolarzy indywidualnych już kiedyś istniała. Proponujemy wznowienie tej praktyki w stosunku do krajów, które posiadają znakomitych zawodników, ale nie stać je na skompletowanie pełnej drużyny. Z indywidualnych zawodników można byłoby tworzyć 6-osobowe drużyny międzynarodowe. Propozycja dopuszczenia do udziału kolarzy indywidualnych jest logicznie związana z dalszymi propozycjami, które będą przedmiotem obrad — Pucharem Europy i amatorskimi Mistrzostwami Świata w kolarstwie etapowym.

NRD

Wspomniana praktyka nie sprawdziła się w życiu. Atrakcyjność Wyścigu Pokoju nie wzrosła — a odwrotnie — wyłoniły się poważne problemy związane z opieką nad kolarzami indywidualnymi /konieczność zabezpieczenia mechaników, masażystów, tłumaczy, samochodów towarzyszących/. Dochodziło do

nieporozumień i sporów między zawodnikami z tytułu otrzymywanej lub żądanej opieki itp. Kraje — największe potęgi kolarskie zgłaszają kompletne drużyny — skąd więc mają się brać znakomici kolarze indywidualni? Niezależnie od tego, regulamin UCI przewiduje, że w wyścigach etapowych w skład drużyny musi wchodzić 6 zawodników oraz 3 osoby towarzyszące. Obawiamy się, istnieje niebezpieczeństwo, że właśnie te kraje nie wysłałyby potem drużyn, a jedynie kolarzy indywidualnych.

PRL

Trzeba skończyć z sytuacją, że o prymat w W[yścigu] P[okoju] walczą 4 drużyny. Właściwym jest pozostawienie klasyfikacji drużynowej jako głównej, ale klasyfikacja indywidualna nie powinna nic na tym tracić. Zasada, że drużyna musi być 6-osobowa prowadzi do tego, że w wyścigu uczestniczą również zawodnicy bardzo słabi, na których niepotrzebnie traci się środki finansowe i trud organizacyjny. Dopuszczenie kolarzy indywidualnych nie powinno być nieograniczone; uczestniczyć powinni tylko ci, którymi my będziemy zainteresowani i którzy podniosą poziom sportowy W[yścigu] P[okoju]. Specjaliści winni są rozwiązać związane z tym problemy techniczne. Wcześniejszą praktykę udziału kolarzy indywidualnych należy zrewidować, a reorganizację W[yścigu] P[okoju] przeprowadzić kompleksowo.

Wniosek: Międzynarodowe kierownictwo Wyścigu Pokoju opracuje projekt organizacyjnego, konkretnego rozwiązania kwestii możliwości udziału kolarzy indywidualnych.

3. Zakończenie etapów /mety/

CSRS

Aktualne tendencje w wielkich wyścigach szosowych zmierzają ku zakończeniu etapów na szosie lub ulicy, a nie na stadionie, ponieważ wjazdy na stadion związane są zwykle z grożącym zawodnikom niebezpieczeństwem. Jesteśmy za utrzymaniem specyfiki W[yścigu] P[okoju], a więc kończyć etapy na stadionach — o ile są ku temu odpowiednie warunki. W innych przypadkach etap należy kończyć na ulicach miast.

NRD

W NRD odchodzi się od praktyki wjazdów na stadion. W bieżącym roku 3 z 4 etapów kończyły się na ulicach miast.

PRL
Podzielamy zdanie, uważamy, że temat został wyczerpany.
Wniosek: Mety wyścigów etapowych organizować na stadionie tylko wtedy, gdy nie jest to związane ze zbytnim niebezpieczeństwem dla zawodników. W innych przypadkach etapy należy kończyć na ulicach miast.

4. Długość etapów jazdy na czas oraz ich ogólna ilość.
CSRS
Na terytorium każdego kraju powinien być tylko jeden etap jazdy na czas, a jego długość powinna wynosić maksymalnie 40 km po terenie płaskim.
NRD i PRL
Podzielamy pogląd.
Wniosek: Na terenie każdego państwa — 1 etap jazdy na czas o maksymalnej długości 40 km, po równinie.

5. Przesunięcie terminu rozpoczęcia Wyścigu Pokoju
CSRS
Jesteśmy za rozpoczęciem Wyścigu około 9 maja, ponieważ jest to termin związany z rocznicą Wyzwolenia naszych krajów spod faszyzmu. Przesunięcie terminu zakłóciłoby międzynarodowy kalendarz kolarski ze względu na inne imprezy międzynarodowe.
NRD
Zgadzamy się.
PRL
Skłonni bylibyśmy przesunąć termin rozpoczęcia Wyścigu jedynie ze względu na warunki meteorologiczne, ale przychylamy się do przedstawionego wyżej stanowiska.
Wniosek: Dotychczasowy termin rozpoczęcia Wyścigu Pokoju nie ulega zmianie.

6. Bonifikaty czasowe
CSRS
Na ten temat wiele się dyskutuje. Proponujemy, aby na wzór innych wyścigów międzynarodowych została anulowana bonifikata dla kolarzy w klasyfikacji indywidualnej, a zachowana jedynie na etapach ze startem masowym.

NRD
Nie jest to temat zasadniczy, mogą to załatwić związki. Jeśli pozostałe strony dojdą do porozumienia — NRD nie będzie się sprzeciwiać. Występuje tu jednak pewna niekonsekwencja. Z jednej strony proponuje się podniesienie znaczenia osiągnięć indywidualnych, z drugiej zaś ocena ich wyników poprzez bonifikatę ma być zlikwidowana.
PRL
Propozycja ma na celu zwiększenie atrakcyjności W[yścigu] P[okoju] poprzez uwypuklenie występujących w nim momentów ofensywnych, a nie defensywnych. Ostateczne rozwiązanie leży w rękach specjalistów. W[yścig] P[okoju] jest jedynym wyścigiem, w którym zachowane zostały bonifikaty na etapach jazdy na czas — w innych tej praktyki zaniechano. Bonifikaty uzyskane na etapach jazdy na czas nie powinny być zaliczane do klasyfikacji drużynowej, a kolarzy w klasyfikacji indywidualnej należałoby premiować inaczej. Problem ten trzeba rozwiązać przed 33 W[yścigiem] P[okoju].

7. Sposób nagradzania zawodników — nagrody, startowe.
CSRS
Jesteśmy za zachowaniem status quo przy nagradzaniu; przeciwni jesteśmy wypłacaniu startowego. Ze względów finansowych można byłoby skrócić W[yścig] P[okoju] o jeden etap w każdym kraju, aby stał się bardziej zwarty czasowo.
PRL
Nagrody w W[yścigu] P[okoju] — w porównaniu z innymi wyścigami — są niskie. W decydującym stopniu determinuje to udział niektórych zawodników. Pomimo tej sytuacji nie będziemy komercjalizować W[yścigu] P[okoju]. Można by natomiast od czasu do czasu przeprowadzić rewizję wartości nagród — ze względu na zmiany poziomu cen. Wysokość nagród powinna być wyrównana we wszystkich trzech krajach. Powinny one przedstawiać jednak pewną wartość. Np. za 30 miejsce w Wyścigu Pokoju — w największym i najtrudniejszym amatorskim, wieloetapowym wyścigu świata — przyznawanie 1.400,- zł — to już lepiej byłoby wręczyć tylko bukiet kwiatów. Do sprawy startowego nie możemy się tutaj ustosunkować. Wymaga ona jeszcze szerszych dyskusji i w razie potrzeby można w przyszłości do tego tematu powrócić.

NRD
Problem wartości nagród i startowego uważamy za podstawowy. W NRD żaden sportowiec nie może za wyczyn sportowy czerpać korzyści materialnych. Aby uatrakcyjnić W[yścig] P[okoju], dla zawodników z państw Europy Zachodniej wprowadziliśmy jako I nagrodę — samochód, ale od lat otrzymują ją zawodnicy naszych krajów i prawdopodobnie tak będzie nadal. Zgodnie z naszymi zasadami — [Hans — Joachim] Hartnick otrzymawszy samochód za zwycięstwo musiał je zwrócić. W NRD nagrody stosowane w W[yścigu] P[okoju] prowadzą do poważnych dyskusji w innych dyscyplinach sportu, w których zawodnicy także osiągają wysokie wyniki, ale nie dostają z tego tytułu żadnych nagród. Wytworzony został pewien system nagradzania w W[yścigu] P[okoju], zmiana którego nie będzie sprawą prostą. Bylibyśmy za ewentualną rewizją nagród, aby np. różnica między I a II nagrodą nie była tak duża. Natomiast całkowita wartość nagród nie powinna ulec zmianie. Należałoby wspomnieć również o tym, że poziom nagród w poszczególnych krajach jest także różny. Nie moglibyśmy zaakceptować startowego. Nie mamy na to środków.
Wniosek: Utrzymać w mocy dotychczasowy system nagród. W ramach ogólnej kwoty przeznaczonej na nagrody międzynarodowe kierownictwo W[yścigu] P[okoju] może dokonać zmian we wzajemnej relacji nagród. Nie wprowadzać startowego.

/.../[c]

12. Rozszerzenie Wyścigu Pokoju na terytorium ZSRR
CSRS
Chodzi o pierwsze konsultacje w tej sprawie. Należy ją dokładnie przemyśleć i przekonsultować z towarzyszami radzieckimi. Jeśli chcemy się tu zajmować perspektywami Wyścigu Pokoju — a nie tylko najbliższymi 3–5 latami — powinniśmy wziąć pod uwagę również ten temat. Dziś trudno byłoby podejmować decyzję, chodzi tylko o podstawową wymianę poglądów. Jest sprawą oczywistą, że pod względem organizacyjno-technicznym byłby to trudny problem.

Nieoficjalnie — strona radziecka wyraziła zainteresowanie.

NRD
Gdyby można było włączyć terytorium ZSRR do trasy Wyścigu Pokoju — byłaby to piękna rzecz. Miałoby to duże znaczenie polityczne. Rozwiązania praktyczne nie byłyby jednak proste — nie obeszłoby się bez zwiększenia ilości przejechanych kilometrów samolotami i autobusami w celu przewozu zawodników, co nie jest korzystne. Dotychczas wystrzegaliśmy się przewożenia kolarzy autobusami, koleją czy samolotami. Jeśli do stolic trasy W[yścigu] P[okoju] miałaby dołączyć Moskwa, pewnie trzeba byłoby w każdym roku pominąć jedną z 3 pozostałych — z uwagi na konieczność skrócenia trasy. To jednak zmieniłoby tradycyjny charakter Wyścigu Pokoju.
PRL
Jest to ciekawy pomysł, godny zainteresowania, ale z organizacyjnego punktu widzenia rozumiemy wątpliwości tow. Ewalda.
Wniosek: Delegacja czechosłowacka wycofuje ten temat z porządku obrad. Przyjmuje do wiadomości stanowiska NRD i PRL oraz nieoficjalnie prowadzić będzie rozmowy z towarzyszami radzieckimi.

13. Dalsze doskonalenie organizacji W[yścigu] P[okoju], przede wszystkim zaś jego efektywne zabezpieczenie finansowe
CSRS
Jest to stary, wielokrotnie dyskutowany problem. Sądzimy, że W[yścigu] P[okoju] można byłoby organizować znacznie skromniej i taniej. Nieustannie wzrasta wielkość konwoju towarzyszącego, liczba działaczy i organizatorów oraz imprez towarzyszących.

Niekiedy zachodzi potrzeba hamowania nadmiaru inicjatywy miast etapowych. Należałoby ustalić pewne „normy” w tym zakresie. Celem powinno być podniesienie poziomu sportowego Wyścigu Pokoju przy jednoczesnym obniżeniu kosztów.
PRL
Podzielamy zdanie, ale ustalenie, co konkretnie należy przedsięwziąć — będzie trudniejsze.
NRD
Zgadzamy się z tym poglądem. Trzeba będzie powołać specjalną komisję, która zajmowałaby się tymi problemami i opra-

cowała konkretny projekt. Komitety etapowe współzawodniczą między sobą nie tylko we własnym kraju, ale również ze swymi partnerami w innym kraju. W NRD istnieje konkurs na najlepsze miasto etapowe — a to prowadzi do ekstremów. Następnym problemem są przyjęcia rządowe /na jakim szczeblu, liczba zaproszonych gości/, wartości podarunków w miastach etapowych. Należy to ujednolicić. Np. po zakończeniu etapu nie powinno odbywać się żadne oficjalne przyjęcie. Poprzez rozwiązanie tego problemu można byłoby sporo zaoszczędzić. Należałoby także kontrolować listę towarzyszących działaczy. Najlepiej byłoby, gdyby zostały określone limity, ile powinno się zaoszczędzić, w przeciwnym razie wszyscy będą udawać, że nigdzie nic się nie da zaoszczędzić.
Wniosek: Zobowiązać międzynarodowe kierownictwo W[yścigu] P[okoju], aby do końca września 1979 r. przedłożyło projekt efektywniejszego gospodarowania środkami podczas organizowania W[yścigu] P[okoju].

Po przedyskutowaniu w/w 13 punktów, które wniosła do porządku obrad delegacja czechosłowacka, delegacja PRL podjęła dwa następne tematy.

/.../[d]

15. Ideowo-polityczne znaczenie WP
PRL
Chociaż jest to sprawa pozornie oczywista, należy lepiej wykorzystywać w naszej propagandzie W[yścig] P[okoju] — zarówno w kraju, jak i za granicą. W tym celu nasze związki powinny również wykorzystywać platformę Kongresu federacji oraz międzynarodowych imprez sportowych.
NRD
W tym kontekście możemy stwierdzić, że w NRD Wyścig Pokoju jest największą imprezą sportową, której poświęcamy maksymalne wysiłki polityczne i organizacyjne oraz do zabezpieczenia której włącza się wiele organizacji. Aktywność W[yścigu] P[okoju] dla społeczeństwa i widzów wzrasta, jeśli osiągnięcia drużyny NRD są dobre. Najlepszą propagandą W[yścigu] P[okoju] za granicą jest jak najlepsza opieka

nad zagranicznymi sportowcami — na tym odcinku nie należy oszczędzać — nie byłoby to słuszne.

Po wyczerpaniu porządku obrad, naradę zamknął tow. Himl, który podziękował obecnym za aktywny udział oraz wyraził nadzieję, że wysunięte wnioski przyczynią się do zwiększenia społeczno-politycznego znaczenia i sportowego poziomu Wyścigu Pokoju oraz do pogłębienia współpracy między organizacjami sportowymi 3 krajów — współorganizatorów i redakcji. Korzystnym będzie organizowanie — od czasu do czasu / co najmniej raz na 5 lat/ tego typu narad w celu przedyskutowania podstawowych problemów W[yścigu] P[okoju].

Obrady przebiegały w otwartej, przyjacielskiej atmosferze, w klimacie pełnego, wzajemnego zrozumienia oraz spełniły swoje zadanie.

Za zgodność
K. Heřman — W-ł Zagr.[aniczny] KC CZWF

Maszynopis
Źródło: Archiwum Ministerstwa Edukacji Narodowej, Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu, Departament Zagraniczny, sygn. 4/29, karty nienumerowane.

---

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.
[c] Uminięto fragmenty dotyczące propozycji włączenia Wyścigu Pokoju do zawodów zaliczanych do Pucharu Europy, pominięto również szczegóły techniczne.
[d] Ominięto fragmenty dotyczące ustalania stopnia trudności trasy Wyścigu Pokoju.

Dokument 71

7 czerwca 1983 r.
Notatka w sprawie przebiegu 36 Wyścigu Pokoju Warszawa–Berlin–Praga, „Trybuny Ludu", „Neues Deutschland" i „Rudeho Prava"

REDAKTOR NACZELNY[a]
Z polecenia tow. *J.*[ana] *Główczyka*[1]
Wysłano Sekretarzom KC [PZPR]
Dnia *11.VI.* 1*983* r. L.dz. *KC/750/83*[b]

NOTATKA
w sprawie przebiegu 36 Wyścigu Pokoju
Warszawa–Berlin–Praga „Trybuny Ludu", „Neues Deutschland"
i „Rudeho Prava"

1. 36 Wyścig Pokoju odbył się w dniach 8–22 maja [1983 r.]. Rozpoczynał się w Warszawie, toteż główne zadania organizacyjne przypadły stronie polskiej. Podstawowym problemem natury nie tylko sportowej, lecz politycznej, było pozyskanie do uczestnictwa w Wyścigu odpowiednich reprezentacji narodowych, zwłaszcza z krajów niesocjalistycznych /kraje socjalistyczne zapewniają swoje stałe uczestnictwo/. Dzięki różnorodnym zabiegom, w tym pomocy ze strony przedstawicielstw dyplomatycznych Polski oraz Polskiego Komitetu Olimpijskiego, osiągnięte zostały dobre efekty.

Na starcie Wyścigu stanęło 16 reprezentacji, w tym z Holandii, Belgii, Francji, Finlandii, W.[ielkiej] Brytanii, Portugalii oraz — po raz pierwszy w historii Wyścigu — z USA. Oceniamy, że w obecnej sytuacji międzynarodowej, przy trwających próbach izolowania naszego kraju, ten udział miał polityczną wymowę.

W ostatniej chwili zrezygnowały ze startu zgłoszone uprzednio reprezentacje Jugosławii, Egiptu /jak pisano — z przyczyn technicznych/ oraz Turcji /jako przyczynę podano brak zgody tureckiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych/.

2. W toku przygotowań do Wyścigu oraz w czasie jego trwania, szczególny akcent położony został na eksponowanie idei pokoju. Pod tym hasłem przebiegała też ceremonia otwarcia Wyścigu.

Na podkreślenie zasługuje fakt przyjęcia przez wszystkich uczestników Wyścigu apelu w sprawie obrony pokoju /Tekst apelu został uprzednio przedłożony do akceptacji każdemu z uczestniczących zespołów/, który odczytany został publicznie przed startem do rozgrywanego w Warszawie prologu.

Hasła propagandowe, związane z walką o pokój, towarzyszyły Wyścigowi na całej trasie, zwłaszcza zaś na polskich terenach.

Redakca „T[rybuny] L[udu]" wspólnie z Ministerstwem Oświaty i Wychowania zorganizowała związane z Wyścigiem i jego historią konkursy dla dzieci i młodzieży, w tym konkurs artystyczny i turystyczny.

3. Według zgodnej opinii międzynarodowego kierownictwa Wyścigu, a także jego uczestników, organizacja Wyścigu na terenie Polski /Warszawa–Olsztyn–Toruń–Poznań/ była wzorowa. Towarzyszyło mu też, zwłaszcza na polskich etapach, ogromne zainteresowanie społeczne.

Nie zanotowano żadnych incydentów, wszędzie panował wzorowy porządek. Sprzyjała temu sprawna praca sił porządkowych MO, a także pomoc ze strony ORMO, OHP, młodzieżowej służby ruchu ZHP, członków ochotniczych straży pożarnej oraz wojska.

Wszystkie ekipy uczestniczące w Wyścigu Pokoju traktowane były przez publiczność z sympatią. Znaczącym akcentem były spotkania tych ekip z młodzieżą w dniu przerwy w Wyścigu w Poznaniu.

4. Odnotowaliśmy duże zainteresowanie Wyścigiem ze strony środków masowej komunikacji. Dużo miejsca poświęciła mu m.in. „Prawda", telewizja radziecka i bułgarska, Wyścigowi towarzyszyli przedstawiciele francuskiej gazety „L'Equipe", portugalskiej „Abola", a także „Avante", „Humanite" i „Unita".

Polskie gazety, a także PR i TV, doceniły wagę tegorocznego Wyścigu Pokoju, poświęcając mu sporą ilość miejsca i życzliwą uwagę. Na tym tle z przykrością należy odno-

towaćprób y dezawuowania Wyścigu w niektórych, rozmijających się zresztą z prawdą, publikacjach w „Rzeczpospolitej” i „Polityce”.

5. W sumie 36 Wyścig Pokoju był wydarzeniem o dużej randze sportowej i społeczno-politycznej. Rozgrywany był w dobrej atmosferze, mimo ostrej rywalizacji pomiędzy poszczególnymi ekipami.

Reprezentacyjny zespół Polski tym razem, w przeciwieństwie do ekip z dwóch poprzednich wyścigów, charakteryzował się dużą ambicją, wolą walki i koleżeństwem.

Potwierdzone zostało znaczenie tej tradycyjnej, międzynarodowej imprezy sportowej. Powinna ona być kontynuowana, chociaż celowe jest uatrakcyjnienie Wyścigu. Problemowi temu poświęcone było specjalne spotkanie przedstawicieli „Trybuny Ludu”, „Neues Deutschland” i „Rudeho Prava” oraz kierownictw komitetów kultury fizycznej i związków kolarskich trzech państw — współorganizatorów, jakie odbyło się w Warszawie w przeddzień otwarcia Wyścigu.

Rozmowy na tym szczeblu będą kontynuowane w jesieni b[ieżącego] r.[oku] w Pradze.

/.../[c]
Wiesław Bek[2]

Warszawa, dn. 7.VI.1983 r.

Maszynopis
Źródło: AAN, KC PZPR, sygn. XI/957, k. 204–207.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Odcisk pieczęci, wyrazy wpisane maszynowo zaznaczono kursywą.
[c] Podpis nieczytelny.

[1] Jan Główczyk, pracownik aparatu KC PZPR, zastępca członka Biura Politycznego KC PZPR (1981–1986), następnie członek Biura Politycznego KC PZPR (1986–1988).
[2] Wiesław Bek, redaktor naczelny „Trybuny Ludu” w latach 1980–1985.

Dokument 72

6 kwietnia 1987 r.
Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej kryptonim „Trasa”

Warszawa, dnia *6.04.* 1987[a] r.

TAJNE[b]

WNIOSEK
o wszczęcie sprawy obiektowej
Kryptonim „TRASA”

Na 40 Międzynarodowy Kolarski Wyścig Pokoju 1987

Cel założenia: W dniach 8–23.05.1987 r. odbędzie się 40 Międzynarodowy Kolarski Wyścig Pokoju z udziałem 26 narodowych reprezentacji. Kolumna W.[yścigu] P.[okoju] wraz z osobami towarzyszącymi liczyć będzie około 700 osób. Wyścig odbywać się będzie na trasie Berlin–Praga–Warszawa. W Polsce miastami etapowymi będą: Karpacz, Legnica, Wrocław /Oleśnica/, Łódź i Warszawa.

Uroczyste rozpoczęcie 40 Wyścigu Pokoju odbędzie się w Berlinie, w ramach trwających w NRD obchodów 750–lecia Berlina. Jednocześnie ze względu na jubileusz 40–lecia samej imprezy, współorganizatorzy pragną nadać jej szczególnie wysoką rangę polityczną i propagandową. W Polsce Komitet Organizacyjny planuje uświetnić zakończenie etapów poprzez udział w Komitetach Etapowych I Sekretarzy Wojewódzkich [PZPR] oraz wojewodów poszczególnych miast. W uroczystym zakończeniu imprezy planowany jest udział Przewodniczącego R.[ady] P.[aństwa] — gen. W.[ojciecha] JARUZELSKIEGO[1] oraz Premiera PRL — prof. Zb.[igniewa] MESSNERA[2].

Specyficzne warunki, w jakich rozgrywać się będzie w bieżącym roku Wyścig Pokoju oraz bardzo duża popularność tej dyscypliny sportu w świecie, znalazły odzwierciedlenie w ilości zgłoszonych ekip — 6 ponad dopuszczalny limit oraz żywym zainteresowaniem ze strony środków masowego przekazu.

Biorąc pod uwagę szczególną sytuację w międzynarodowym ruchu sportowym, aktualną sytuację społeczno–polityczną w Pol-

sce oraz wyjątkowe zainteresowanie imprezą ekip i dziennikarzy zagranicznych, istnieje możliwość wystąpienia w czasie jej trwania różnorodnych zagrożeń politycznych.

W związku z powyższym planuje się podjęcie we współdziałaniu z WUSW systematycznych działań operacyjnych, mających na celu zabezpieczenie przygotowań oraz planowego przebiegu imprezy w ramach sprawy obiektowej kryptonim „TRASA".

Praca w sprawie obiektowej będzie realizowana wg odrębnego planu i ukierunkowana na:

- operacyjne rozpoznanie uczestników imprezy i ewentualnych zagrożeń przy wykorzystaniu osobowych źródeł informacji i innych środków pracy operacyjnej;
- współpracę z innymi jednostkami resortu S.[praw] W.[ewnętrznych] oraz wymiany informacji ze służbami bezpieczeństwa krajów socjalistycznych w celu realizacji wspólnych działań;
- współdziałanie z kierownictwem GKKFiT, Biurem Wyścigu Pokoju oraz redakcją „Trybuny Ludu", w celu eliminacji ewentualnych zagrożeń oraz nieprawidłowości ujawnionych w trakcie przygotowań oraz trwania imprezy.

NACZELNIK WYDZIAŁU IX
Departament III MSW
/.../[c]
płk mgr Leszek Budzikowski

Maszynopis
Źródło: AIPNW, sygn. 0236/333, k. 5 i n.

[a] Tekst zaznaczony kursywą wpisano odręcznie.
[b] Wszystkie podkreślenia i wersaliki w oryginale.
[c] Odręczny podpis.

[1] Wojciech Jaruzelski (ur. 1923 r.), działacz komunistyczny, obecnie emerytowany żołnierz w stopniu generała armii; piastował m.in. następujące stanowiska i funkcje: ministra obrony narodowej (1968–1983), I sekretarza KC PZPR (1981–1989), premiera PRL (1981–1985), przewodniczącego Rady Państwa (1985–1989), prezydenta kraju (1989–1990); 13 grudnia 1981 r. wprowadził w Polsce stan wojenny.

[2] Zbigniew Messner (ur. 1929 r.), ekonomista, działacz komunistyczny, poseł na Sejm (1985–1989), członek Biura Politycznego KC PZPR (1981–1988), wicepremier do spraw ekonomicznych (1983–1985), premier Polski (1985–1988).

Dokument 73

22 kwietnia 1987 r.
Szyfrogram Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej nadany do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL (tłumaczenie)

TAJNE[a]
KM — 01788/Z — 87

dot.[yczy] 40-go kolarskiego Wyścigu Pokoju.

W dniach 8-23.05.1987 r. odbędzie się na terytorium NRD, CSRS i PRL — 40-ty kolarski Wyścig Pokoju, w którym uczestniczyć będą reprezentanci z 26 państw świata, w tym z 14 państw kapitalistycznych.

W związku z wielkością akcji i ilością biorących w niej udział zespołów z państw kapitalistycznych oraz pracowników środków masowego przekazu, prosimy o przekazanie ewentualnych informacji, sygnalizujących próby naruszenia prawidłowego przebiegu imprezy oraz przypadki konkretnych osób, na które należy zwrócić uwagę operacyjną.

Jeżeli uzyskamy podobne informacje, powiadomimy Was niezwłocznie.

Uzyskane przez Was dane prosimy przesłać drogą szyfrową, abyśmy mogli podjąć odpowiednie przedsięwzięcia.

AB-II-01178/87
Z dnia 22.04.87 r.
Tłum.[aczenie] I.K.
Druk. H.K.
Nr masz. 0221/87

Maszynopis
Źródło: AIPNW, sygn. 0236/333, k. 60.

[a] Wersaliki i podkreślenia w oryginale.

7 maja 1987 r.
Szyfrogram wysłany z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej

SZYFROGRAM[a] Warszawa, dnia 1987-05-07

TAJNE[b]

FEDERALNE MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
CZECHOSŁOWACKIEJ REPUBLIKI SOCJALISTYCZNEJ
DYREKTOR GABINETU MINISTRA
TOW. PPŁK MILOUS KRASA
PRAGA

W nawiązaniu do Waszego pisma KM — 01788/Z — 87 z dnia 15.04.1987 r. uprzejmie informuję, że aktualnie nie posiadamy informacji o próbach naruszenia prawidłowego przebiegu 40 Wyścigu Pokoju. Pełną listą akredytowanych w tegorocznej imprezie osób dysponuje NRD — główny organizator wyścigu. Jednocześnie informuję, że ekipa polska będzie zabezpieczona przez porucznika ANDRZEJA KARPIŃSKIEGO, uplasowanego w jej kierownictwie.

Z przyjacielskim pozdrowieniem

DYREKTOR[c]
DEPARTAMENTU III MSW
/.../[d]
Płk mgr Krzysztof Majchrowski[1]

DYREKTOR GABINETU MINISTRA
/.../[e]
PŁK CZESŁAW ŻMUDA[2]

Maszynopis
Źródło: AIPNW, sygn. 0236/333, k. 62.

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

[c] Odcisk pieczęci.
[d] Podpis nieczytelny
[e] Podpis nieczytelny.

---

[1] Krzysztof Majchrowski, dyrektor Departamentu III MSW, od 1989 r. dyrektor Departamentu Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa.
[2] Czesław Żmuda, dyrektor gabinetu ministra spraw wewnętrznych generała Czesława Kiszczaka.

Dokument 75

1987 r.
Informacja o zabezpieczeniu porządku publicznego podczas 40 Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju

ZAŁĄCZNIK DO INFORMACJI DZIENNEJ, 1987.05.26[a]

Informacja o zabezpieczeniu porządku publicznego podczas 40 Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju.[b]

Działania podjęte przez zainteresowane WUSW (SUSW), związane z ochroną porządku publicznego podczas rozgrywania polskich etapów 40 Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju ocenić należy pozytywnie. W miastach etapowych panował spokój. Nie stwierdzono ani jednego przypadku wykorzystania imprezy w celach sprzecznych z ideą Wyścigu. Nie odnotowano też prób zakłócenia porządku publicznego. Szacunkowo na całej trasie liczącej w Polsce 780 km przebywało około 500 tys. widzów.

Do zabezpieczenia etapów wyścigu rozgrywanych w Polsce zaangażowano ogółem 22 176 osób, w tym: 8 202 funkcjonariuszy MO, 6 350 członków ORMO i 7 624 osoby aktywu społecznego, głównie żołnierzy LWP, członków MSR i Straży Pożarnych oraz działaczy lokalnych klubów sportowych. W celach informacyjno-koordynacyjnych wykorzystano śmigłowiec Pułku Lotniczego NJW MSW.

W ramach przedsięwzięć wyłącznie prewencyjnych wylegitymowano 995 osób, sporządzono 9 wniosków o ukaranie do kolegium ds. wykroczeń i ukarano 21 osób mandatami karnymi na sumę 35 200 zł. Zanotowano jeden przypadek uczestniczenia pojazdu ekipy NRD w kolizji drogowej na terenie Warszawy, na skutek przekroczenia dozwolonej prędkości przez jego kierowcę.

Na szczególne podkreślenie zasługuje wysoki poziom zabezpieczenia i współpracy wszystkich zainteresowanych służb

na terenie województwa legnickiego, a zwłaszcza na mecie w Legnicy.

OPRACOWANO
w KOMENDZIE GŁÓWNEJ MO

Maszynopis
Źródło: AIPNW, sygn. 0236/333, k. 69.

---

[a] Wszystkie wersaliki w oryginale.
[b] Wszystkie podkreślenia w oryginale.

Posłowie

W podsumowaniu niniejszej publikacji pragnę podkreślić, że celem autora nie było dokonywanie ocen prezentowanych wydarzeń i osób związanych z Wyścigiem Pokoju. Mam jednak nadzieję, że uważny Czytelnik po zapoznaniu się z niełatwym w odbiorze materiałem źródłowym zobaczył inny, nieznany obraz wyjątkowo popularnych w okresie Polski Ludowej zawodów sportowych — Wyścigu Pokoju.

Okazuje się, że w organizację owej imprezy sportowej, którą oficjalnie współtworzyła najpierw redakcja „Głosu Ludu", a następnie „Trybuny Ludu", w ogromnym stopniu zaangażowane były władze partyjne i państwowe Polski, Czechosłowacji, a od 1952 r. także Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

W prezentowanych dokumentach występują nazwiska osób, których świadkowie tamtych wydarzeń w żaden sposób nie kojarzyli z Wyścigiem, a które pomijano w ówczesnej propagandzie związanej z majową imprezą. Dostrzegamy także mechanizmy propagandowego wykorzystania Wyścigu Pokoju. Poznajemy cele polityczne, jakie władze partyjno–-państwowe kraju zamierzały osiągnąć, organizując wyścig. Znamienny jest przy tym fakt, że po zakończeniu zawodów rządzący w pierwszej kolejności oceniali stopień realizacji celów politycznych, a dopiero później celów sportowych.

Organizatorzy majowej imprezy poprzez różnego rodzaju manipulacje zamierzali stworzyć pożądany, z punktu widzenia rządzących, obraz wyścigu, a pośrednio i kraju. Dlatego władze partyjno–państwowe skrupulatnie „dbały o nastroje" wśród kibiców, dobierały drużyny uczestniczące w zawodach oraz dziennikarzy zagranicznych relacjonujących wy-

ścig. W zależności od potrzeb zmieniały regulamin zawodów, czy w nieuprawniony sposób „wspierały" słabsze drużyny. W październiku 1950 r. wiceprzewodniczący Wszechzwiązkowego Komitetu do spraw Kultury Fizycznej i Sportu Związku Radzieckiego, Wereskow, zwracając się do przedstawicieli organów formalnie zarządzających sportem w Bułgarii, Czechosłowacji, Polsce, Węgrzech i Rumunii instruował: „przy całej organizacji imprezy należy pamiętać, że sprawy polityczne nie mogą być podporządkowane sprawie dochodowości".

Organizatorzy Wyścigu Pokoju, pomimo kilkakrotnych deklaracji zmniejszenia kosztów organizacyjnych zawodów, przez cały okres istnienia Polski Ludowej byli wierni instrukcji towarzysza Wereskowa — wyścig był imprezą deficytową.

Zapewne jednak bez względu na rozmiar działań mających wyraźny kontekst polityczny, a podejmowanych przez władze partyjno–państwowe kraju, dla wielu świadków tamtych wydarzeń, ale też i kolarzy, Wyścig Pokoju pozostanie w pamięci przede wszystkim jako wielka impreza sportowa.

Indeks osób

A
Aboulzahab Tarek 202
Alster Antoni 89, 92
Andersen Hans 100, 177
Andruszkiewicz Zdzisław 271, 272
Awiernin Jurij 31
Axen Herman 228, 229

B
Babiuch Edward 262
Barecki Józef 271, 272
Bejm Tadeusz 236
Bek Stanisław 214
Bek Wiesław 214, 215, 285
Beneš Edvard 42
Berg Odd 139
Better Fred Cyprian 49
Bhoot Sorab H. 139, 141, 180, 192, 193
Biega Maciej 24, 25
Bilak Vasil 228, 229
Blecha Jan 21
Boehm 212, 218, 220, 249
Bolz Lothar 130
Borgula Jan 76
Borowczyk C. 146, 154
Borowski Wiktor 166, 171
Brymas 170
Brzezicka Maria 104
Budzikowski Leszek 287
Bujak 89
Bura Fabian 18
Burgin Juliusz 23, 39, 40, 41, 42, 43
Burski Aleksander 54, 55

C
Černý J. 18
Chakravarty Supravat 139
Chesal 163, 174
Chraplak Wacław 98, 104, 139
Cieśliński Ryszard 93, 104
Crespin 243
Cyrankiewicz Józef 43
Czapliński J. 273
Czarnik Henryk 53, 55
Czempas Henryk 238
Czernik Oldřich 232, 233, 235
Czesak Józef 228, 229, 236
Czyrek Józef 264

Ć
Ćwik Tadeusz 54, 55

D
D'isy Baker 187
Dąbrowski Jerzy 170, 182, 238, 241

Dalgard Eluf 177
Dall Zygmunt 21, 50
Dietrich 218, 249
Dłużniak Witold 273
Doleżel Pavel 34
Dreossi Giordano 155
Dubiański Wacław 19, 31
Dudziak Stanisław 113

E
Ewald M. 273, 280

F
Fąfara Andrzej 19, 31
Ferenc Jakub 19, 24, 33
Filipowicz 236
Franco Francisco 88

G
Gerrard Tedd 138
Gibert 139, 141
Gierek Edward 260
Gilbert 178
Główczyk Jan 283, 285
Gołębiewski Włodzimierz 18, 22, 25, 35, 212, 218, 220, 229, 238, 241, 255, 258
Gołębiowski Feliks Stanisław 49, 52, 53, 114, 170
Gomułka Władysław (Wiesław) 23, 41, 42, 43
Gottwald Klement 23, 42, 43
Grabowski Eligiusz 126, 128, 188
Grimm 119
Grodecki Tadeusz 18

H
Hadasik Henryk 126, 127, 128
Hałan M. 97
Hansen 138
Hanusik Zygmunt 18, 34
Hartnick Hans Joachim 30, 279
Haskell Brian 138
Heinz Richter 238
Heize (Heinze) Ginter 232
Henke 234
Herbst Emil 50
Heřman K. 274, 282
Himl A. 273, 274, 282
Holeček V. 274
Hoření Z. 274
Hradec Oldrich 231, 233
Huhn Klaus 238, 249, 273
Husak Gustav 234, 235

J
Jabłoński Henryk 270, 272
Jabrzemski Jerzy 18
Jakubowska Barbara 20
Janiurek Włodzimierz 221, 225, 234
Jarosiński Witold 202, 204
Jaroszewicz Piotr 262
Jaruzelski Wojciech 287
Jędrychowski Stefan 236
Jekiel Michał 135, 159, 166, 170, 183, 187, 190, 218, 220, 238, 241
Joinard Achille 120, 121, 122, 123, 141, 157, 162, 163, 164, 165, 174

K
Kalicińska Janina 104
Kapiak 170
Kapitan Bolesław 271, 272
Karkoszka Alojzy 271, 272
Karwiński Tadeusz 18
Kasman Leon 54, 55, 88, 89, 116, 117, 198
Kekri Rino 118
Kępa Józef 262, 263
Kiedrowski Jan 221, 224, 226
Kisiel J. 209, 211
Klabiński Edward 127, 128, 133, 140

Klabiński Władysław 101, 110, 126, 128, 131, 170, 182, 188
Kłyszyński A. 50
Kocew Bojan 100
Kolew D. 102
Konarkowski 140
Konopka Hanna 20
Koprowcz Cezary 19, 31
Koralczyk 89
Korsak Zalewski Michał 76
Kosman Edmund 54, 56
Kowalikowa J. 159, 161
Kowarz 235
Kozłowski 158
Krakowski 166
Kříž A. 274
Królak Stanisław 17, 18, 34, 99, 103, 110, 111, 114, 126, 127, 170, 182, 188
Kroutil Frantisek 218
Kruczek Władysław 262, 263
Kruczkowski Adam 236, 237
Kruczkowski Marian 264, 265
Kuchar Wacław 24
Kula Piotr 139
Kulczycki 53
Kupmans (Koopmans) 126, 139
Kuprianow A. 246
Kuszewski Marian 273

L

Lempart Tomasz 111, 112, 114, 119, 154, 156, 166, 170
Leniarski Radosław 19
Lesiński Tadeusz 238, 258
Lewandowski Andrzej 273

Ł

Łasak Henryk 21, 126, 127, 128, 188
Łukaszewicz Jerzy 270, 272

M

Machcewicz Bolesław 195, 196, 197, 198
Majchrowski Krzysztof 289, 290
Majchrzak Józef 157, 162, 165, 174, 192, 194
Mąkosa J. 265
Małcużyński Karol 18, 29
Malczyk 236
Małek Mirosław 100
Malenkow Georgij 131, 135
Manczarski Marek 76
Marchand J. 213
Markowska Helena 104
Marszałek Daniel 19, 21, 23, 34
Maxim Nicolae 101
Meister Lothar 102
Messner Zbigniew 287
Meyer R. 118
Michalak Eugeniusz 112, 115
Michalik 159
Micke W. 273
Milewski Mirosław 236, 237
Minecki Apolinary 80, 81
Modzelewski Zygmunt 23, 39, 40, 41, 43, 45
Mojkowski Stanisław 217, 221, 226, 244, 248, 249, 250, 259
Morawski Jerzy 125, 171, 192, 194, 195, 197
Morcinek Gustaw 96, 97
Morgan Vernon 118
Motyka Lucjan 54, 55
Moyson M. 246
Mroczkowski Wincenty 212, 213, 229
Mytnik Tadeusz 30, 31

N
Napieraj Władysław 209, 211, 221, 236
Nawrocki Z. 166, 170
Nejezchleb Richard 230, 232, 233
Nový Vilém 54
Nowik Mariusz 19
Nowoczek 170
Nyman Paul 139

O
Ochab Edward 28, 82, 84, 120, 125, 156
Okrzejski H. 81
Olszowski Stefan 214, 215, 236, 256
Opratowski Ryszard 19

P
Pacciarelli G. 246
Palamaa 139, 141, 175
Parjaszewski B. 273
Parjaszewski Mieczysław 269
Parys R. 206
Pasko Artur 20, 21, 24, 32, 34
Paul Zdenek 210, 212, 218, 231, 238, 257
Pawlisiak Aleksander 99, 103
Pede[r]gnan Charles 101
Pietrzak 96
Poleszczuk Romuald 221, 225, 236
Procek Paweł 112, 114, 166
Przybyl 218

R
Rawicz Jerzy (Rabinowicz, Warszałłowicz Marian) 162, 165, 166, 170, 187
Razel 235
Rebry Jacques 102
Reczek Włodzimierz 197, 217, 236, 243
Renke Marian 228, 229, 273
Rodoni Adriano 198, 246, 259, 271
Rogasi 119
Rokossowski Konstanty 25
Rutkowski Józef 229, 231, 232, 233, 248
Ružiczka Vlastimil 140
Rzeszot Stefan 18

S
Sadovsky 234, 235
Sajnug Dorota 19
Salazar 88
Schur Adolf 99, 103
Sekera Jiri 221, 222, 223, 224, 225
Siedew A. 246
Siroky Villiam 44
Sitzwohl Alfred 102
Skarbek M. 97
Skrzeszewski Stanisław 29, 43, 77
Skrzypczak Jan 254, 255
Sobolewski 170
Sosenka L. 18
Stalin Józef 42, 97, 135
Starewicz Artur 88
Stępnik Andrzej 20
Strzałkowski Tadeusz 122, 156, 157
Strzelecki Edward 187, 189
Sujka Bogumił 264, 265
Švadlena V. 274
Švestka O. 273, 274
Szczepanik Artur 19
Szemberg Henryk 54, 55
Szozda Stanisław 18, 34, 128
Sztrougal Lubomir 234, 235
Szurek 112, 114
Szurkowski Ryszard 18, 21, 24, 25, 31, 34, 128
Szwen (?) Aleksander 108
Szydlak Jan 236, 251, 256, 259, 262, 270
Szymczyk Franciszek 170, 171

Ś
Świtała Kazimierz 236, 237

T
Taraczkow 178
Thygesen Valdemar 101
Tito Josif Broz 52, 88
Tocl Karol 131
Treflich Bernhard 99, 103
Tuszyński Bogdan 18, 19, 21, 22, 23, 24, 33, 34

U
Ullrich K. 18

V
Vitek Jiri 218, 219, 238, 249, 257
Voss O. 218, 273

W
Wandor Władysław 112, 114
Weiss Z. 18, 29
Wereskow 294
Wierbłowski Stefan 77, 78
Wilczewski Mieczysław 98, 103, 104, 126, 128, 170, 182, 188
Winiewicz Józef 236, 237
Wiśniewskiego J. 146
Wisznicki Zygmunt 170, 171
Wójcik Wacław 170, 171
Wojda 96
Wojtaszek Emil 271, 272
Wolniak Zygfryd 236, 237
Wrębiak Tadeusz 214, 215, 236, 251, 256, 257
Wrzesiński Wacław 96, 97
Wyrzykowski Krzysztof 18, 21
Wyszyński Jan 100

Z
Zapert Tomasz Zbigniew 19
Zatopek Emil 54, 55
Zawadka 132
Zawadzki Aleksander 25, 54, 55
Zoric 52

Ż
Żandarowski Zdzisław 270, 271, 272
Żebrowski Henryk 209, 211
Żmuda Czesław 290
Żymierski Michał 43

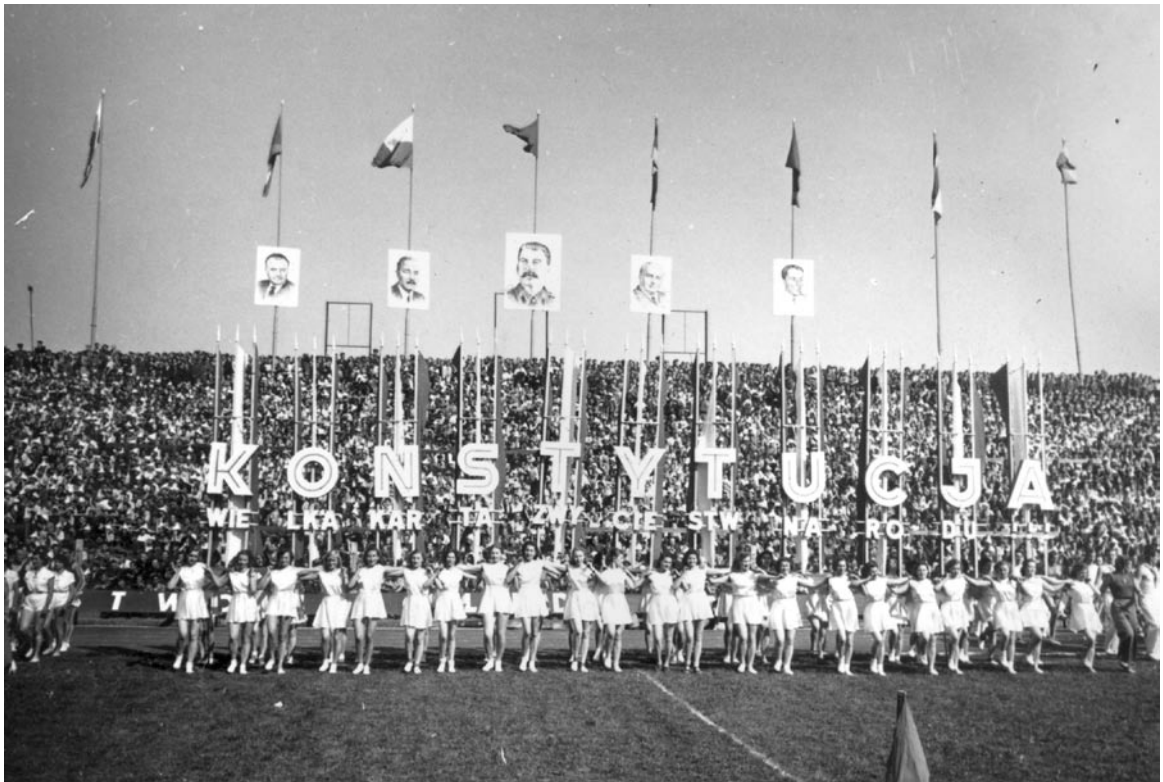

1952 r. Start do I etapu V Wyścigu Pokoju. Kolumna sportowców w czasie defilady na stadionie Wojska Polskiego w Warszawie; fot. S. Wdowiński; Narodowe Archiwum Cyfrowe (dalej: NAC)

1952 r. Publiczność na trasie wyścigu w Warszawie;
fot. Z. Wdowiński; NAC

1952 r. Zastępca przewodniczącego GKKF Apolinary Minecki (stoi pierwszy z prawej) na trasie Wyścigu Pokoju; fot. S. Dąbrowiecki; NAC

1953 r. Kolarz duński Valdemar Thygesen w rozmowie ze studentami koreańskimi; fot. Z. Wdowiński; NAC

1953 r. Kolarze uczestnicy Wyścigu Pokoju na manifestacji 1–majowej w Bratysławie; fot. Z. Wdowiński; NAC

1953 r. Mieczysław Wilczewski otrzymuje nagrodę indywidualną za zwycięstwo na X etapie wyścigu; fot. S. Wdowiński; NAC

1953 r. Start honorowy w Stalinogrodzie do XI etapu wyścigu.
Starterem honorowym był górnik, przodownik pracy z kopalni Szombierki,
poseł S. Maciński, fot. Z. Wdowiński; NAC

1953 r. Kolarze na ulicy Marszałkowskiej w Warszawie. W tle Pałac Kultury i Nauki; fot. J. Ostrowski; NAC

1953 r. Marszałek Rokossowski, wicepremier J. Cyrankiewicz i marszałek Sejmu Dembowski w rozmowie z S. Królakiem; fot. J. Baranowski; NAC

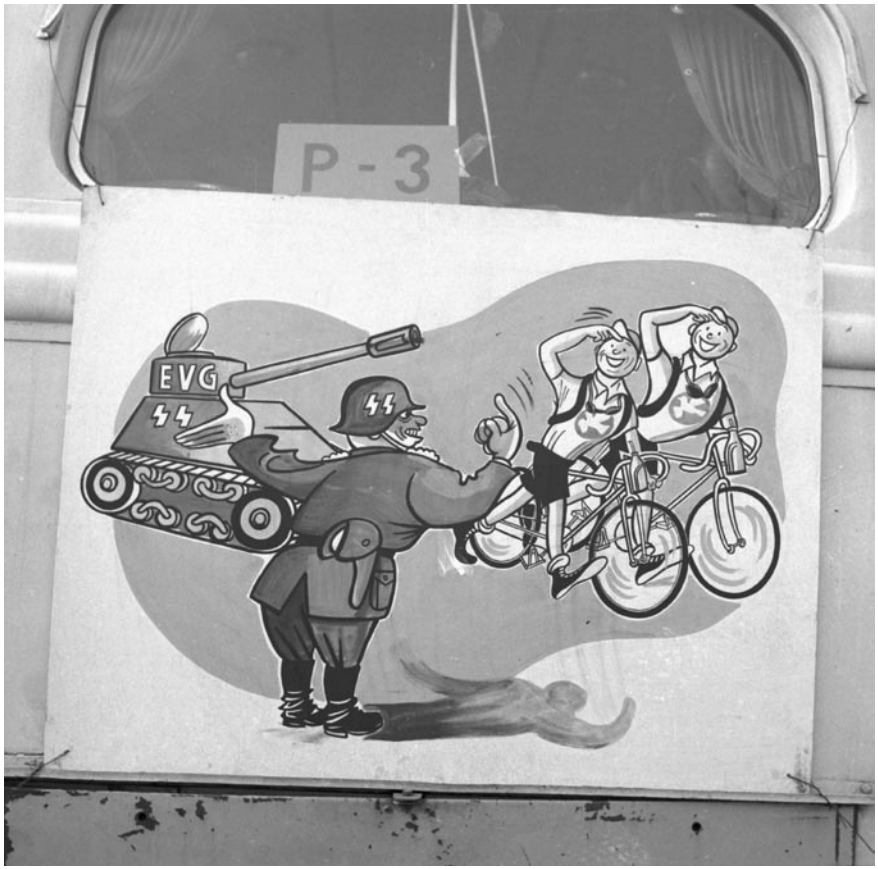

1954 r. Etap Cottbus–Berlin. Afisz propagandowy na autobusie wyścigu;
fot. S. Wdowiński; NAC

1955 r. Ślązaczka ofiarowuje kwiaty zawodnikowi hinduskiemu;
fot. S. Wdowiński; NAC

1 maja 1957 r. Prezes UCI Joinard wśród polskiej ekipy; fot. S. Dąbrowiecki; NAC

29 kwietnia 1961 r. Kolarze radzieccy w ramach tzw. patronatu odwiedzają zakład pracy w Warszawie; fot. S. Dąbrowiecki; NAC

1962 r. Runda honorowa trzech pierwszych drużyn w klasyfikacji zespołowej (ZSRR, Polska, NRD) na Stadionie X–lecia. Wcześniej organizatorzy planowali zorganizowanie rundy honorowej tylko dla pierwszej drużyny. Obawiano się jednak negatywnych reakcji publiczności w stosunku do zwycięskiej drużyny radzieckiej i w wyniku zmiany regulaminu dołączono dwie kolejne ekipy; fot. Olszewski; NAC

1970 r. Kolarze wjeżdżają na stadion w Pilznie (Czechosłowacja). Od lewej: Zygmunt Hanusik, Zenon Czechowski, Jiri Hava; NAC

5 maja 1972. Przyjęcie dla uczestników XXV Wyścigu Pokoju w Berlinie w Urzędzie Rady Ministrów NRD.
Od prawej: I zastępca przewodniczącego Rady Ministrów Horst Sinderman, Ryszard Szurkowski, tłumacz J. Hempel, Zygmunt Hanusik; fot. S. Dąbrowiecki; NAC